شاپرک

شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (سهامی خاص)

گزارش اقتصادی شاپرک

شهریور ۱۳۹۷. شماره ۳۹

بسم الله الرحمن الرحیم

شاپرک

شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (سهامی خاص)

فهرست مطالب

فهرست شکل‌ها ۵

فهرست جداول ۷

پیشگفتار ۱۰

شاخص‌های عمده اقتصادی و عملکردی شرکت شاپرک در یک نگاه ۱۱

۱. جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی ۱۵

۱,۱. نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی ۱۶

۱,۱,۱. نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی ۱۷

۱,۱,۲. مقایسه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرکی و اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی ۱۹

۱,۲. بررسی ارزش تراکنش‌های شاپرک و GDP در طول زمان ۲۰

۱,۲,۱. قیاس روند فصلی ارزش تراکنش‌های شاپرک و تولید ناخالص داخلی ۲۱

۱,۲,۲. نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP ۲۲

۲. شاخص‌های عملکردی شاپرک در شهریور ماه ۱۳۹۷ ..... ۲۵

۲,۱. آمار عملکردی شاپرک ۲۵

۲,۱,۱. آمار تعداد و ارزش تراکنش‌های شاپرک ۲۶

۲,۱,۲. رشد حقیقی ارزش تراکنش‌های شاپرکی ۲۷

۲,۱,۳. عملکرد شبکه شاپرک در توزیع ابزار پذیرش ۲۸

۲,۱,۴. عملکرد هر ابزار پذیرش به لحاظ تعداد و مبلغ تراکنشها ۳۰

۲,۱,۵. عملکرد شاپرک به ازای نوع خدمت ۳۴

۲,۲. نفوذ منطقه‌ای ۳۸

۲,۲,۱. ضریب نفوذ ابزار پذیرش فعال سیستمی ۳۸

۲,۲,۲. سرانه تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در کشور ۳۹

۲,۲,۳. تعداد و تعداد سرانه کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان ۴۰

۲,۲,۴. تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی ۴۵

۲,۲,۵. تعداد سرانه تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در استان‌های کشور ۴۷

۲,۳. شاخص‌های پراکندگی مبلغی تراکنش‌ها ۴۸

۲,۳,۱. دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزارهای پذیرش شبکه ۴۸

۲,۳,۲. نسبت متوسط ارزش دهک دهم به دهک اول تراکنش‌ها ۵۲

۲,۳,۳. بررسی دهک‌های قیمتی هر خدمت به تفکیک ابزار پذیرش ۵۳

۳. کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارتی ۵۹

۳,۱. سهم تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها ۶۰

۳,۲. آنالیز خطاهای تراکنش‌ها ۶۰

۳,۳. دسترس‌پذیری حس شده خدمات ۶۳

۳,۴. آنالیز تراکنش‌های ناتمام رخداده در شبکه ۶۴

۴. بررسی عملکرد کلی شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت ۶۷

۴,۱. بررسی عملکرد کلی شرکت‌های PSP ۶۸

۴,۱,۱. سهم تعدادی و مبلغی هر یک از شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های حوزه پرداخت الکترونیک کارت ۶۸

۴,۱,۲. سهم شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش ۷۰

۴,۱,۳. سهم شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر سرویس ۷۴

۴,۱,۴. بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در تعداد خطاهای تراکنش‌ها ۷۸

۴,۱,۵. اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال- هیرشمن به ازای ابزارهای پذیرش ۸۰

۴,۱,۶. اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال- هیرشمن به ازای نوع سرویس ۸۳

۴,۲. بررسی عملکرد شرکت های PSP در ابزارهای پذیرش ۸۵

۴,۳. بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی ۸۹

۴,۳,۱. سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در استان‌های کشور ۹۰

۴,۳,۲. سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در استان‌های کشور ۹۳

۴,۳,۳. شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در بعد کشوری ۹۷

۴,۳,۴. شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر یک از استان‌های کشور ۱۰۲

۴,۳,۵. عملکرد شرکت‌های PSP در ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش ۱۰۶

۵. بررسی وضعیت بانک‌های صادرکننده و پذیرنده ۱۱۰

۵,۱. سهم بازار پذیرندگی ۱۱۰

۵,۱,۱. سهم بازار هر یک از بانک‌های پذیرنده از تعداد و مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت ۱۱۱

۵,۱,۲. سهم تعدادی و مبلغی بانک‌های پذیرنده از کل بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش ۱۱۳

۵,۱,۳. سهم تعدادی و مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده ۱۱۶

۵,۱,۴. اندازه‌گیری تمرکز در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها ۱۱۸

۵,۲. سهم بازار صادرکنندگی ۱۲۱

۵,۲,۱. تعداد کل هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در سوئیچ شاپرک ۱۲۲

۵,۲,۲. سهم بانک‌های صادرکننده از کل کارت‌های بانکی تراکنش‌دار ۱۲۴

۵,۲,۳. سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار ۱۲۶

۵,۲,۴. سهم تراکنش‌های هر بانک صادرکننده از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در همان بانک ۱۲۸

۵,۲,۵. اندازه‌گیری تمرکز در بازار صادرکنندگی هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار ۱۳۰

۵,۳. سهم تعداد و مبلغ تراکنش‌های بانک‌های کشور در نقش پذیرنده و صادرکننده ۱۳۳

۵,۴. کارمزد پرداختی هر بانک به ازای هر صدهزار ریال تراکنش ۱۳۹

۵,۴,۱. کارمزد پرداختی بانک‌های پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید ۱۳۹

۵,۴,۲. کارمزد پرداختی بانک‌های صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ ۱۴۶

۶. جمع‌بندی ۱۴۹

۷. واژه‌نامه ۱۵۹

فهرست شکل‌ها

شکل ۱-۱ مقایسه روند شاخص نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی از ابتدای سال ۱۳۹۲ لغایت تیر ماه ۱۳۹۷ ....۱۷
شکل ۱-۲ مقایسه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک و نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی.....۱۹
شکل ۱-۳ مقایسه روند GDP و ارزش تراکنش‌های شاپرک.....۲۱
شکل ۱-۴ نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP.....۲۳
شکل ۲-۱ سهم هریک از ابزارهای پذیرش از تعداد تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷ .....۳۰
شکل ۲-۲ مقایسه سهم مبلغی و تعدادی تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش –مرداد و شهریور ۱۳۹۷.....۳۳
شکل ۲-۳ مقایسه سهم مبلغی و تعدادی تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش –شهریور ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ .....۳۴
شکل ۲-۴ سهم تعدادی انواع خدمات ارائه شده شاپرک – شهریور ۱۳۹۷.....۳۵
شکل ۲-۵ سهم انواع خدمات از مبلغ تراکنش‌ها -شهریور ۱۳۹۷ .....۳۵
شکل ۲-۶ مقایسه سهم مبلغی و تعدادی انواع خدمات – مرداد و شهریور ۱۳۹۷.....۳۶
شکل ۲-۷ مقایسه نسبت مبلغی و تعدادی انواع خدمات –شهریور ۱۳۹۵ و شهریور ۱۳۹۶.....۳۷
شکل ۲-۸ تغییر در تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان – شهریور نسبت به مرداد ۱۳۹۷ .....۴۱
شکل ۲-۹ تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان – شهریور ۱۳۹۷.....۴۲
شکل ۲-۱۰ سرانه تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی هر استان به ازای افراد بالای ۱۸ سال – شهریور ۱۳۹۷.....۴۵
شکل ۲-۱۱ تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی در استان‌های کشور – شهریور ۱۳۹۷.....۴۶
شکل ۲-۱۲ تعداد سرانه تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به ازای افراد بالای ۱۸ سال در هر استان – شهریور ۱۳۹۷ .....۴۷
شکل ۲-۱۳ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی (بر حسب ریال) – شهریور ۱۳۹۷ .....۴۹
شکل ۲-۱۴ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی (بر حسب ریال) –شهریور ۱۳۹۷ .....۵۰
شکل ۲-۱۵ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایل (بر حسب ریال) – شهریور ۱۳۹۷.....۵۱
شکل ۲-۱۶ روند نسبت متوسط مبالغ دهک دهم به دهک اول قیمتی.....۵۳
شکل ۲-۱۷ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی در خدمت خرید کالا و خدمات – شهریور ۱۳۹۷ .....۵۵
شکل ۲-۱۸ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی در خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه – شهریور ۱۳۹۷ .....۵۷
شکل ۳-۱ سهم هر یک از انواع خطا از مجموع تراکنش‌های ناموفق – شهریور ۱۳۹۷ .....۶۱
شکل ۳-۲ سهم هر یک از انواع تراکنش‌های ناموفق و تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷ .....۶۲
شکل ۴-۱ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر تعداد تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷.....۶۸
شکل ۴-۲ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر مبلغ تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷.....۶۹
شکل ۴-۳ سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷.....۷۲
شکل ۴-۴ سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷ .....۷۴

شکل ۴-۵ سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنشها به ازای هر سرویس – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۷۶
شکل ۴-۶ سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر سرویس– شهریور ۱۳۹۷ ..... ۷۸
شکل ۴-۷ مقایسه شرکت‌های PSP در شاخص نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها –مرداد و شهریور ۹۷..... ۸۰
شکل ۴-۸ سهم بازاری هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به تفکیک استان‌ها– شهریور ۱۳۹۷..... ۹۲
شکل ۴-۹ سهم بازاری هر شرکت PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان‌ها– شهریور ۱۳۹۷. ۹۶
شکل ۴-۱۰ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی شرکت‌های PSP به تفکیک هر استان –شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۰۵
شکل ۴-۱۱ روند تغییر تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی طی پنج ماه گذشته..... ۱۰۷
شکل ۵-۱ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت –شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۱۱
شکل ۵-۲ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۱۲
شکل ۵-۳ سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۲۵
شکل ۵-۴ اختلاف در تعداد تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۳۵
شکل ۵-۵ مجموع تعداد تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۳۶
شکل ۵-۶ گردش مالی شاپرکی هر بانک (بر حسب میلیارد ریال) – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۳۷
شکل ۵-۷ اختلاف در مبلغ تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۳۸

فهرست جداول

جدول ۱-۱ مقایسه ماهانه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به تیر ۹۷..... ۱۶
جدول ۱-۲ مقایسه ماهانه نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به تیر ۱۳۹۷..... ۱۸
جدول ۱-۳ نسبت ارزش پرداخت‌های الکترونیک کارتی به GDP..... ۲۲
جدول ۲-۱ مقایسه آمار ماهانه تراکنش‌های شاپرک..... ۲۶
جدول ۲-۲ مقایسه آمار تراکنش‌های شاپرک نسبت به ماه مشابه سال ۱۳۹۶..... ۲۶
جدول ۲-۳ مقایسه رشد اسمی و حقیقی ارزش ماهانه تراکنش‌های شبکه شاپرک..... ۲۷
جدول ۲-۴ مقایسه رشد حقیقی و اسمی نقطه به نقطه ارزش تراکنش‌های شبکه شاپرک..... ۲۸
جدول ۲-۵ مقایسه تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی –مرداد و شهریور ۱۳۹۷..... ۲۹
جدول ۲-۶ مقایسه سهم تعدادی هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی از کل ابزارهای بازار– مرداد و شهریور ۱۳۹۷... ۲۹
جدول ۲-۷ شاخص تعداد متوسط تراکنش‌ها به ازای هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی – شهریور ۱۳۹۷..... ۳۱
جدول ۲-۸ شاخص متوسط مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر ابزارهای پذیرش فعال سیستمی – شهریور ۱۳۹۷..... ۳۱
جدول ۲-۹ شاخص متوسط مبلغ هر تراکنش در هر یک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷..... ۳۲
جدول ۲-۱۰ ضریب نفوذ ابزارهای پذیرش فعال سیستمی در کشور به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۳۹
جدول ۲-۱۱ سرانه تعداد تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش به ازای جمعیت بالای ۱۸ سال کل کشور – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۳۹
جدول ۲-۱۲ پنج استان دارای بیشترین تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی – مرداد و شهریور ۱۳۹۷..... ۴۰
جدول ۲-۱۳ سرانه استانی کارت‌خوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی به ازای افراد بالای ۱۸ سال – مرداد و شهریور ۱۳۹۷ ..... ۴۳
جدول ۲-۱۴ مقایسه تغییرات ماهانه و نقطه به نقطه شاخص نسبت دهکی..... ۵۲
جدول ۲-۱۵ متوسط مبالغ هر دهک قیمتی خدمت خرید کالا و خدمات به ازای هر ابزار پذیرش..... ۵۴
جدول ۲-۱۶ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه به ازای هر ابزار پذیرش..... ۵۵
جدول ۳-۱ تعداد و سهم تراکنش‌های موفق و ناموفق از کل تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷..... ۶۰
جدول ۳-۲ مقایسه تعداد انواع تراکنش‌ها و خطاها – مرداد و شهریور ۱۳۹۷..... ۶۱
جدول ۳-۳ آنالیز خطاهای رخداده در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی - شهریور ۱۳۹۷..... ۶۲
جدول ۳-۴ قیاس سهم هر یک از انواع خطا –مرداد و شهریور ۱۳۹۷..... ۶۳
جدول ۳-۵ دسترس‌پذیری حس شده خدمات شاپرک و کل شبکه پرداخت الکترونیک کارتی..... ۶۴
جدول ۳-۶ درصد تراکنش‌های ناتمام رخداده در شبکه پرداخت شاپرک –مرداد و شهریور ۱۳۹۷..... ۶۵
جدول ۴-۱ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش–مرداد و شهریور ۹۷..... ۷۱
جدول ۴-۲ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش –مرداد و شهریور ۹۷..... ۷۳
جدول ۴-۳ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌ها به ازای هر سرویس–مرداد و شهریور ۹۷..... ۷۵

جدول ۴-۴ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر سرویس–مرداد و شهریور ۹۷..... ۷۷
جدول ۴-۵ مقایسه نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌های هر شرکت PSP –مرداد و شهریور ۹۷..... ۷۹
جدول ۴-۶ وضعیت تمرکز بازار با توجه به مقادیر شاخص هرفیندال–هیرشمن ۸۱
جدول ۴-۷ محاسبه شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای ابزارهای پذیرش– شهریور ۱۳۹۷..... ۸۱
جدول ۴-۸ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در مرداد و شهریور ۹۷..... ۸۲
جدول ۴-۹ محاسبه شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای نوع سرویس– شهریور ۹۷..... ۸۴
جدول ۴-۱۰ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در مرداد و شهریور ۹۷..... ۸۵
جدول ۴-۱۱ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی–مرداد و شهریور ۹۷..... ۸۷
جدول ۴-۱۲ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش تراکنش دار–مرداد و شهریور ۹۷..... ۸۸
جدول ۴-۱۳ سهم بازار هر شرکتPSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به تفکیک استان– شهریور ۱۳۹۷..... ۹۰
جدول ۴-۱۴ سهم بازار هر شرکتPSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی به تفکیک استان– شهریور ۹۳۱۳۹۷
جدول ۴-۱۵ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت– شهریور ۱۳۹۷ ..... ۹۸
جدول ۴-۱۶ مقایسه شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت –مرداد و شهریور ۹۷ ..... ۹۹
جدول ۴-۱۷ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش دار هر شرکت – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۰۱
جدول ۴-۱۸ مقایسه شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش دار هر شرکت –مرداد و شهریور ۹۷..... ۱۰۲
جدول ۴-۱۹ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت PSP در هر استان – شهریور ۱۳۹۷..۱۰۳
جدول ۴-۲۰ سهم تعدادکارتخوان‌های کم تراکنش و فاقدتراکنش هرشرکت ازکل کارتخوان های فعال سیستمی آن– شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۰۸
جدول ۵-۱ سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۱۳
جدول ۵-۲ سهم تعدادی و مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۱۶
جدول ۵-۳ محاسبه شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۱۹
جدول ۵-۴ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده– مرداد و شهریور ۹۷..... ۱۲۱
جدول ۵-۵ مقایسه تعداد و سهم هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار – شهریور ۹۷..... ۱۲۳
جدول ۵-۶ سهم هر بانک صادرکننده از تعداد هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۲۶
جدول ۵-۷ سهم هر دسته از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از مجموع کارتهای بانک صادرکننده – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۲۸
جدول ۵-۸ محاسبه شاخص هرفیندال– هیرشمن در بازار صادرکنندگی کارت‌های بانکی تراکنش دار – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۳۰
جدول ۵-۹ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار بانک‌های صادرکننده– مرداد و شهریور ۹۷..... ۱۳۲
جدول ۵-۱۰ سهم تعدادی و مبلغی هر بانک از کل تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۳۳
جدول ۵-۱۱ مبلغ کارمزد پرداختی بانکهای پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۴۰
جدول ۵-۱۲ مبلغ کارمزد پرداختی به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید از ابزار کارتخوان فروشگاهی با احتساب هزینه اجاره بها – شهریور ۱۳۹۷..... ۱۴۳
جدول ۵-۱۳ مبلغ کارمزد پرداختی بانکهای صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ – شهریور ۱۳۹۷ ..... ۱۴۶

پیشگفتار

مستند حاضر، گزارش شماره ۳۹ شاپرک است که به منظور اطلاع رسانی در فضای پرداخت الکترونیک کشور و با هدف کمک به فعالان حوزه پرداخت الکترونیک در عرصه‌های تصمیم‌گیری و اجرایی منتشر شده است. تدوین این گزارش ضمن بازنگری مستمر شاخص‌های ارائه شده در ۵ بخش اصلی زیر صورت می‌پذیرد:

۱. بخش «جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی» که به بیان شاخص‌های کلان اقتصادی شاپرک می‌پردازد.

۲. بخش «شاخص‌های عملکردی شاپرک» که عملکرد ابزارها و خدمات مختلف شبکه پرداخت و ضریب نفوذ منطقه‌ای آنها را تشریح می‌کند.

۳. بخش «کیفیت خدمات پرداخت کارتی» که میزان دسترس‌پذیری حس‌شده و آمادگی شبکه در پذیرش تراکنش‌های پرداخت کارتی را بیان می‌کند.

۴. بخش«بررسی عملکرد شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت» که نتیجه فعالیت شرکت‌ها را در کشور و هر استان نشان می‌دهد.

۵. بخش «بررسی عملکرد بانک‌های صادرکننده و پذیرنده» که به بیان میزان مساعی بانک‌های صادرکننده و پذیرنده در صنعت پرداخت الکترونیک کشور پرداخته است.

شاخص‌های عمده اقتصادی و عملکردی شرکت شاپرک در یک نگاه

شاخص‌های مختلفی که جهت پایش وضعیت شرکت شاپرک، بصورت تفصیلی در این گزارش معرفی و محاسبه شده‌اند، در جدول در یک نگاه، به طور خلاصه و در چهار دسته ارائه شده است. بخش‌های شاخص‌های جدول در یک نگاه به صورت زیر تقسیم‌بندی شده است:

- جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی
- شاخص‌های عملکردی شاپرک در شهریور ماه ۱۳۹۷
- شاخص‌های کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیکی کارت
- شاخص‌های بازار شبکه پرداخت الکترونیک کارتی (شامل عملکرد شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت و عملکرد بانک‌های صادرکننده و پذیرنده)

جزئیات و توضیحات بیشتر هر شاخص در ادامه و در بخش مربوطه بیان شده است.

شاخص های گزارش اقتصادی شاپرک در یک نگاه

۱ جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی

* نسبت به آخرین آمار منتشر شده

سهم از نقدینگی		
نسبت ارزش تراکنش های شاپرک به نقدینگی	۱۲/۶۹ درصد	▲
نسبت اسکناس و مسکوکات در دست اشخاص به نقدینگی	۲/۵۹ درصد	▼
سهم ارزش پرداخت الکترونیک شاپرکی به تولید ناخالصی داخلی (GDP)	۱۳۳/۷۶ درصد	▶

۲ شاخص های عملکردی شاپرک در شهریور ماه ۹۷

آمار عملکردی		
تعداد تراکنش های شاپرک	۱,۸۴۲,۰۸۲,۳۱۱عدد	▼
ارزش تراکنش های شاپرک	۲,۴۴۸,۰۱۶,۳۲۱میلیون ریال	▲
رشد اسمی و حقیقی ارزش تراکنش ها		
رشد اسمی ماهانه شهریور ۹۷ نسبت به مرداد ۹۷	۳/۵۱ درصد	▼
رشد حقیقی ماهانه شهریور ۹۷ نسبت به مرداد ۹۷	۲/۴۰- درصد	▼
رشد اسمی شهریور ۹۷ نسبت به شهریور ۹۶	۵۹/۱۲ درصد	▲
رشد حقیقی شهریور ۹۷ نسبت به شهریور ۹۶	۲۱/۱۱ درصد	▼
سهم هر یک از ابزارهای پذیرش از تعداد تراکنش ها		
ابزار پذیرش اینترنتی	۵/۱۲ درصد	▲
ابزار پذیرش موبایلی	۶/۱۲ درصد	▲
کارتخوان فروشگاهی	۸۸/۷۶ درصد	▼

سهم مبلغی هر یک از انواع خدمات شاپرک		
خرید کالا و خدمات	۹۵/۵۹ درصد	▲
پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه	۴/۴۱ درصد	▼
سهم تعدادی هر یک از انواع خدمات شاپرک		
خرید کالا و خدمات	۸۲/۱۵ درصد	▲
پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه	۱۲/۷۰ درصد	▼
مانده گیری	۵/۱۵ درصد	▼
ضریب نفوذ منطقه ای		
سرانه ابزارهای پذیرش فعال سیستمی به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸سال کشور		
کل ابزارها	۱،۵۰۶/۶۱	▲
کارتخوان فروشگاهی	۱،۱۶۳/۸۷	▼
ابزار پذیرش موبایلی	۱۸۵/۰۲	▲
ابزار پذیرش اینترنتی	۱۵۷/۷۱	▲
سرانه تراکنش های هر ابزار پذیرش به ازای افراد بالای ۱۸ سال کشور		
کل ابزارها	۳۰/۸۸	▼
کارتخوان فروشگاهی	۲۷/۴۱	▼
ابزار پذیرش موبایلی	۱/۸۹	▲
ابزار پذیرش اینترنتی	۱/۵۸	▲
نفوذ منطقه ای کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی		
بیشترین تعداد کارتخوان فروشگاهی	۱,۴۹۷,۳۶۴عدد استان تهران	▼
بیشترین تغییر در تعداد کارتخوان فروشگاهی	۱۰،۳۷۰- عدد استان خراسان رضوی	▼
بیشترین سرانه تعداد کارتخوان فروشگاهی	۰/۱۶۷ عدد استان یزد	▼
بیشترین تعداد سرانه تراکنش های کارتخوان فروشگاهی	۳۶/۲۲ عدد استان هرمزگان	▼
نسبت دهکی مبالغ تراکنش ها		
نسبت متوسط دهک دهم به دهک اول	۸۸۸/۱۰	▼

۳ کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیکی کارت

سهم تراکنش های موفق

درصد تراکنش های موفق به کل تراکنش ها	۹۰/۶۹ درصد
درصد تراکنش های موفق سوییچ شاپرک به کل تراکنش ها	۹۹/۹۷ درصد

سهم هریک از خطاهای رخ داده در تراکنش ها

خطای پذیرندگی	۱/۲۰ درصد
خطای شاپرکی	۰/۳۱ درصد
خطای صادرکنندگی	۱۷/۵۸ درصد
خطای کاربردی	۸۰/۴۱ درصد
خطای کسب و کار	۰/۴۹ درصد

دسترس پذیری حس شده خدمات

دسترس پذیری حس شده شبکه	۹۸/۱۸ درصد
دسترس پذیری حس شده شاپرک	۹۹/۹۷ درصد

تراکنش های ناتمام

درصد تراکنش های معوق از کل تراکنش ها	۰/۰۳۵ درصد
درصد تغییرات تراکنش های ناتمام	-۲۸/۵۰ درصد

۴ شاخص های بازار شبکه پرداخت الکترونیکی کارتی در شهریور ماه ۹۷

شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی

بالاترین میزان شاخص	به پرداخت ملت	۱/۷۷۲
کمترین میزان شاخص	مبنا کارت آریا	۰/۵۰۱

نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش ها

بالاترین میزان شاخص	کارت اعتباری ایران کیش	۰/۳۰۵ درصد
کمترین میزان شاخص	تجارت الکترونیک پارسیان	۰/۰۱۶ درصد

سهم کارتخوان های کم تراکنش و فاقد تراکنش از پایانه های فعال

بالاترین سهم	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۴۸/۴۷ درصد
کمترین سهم	به پرداخت ملت	۱۶/۷۲ درصد

ستون اول مربوط به شرکت های PSP و ستون دوم مربوط به بانک های پذیرنده

بالاترین سهم از کل تراکنش های بازار

بالاترین سهم مبلغی تراکنش ها از کل بازار	۲۴/۷۳ درصد به پرداخت ملت	۲۴/۷۹ درصد بانک ملت
بالاترین سهم تعدادی تراکنش ها از کل بازار	۲۱/۰۸ درصد به پرداخت ملت	۲۵/۴۲ درصد بانک ملت

بالاترین سهم مبلغ تراکنش ها از بازار هر یک از ابزارهای پذیرش

ابزار پذیرش اینترنتی	۳۳/۳۲ درصد پرداخت الکترونیک سامان	۲۵/۹۸ درصد بانک ملت
ابزار پذیرش موبایلی	۳۴/۸۷ درصد آسان پرداخت پرشین	۳۶/۰۱ درصد بانک ملت
کارتخوان فروشگاهی	۲۴/۷۲ درصد به پرداخت ملت	۲۴/۶۳ درصد بانک ملت

بالاترین سهم تعداد تراکنش ها از بازار هر یک از ابزارهای پذیرش

ابزار پذیرش اینترنتی	۲۷/۷۱ درصد آسان پرداخت پرشین	۲۷/۵۸ درصد بانک پارسیان
ابزار پذیرش موبایلی	۳۴/۲۷ درصد پرداخت نوین آرین	۴۵/۵۳ درصد بانک ملت
کارتخوان فروشگاهی	۲۳/۲۴ درصد به پرداخت ملت	۲۴/۶۶ درصد بانک ملت

شاخص هرفیندال-هیرشمن (HHI)

ابزار پذیرش اینترنتی	۱,۹۰۵	۱,۵۶۹
ابزار پذیرش موبایلی	۲,۸۸۶	۲,۹۴۶
کارتخوان فروشگاهی	۱,۴۳۲	۱,۰۳۲

بالاترین سهم بانک های صادرکننده از تعداد کارت های بانکی تراکنش دار

کارت هدیه و بن کارت	بانک پارسیان	۱۹/۷۴ درصد
کارت اعتباری	بانک ملت	۵۱/۱۳ درصد
کارت برداشت	بانک ملی ایران	۲۲/۲۴ درصد

جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی

۱. جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی

جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی و از جمله نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی، در این بخش تبیین شده است. به علاوه روند ارزش تراکنش‌های شاپرک و اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی در این بخش مقایسه شده است که در نتیجه آن می‌توان تغییر رفتار افراد جامعه در تمایل به پرداخت الکترونیکی را در طول زمان مشاهده کرد. محاسبه سهم ارزش پرداخت‌های الکترونیکی کارتی شاپرک از کل GDP نیز شاخص دیگری است که نمایانگر جایگاه و گستره فعالیت شبکه شاپرک با توجه به اندازه اقتصاد ملی است.

۱٫۱. نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی

این شاخص نشان می‌دهد که صنعت پرداخت الکترونیک تا چه میزان در اقتصاد ملی نقش داشته و چقدر در تسهیل مبادلات اقتصادی کشور موثر بوده است. برای بررسی نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی[۱]، درصدی از نقدینگی[۲] که به صورت الکترونیکی پرداخت شده، محاسبه می‌شود. جدول ۱-۱ اطلاعات این شاخص را نشان می‌دهد.

شایان توجه است که به دلیل عدم انتشار آمار نقدینگی در ماه‌های مرداد وشهریور ۹۷ توسط بانک مرکزی ج.ا.ا.، در محاسبه این شاخص از اطلاعات موجود (تا تیر ماه ۱۳۹۷) استفاده شده است.

جدول ۱-۱ مقایسه ماهانه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به تیر ۹۷

ماه	نقدینگی (میلیون ریال)	ارزش تراکنش‌های شاپرک (میلیون ریال)	نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی
مرداد ۹۶	۱۳،۶۶۲،۶۰۰،۰۰۰	۱،۵۱۶،۶۱۳،۱۱۸	۱۱/۱۰٪
شهریور ۹۶	۱۳،۸۹۹،۵۰۰،۰۰۰	۱،۵۳۸،۴۲۷،۶۸۳	۱۱/۰۷٪
مهر ۹۶	۱۴،۰۳۰،۵۰۰،۰۰۰	۱،۴۳۲،۴۵۲،۵۴۰	۱۰/۲۱٪
آبان ۹۶	۱۴،۲۴۴،۷۰۰،۰۰۰	۱،۳۹۱،۱۶۱،۴۲۷	۹/۷۷٪
آذر ۹۶	۱۴،۴۵۰،۱۰۰،۰۰۰	۱،۵۰۵،۱۰۴،۷۲۶	۱۰/۴۲٪
دی ۹۶	۱۴،۶۳۱،۲۰۰،۰۰۰	۱،۵۳۶،۹۹۱،۴۸۳	۱۰/۵۰٪
بهمن ۹۶	۱۴،۸۹۶،۴۰۰،۰۰۰	۱،۶۱۰،۶۲۶،۱۹۸	۱۰/۸۱٪
اسفند ۹۶	۱۵،۲۹۹،۸۰۰،۰۰۰	۱،۹۱۲،۵۰۰،۰۳۳	۱۲/۵۰٪
فروردین ۹۷	۱۵،۳۷۲،۶۰۰،۰۰۰	۱،۱۷۸،۲۱۶،۰۸۱	۷/۶۶٪
مرداد ۹۷	۱۵،۵۱۳،۵۰۰،۰۰۰	۱،۷۸۶،۰۶۸،۴۲۵	۱۱/۵۱٪
خرداد ۹۷	۱۵،۸۲۷،۵۰۰،۰۰۰	۱،۸۸۰،۱۲۱،۰۲۶	۱۱/۸۸٪
تیر ۹۷	۱۶،۰۲۲،۵۰۰،۰۰۰	۲،۰۳۲،۶۶۰،۳۴۰	۱۲/۶۹٪

[۱] رجوع شود به پیوست ۷-۲-۱.

[۲] رجوع شود به پیوست ۷-۲-۲ . آمارهای نقدینگی و اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از سایت بانک مرکزی ج.ا.ا. از بخش پولی و بانکی در گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی استخراج شده است.

در تیر ماه ۱۳۹۷ ارزش تراکنش‌های شاپرک ۱۲/۶۹ درصد از کل نقدینگی بوده است که این شاخص نسبت به ماه خرداد ، افزایش ۰/۸۱ درصدی داشته است.

در ماه تیر، ارزش تراکنش‌های شاپرک رشد ۸/۱۱ درصدی داشته است که در قیاس با رشد ۱/۲۳ درصدی نقدینگی نسبت به خرداد ماه، افزایش شاخص نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرکی به نقدینگی نسبت به ماه خرداد را در پی داشته است.

در زمان تولید گزارش حاضر، آمار میزان نقدینگی در ماه‌های مرداد و شهریور ۱۳۹۷ منتشر نشده است، لذا نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی به تفکیک هر سال در دوره‌ی زمانی سال ۱۳۹۲ لغایت تیر ماه سال ۱۳۹۷ در شکل ۱-۱ ترسیم شده است که بیانگر روند رو به رشد و نوسانی این شاخص در مدت مورد بررسی است.

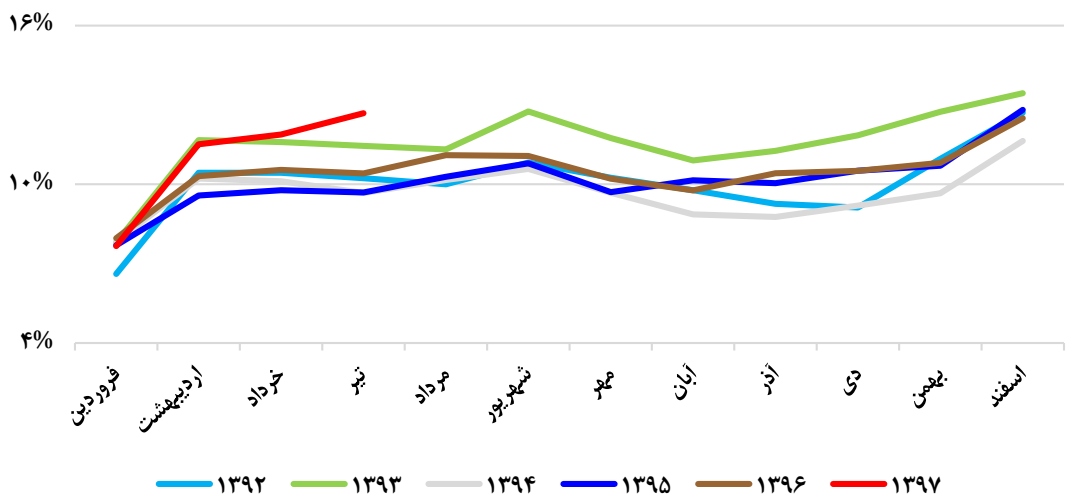

شکل ۱-۱ مقایسه روند شاخص نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی از ابتدای سال ۱۳۹۲ لغایت تیر ماه ۱۳۹۷

۱,۱,۱. نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی

درصدی از نقدینگی که به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص جامعه وجود دارد و پرداخت نقدی را ممکن ساخته، در جدول ۱-۲ ارائه شده است.

جدول ۱-۲ مقایسه ماهانه نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به تیر ۱۳۹۷

ماه	نقدینگی (میلیون ریال)	اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (میلیون ریال)	نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی
مرداد ۹۶	۱۳،۶۶۲،۶۰۰،۰۰۰	۳۳۹،۹۰۰،۰۰۰	۲/۴۹٪
شهریور ۹۶	۱۳،۸۹۹،۵۰۰،۰۰۰	۳۴۴،۷۰۰،۰۰۰	۲/۴۸٪
مهر ۹۶	۱۴،۰۳۰،۵۰۰،۰۰۰	۳۴۳،۶۰۰،۰۰۰	۲/۴۵٪
آبان ۹۶	۱۴،۲۴۴،۷۰۰،۰۰۰	۳۵۰،۶۰۰،۰۰۰	۲/۴۶٪
آذر ۹۶	۱۴،۴۵۰،۱۰۰،۰۰۰	۳۴۸،۶۰۰،۰۰۰	۲/۴۱٪
دی ۹۶	۱۴،۶۳۱،۲۰۰،۰۰۰	۳۵۸،۱۰۰،۰۰۰	۲/۴۵٪
بهمن ۹۶	۱۴،۸۹۶،۴۰۰،۰۰۰	۳۶۵،۳۰۰،۰۰۰	۲/۴۵٪
اسفند ۹۶	۱۵،۲۹۹،۸۰۰،۰۰۰	۴۴۲،۷۰۰،۰۰۰	۲/۸۹٪
فروردین ۹۷	۱۵،۳۷۲،۶۰۰،۰۰۰	۴۰۱،۷۰۰،۰۰۰	۲/۶۱٪
اردیبهشت ۹۷	۱۵،۵۱۳،۵۰۰،۰۰۰	۳۹۳،۲۰۰،۰۰۰	۲/۵۳٪
خرداد ۹۷	۱۵،۸۲۷،۵۰۰،۰۰۰	۴۰۶،۰۰۰،۰۰۰	۲/۵۷٪
تیر ۹۷	۱۶،۰۲۲،۵۰۰،۰۰۰	۴۱۵،۶۰۰،۰۰۰	۲/۵۹٪

در تیر ماه ۱۳۹۷، ۲/۵۹ درصد از کل نقدینگی، متعلق به اسکناس و مسکوک در دست اشخاص بوده است که نسبت به مقدار مشابه در ماه خرداد ماه افزایش ۰/۰۲ درصدی را تجربه نموده است. در تیر ماه ۱۳۹۷ میزان نقدینگی با افزایش ۱/۲۳ درصدی همراه بوده و میزان اسکناس و مسکوک در دست اشخاص نیز با افزایش ۲/۳۶ درصدی همراه بوده است.

۲،۱،۱. مقایسه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرکی و اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی

شکل زیر روند دو شاخص نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی و نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی را نشان داده و امکان مقایسه تغییرات ارزش تراکنش‌های پرداخت الکترونیک و حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص را از کل نقدینگی در طول زمان، ممکن می‌سازد.

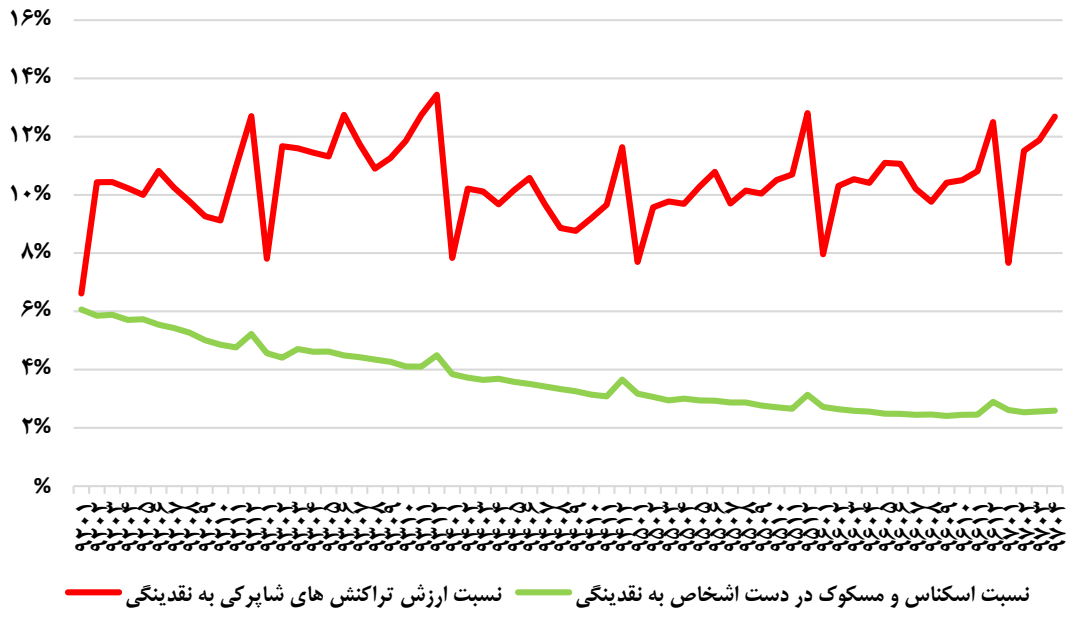

شکل ۱-۲ مقایسه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک و نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی

روند نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی در طول مدت مورد بررسی (ابتدای سال ۱۳۹۲ تا تیر ماه سال ۱۳۹۷) دارای برایند صعودی بوده است و از ۶/۶۱ درصد در فروردین ماه ۱۳۹۲ به ۱۲/۶۹ درصد در تیر ماه ۱۳۹۷ افزایش یافته است. این در حالی است که درصد اسکناس و مسکوک به نقدینگی در طول این مدت روندی در مجموع کاهشی داشته و از ۶/۰۷ درصد به ۲/۵۹ درصد رسیده است. به عبارت دیگر، گسترش نفوذ ابزارهای پذیرش، یکی از دلایل کاهش ۳/۴۷ درصدی نسبت اسکناس و مسکوک به نقدینگی در مدت مورد بررسی بوده است که انتظار می‌رود این روند کاهشی همچنان تداوم داشته باشد. کاهش این نسبت در تیر ماه

۱۳۹۷ نسبت به فروردین ماه ۱۳۹۲ یکی از عوامل اصلی افزایش ضریب فزاینده و سالم‌سازی ترکیب نقدینگی[۳] در بازه زمانی اخیر بوده و باعث شده برای تامین نقدینگی، پول پرقدرت کمتری به اقتصاد کشور تزریق شود و بخشی از نیاز به پول فیزیکی برای پرداخت بهای کالاها و خدمات مورد تقاضا، با گسترش زیرساخت‌های لازم توسط شبکه پرداخت الکترونیک کارت جبران شود. این درصورتی است که در ماه گذشته شاهد افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص نسبت به بهمن می‌باشیم که این بیانگر تزریق پول پر قدرت به بازار می‌باشد.

۱,۲. بررسی ارزش تراکنش‌های شاپرک و GDP در طول زمان

بر اساس انتظارات و در حالت عمومی، رابطه مستقیمی بین تقاضا در دوره مشخص و مبلغ پرداخت‌های صورت گرفته در آن دوره وجود دارد؛ چرا که بهای کالای مورد تقاضا به صورت الکترونیکی و یا نقدی پرداخت می‌شود. از سوی دیگر عواملی از قبیل تورم، نرخ بهره، رکود و رونق اقتصادی، اوضاع سیاسی و سایر عوامل، بر تقاضا، عادات و رفتار مصرفی آحاد جامعه اثرگذار است. به عنوان مثال در یک اقتصاد رکودی، با کاهش تقاضا و خرید کالاها و خدمات، انتظار بر آن است که پرداخت وجوه چه به صورت نقدی و چه به صورت الکترونیکی در مجموع کاهش یابد.

به عبارت دیگر روند ارزش پرداخت‌های الکترونیک کارتی، به تنهایی عملکرد شرکت شاپرک و یا اعتماد افراد جامعه به صنعت پرداخت الکترونیک کارتی را نشان نداده و لازم است بررسی ارزش تراکنش‌های کارتی را با توجه به وضعیت سیکل‌های تجاری[۴] و دوره‌های رکود و رونق اقتصادی کشور و نسبت به تولید ناخالص داخلی مورد تحلیل قرار داد.

---

[۳] منظور کاهش سهم پول پرقدرت از ترکیب نقدینگی و افزایش سهم ضریب فزاینده است.

[۴] بررسی روند تاریخی تولید ناخالص داخلی هر کشوری به عنوان معیاری از سطح فعالیت اقتصادی آن کشور نمایان‌گر آن است که این متغیر در طول سال‌ها، حول یک روند رشد بلندمدت نوسان کرده است. این نوسانات در ادبیات اقتصادی به سیکل‌های تجاری معروفند.

۱,۲,۱. قیاس روند فصلی ارزش تراکنش‌های شاپرک و تولید ناخالص داخلی

در شکل شماره ۱–۳ روند تولید ناخالص داخلی[۵] به قیمت پایه بر حسب قیمت‌های جاری و ارزش تراکنش‌های شبکه شاپرک از تابستان سال ۱۳۹۳ لغایت زمستان ۱۳۹۶ به صورت فصلی ترسیم شده است.[۶]

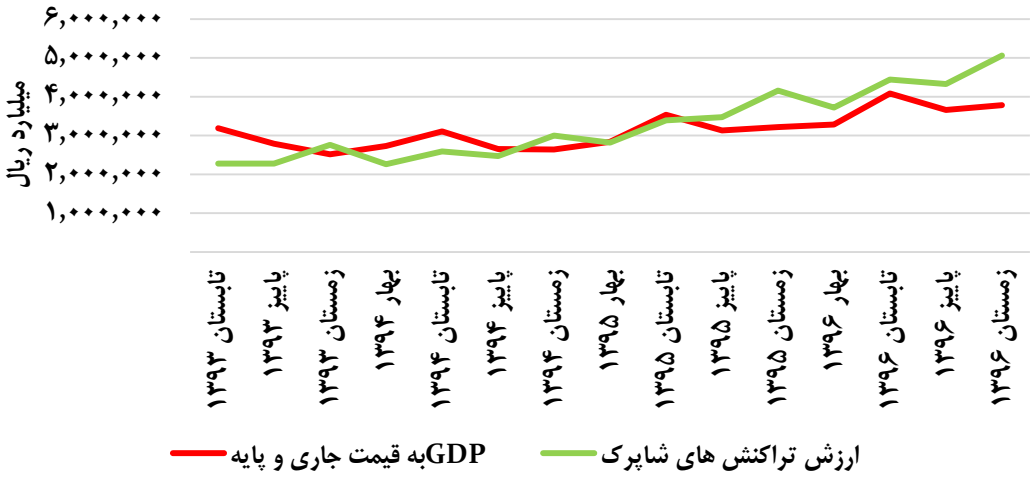

شکل ۱-۳ مقایسه روند GDP و ارزش تراکنش‌های شاپرک

در محاسبات تولید ناخالص داخلی برای جلوگیری از محاسبه چند باره ارزش کالای تولید شده، صرفا ارزش کالاهای نهایی و نه واسط محاسبه می‌شود. اما از آنجا که ارزش تراکنش‌های شبکه پرداخت الکترونیک، شامل بهای همه انواع کالا، چه نهایی و چه واسط است، امکان بالاتر رفتن ارزش تراکنش‌ها از ارزش تولید ناخالص داخلی وجود داشته که به این دلیل ارزش تراکنش‌های شاپرک از میزان تولید ناخالص داخلی در برخی برهه های زمانی بیشتر است.

---

[۵] رجوع شود به پیوست ۷–۲–۴.

[۶] آمار تولید ناخالص داخلی از سایت بانک مرکزی ج.ا.ا. و از گزارش سه ماهه نماگرهای اقتصادی اخذ شده است. در گزارش‌های منتشره بانک مرکزی ج.ا.ا. آخرین اطلاعات موجود برای تولید ناخالص داخلی به صورت فصلی، مربوط به سه ماهه زمستان سال ۱۳۹۶ می‌باشد.

۱,۲,۲. نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP

نسبت ارزش تراکنش‌های شبکه پرداخت الکترونیک کارتی به GDP ، شاخصی جهت نشان دادن گستره فعالیت شبکه شاپرک با توجه به اندازه اقتصاد ملی است. آمار این شاخص در طول زمان[۷] در جدول ۱-۵ ارائه شده است. ارقام این جدول با توجه به تغییر سال پایه محاسبه GDP از سال ۱۳۸۳ به سال ۱۳۹۰ توسط بانک مرکزی ج.ا.ا. مورد بازنگری قرار گرفته است و دلیل وجود اختلاف در GDP اعلام شده در شماره‌های گذشته گزارش اقتصادی شاپرک با این گزارش نیز همین مهم می‌باشد.

جدول ۱-۳ نسبت ارزش پرداخت‌های الکترونیک کارتی به GDP

دوره	GDP (میلیون ریال)	ارزش تراکنش‌های شاپرک (میلیون ریال)	نسبت ارزش تراکنش‌ها به GDP
تابستان ۱۳۹۳	۳،۱۹۱،۰۰۰،۰۰۰	۲،۲۷۹،۲۹۸،۰۱۷/۲۰	۷۱/۴۳٪
پاییز ۱۳۹۳	۲،۷۹۰،۰۰۰،۰۰۰	۲،۲۷۷،۴۹۴،۸۶۰/۴۲	۸۱/۶۳٪
زمستان ۱۳۹۳	۲،۵۱۹،۰۰۰،۰۰۰	۲،۷۵۸،۸۳۳،۱۱۳/۲۲	۱۰۹/۵۲٪
بهار ۱۳۹۴	۲،۷۳۱،۰۰۰،۰۰۰	۲،۲۶۱،۸۳۰،۲۷۷/۱۶	۸۲/۸۲٪
تابستان ۱۳۹۴	۳،۱۰۷،۰۰۰،۰۰۰	۲،۵۹۳،۰۷۸،۸۳۸/۹۸	۸۳/۴۶٪
پاییز ۱۳۹۴	۲،۶۵۲،۰۰۰،۰۰۰	۲،۴۷۳،۰۹۴،۴۲۱/۹۱	۹۳/۲۵٪
زمستان ۱۳۹۴	۲،۶۳۹،۰۰۰،۰۰۰	۲،۹۹۹،۸۵۱،۸۸۱/۹۹	۱۱۳/۶۷٪
بهار ۱۳۹۵	۲،۸۳۸،۰۰۰،۰۰۰	۲،۸۱۶،۳۶۲،۸۲۷/۴۲	۹۹/۲۴٪
تابستان ۱۳۹۵	۳،۴۹۲،۰۰۰،۰۰۰	۳،۳۹۰،۱۸۲،۴۸۲/۱۹	۹۷/۰۸٪
پاییز ۱۳۹۵	۳،۱۰۴،۰۰۰،۰۰۰	۳،۴۷۳،۵۷۳،۶۸۰/۵۳	۱۱۱/۹۱٪
زمستان ۱۳۹۵	۳،۲۱۹،۰۰۰،۰۰۰	۴،۱۵۹،۰۵۱،۹۳۹/۹۶	۱۲۹/۲۰٪
بهار ۱۳۹۶	۳،۲۷۵،۰۰۰،۰۰۰	۳،۷۲۰،۸۱۱،۴۳۷/۸۲	۱۱۳/۶۱٪
تابستان ۱۳۹۶	۴،۰۶۱،۰۰۰،۰۰۰	۴،۴۴۳،۷۱۶،۵۰۳/۲۷	۱۰۹/۴۲٪
پاییز ۱۳۹۶	۳،۶۳۷،۰۰۰،۰۰۰	۴،۳۲۸،۷۱۸،۶۹۳/۲۸	۱۱۹/۰۲٪
زمستان ۱۳۹۶	۳،۷۸۳،۰۰۰،۰۰۰	۵،۰۶۰،۱۱۷،۷۱۴/۰۷	۱۳۳/۷۶٪

**در محاسبات GDP صرفا ارزش مبادلات کالاها و محصولات نهایی لحاظ می‌شود و به دلیل جلوگیری از محاسبات چند باره ارزش کالاها، ارزش مبادلات کالاهای واسطه‌ای لحاظ نمی‌شود. لذا ارزش مبادلات الکترونیکی ممکن است به دلیل محاسبات ارزش مبادلات کالاهای واسطه‌ای، بیش از ارزش GDP شود و نسبت آن به GDP بیش از ۱۰۰ درصد شود.*

[۷] در گزارش‌های منتشره بانک مرکزی ج.ا.ا. آخرین اطلاعات موجود برای تولید ناخالص داخلی به صورت فصلی، مربوط به زمستان ۱۳۹۶ می‌باشد.

بر اساس اطلاعات جدول ۱-۵، نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP طی دوره مورد بررسی در مجموع روندی صعودی داشته است که این روند در شکل ۱-۴ به تصویر کشیده شده است.

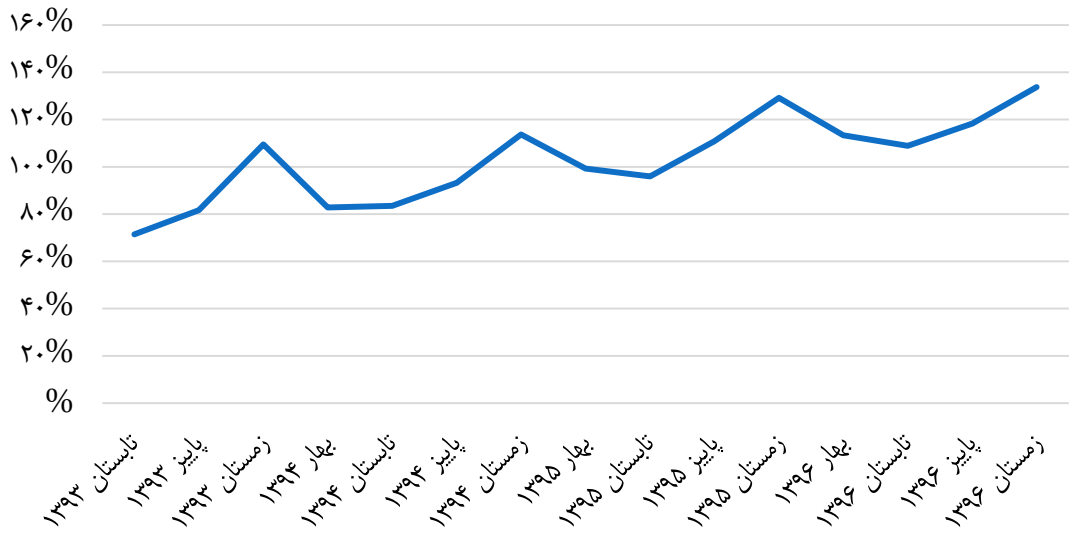

شکل ۱-۴ نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP

روند افزایشی این شاخص، نشان‌دهنده عملکرد مثبت شاپرک و افزایش سطح فعالیت آن با توجه به اندازه اقتصاد کشور می‌باشد. در واقع شکل ۱-۴ نشان می‌دهد در طول مدت مورد بررسی، بخش بیشتری از وجوه در تبادلات مالی به صورت الکترونیکی پرداخت شده است.

شاخصهای عملکردی شاپرک
در شهریور ماه ۱۳۹۷

۲. شاخص‌های عملکردی شاپرک در شهریور ماه ۱۳۹۷

فعالیت و عملکرد پذیرندگی در کل شبکه پرداخت الکترونیک کارت در این بخش بررسی شده است. این بخش خود به سه زیر بخش "آمار عملکردی شاپرک"، "نفوذ منطقه‌ای" و نیز "شاخص‌های پراکندگی مبلغی تراکنش‌ها" تقسیم شده که در هر زیر بخش شاخص‌های مختلفی ارائه شده است.

۲,۱. آمار عملکردی شاپرک

در این بخش، عملکرد شاپرک به لحاظ تعدادی و ارزشی و نیز رشد اسمی و حقیقی آن، نسبت تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش و سهم هر یک از انواع خدمات پرداخت الکترونیک کارت (خرید کالا و خدمات، پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه و مانده‌گیری) با ارائه شاخص‌هایی بررسی می‌شود.

۲،۱،۱. آمار تعداد و ارزش تراکنش‌های شاپرک

در شهریور ماه ۱۳۹۷ بالغ بر ۱،۸۴۲ میلیون تراکنش با ارزش ۲،۴۴۸ هزار میلیارد ریال در شبکه الکترونیک پرداخت کارت پردازش شده که نسبت به مرداد ماه افزایش ۰/۸۶ درصدی در تعداد و ۳/۵۱ درصدی در ارزش ریالی داشته است. در جدول ۲-۱ آمار تعداد و ارزش تراکنش‌های شاپرک در مرداد و شهریور ماه ۱۳۹۷ و درصد تغییرات آن درج شده است.

جدول ۲-۱ مقایسه آمار ماهانه تراکنش‌های شاپرک

نوع	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات
تعداد تراکنش	۱،۸۵۸،۱۱۳،۷۴۸	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	-۰/۸۶٪
مبلغ تراکنش (میلیون ریال)	۲،۳۶۵،۰۲۲،۷۵۷	۲،۴۴۸،۰۱۶،۳۲۱	۳/۵۱٪

همچنین جدول ۲-۲ حاوی آمار تعداد و ارزش تراکنش‌های شاپرک شهریور ۱۳۹۶، شهریور ۱۳۹۷ و درصد تغییرات آن می‌باشد.

جدول ۲-۲ مقایسه آمار تراکنش‌های شاپرک نسبت به ماه مشابه سال ۱۳۹۶

نوع	شهریور ۱۳۹۶	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات
تعداد تراکنش	۱،۴۷۳،۶۳۱،۷۱۵	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	۲۵/۰۰٪
مبلغ تراکنش (میلیون ریال)	۱،۵۳۸،۴۲۷،۶۸۳	۲،۴۴۸،۰۱۶،۳۲۱	۵۹/۱۲٪

بر اساس مندرجات جدول ۲-۲ تراکنش‌های شهریور ماه ۱۳۹۷ به نسبت ماه مشابه سال ۱۳۹۶ از نظر تعدادی ۲۵ درصد و از نظر ریالی ۵۹/۱۲ درصد رشد داشته است. اما بخشی از رشد ارزش ریالی تراکنش‌ها ناشی از تورم در مدت مورد بررسی بوده است. از جمله سایر عوامل تاثیر گذار بر رشد تعداد و مبلغ تراکنش‌های شاپرک، می‌توان به افزایش تعداد ابزارهای پذیرش، دارندگان کارت، کارت و افزایش میل به استفاده از شیوه‌های مختلف پرداخت الکترونیکی به جای استفاده از پول فیزیکی، اشاره نمود.

۲,۱,۲. رشد حقیقی ارزش تراکنش‌های شاپرکی

در اقتصاد برای ارائه تحلیل‌های قابل اتکا، متغیرهای ارزشی و مبلغی را به صورت حقیقی بررسی می‌کنند. به این مفهوم که متغیر ارزشی اسمی[۸]را تورم‌زدایی نموده تا اثر عامل تورم موجب برداشت‌های اشتباه و انحراف در تصمیم‌گیری نشود. لذا شاخص مناسب‌تر برای بیان رشد ارزش تراکنش‌ها، بیان آن به صورت رشد حقیقی[۹] و تورم‌زدایی شده می‌باشد.

جدول ۲-۳ مقایسه رشد اسمی و حقیقی ارزش ماهانه تراکنش‌های شبکه شاپرک

ارزش تراکنش‌ها (میلیون ریال)	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات
ارزش اسمی تراکنش‌ها	۲،۳۶۵،۰۲۲،۷۵۶/۹۵	۲،۴۴۸،۰۱۶،۳۲۱/۳۳	۳/۵۱٪
ارزش حقیقی تراکنش‌ها	۱۷،۶۷۵،۸۰۵/۳۶	۱۷،۲۵۱،۷۰۰/۶۴	-۲/۴۰٪
شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) *	۱۳۳/۸۰	۱۴۱/۹۰	۶/۰۵٪

**نرخ تورم ماهانه: درصد تغییرات شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در دو ماه متوالی بیانگر نرخ تورم ماهانه می‌باشد. (مرجع آمار CPI: سایت بانک مرکزی ج.ا.ا.)*

همان‌گونه که جدول ۲-۳ نشان می‌دهد ارزش اسمی تراکنش‌های شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه افزایش ۳/۵۱ درصدی داشته و این در حالی است که ارزش حقیقی تراکنش‌ها در شهریور ماه ۱۳۹۷ کاهش ۲/۴۰ درصدی را تجربه نموده است. ارزش حقیقی تراکنش‌ها در واقع ارزش تراکنش‌های شاپرکی بدون در نظر گرفتن اثرات تورم می‌باشد. به عبارت دیگر ارزش تراکنش‌های شاپرکی که نسبت به نرخ تورم خالص سازی شده است، ارزش حقیقی تراکنش‌های شاپرکی را تشکیل می‌دهد.

در ادامه طی جدول ۲-۴ مقایسه‌ای بین رشد حقیقی و اسمی نقطه به نقطه ارزش تراکنش‌های شبکه شاپرک آورده شده است.

---

[۸] ارزش تراکنش‌های شاپرک با احتساب نرخ تورم (مبلغ معمول گزارش شده)

[۹] ارزش تراکنش‌های شاپرک بدون اثرات تورم، برای محاسبه ارزش حقیقی، شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) به قیمت سال پایه ۱۳۹۵ به صورت ماهانه از سایت بانک مرکزی ج.ا.ا. و از بخش آمارهای اقتصادی اخذ شده است.

جدول ۲-۴ مقایسه رشد حقیقی و اسمی نقطه به نقطه ارزش تراکنش‌های شبکه شاپرک

ارزش تراکنش‌ها (میلیون ریال)	شهریور ۱۳۹۶	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات
ارزش اسمی تراکنش‌ها	۱،۵۳۸،۴۲۷،۶۸۳/۲۵	۲،۴۴۸،۰۱۶،۳۲۱/۳۳	۵۹/۱۲٪
ارزش حقیقی تراکنش‌ها	۱۴،۲۴۴،۷۰۰/۷۷	۱۷،۲۵۱،۷۰۰/۶۴	۲۱/۱۱٪
شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) *	۱۰۸/۰۰	۱۴۱/۹۰	۳۱/۳۹٪

** تورم نقطه به نقطه: رشد شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در ماه مشخص نسبت به ماه مشابه سال قبل را در نظر می‌گیرد. (مرجع آمار CPI: سایت بانک مرکزی ج.ا.ا.)*

همانگونه که مشاهده می‌گردد، مندرجات جدول ۲-۴ بیانگر رشد ۵۹/۱۲ درصدی در ارزش اسمی تراکنش‌ها در قیاس نقطه به نقطه بوده که می‌توان آن را شاهدی برای افزایش استقبال عمومی از پرداخت الکترونیکی تفسیر کرد. همچنین ملاحظه می‌شود که رشد حقیقی ارزش تراکنش‌ها بدون در نظر گرفتن اثرات تورم محاسبه شده است ۲۱/۱۱ درصد می‌باشد.

همانطور که قبلا نیز اشاره گردید ارزش حقیقی تراکنش‌های شاپرک در واقع ارزش تراکنش‌های شاپرک بدون در نظر گرفتن اثرات تورمی می‌باشد.

۲،۱،۳. عملکرد شبکه شاپرک در توزیع ابزار پذیرش

سوئیچ شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) سه نوع "ابزار پذیرش اینترنتی"، "ابزار پذیرش موبایلی" و " ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاهی" را پشتیبانی می‌نماید که در این بخش تعداد هر یک از این ابزارها، در کنار سایر عوامل نظیر تعداد تراکنش، دسترسی و توسعه شبکه پرداخت الکترونیک کارتی مورد بررسی قرار می‌گیرد.در مبحث بررسی تعداد ابزارهای پذیرش، به جهت قیاس بهتر و تحلیل دقیق‌تر، از تعداد ابزار "فعال سیستمی[۱۰]" استفاده شده است.

[۱۰] ابزارهایی که به لحاظ فنی امکان انجام تراکنش بر روی آن‌ها مهیا می‌باشد و در پایگاه داده شاپرک با وضعیت "Y" ثبت شده است.

در این راستا تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی در شهریور ۱۳۹۷ در قیاس با مرداد ماه در جدول ۲-۵ ارائه شده است.

جدول ۲-۵ مقایسه تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی –مرداد و شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	تعداد ابزار فعال سیستمی		
	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	رشد
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۳۹،۹۷۱	۹۴۰،۸۳۳	۰/۰۹٪
ابزار پذیرش موبایلی	۹۹۰،۰۰۸	۱،۱۰۳،۷۵۶	۱۱/۴۹٪
کارتخوان فروشگاهی	۷،۰۳۷،۸۹۹	۶،۹۴۳،۰۳۰	-۱/۳۵٪
مجموع ابزارها	۸،۹۶۷،۸۷۸	۸،۹۸۷،۶۱۹	۰/۲۲٪

بر اساس جدول ۲-۵ تعداد ابزارهای شاپرکی در مجموع نسبت به مرداد ماه رشد ۰/۲۲ درصدی را تجربه نموده‌اند که سهم عمده این افزایش به سبب افزایش ۱۱/۴۹ درصدی تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی می‌باشد. ابزارهای پذیرش اینترنتی در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه رشد ۰/۰۹ درصدی را تجربه نموده‌اند و تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی نیز در مدت مشابه با کاهش ۱/۳۵ درصدی همراه بوده است. در ادامه آمار سهم بازار هر یک از ابزارها در جدول ۲-۶ ارائه شده است.

جدول ۲-۶ مقایسه سهم تعدادی هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی از کل ابزارهای بازار– مرداد و شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	مرداد ماه ۱۳۹۷		شهریور ماه ۱۳۹۷	
	تعداد ابزارهای فعال سیستمی	سهم از بازار	تعداد ابزارهای فعال سیستمی	سهم از بازار
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۳۹،۹۷۱	۱۰/۴۸٪	۹۴۰،۸۳۳	۱۰/۴۷٪
ابزار پذیرش موبایلی	۹۹۰،۰۰۸	۱۱/۰۴٪	۱،۱۰۳،۷۵۶	۱۲/۲۸٪
کارتخوان فروشگاهی	۷،۰۳۷،۸۹۹	۷۸/۴۸٪	۶،۹۴۳،۰۳۰	۷۷/۲۵٪
مجموع ابزارها	۸،۹۶۷،۸۷۸	۱۰۰/۰۰٪	۸،۹۸۷،۶۱۹	۱۰۰/۰۰٪

۲,۱,۴. عملکرد هر ابزار پذیرش به لحاظ تعداد و مبلغ تراکنش‌ها

سهم تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش نیز شاخص دیگری است که در شکل ۲-۱ نشان داده شده است. همانطور که مشخص است کارتخوان فروشگاهی با سهم ۸۸/۷۶ درصدی، بیشترین تعداد تراکنش را در بین سایر ابزارهای پذیرش داشته است و ابزار پذیرش موبایلی و ابزار پذیرش اینترنتی به ترتیب در جایگاه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

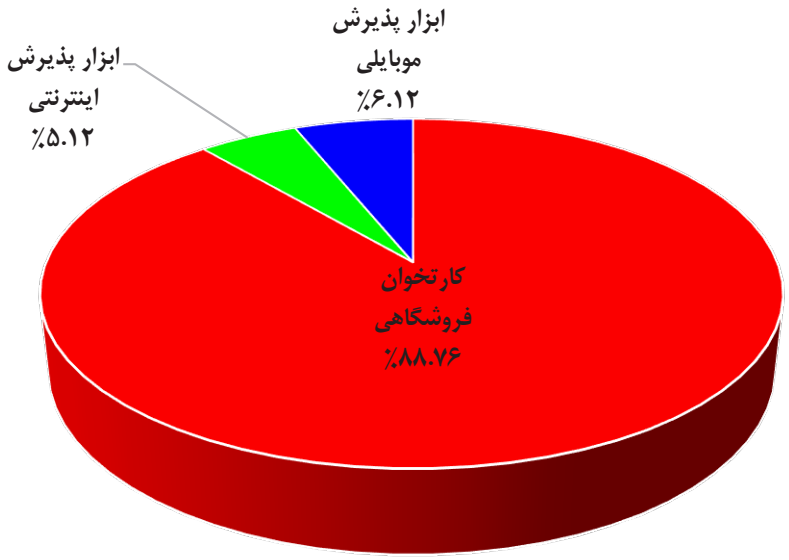

شکل ۲-۱ سهم هریک از ابزارهای پذیرش از تعداد تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که در شکل مشخص است، بیشترین سهم بازار تراکنش‌های شاپرکی در اختیار ابزار کارتخوان فروشگاهی می‌باشد. این در حالی است که عواملی مانند وجود محدودیت انجام تراکنش بر روی ابزار پذیرش موبایلی، تعداد بالای ابزار کارتخوان فروشگاهی، فراگیر بودن این ابزار، عدم نیاز این ابزار به تجهیزات مکمل دیگر نظیر کامپیوتر یا گوشی موبایل و عواملی از این دست را می‌توان از جمله عوامل تاثیر گذار بر تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاهی دانست. این در حالی است که به منظور استفاده از ابزار پذیرش اینترنتی، به بستر اینترنتی امن و در استفاده از ابزار پذیرش موبایل به وجود دستگاه گوشی تلفن همراه نیاز می‌باشد که ممکن است هنگام خرید در دسترس همگان قرار نداشته باشد. متوسط تعداد تراکنش به ازای هر یک از ابزارها در جدول ۲-۷ به خوبی قابل ملاحظه می‌باشد.

جدول ۲-۷ شاخص تعداد متوسط تراکنش‌ها به ازای هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی – شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	تعداد ابزارهای فعال سیستمی	تعداد تراکنش‌ها	تعداد تراکنش به ازای هر ابزار
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۴۰،۸۳۳	۹۴،۳۵۶،۷۷۱	۱۰۰
ابزار پذیرش موبایلی	۱،۱۰۳،۷۵۶	۱۱۲،۶۴۴،۵۴۰	۱۰۲
کارتخوان فروشگاهی	۶،۹۴۳،۰۳۰	۱،۶۳۵،۰۸۱،۰۰۰	۲۳۵
مجموع ابزارها	۸،۹۸۷،۶۱۹	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	۲۰۵

متوسط تراکنش هر ابزار پذیرش شاپرکی در شهریور ماه ۱۳۹۷ ، ۲۰۵ تراکنش می‌باشد که این تعداد نسبت به مقدار مشابه در ماه گذشته کاهش ۲ واحدی (۰/۹۹ درصدی) را تجربه نموده است. بیشترین افزایش متوسط تعداد تراکنش مربوط به ابزار پذیرش اینترنتی می‌باشد. با توجه به گسترش فعالیت ابزارهای NFC تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی نیز در ماه‌های اخیر که این دست از پرداخت‌ها در شبکه به کار گرفته شده است دارای نوسانات فراوان می‌باشد. در شهریور ماه متوسط تعداد تراکنش‌های اینترنتی با افزایش ۰/۲۹ درصدی از ۹۳ تراکنش در مرداد ماه ۱۳۹۷ به ۱۰۰ تراکنش رسیده است. متوسط تعداد تراکنش هر ابزار پذیرش موبایلی ۱۰۲ تراکنش است که این مقدار نسبت به ماه گذشته با کاهش ۹ واحدی همراه بوده است . متوسط تعداد تراکنش هر ابزار کارتخوان فروشگاهی نیز بدون تغییر نسبت به مرداد ماه ۱۳۹۷ همچنان ۲۳۵ عدد در شهریور ماه می‌باشد. در ادامه طی جدول ۲-۸ به بررسی شاخص متوسط مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر ابزار پذیرش فعال سیستمی پرداخته شده است.

جدول ۲-۸ شاخص متوسط مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر ابزارهای پذیرش فعال سیستمی – شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	تعداد ابزارهای فعال سیستمی	مجموع مبلغ تراکنش‌ها (میلیون ریال)	سرانه مبلغ تراکنش‌های هر ابزار پذیرش (میلیون ریال)
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۴۰،۸۳۳	۲۱۸،۸۴۵،۸۳۹	۲۳۲/۶۱
ابزار پذیرش موبایلی	۱،۱۰۳،۷۵۶	۶،۹۶۴،۲۹۱	۶/۳۱
کارتخوان فروشگاهی	۶،۹۴۳،۰۳۰	۲،۲۲۲،۲۰۶،۱۹۱	۳۲۰/۰۶
مجموع ابزارها	۸،۹۸۷،۶۱۹	۲،۴۴۸،۰۱۶،۳۲۱	۲۷۲/۳۸

متوسط مبلغ کارکرد هر ابزار پذیرش اینترنتی در شهریور ۱۳۹۷ ماه با کاهش ۲/۲۶ میلیون ریالی به ۲۳۲/۶۱ میلیون ریال رسیده است. متوسط مبلغ کارکرد هر ابزار پذیرش موبایلی با کاهش ۰/۸۸ میلیون ریالی نسبت به مرداد ماه به ۶/۳۱ میلیون ریال به ازای هر ابزار در شهریور ماه رسیده است. متوسط مبلغ کارکرد هر ابزار کارتخوان فروشگاهی نیز با توجه به جدول ۲-۸ نزدیک به ۳۲۰/۰۶ میلیون ریال می‌باشد که این میزان نیز نسبت مرداد ماه ۱۶/۴ میلیون ریال افزایش را تجربه نموده است.

همانگونه که مشاهده می‌گردد، جدول ۲-۹ حاوی اطلاعات متوسط مبلغ هر تراکنش در هر یک از ابزارهای پذیرش است. بر اساس این جدول تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی به طور متوسط کمترین ارزش ریالی را داشته و ابزار کارتخوان فروشگاهی از این منظر رتبه نخست را دارد.

جدول ۲-۹ شاخص متوسط مبلغ هر تراکنش در هر یک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	تعداد تراکنش‌ها (عدد)	مجموع مبلغ تراکنش‌ها (میلیون ریال)	متوسط مبلغ هر تراکنش در هر ابزار(میلیون ریال)
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۴،۳۵۶،۷۷۱	۲۱۸،۸۴۵،۸۳۹	۲/۳۲
ابزار پذیرش موبایلی	۱۱۲،۶۴۴،۵۴۰	۶،۹۶۴،۲۹۱	۰/۰۶
کارتخوان فروشگاهی	۱،۶۳۵،۰۸۱،۰۰۰	۲،۲۲۲،۲۰۶،۱۹۱	۱/۳۶
مجموع ابزارها	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	۲،۴۴۸،۰۱۶،۳۲۱	۱/۳۳

اطلاعات مربوط به تغییرات سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های هر ابزار پذیرش، در ماه‌های مرداد و شهریور ۱۳۹۷ در شکل ۲-۲ ترسیم شده است.

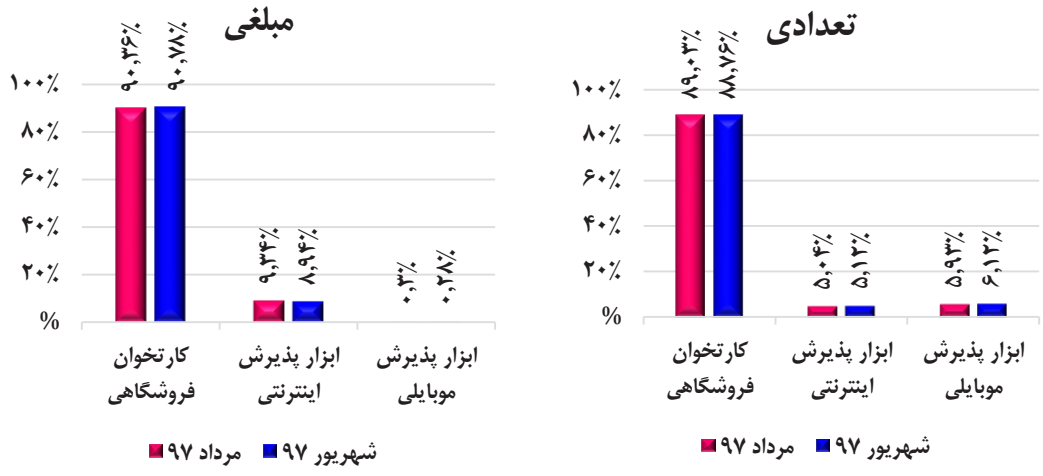

شکل ۲-۲ مقایسه سهم مبلغی و تعدادی تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش –مرداد و شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که در شکل ۲-۲ ملاحظه می‌شود، سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه به ترتیب کاهش ۰/۲۷ و افزایش ۰/۴۱ درصدی داشته است. تعداد و مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی در شهریور ۱۳۹۷ ماه نسبت به مرداد به ترتیب افزایش ۰/۰۸ و کاهش ۰/۴۰ درصدی را تجربه نموده‌اند در بررسی تعداد و مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی نیز افزایش ۰/۱۸ درصدی در تعداد تراکنش‌ها و کاهش ۰/۰۲ درصدی در مبلغ تراکنش‌ها مشهود می‌باشد.

شکل ۲-۳ تغییرات سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌ها به ازای هر نوع ابزار پذیرش برای شهریور ۱۳۹۷ و مقایسه آن با شهریور ۱۳۹۶ را نشان می‌دهند.

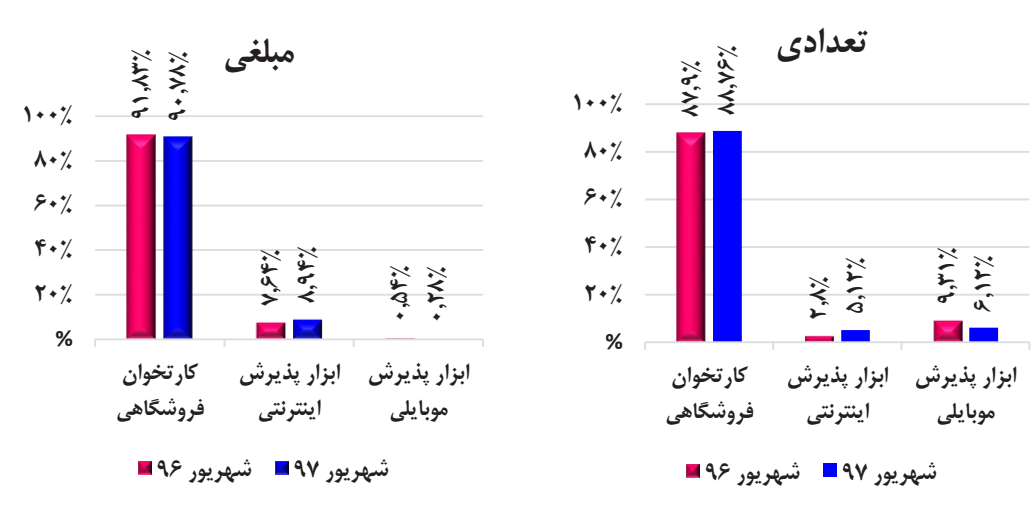

شکل ۲-۳ مقایسه سهم مبلغی و تعدادی تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش –شهریور ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

همانگونه که در شکل ۲-۳ مشاهده می‌گردد، تعداد و مبلغ تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه به ترتیب با افزایش ۰/۸۷ و کاهش ۱/۰۵ درصدی همراه بوده است. تعداد و مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی به ترتیب با افزایش ۲/۳۲ درصدی و ۱/۳۰ درصدی همراه بوده است. همچنین در زمان مشابه تعداد تراکنش ابزار پذیرش موبایلی با کاهش ۳/۱۹ درصدی همراه بوده و مبلغ تراکنش‌های این ابزار نیز با کاهش ۰/۲۵ درصدی همراه بوده است.

۲,۱,۵. عملکرد شاپرک به ازای نوع خدمت

شبکه پرداخت الکترونیک کارتی سه خدمت "خرید کالا و خدمات"، "پرداخت قبض و خرید شارژ" و"مانده‌گیری" را به جامعه ارائه می‌نماید.

در این راستا شکل ۲-۴ و شکل ۲-۵ به ترتیب نسبت تعدادی و مبلغی هر یک از انواع خدمات ارائه شده را در کل شبکه پرداخت نشان می‌دهد.

شکل ۲-۴ مبین آن است که در شهریور ماه ۱۳۹۷، ۸۲/۱۵ درصد خدمات ارائه شده توسط شبکه شاپرک از نوع خدمت "خرید کالا و خدمات" بوده که با توجه به شکل ۲-۶ نسبت به ماه گذشته این سهم افزایش ۰/۱۵

درصدی داشته است. همانگونه که مشاهده می‌گردد، خدمت "مانده‌گیری" با ۵/۱۵ درصد سهم، کمترین سهم از کل خدمات در بین خدمات ارائه شده داشته است.

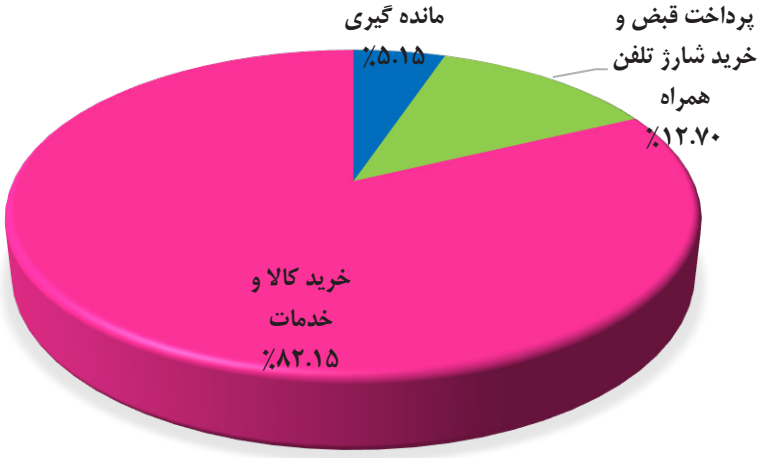

شکل ۲-۴ سهم تعدادی انواع خدمات ارائه شده شاپرک – شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که مشاهده می‌گردد، شکل ۲-۵ نشان می‌دهد که ۹۵/۵۹ درصد مبلغ خدمات ارائه شده در ماه شهریور ۱۳۹۷ مربوط به خدمت "خرید کالا و خدمات" بوده است و خدمت "مانده‌گیری" نیز به دلیل عدم اثر مالی بر مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت، سهم مبلغی صفر را دارا بوده است.

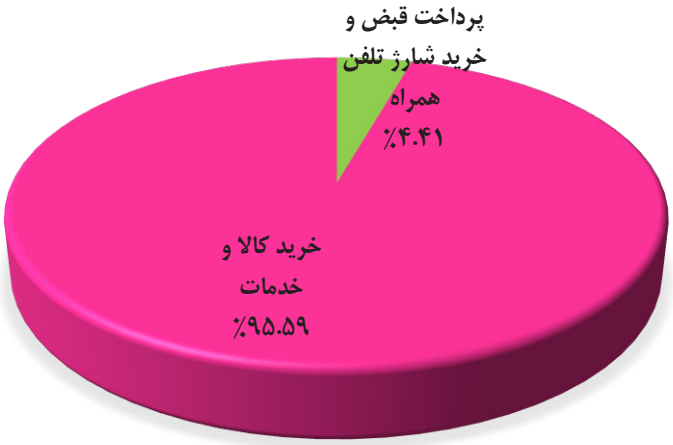

شکل ۲-۵ سهم انواع خدمات از مبلغ تراکنش‌ها -شهریور ۱۳۹۷

برای بررسی تغییرات تعدادی و مبلغی در انواع خدمات به صورت ماهانه، شکل ۲-۶ ترسیم شده است. دو شکل دایره‌ای سهم هر یک از خدمات از کل و شکل‌های میله‌ای اختلاف سهم خدمات در این دوره یک ماهه را نشان می‌دهد.

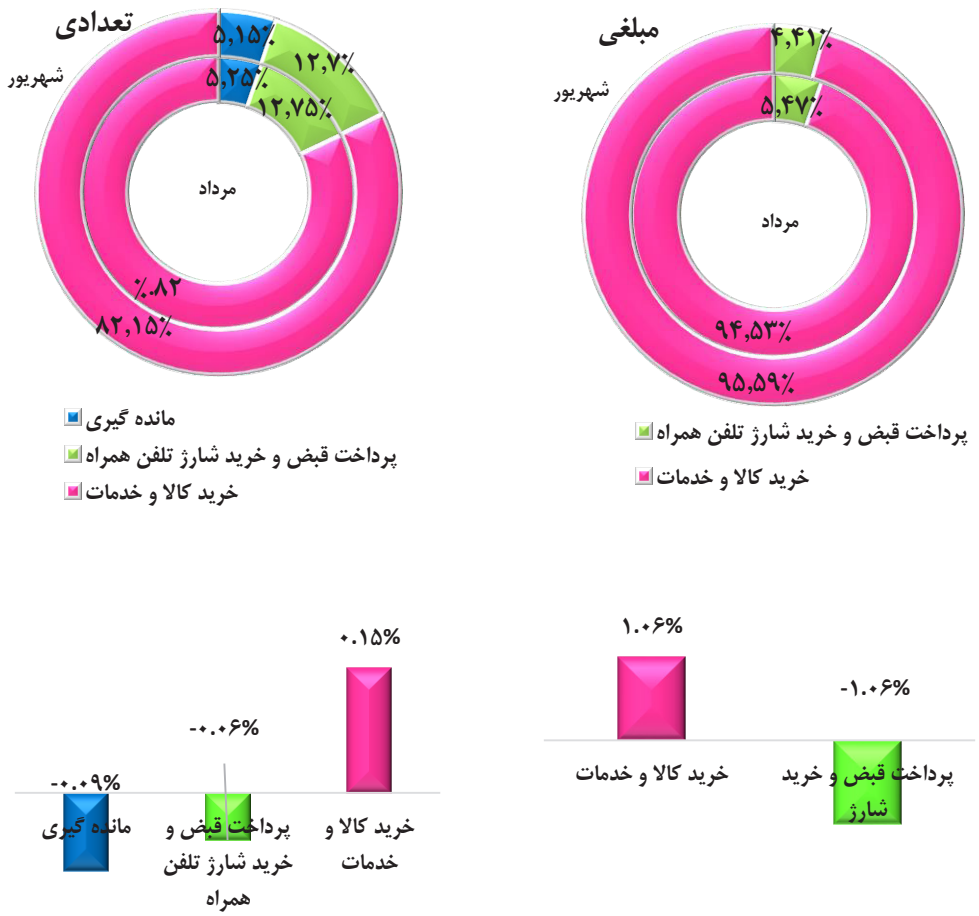

شکل ۲-۶ مقایسه سهم مبلغی و تعدادی انواع خدمات – مرداد و شهریور ۱۳۹۷

در شکل ۲-۶ ملاحظه می‌شود که نسبت به مرداد ماه ، سهم تعدادی خدمات " مانده‌گیری " و " پرداخت قبض و خرید شارژ " از کل تراکنش‌ها کاهش داشته و خدمت "خرید کالا و خدمات" با افزایش مواجه بوده است. سهم تعدادی تراکنش‌های " مانده‌گیری " و " پرداخت قبض و خرید شارژ " به ترتیب ۰/۰۹ و ۰/۰۶ درصد کاهش داشته و در مقابل سهم تعدادی تراکنش‌های "خرید کالا و خدمات" با افزایش ۰/۱۵ درصدی مواجه بوده است. سهم مبلغی تراکنش‌های "خرید کالا و خدمات" نیز در شهریور ماه با افزایش ۱/۰۶ درصدی

همراه بوده است که میزان افزایش یافته از سهم مبلغی تراکنش‌های "پرداخت قبض و خرید شارژ" کاسته شده است.

در شکل ۲-۷ این موضوع در مقایسه با ماه مشابه سال گذشته یعنی شهریور ماه ۱۳۹۶ بررسی شده است.

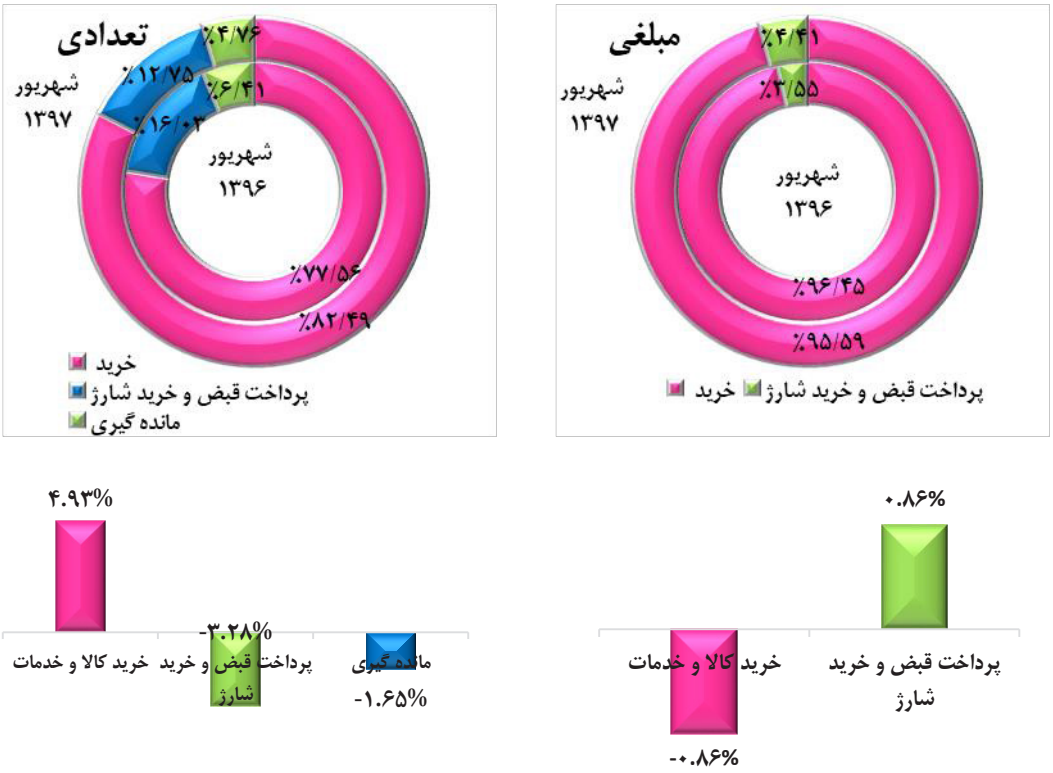

شکل ۲-۷ مقایسه نسبت مبلغی و تعدادی انواع خدمات –شهریور ۱۳۹۵ و شهریور ۱۳۹۶

بر اساس شکل ۲-۷ ملاحظه می‌شود علیرغم رشد ۴/۹۳ درصدی سهم تعداد تراکنش‌های "خرید کالا و خدمات" در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به شهریور ماه ۱۳۹۶، سهم مبلغی آن میزان ۰/۸۶ درصد کاهش داشته است. تعداد تراکنش‌های "پرداخت قبض و خرید شارژ" در قیاس نقطه به نقطه با کاهش ۳/۲۸ درصدی همراه بوده است. همچنین تعداد تراکنش‌های مانده‌گیری نیز کاهش ۱/۶۵ درصدی را تجربه نموده است.

۲,۲. نفوذ منطقه‌ای

شاخص نفوذ منطقه‌ای بیانگر سرانه ابزارهای پذیرش و تعداد تراکنش‌های هر ابزار در کل کشور و در هر استان است. این شاخص معیاری برای سنجش فراگیر شدن خدمات پرداخت الکترونیک کارتی در مناطق مختلف کشور است.

۲,۲,۱. ضریب نفوذ ابزار پذیرش فعال سیستمی

آمار تعداد کل هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی شبکه شاپرک و سرانه آن به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال[۱۱] مصرف‌کننده خدمات کارت در کل کشور (ضریب نفوذ ابزار پذیرش) در جدول ۲-۱۰ ارائه شده است.

همانطور که ملاحظه می‌شود ضریب نفوذ مجموع ابزارهای پذیرش فعال سیستمی در شهریور ماه ۱،۵۰۶/۶۱ ابزار به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال در کشور بوده است. بیشترین میزان نفوذ این ابزارها متعلق به کارتخوان فروشگاهی با تعداد ۱،۱۶۳/۸۷ عدد به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال در کشور می‌باشد و کمترین آن به ابزار پذیرش اینترنتی اختصاص دارد که به ازای هر ۱۰،۰۰۰ نفر صرفا ۱۵۷/۷۱ ابزار پذیرش اینترنتی در کشور وجود دارد. به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال کشور نیز ۱۸۵/۰۲ ابزار پذیرش موبایلی نیز در کشور وجود دارد. شایان توجه است که بر خلاف کارتخوان فروشگاهی، امکان دسترسی از نقاط مختلف کشور به ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی برای انجام پرداخت‌ها میسر بوده است. این در حالی است که ماهیت پرداخت وجوه با استفاده از ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی به نسبت ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاهی که نیازمند حضور فیزیک کارت در محل می‌باشد، متفاوت است.

---

[۱۱] آمار جمعیت افراد بالای ۱۸ سال در هر استان، از بخش نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ از شبکه ملی آمار استخراج شده است.

جدول ۲-۱۰ ضریب نفوذ ابزارهای پذیرش فعال سیستمی در کشور به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال – شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	تعداد ابزار	جمعیت بالای ۱۸ سال در کشور	ضریب نفوذ هر ابزار به ازای هر ۱۰،۰۰۰ نفر
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۴۰،۸۳۳	۵۹،۶۵۴،۷۴۲	۱۵۷/۷۱
ابزار پذیرش موبایلی	۱،۱۰۳،۷۵۶		۱۸۵/۰۲
کارتخوان فروشگاهی	۶،۹۴۳،۰۳۰		۱،۱۶۳/۸۷
کل ابزارها	۸،۹۸۷،۶۱۹		۱،۵۰۶/۶۱

در شهریور ماه ۱۳۹۷ نزدیک به ۱،۵۰۷ ابزار شاپرکی به ازای هر ۱۰ هزار نفر جمعیت بالای ۱۸ سال کشور وجود دارد که از این تعداد ۱،۱۶۴ ابزار، ابزار کارتخوان فروشگاهی می‌باشد. همچنین تعداد ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی نیز به ازای هر ۱۰ هزار نفر بالای ۱۸ سال در کشور به ترتیب ۱۵۸ و ۱۸۵ ابزار می‌باشد.

۲،۲،۲. سرانه تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در کشور

آمار تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش و نیز سرانه تراکنش‌های هر یک از این ابزارها به ازای افراد بالای ۱۸ سال را در شهریور ماه سال جاری در جدول ۲-۱۱ ارائه گردیده است.

جدول ۲-۱۱ سرانه تعداد تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش به ازای جمعیت بالای ۱۸ سال کل کشور – شهریور ۱۳۹۷

ابزار پذیرش	تعداد تراکنش‌ها	جمعیت بالای ۱۸ سال در کشور	سرانه تراکنش‌های هر ابزار
ابزار پذیرش اینترنتی	۹۴،۳۵۶،۷۷۱	۵۹،۶۵۴،۷۴۲	۱/۵۸
ابزار پذیرش موبایلی	۱۱۲،۶۴۴،۵۴۰		۱/۸۹
کارتخوان فروشگاهی	۱،۶۳۵،۰۸۱،۰۰۰		۲۷/۴۱
کل ابزارها	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱		۳۰/۸۸

همانطور که در جدول ۲-۱۱ ملاحظه می‌شود به ازای هر فرد بالای ۱۸ سال، در شهریور ماه سال جاری ۳۰/۸۸ عدد تراکنش پرداخت الکترونیکی صورت گرفته است و بیشترین سرانه تعداد تراکنش متعلق به کارتخوان فروشگاهی با ۲۷/۴۱ تراکنش برای هر فرد بالای ۱۸ سال بوده است.

۲,۲,۳. تعداد و تعداد سرانه کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان

در این بخش به منظور بررسی نحوه توزیع و میزان نفوذ ابزارهای پذیرش، تعداد و سرانه هر یک از ابزارهای فعال سیستمی در استان‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. شایان توجه است که برخلاف کارتخوان فروشگاهی، خدمات ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی لزوما به منطقه و یا استان خاصی تعلق نداشته و از سایر نقاط کشور نیز امکان استفاده از خدمات این ابزارها فراهم است. بنابراین سرانه ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی برای هر استان معنای دقیقی نداشته و صرفا تعداد توزیع شده این دو ابزار پذیرش در بخش بعدی مورد توجه قرار می‌گیرد. اطلاعات مربوط به تعداد توزیع شده کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در ۵ استان دارای بیشترین تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال و تغییرات آن در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه در جدول ۲-۱۲ ارائه شده است.

جدول ۲-۱۲ پنج استان دارای بیشترین تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی – مرداد و شهریور ۱۳۹۷

نام استان	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	میزان تغییرات	درصد تغییرات
تهران	۱،۵۰۶،۸۴۱	۱،۴۹۷،۳۶۴	-۹،۴۷۷	-۰/۶۳٪
خراسان رضوی	۵۴۶،۷۰۵	۵۳۶،۳۳۵	-۱۰،۳۷۰	-۱/۹۰٪
اصفهان	۵۰۳،۲۸۱	۴۹۴،۷۵۱	-۸،۵۳۰	-۱/۶۹٪
فارس	۴۰۴،۵۹۲	۴۰۱،۰۵۶	-۳،۵۳۶	-۰/۸۷٪
خوزستان	۳۴۵،۸۰۷	۳۴۱،۲۸۳	-۴،۵۲۴	-۱/۳۱٪

همانگونه که در جدول ۲-۱۲ مشاهده می‌گردد، استان‌های تهران، خراسان رضوی، اصفهان، فارس و خوزستان به ترتیب دارای بیشترین تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال در شهریور ۱۳۹۷ بوده‌اند.

بر اساس اطلاعات جدول ۲-۱۲، شکل ۲-۸ تغییرات تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر یک از استان‌ها را در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه نشان می‌دهد.

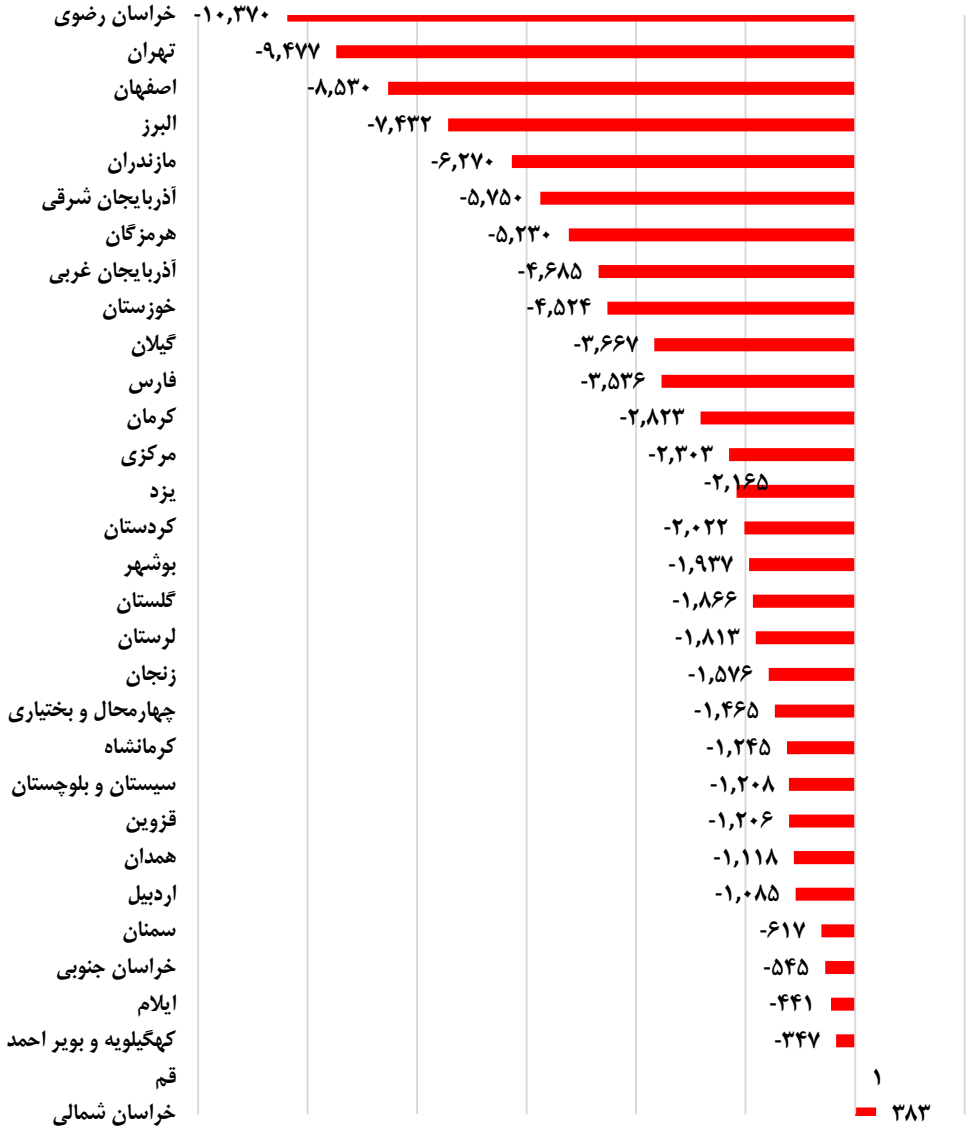

شکل ۲-۸ تغییر در تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان – شهریور نسبت به مرداد ۱۳۹۷

در شهریور ماه ۱۳۹۷ نرخ رشد تعداد کارت‌خوان‌های فروشگاهی نسبت به مرداد ماه در اکثر استان‌ها منفی بوده و در این بین بیشترین تعداد کاهش متعلق به استان‌های خراسان رضوی و تهران با کاهش ۱۰،۳۷۰ و

۹،۴۷۷ عددی می‌باشد. استان‌های خراسان شمالی و قم نیز افزایش ۳۸۳ و ۱ عددی را در شهریور ماه نسبت به مرداد ماه تجربه نموده‌اند.

شکل ۲-۹ تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در استان‌های کشور را نشان می‌دهد و مبین آن است که همچنان بیشترین تعداد این ابزار با اختلاف زیادی نسبت به سایر استان‌ها، در استان تهران توزیع شده است.

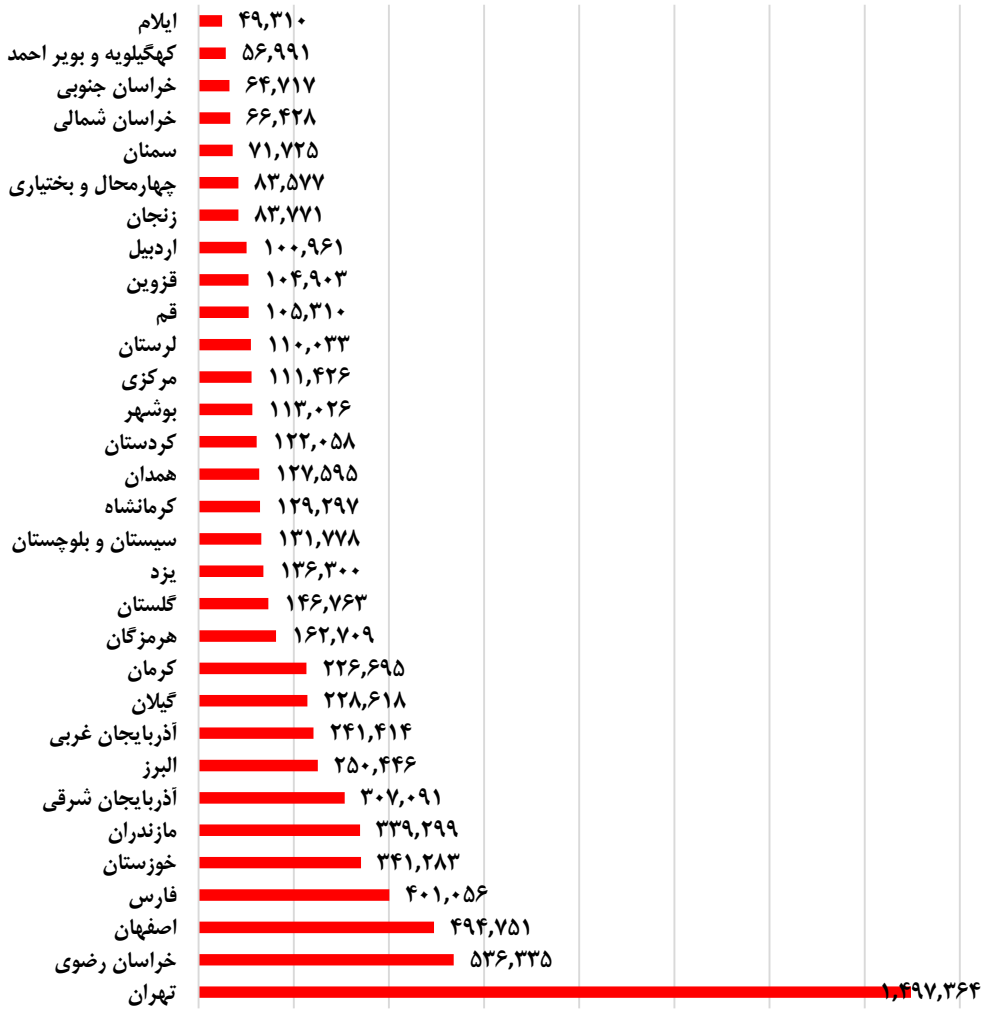

شکل ۲-۹ تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان – شهریور ۱۳۹۷

در ادامه توزیع کارتخوان فروشگاهی به ازای هر فرد بالای ۱۸ سال که متقاضی استفاده از خدمات پرداخت الکترونیک هستند، در هر استان مورد بررسی قرار گرفته است. اطلاعات مربوط به تعداد سرانه این ابزار پذیرش به ازای افراد بالای ۱۸ سال در هر یک از استان‌های کشور، در جدول ۲-۱۳ ارائه شده است.

جدول ۲-۱۳ سرانه استانی کارت‌خوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی به ازای افراد بالای ۱۸ سال – مرداد و شهریور ۱۳۹۷

نام استان	تعداد سرانه ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی		درصد تغییرات
	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	
یزد	۰/۱۷۰	۰/۱۶۷	-۱/۵۶٪
تهران	۰/۱۴۵	۰/۱۴۴	-۰/۶۳٪
بوشهر	۰/۱۳۶	۰/۱۳۴	-۱/۶۸٪
هرمزگان	۰/۱۳۸	۰/۱۳۳	-۳/۱۱٪
سمنان	۰/۱۳۳	۰/۱۳۲	-۰/۸۵٪
مازندران	۰/۱۳۳	۰/۱۳۰	-۱/۸۱٪
اصفهان	۰/۱۲۷	۰/۱۲۵	-۱/۶۹٪
چهارمحال و بختیاری	۰/۱۲۴	۰/۱۲۱	-۱/۷۲٪
خراسان جنوبی	۰/۱۲۱	۰/۱۲۰	-۰/۸۴٪
البرز	۰/۱۲۳	۰/۱۱۹	-۲/۸۸٪
خراسان رضوی	۰/۱۱۹	۰/۱۱۶	-۱/۹۰٪
ایلام	۰/۱۱۴	۰/۱۱۳	-۰/۸۹٪
کهگیلویه و بویر احمد	۰/۱۱۳	۰/۱۱۲	-۰/۶۱٪
قم	۰/۱۱۲	۰/۱۱۲	۰/۰۰٪
گیلان	۰/۱۱۳	۰/۱۱۲	-۱/۵۸٪
گلستان	۰/۱۱۱	۰/۱۰۹	-۱/۲۶٪
قزوین	۰/۱۱۰	۰/۱۰۹	-۱/۱۴٪
فارس	۰/۱۱۰	۰/۱۰۹	-۰/۸۷٪
خراسان شمالی	۰/۱۰۷	۰/۱۰۸	۰/۵۸٪

نام استان	تعداد سرانه ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی		درصد تغییرات
	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	
زنجان	۰/۱۰۸	۰/۱۰۶	-۱/۸۵٪
اردبیل	۰/۱۰۷	۰/۱۰۶	-۱/۰۶٪
آذربایجان شرقی	۰/۱۰۶	۰/۱۰۴	-۱/۸۴٪
کردستان	۰/۱۰۴	۰/۱۰۲	-۱/۶۳٪
خوزستان	۰/۱۰۳	۰/۱۰۲	-۱/۳۱٪
آذربایجان غربی	۰/۱۰۳	۰/۱۰۱	-۱/۹۰٪
مرکزی	۰/۱۰۳	۰/۱۰۱	-۲/۰۲٪
کرمان	۰/۱۰۲	۰/۱۰۰	-۱/۲۳٪
همدان	۰/۰۹۷	۰/۰۹۶	-۰/۸۷٪
کرمانشاه	۰/۰۸۷	۰/۰۸۶	-۰/۹۵٪
لرستان	۰/۰۸۶	۰/۰۸۴	-۱/۶۲٪
سیستان و بلوچستان	۰/۰۸۰	۰/۰۷۹	-۰/۹۱٪

در شکل ۲-۱۰ سرانه تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی هر استان قابل ملاحظه می‌باشد.

شکل ۲-۱۰ سرانه تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی هر استان به ازای افراد بالای ۱۸ سال – شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که مشاهده می‌گردد، بیشترین تعداد سرانه کارتخوان فروشگاهی به ترتیب به استان‌های یزد، تهران و بوشهر و کمترین آن به ترتیب به استان‌های سیستان و بلوچستان، لرستان و کرمانشاه تعلق گرفته است. لازم به ذکر است که به منظور انجام محاسبات سرانه ابزار کارتخوان فروشگاهی هر استان از جمعیت بالای ۱۸ سال کشور بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ استفاده شده است. بر همین اساس در شهریور ماه ۱۳۹۷، تعداد سرانه ابزار کارتخوان فروشگاهی در کل کشور ۰/۱۱۶۴ عدد به ازای هر فرد بالای ۱۸ سال (۱،۱۶۴ ابزار به ازای هر ۱۰،۰۰۰ فرد بالای ۱۸ سال) بوده است.

۲،۲،۴. تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی

همانطور که قبلا ذکر شد، امکان استفاده از ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی برای انجام عملیات پرداخت الکترونیکی (بر خلاف کارتخوان فروشگاهی) به دلیل اینکه نیاز به حضور فیزیکی ابزار کارت ندارد، لزوما به

منطقه و یا استان خاصی تعلق نداشته و از سایر نقاط کشور نیز امکان استفاده از خدمات این ابزارهای پذیرش میسر می‌باشد. لذا محاسبه تعداد سرانه این ابزارها برای بررسی، معنای دقیقی نداشته و تنها تعداد این ابزارها در استان‌های کشور بررسی می‌شود. شایان ذکر است که این اطلاعات بر مبنای آدرس و استان ثبت شده در اطلاعات پذیرندگان ابزار پذیرش موبایلی و ابزار پذیرش اینترنتی محاسبه شده است.

تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی به تفکیک استان‌های محل استقرار پذیرندگان ثبت شده در سوییچ شاپرک، در شکل ۲-۱۱ ترسیم شده است.

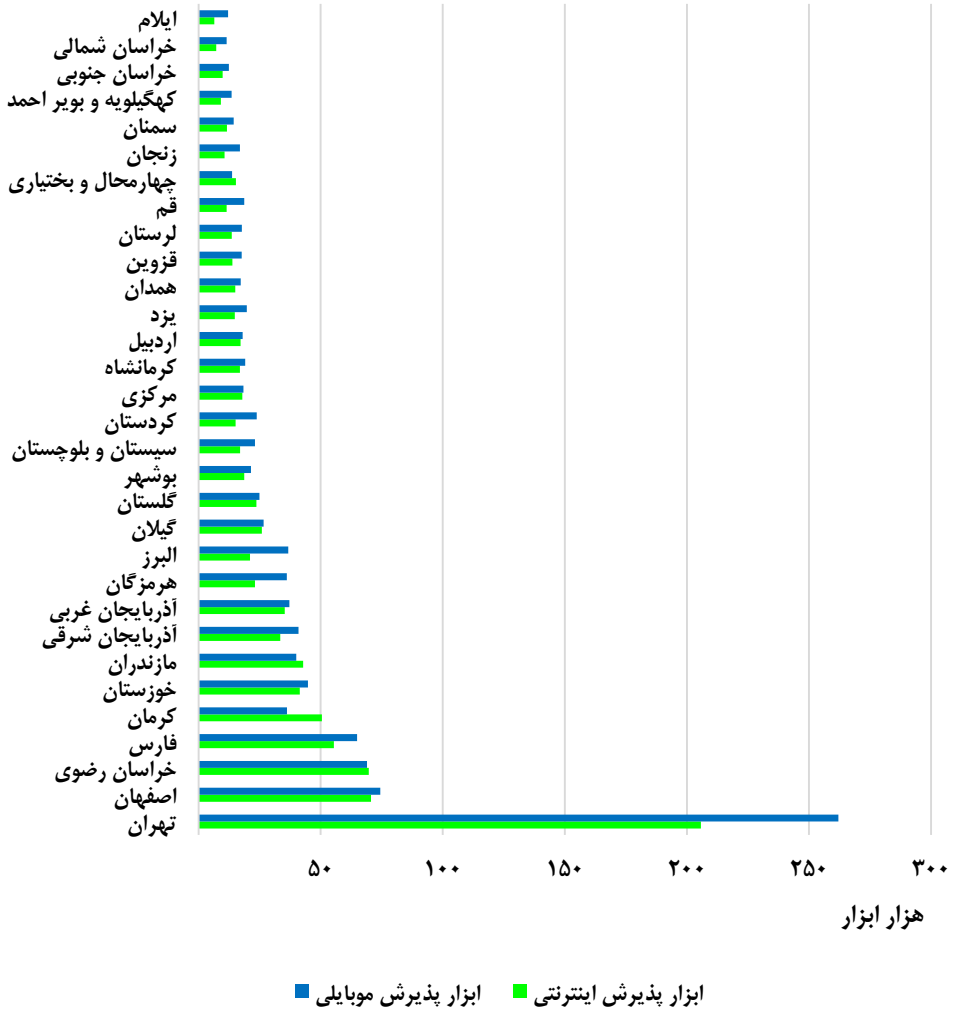

شکل ۲-۱۱ تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی در استان‌های کشور – شهریور ۱۳۹۷

شکل ۲-۱۱ مبین آن است بیشترین تعداد ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی به ترتیب در اختیار استان‌های تهران، اصفهان و خراسان رضوی بوده می‌باشد.

۲,۲,۵. تعداد سرانه تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در استان‌های کشور

استفاده از ابزارهای پذیرشی که در انجام عملیات پرداخت الکترونیکی نیازی به ارائه فیزیک کارت بانکی ندارد (یعنی ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی) بر خلاف کارتخوان فروشگاهی لزوما به منطقه و یا استان خاصی تعلق نداشته و انجام تراکنش به وسیله این ابزارها (که هر یک از پذیرندگان آن به یک استان خاص تعلق دارند) از نقاط مختلف کشور امکان پذیر است. به همین دلیل شکل زیر به منظور نمایش تعداد سرانه تراکنش‌ها صرفا برای ابزار کارتخوان فروشگاهی (که موقعیت محلی برای آن معنی دار بوده) در استان‌های مختلف برای شهریور ماه ۱۳۹۷ ترسیم شده است.

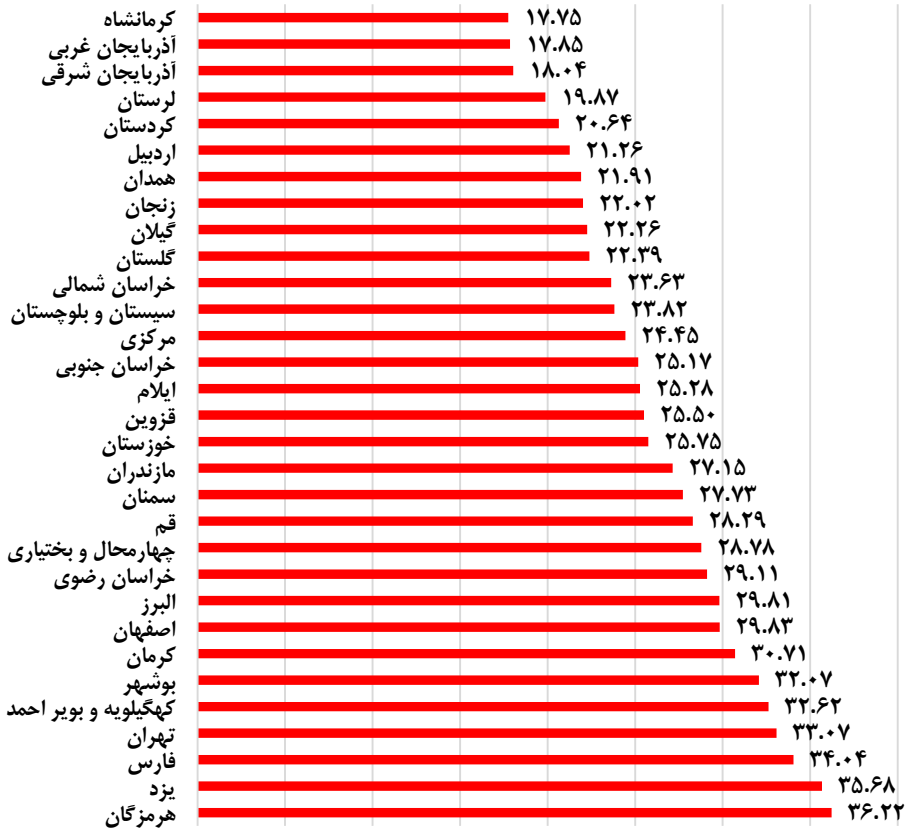

شکل ۲-۱۲ تعداد سرانه تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به ازای افراد بالای ۱۸ سال در هر استان – شهریور ۱۳۹۷

همانطور که در شکل ۲-۱۲ملاحظه می‌شود استان‌های هرمزگان، یزد و فارس در سه جایگاه نخست تعداد سرانه تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به ازای افراد بالای ۱۸ سال در هر استان، قرار گرفته‌اند کرمانشاه، آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی کمترین تعداد سرانه تراکنش‌های این ابزار را در شهریور ماه ۹۷ داشته‌اند.

۲,۳. شاخص‌های پراکندگی مبلغی تراکنش‌ها

در این قسمت به بررسی دقیق‌تر مبالغ تراکنش‌ها پرداخته می‌شود. بدین منظور ابتدا دامنه مبلغی تراکنش‌های هر سه ابزار پذیرش به تفکیک ارائه می‌شود. سپس نسبت دهکی برای کل ابزارهای پذیرش و نیز دهک‌های قیمتی به تفکیک هر خدمت و به طور هم‌زمان به تفکیک نوع ابزار ارائه می‌شود.

۲,۳,۱. دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزارهای پذیرش شبکه

در این بخش از گزارش شکل دامنه مبلغی تراکنش‌های هر سه ابزارهای پذیرش یعنی "کارتخوان فروشگاهی"، "ابزار پذیرش موبایلی" و "ابزار پذیرش اینترنتی" در شهریور ماه ۱۳۹۷ ترسیم شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بر اساس شکل ۱-۱۳ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی ترسیم شده است. این بازه‌ها با توجه به نحوه محاسبه کارمزد بانک پذیرنده تقسیم‌بندی شده‌اند، چراکه سهم کارمزدی بانک پذیرنده به ازای تراکنش‌های با مبالغ :

- زیر ۵۰،۰۰۰ ریال
- بین ۵۰،۰۰۱ ریال تا ۲۵۰،۰۰۰ ریال
- بالای ۲۵۰،۰۰۰ ریال

محاسبه می‌گردد.

سهم تراکنش‌های مانده‌گیری از کل تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی ۵/۸۱ درصد می‌باشد. همانگونه که از اطلاعات موجود در شکل ۱-۱۳ مشخص است در شهریور ماه ۱۳۹۷:

- بیشترین تعداد تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی دارای مبلغی بین ۵۰،۰۰۱ تا ۱۵۰،۰۰۰ ریال بوده است.
- ۲۶/۷۰ درصد تعداد تراکنش‌های ابزار کارت خوان فروشگاهی، مبلغ زیر ۵۰،۰۰۰ ریال را داشته‌اند.
- ۳۷/۸۲ درصد تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی، در بازه مبلغی ۵۰،۰۰۱ تا ۲۵۰،۰۰۰ ریال بوده‌اند.
- ۲۹/۶۸ درصد تراکنش‌ها با مبلغ بالای ۲۵۰،۰۰۰ ریال انجام گرفته‌اند.

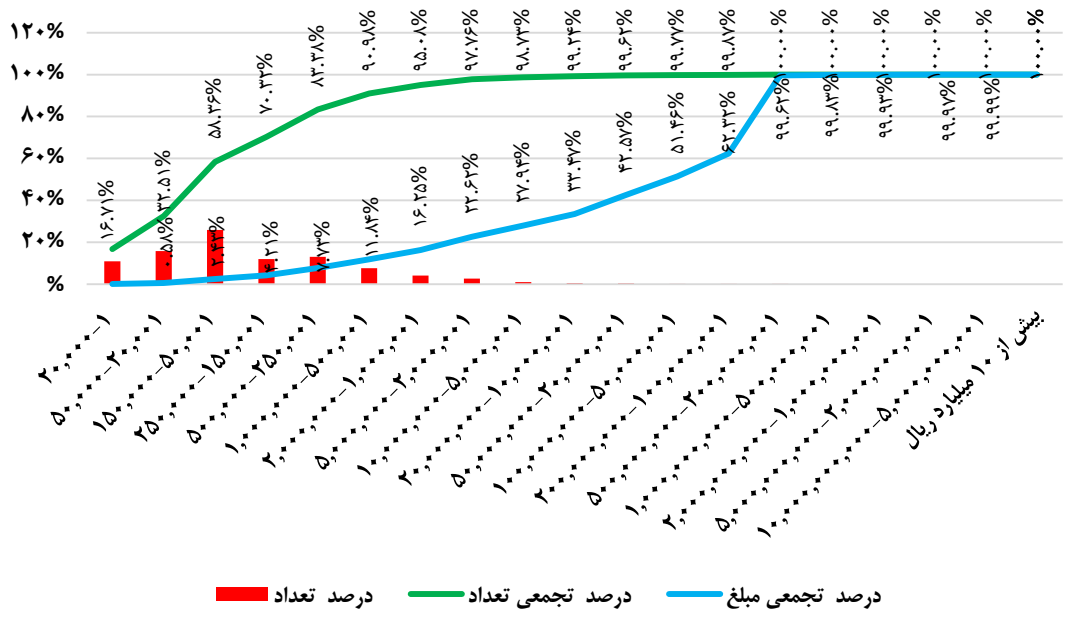

شکل ۲-۱۳ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی (بر حسب ریال) – شهریور ۱۳۹۷

در شهریور ماه ۱۳۹۷، تعداد تراکنش‌های با مبلغ زیر ۵۰،۰۰۰ ریال در ابزار کارتخوان فروشگاهی برابر با ۴۳۶،۵۴۶،۶۹۵ عدد تراکنش بوده است. همچنین تعداد تراکنش‌های با مبلغ بین ۵۰،۰۰۱ ریال و ۲۵۰،۰۰۰ ریال برابر با ۶۱۸،۳۱۷،۰۲۵ عدد تراکنش بوده و کل تعداد تراکنش‌های با مبلغ بالای ۲۵۰،۰۰۱ ریال برابر با ۴۸۵،۲۶۶،۲۰۷ عدد تراکنش می‌باشد. با توجه به نمودار دامنه مبلغی ابزار کارتخوان فروشگاهی می‌توان بیان نمود که بیش از ۹۰ درصد تراکنش‌های ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاهی دارای مبلغ کمتر از ۵ میلیون ریال می‌باشد.

شکل ۲-۱۴ ترسیم کننده دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی است.

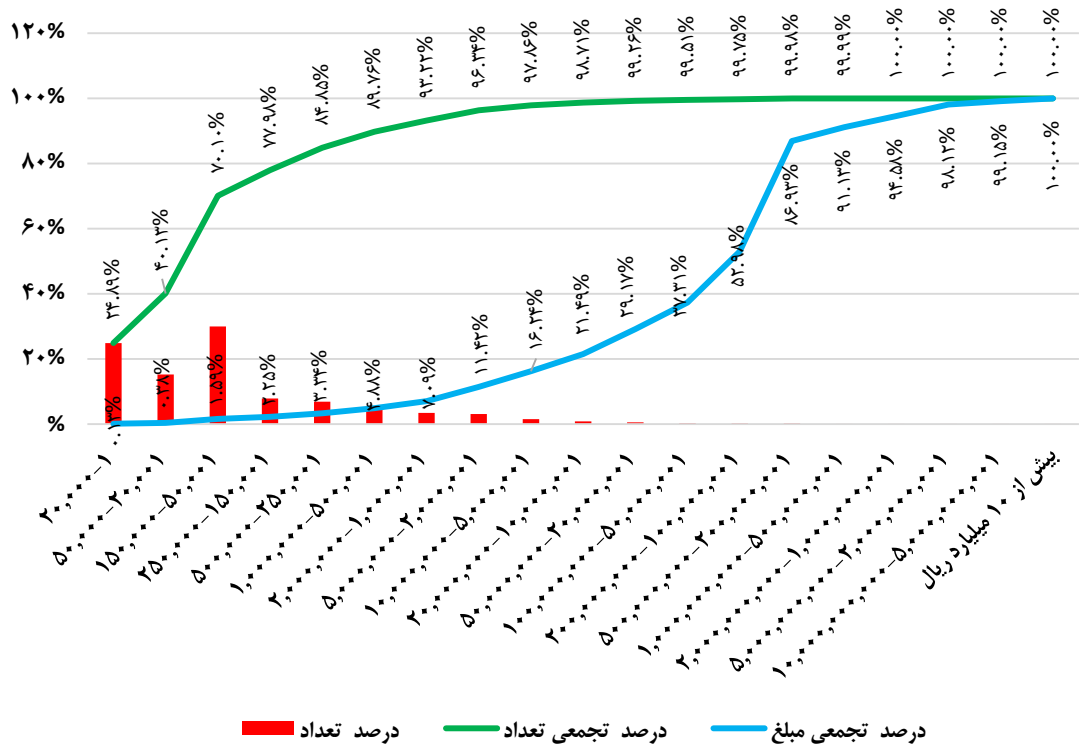

شکل ۲-۱۴ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی (بر حسب ریال) –شهریور ۱۳۹۷

دامنه مبلغی تراکنش‌های انجام شده توسط ابزار پذیرش اینترنتی، مبین آن است بیشترین تعداد تراکنش‌ها در بازه ۵۰،۰۰۱ تا ۱۵۰،۰۰۰ ریال قرار گرفته‌اند و این بازه ۲۹/۹۷ درصد از کل تراکنش‌ها را در بر می‌گیرد. در این ابزار پذیرش حدود ۷۷/۹۸ درصد کل تراکنش‌ها دارای مبلغ کمتر از ۲۵۰،۰۰۰ هزار ریال هستند.

شکل ۲-۱۵ نیز دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی را نمایش می‌دهد.

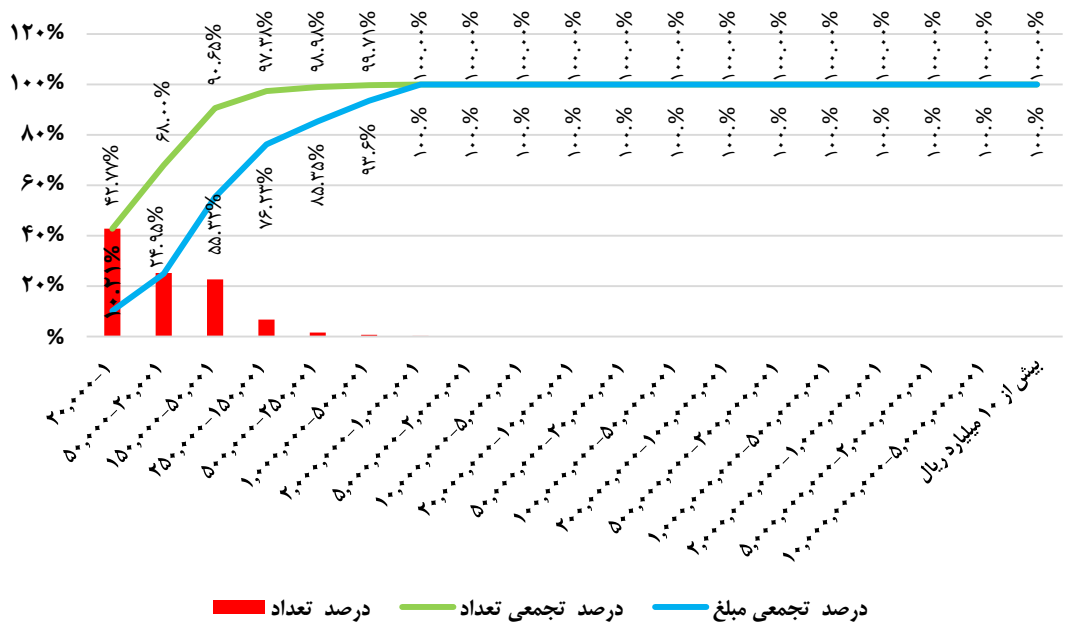

شکل ۲-۱۵ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایل (بر حسب ریال) – شهریور ۱۳۹۷

در بررسی شکل ۲-۱۵ که مربوط به دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی می‌باشد، شرایط کاملا متفاوت با ابزار پذیرش اینترنتی و کارتخوان فروشگاهی بوده است، به نحوی که ۴۲/۷۷ درصد مجموع تراکنش‌ها دارای مبلغ کمتر از ۲۰،۰۰۰ ریال و ۶۸/۰۰ درصد تراکنش‌ها دارای مبلغ کمتر از ۵۰،۰۰۰ ریال بوده‌اند. با توجه با استفاده عموم جامعه از کارت‌های شارژ با مبلغ در حدود ۵۰،۰۰۰ ریالی و همچنین اقبال فراوان ابزار پذیرش موبایلی به منظور تهیه کارت‌های شارژ اپراتورهای مختلف، می‌توان حضور حداکثری تراکنش‌های موبایلی در دامنه مبلغی کمتر از ۵۰،۰۰۰ ریال را توجیه نمود. شایان ذکر است که با توجه به ممنوعیت ارائه خدمت خرید کالا و خدمات با استفاده ابزار پذیرش موبایلی در دی ماه ۱۳۹۴ از سوی بانک مرکزی ج.ا.ا. ، شکل فوق صرفا نمایشی از دامنه مبلغی خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه توسط ابزار پذیرش موبایلی می‌باشد. نکته قابل توجه در خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه توسط ابزار پذیرش موبایلی، اعمال محدودیت سقف مبلغی ۲ میلیون ریالی می‌باشد که شکل ۲-۱۵ به خوبی نمایانگر انجام تراکنش‌ها با مبلغ حداکثر تا این سقف می‌باشد.

۲،۳،۲. نسبت متوسط ارزش دهک دهم به دهک اول تراکنش‌ها

در این بخش شاخص نسبت دهکی[۱۲] به منظور اندازه‌گیری نابرابری در توزیع ارزش‌هایی نظیر درآمد، ثروت و ... محاسبه می‌شود. محاسبه این نسبت برای مبلغ تراکنش‌ها، بیانگر توزیع نابرابری مبلغی تراکنش‌های پرداخت الکترونیک کارتی می‌باشد که روند کاهشی آن در طول زمان نشان‌دهنده حذف تراکنش‌های با مبالغ بسیار ریز و یا بسیار بزرگ تعریف می‌شود. جدول ۲-۱۲ شاخص نسبت دهکی مبلغ تراکنش‌های شبکه شاپرک را در شهریور ۱۳۹۶ در مقایسه با ماه گذشته و نیز ماه مشابه سال ۱۳۹۶ ارائه نموده است.

جدول ۲-۱۴ مقایسه تغییرات ماهانه و نقطه به نقطه شاخص نسبت دهکی

محاسبه نسبت دهکی	مقایسه ماهانه			مقایسه نقطه به نقطه		
	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات	شهریور ۱۳۹۶	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات
میانگین مبالغ تراکنش‌های دهک دهم (ریال)	۱۱،۹۵۳،۵۰۱/۵۸	۱۲،۴۳۸،۸۱۱/۷۸	۴/۰۶٪	۹،۵۳۹،۰۹۶/۶۵	۱۲،۴۳۸،۸۱۱/۷۸	۳۰/۴۰٪
میانگین مبالغ تراکنش‌های دهک اول (ریال)	۱۳،۳۷۸/۶۴	۱۴،۰۰۶/۰۴	۴/۶۹٪	۱۳،۸۶۰/۳۷	۱۴،۰۰۶/۰۴	۱/۰۵٪
نسبت متوسط قیمت دهک دهم به دهک اول	۸۹۳/۴۸	۸۸۸/۱۰	-۰/۶۰٪	۶۸۸/۲۳	۸۸۸/۱۰	۲۹/۰۴٪

ملاحظه می‌شود که نسبت دهکی در مقایسه نقطه به نقطه رشد ۲۹/۰۴ درصدی و در قیاس ماهانه نیز رشد ۰/۶۰- درصدی داشته است. در قیاس ماهانه، متوسط مبلغی تراکنش‌های دهک دهم افزایش ۴/۰۶ درصدی و متوسط مبلغی دهک اول نیز افزایش ۴/۶۹ درصدی را تجربه نموده است که در نهایت منجر به کاهش ۰/۶۰- درصدی نسبت متوسط قیمت دهک دهم به دهک اول شده است در قیاس ماهانه شده است.

[۱۲] تراکنش‌های دوره مورد بررسی به ۱۰ دهک با تعداد تراکنش مساوی تقسیم شده و مورد بررسی قرار گرفته است.

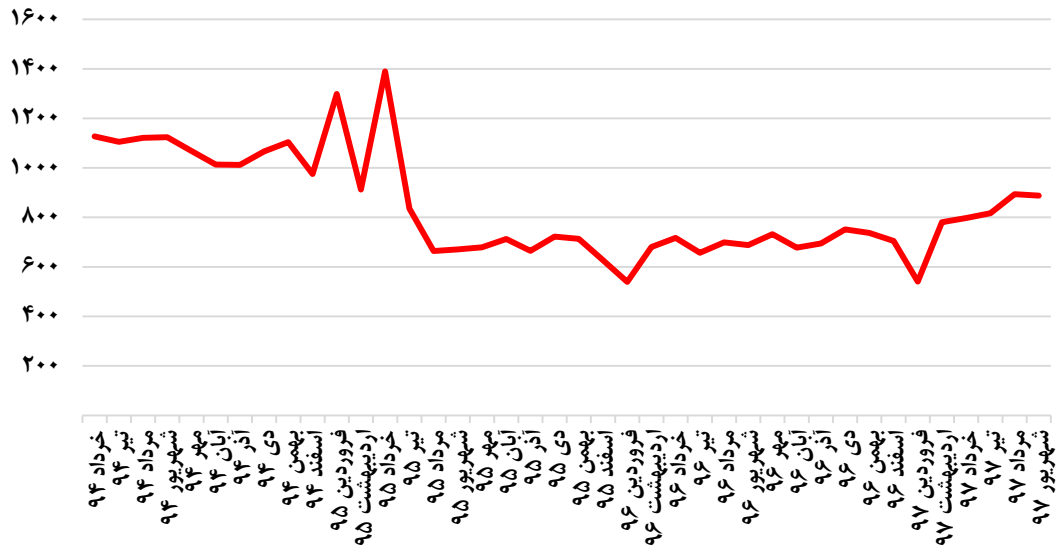

شکل ۲-۱۶ روند نسبت متوسط مبالغ دهک دهم به دهک اول قیمتی

با توجه به شکل ۲-۱۶ ، نسبت دهکی در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه روند کاهشی داشته است، به طوری که نسبت دهکی در شهریور ۱۳۹۷ نسبت به مرداد افزایش نزدیک به ۶ واحدی را تجربه نموده است.

۲,۳,۳. بررسی دهک‌های قیمتی هر خدمت به تفکیک ابزار پذیرش

در این بخش به منظور بررسی دقیق‌تر مبالغ تراکنش‌ها، دهک‌های قیمتی هر دو خدمت "خرید کالا و خدمات" و "پرداخت قبض و خرید شارژ" به ازای هر یک از ابزارهای پذیرش ارائه شده است.

جدول ۲-۱۵ اطلاعات مربوط به متوسط مبالغ هر دهک قیمتی خدمت "خرید کالا و خدمات" را به تفکیک ابزارهای پذیرش ارائه نموده است.

جدول ۲-۱۵ متوسط مبالغ هر دهک قیمتی خدمت خرید کالا و خدمات به ازای هر ابزار پذیرش

دهک قیمتی	متوسط مبالغ هر دهک در هر یک از ابزارهای پذیرش (مبالغ بر حسب ریال)	
	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی
دهک اول	۱۴،۹۲۳/۹۹	۸،۹۷۴/۵۶
دهک دوم	۳۳،۹۸۵/۰۹	۱۴،۵۴۴/۶۷
دهک سوم	۵۳،۱۷۲/۵۴	۳۲،۲۴۹/۱۷
دهک چهارم	۸۱،۰۰۰/۹۸	۵۴،۲۳۷/۹۸
دهک پنجم	۱۱۱،۸۵۸/۰۸	۷۴،۰۳۲/۴۹
دهک ششم	۱۶۵،۴۴۷/۲۶	۱۰۴،۳۰۸/۷۶
دهک هفتم	۲۳۷،۹۶۹/۶۳	۱۳۶،۷۸۱/۳۰
دهک هشتم	۳۷۲،۶۱۶/۹۷	۲۳۶،۸۸۳/۴۵
دهک نهم	۶۹۵،۴۹۰/۵۲	۷۳۱،۶۳۸/۹۸
دهک دهم	۱۳،۳۵۱،۵۴۱/۱۴	۲۱،۶۷۳،۴۵۲/۹۰

** ارائه خدمت خرید کالا و خدمات از طریق ابزار پذیرش موبایلی ممنوع و متوقف شده است.*

با توجه به اطلاعات جدول فوق ملاحظه می‌شود که متوسط مبلغ تراکنش‌های خرید کالا و خدمات در دهک‌های آخر قیمتی در ابزار پذیرش اینترنتی بالاتر از ابزار کارتخوان فروشگاهی است، این امر مؤید این موضوع است که ابزار پذیرش اینترنتی برای خرید کالا و خدمات باارزش‌تری به کار گرفته می‌شود. در خدمت خرید کالا و خدمات اعداد جدول مبین آن است که به طور متوسط ۹۰ درصد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی(۹ دهک) مربوط به خرید کالا و خدمت با مبلغ کمتر از ۱،۰۰۰،۰۰۰ ریالی بوده است.

اطلاعات جدول ۲-۱۵ در شکل ۲-۱۷ برای مقایسه بهتر ترسیم شده است.

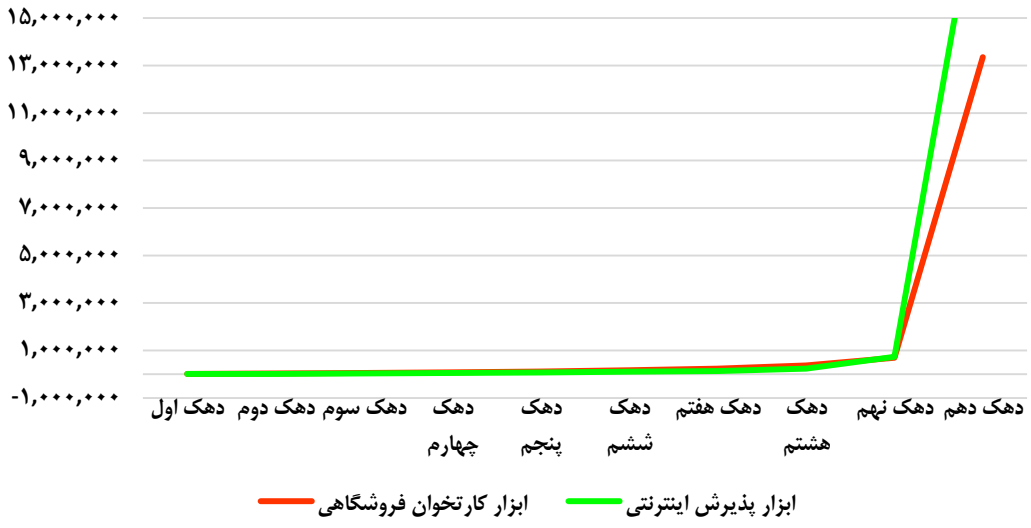

شکل ۲-۱۷ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی در خدمت خرید کالا و خدمات – شهریور ۱۳۹۷

در شکل ۲-۱۷ به علت نمایش بهتر، متوسط مبلغ دهک دهم به ۱۵،۰۰۰،۰۰۰ ریال محدود شده است تا اختلاف متوسط قیمت ابزارها در دهک‌های دیگر قابل تشخیص باشد. در این ماه متوسط مبلغ دهک دهم تراکنش‌های خرید کالا و خدمات توسط ابزار پذیرش اینترنتی ۲۱،۶۷۳،۴۵۳ ریال بوده است.

جدول ۲-۱۶ اطلاعات مربوط به متوسط مبالغ هر دهک قیمتی خدمت "پرداخت قبض و خرید شارژ" را به تفکیک ابزارهای پذیرش ارائه نموده است.

جدول ۲-۱۶ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه به ازای هر ابزار پذیرش

دهک قیمتی	متوسط مبالغ هر دهک در هر یک از ابزارهای پذیرش (مبالغ بر حسب ریال)		
	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش موبایلی	ابزار پذیرش اینترنتی
دهک اول	۹،۷۲۰/۵۸	۹،۷۶۱/۷۱	۹،۷۲۹/۱۳
دهک دوم	۱۸،۸۳۸/۱۶	۱۰،۶۷۸/۵۴	۱۰،۲۸۰/۷۱
دهک سوم	۲۰،۰۰۰/۰۰	۱۷،۱۲۱/۷۵	۱۵،۸۷۶/۴۸
دهک چهارم	۲۰،۰۰۰/۰۰	۲۰،۰۰۰/۰۰	۲۰،۸۶۵/۷۶
دهک پنجم	۲۱،۴۴۱/۴۰	۲۱،۲۹۸/۷۴	۳۶،۱۷۲/۵۳
دهک ششم	۴۹،۵۳۰/۷۱	۳۵،۳۶۲/۵۲	۵۳،۲۵۰/۹۷

دهک قیمتی	متوسط مبالغ هر دهک در هر یک از ابزارهای پذیرش (مبالغ بر حسب ریال)		
	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش موبایلی	ابزار پذیرش اینترنتی
دهک هفتم	۵۰،۰۰۰/۰۰	۵۰،۸۸۷/۲۳	۹۶،۴۱۳/۸۶
دهک هشتم	۸۸،۱۷۸/۸۱	۶۳،۴۵۶/۹۹	۱۶۸،۰۵۷/۱۹
دهک نهم	۱۴۶،۵۳۰/۰۷	۱۰۴،۵۵۸/۹۱	۳۸۱،۴۸۵/۹۱
دهک دهم	۳،۲۴۲،۸۹۵/۹۴	۲۸۵،۰۷۲/۵۲	۲۲،۶۹۳،۸۲۴/۴۲

با توجه به اطلاعات جدول ۲-۱۶ به نظر می‌رسد که از ابزار کارتخوان فروشگاهی و نیز ابزار پذیرش موبایلی به طور عمده برای خرید کارت شارژهای تلفن همراه اعتباری نیز استفاده می‌شود. به طوری که بیشترین تعداد تراکنش از نوع خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه صورت گرفته توسط کارتخوان فروشگاهی، خرید کارت شارژ ۲۰،۰۰۰ ریالی بوده است که به طور متوسط ۳۰ درصد تراکنش‌های این ابزار (دو دهک قیمتی) را در بر می‌گیرد و ۱۰ درصد تراکنش‌های این خدمت (یک دهک قیمتی) با مبلغ ۵۰،۰۰۰ ریالی انجام گرفته است. این در حالی است که به طور متوسط ۱۰ درصد تراکنش‌های این خدمت (یک دهک قیمتی) در ابزار پذیرش موبایلی با مبلغ ۲۰،۰۰۰ ریالی انجام شده است. به عبارتی این طور به نظر می‌رسد که به طور متوسط حداقل ۴۰ درصد تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی و ۱۰ درصد تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی مربوط به خرید کارت شارژ تلفن همراه اعتباری بوده است. مقایسه متوسط مبالغ هر دهک مبین آن است که در دهک‌های پایانی اختلاف متوسط مبالغ ابزار پذیرش اینترنتی با دو ابزار دیگر در خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه قابل ملاحظه است. از جمله علل بیشتر بودن متوسط مبلغ دهک‌های مختلف در ابزار پذیرش اینترنتی، استفاده اکثر نهادهای متولی دریافت مالیات و عوارض از درگاه‌های اینترنتی می‌باشد.

شکل ۲-۱۸ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی در خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه را به تفکیک ابزارهای پذیرش نشان می‌دهد.

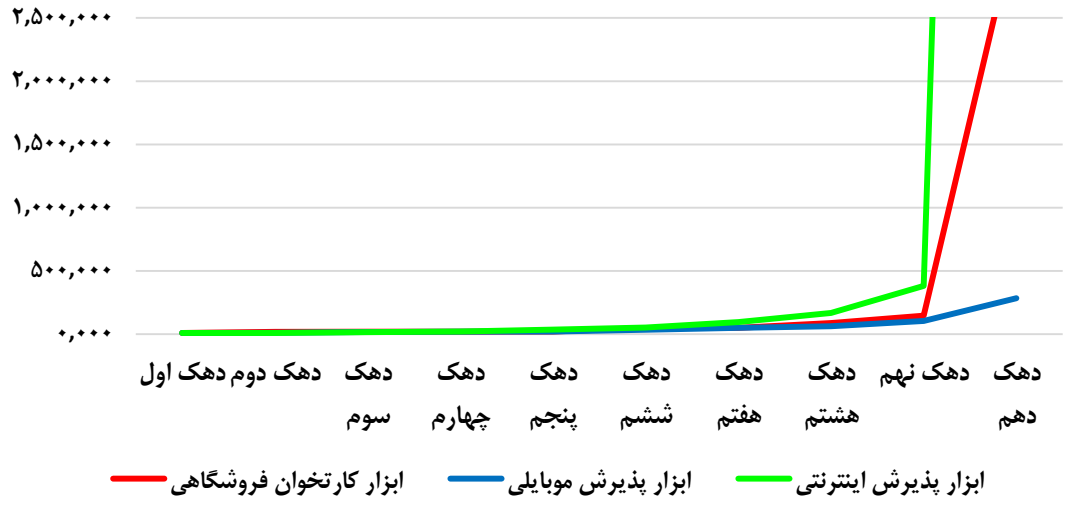

شکل ۲-۱۸ متوسط مبالغ دهک‌های قیمتی در خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه – شهریور ۱۳۹۷

در شکل ۲-۱۸ به علت نمایش بهتر، دهک دهم به ۲،۵۰۰،۰۰۰ ریال محدود شده است تا اختلاف متوسط قیمت ابزارها در دهک‌های دیگر قابل تشخیص باشد. متوسط مبلغ دهک دهم خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ در ابزار پذیرش اینترنتی حدود ۲۲،۶۹۳،۸۲۴ ریال و متوسط مبلغ دهک دهم تراکنش‌های این خدمت در ابزار کارتخوان فروشگاهی در حدود ۳،۲۴۲،۸۹۵ ریال بوده است. این در حالی است که در ابزار پذیرش موبایلی متوسط مبلغ دهک دهم حدود ۲۸۵،۰۷۲ ریال بوده است که نسبت به دو ابزار پذیرش دیگر، به طور قابل ملاحظه‌ای کمتر است.

کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارتی

۳. کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارتی

ارتقای کیفیت خدمات ارائه شده اصلی‌ترین هدف شرکت‌های ارائه‌دهنده آن خدمات می‌باشد؛ چرا که ارتقای کیفیت خدمت ارائه شده افزایش مطلوبیت و رضایت‌مندی مصرف کننده را به دنبال خواهد داشت. شرکت شاپرک نیز در راستای وظایف نظارتی خود، به دنبال افزایش کیفیت انجام خدمات ارائه شده در شبکه و انجام صحیح پرداخت‌ها می‌باشد. کاهش خطاها و تراکنش‌های ناتمام از یک سو و افزایش دسترس‌پذیری حس شده خدمات و دسترس پذیری زمانی از سوی دیگر منجر به بهبود عملکرد شاپرک محسوب می‌گردد در ادامه شاخص‌هایی برای سنجش این هدف ارائه می‌گردد.

۳,۱. سهم تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها

یکی از اصلی‌ترین برنامه‌های شرکت شاپرک، تلاش برای کاهش وقوع خطاهای شبکه و افزایش نسبت تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها می‌باشد. در حال حاضر در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی، خطاها در پنج گروه "خطای صادرکنندگی"[۱۳]، "خطای پذیرندگی"[۱۴]، "خطای شاپرکی"[۱۵]، "خطای کاربری"[۱۶] و "خطای کسب و کار"[۱۷] طبقه‌بندی می‌شوند. جدول ۳-۱ اطلاعات مربوط به تعداد تراکنش‌های موفق و ناموفق (خطادار) کل شبکه شاپرک را نشان می‌دهد که این بررسی حکایت از سهم ۹۰/۶۹ درصدی تراکنش‌های موفق و ۹/۳۱ درصدی خطاهای رخداده در شهریور ماه ۱۳۹۷ دارد.

جدول ۳-۱ تعداد و سهم تراکنش‌های موفق و ناموفق از کل تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷

نوع تراکنش	تعداد	سهم از کل تراکنش‌ها
تراکنش‌های موفق	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	۹۰/۶۹٪
تراکنش‌های ناموفق	۱۸۹،۲۱۱،۶۰۲	۹/۳۱٪
تعداد کل تراکنش‌ها	۲،۰۳۱،۲۹۳،۹۱۳	۱۰۰/۰۰٪

۳,۲. آنالیز خطاهای تراکنش‌ها

همانطور که ذکر گردید، خطاهای تراکنش‌ها انواع مختلفی دارند که اطلاعات مربوط به آمار تعدادی هر یک از انواع خطا در دو ماه مرداد و شهریور ۱۳۹۷ در جدول ۲-۳ ارائه شده است. اطلاعات مندرج در این جدول تغییرات مربوط به هر یک از انواع تراکنش‌های موفق و ناموفق را نشان می‌دهد.

---

[۱۳] علت خطا بانک صادر کننده یا شبکه شتاب می‌باشد.
[۱۴] علت خطا سوئیچ شرکت ارائه کننده خدمات پرداخت می‌باشد.
[۱۵] علت خطا سوئیچ شرکت شاپرک می‌باشد.
[۱۶] علت خطا کاربران شبکه پرداخت الکترونیکی(دارندگان کارت) می‌باشد.
[۱۷] رخداد خطا بر اثر راهبری سیستم و بدون دخالت ذینفعان می‌باشد.

جدول ۳-۲ مقایسه تعداد انواع تراکنش‌ها و خطاها – مرداد و شهریور ۱۳۹۷

نوع تراکنش و انواع خطا		مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	درصد تغییرات
ناموفق	خطای پذیرندگی	۲،۶۴۶،۶۰۱	۲،۲۷۷،۰۳۰	-۱۳/۹۶٪
	خطای کاربری	۱۵۳،۳۲۱،۱۷۸	۱۵۲،۱۵۴،۱۴۷	-۰/۷۶٪
	خطای صادرکنندگی	۲۰،۸۱۳،۶۱۰	۳۳،۲۷۱،۸۴۶	۵۹/۸۶٪
	خطای شاپرکی	۶۱۸،۶۹۹	۵۸۰،۹۰۱	-۶/۱۱٪
	خطای کسب و کار	۹۶۴،۸۳۸	۹۲۷،۶۷۸	-۳/۸۵٪
	تعداد کل تراکنش‌های ناموفق	۱۷۸،۳۶۴،۹۲۶	۱۸۹،۲۱۱،۶۰۲	۶/۰۸٪
موفق	تعداد کل تراکنش‌های موفق	۱،۸۵۸،۱۱۳،۷۴۸	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	-۰/۸۶٪
تعداد کل تراکنش‌ها		۲،۰۳۶،۴۷۸،۶۷۴	۲،۰۳۱،۲۹۳،۹۱۳	-۰/۲۵٪

بر اساس اطلاعات جدول ۲-۳ ملاحظه می‌شود که در شهریور ماه ۱۳۹۷ تعداد خطاها در گروه خطاهای شاپرکی با کاهش همراه بوده است.

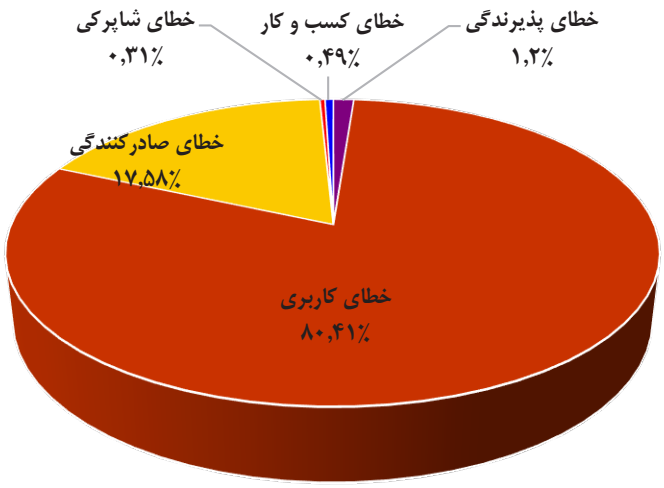

شکل ۳-۱ سهم هر یک از انواع خطا از مجموع تراکنش‌های ناموفق – شهریور ۱۳۹۷

همچنین در راستای بررسی‌های انجام گرفته، اطلاعات جدول ۳-۳ حاکی از آن است که بروز خطای کاربری هنوز عمده‌ترین دلیل بروز خطاها بوده و ۸۰/۴۱ درصد از کل تراکنش‌های خطا را شامل می‌شود. این نوع خطا

به عملکرد شبکه پرداخت الکترونیک ارتباطی نداشته و ناشی از عملکرد دارنده کارت (نظیر کمبود موجودی یا فراموشی رمز) می‌باشد.

جدول ۳-۳ آنالیز خطاهای رخداده در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی - شهریور ۱۳۹۷

نوع تراکنش و انواع خطا		تعداد	سهم
موفق	تراکنش‌های موفق	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	۹۰/۶۹٪
ناموفق	خطای پذیرندگی	۲،۲۷۷،۰۳۰	۰/۱۱٪
	خطای کاربری	۱۵۲،۱۵۴،۱۴۷	۷/۴۹٪
	خطای صادرکنندگی	۳۳،۲۷۱،۸۴۶	۱/۶۴٪
	خطای شاپرکی	۵۸۰،۹۰۱	۰/۰۳٪
	خطای کسب و کار	۹۲۷،۶۷۸	۰/۰۵٪
تعداد کل تراکنش‌ها		۲،۰۳۱،۲۹۳،۹۱۳	۱۰۰/۰۰٪

در ادامه اطلاعات جدول ۳-۳ در شکل ۳-۲ به تصویر کشیده شده و سهم هر یک از انواع تراکنش‌های موفق و ناموفق از کل تراکنش‌ها در شکل آمده است.

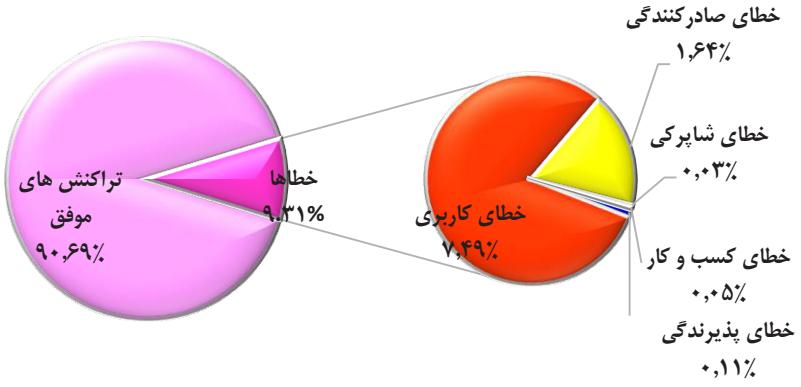

شکل ۳-۲ سهم هر یک از انواع تراکنش‌های ناموفق و تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که در شکل ۳-۲ فوق ملاحظه می‌شود، کمترین سهم در تراکنش‌های خطادار مربوط به خطای شاپرکی با سهم ۰/۰۳ درصدی از کل تراکنش‌ها بوده است. این نوع خطا سهم ۰/۳۱ درصدی را در بین تراکنش‌های خطادار داشته که در شکل ۳-۱ نشان داده شده است.

جهت بررسی تغییرات تراکنش‌های خطا در دو ماه متوالی بهتر است سهم انواع خطا نسبت به کل تراکنش‌های صورت گرفته در ماه مورد نظر، مورد قیاس قرار گیرد. لذا تغییر سهم تراکنش‌های خطا در دو ماه مرداد و شهریور ۱۳۹۷ در جدول ۳-۴ ارائه شده است.

جدول ۳-۴ قیاس سهم هر یک از انواع خطا –مرداد و شهریور ۱۳۹۷

نوع تراکنش و انواع خطا		سهم از کل تراکنش‌ها مرداد ۱۳۹۷	سهم از کل تراکنش‌ها شهریور ۱۳۹۷	تغییر سهم
ناموفق	خطای پذیرندگی	۰/۱۳٪	۰/۱۱٪	-۰/۰۲٪
	خطای کاربری	۷/۵۳٪	۷/۴۹٪	-۰/۰۴٪
	خطای صادرکنندگی	۱/۰۲٪	۱/۶۴٪	۰/۶۲٪
	خطای شاپرکی	۰/۰۳٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪
	کسب و کار	۰/۰۵٪	۰/۰۵٪	۰/۰۰٪
	تعداد کل تراکنش‌های ناموفق	۸/۷۶٪	۹/۳۱٪	۰/۵۶٪
موفق	تعداد کل تراکنش‌های موفق	۹۱/۲۴٪	۹۰/۶۹٪	-۰/۵۶٪
تعداد کل تراکنش‌ها		٪۱۰۰	٪۱۰۰	-

اطلاعات جدول ۳-۴ مبین کاهش سهم تمام گروه‌های در مقابل سهم تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌های شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه می‌باشد.

۳,۳. دسترس‌پذیری حس شده خدمات

یکی از دلایل وجودی شرکت شاپرک و از مهم‌ترین اهداف آن، بهبود امکان دسترسی به خدمات و انجام تراکنش موفق در هر زمانی می‌باشد. برای سنجش میزان تحقق این هدف، شاخص دسترس‌پذیری حس شده خدمات تعریف شده که سهم تراکنش‌های موفق سیستمی کل شبکه یا تراکنش‌های موفق سیستمی سوئیچ شاپرک را از کل تراکنش‌ها محاسبه می‌کند. در ادامه اطلاعات مربوط به شاخص دسترس‌پذیری حس شده خدمات در جدول ۳-۵ ارائه شده است.

جدول ۳-۵ دسترس‌پذیری حس شده خدمات شاپرک و کل شبکه پرداخت الکترونیک کارتی

تراکنش‌های موفق	شهریور ۱۳۹۶		مرداد ۱۳۹۷		شهریور ۱۳۹۷	
	تعداد تراکنش‌ها	دسترس‌پذیری حس شده	تعداد تراکنش	دسترس‌پذیری حس شده	تعداد تراکنش	دسترس‌پذیری حس شده
تراکنش‌های موفق سیستمی کل شبکه پرداخت[۱۸]	۱،۶۰۶،۳۸۹،۴۷۵	۹۸/۵۱٪	۲،۰۱۱،۴۳۴،۹۲۶	۹۸/۷۷٪	۱،۹۹۴،۲۳۶،۴۵۸	۹۸/۱۸٪
تراکنش‌های موفق سیستمی شاپرکی[۱۹]	۱،۶۲۹،۹۰۳،۵۹۵	۹۹/۹۵٪	۲،۰۳۵،۸۵۹،۹۷۵	۹۹/۹۷٪	۲،۰۳۰،۷۱۳،۰۱۲	۹۹/۹۷٪
تعداد کل تراکنش	۱،۶۳۰،۷۴۹،۱۱۵	-	۲،۰۳۶،۴۷۸،۶۷۴	-	۲،۰۳۱،۲۹۳،۹۱۳	-

جدول ۳-۵ مبین در دسترس بودن ۹۹/۹۷ درصدی خدمات شرکت شاپرک در شهریور ماه سال ۱۳۹۷ می‌باشد که نسبت به شهریور ماه سال ۱۳۹۶ بهبود ۰/۰۲ درصدی و نسبت به مرداد ماه سال ۱۳۹۷ ببدون تغییر بوده است.

۳،۴. آنالیز تراکنش‌های ناتمام رخ‌داده در شبکه

شاخص میزان تراکنش‌های ناتمام[۲۰] رخ‌داده در شبکه الکترونیک پرداخت کارتی و روند آن در طول زمان، یکی از شاخص‌هایی است که بر کیفیت انجام عملیات و رضایت از شبکه پرداخت اثرگذار است. لذا می‌بایست نسبت تعداد تراکنش‌های ناتمام به کل تراکنش‌ها روندی کاهشی داشته باشد. جدول ۳-۶ مقادیر این شاخص را ارائه نموده است.

---

[۱۸] تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای کاربری و تراکنش‌های موفق کاربری هستند. خطاهای کاربری، تراکنش موفق سیستمی محسوب می‌شوند؛ چرا که نمایش دهنده‌ی نقصی در شبکه نیستند و به علت اشتباه کاربران یا انجام عملیات روزانه‌ی سیستم رخ داده‌اند.

[۱۹] تراکنشی است که از دید سوئیچ شاپرک موفق است و کل تراکنش‌های شبکه پرداخت الکترونیک کارت به جز تراکنش‌های خطای شاپرکی را شامل می‌شود.

[۲۰] تراکنش دارنده‌ی کارت که موفق کاربری بوده است و به ازای آن تراکنش درخواست واریز تا ۴۸ ساعت به سوییچ شاپرک ارسال نشده است را تراکنش ناتمام می‌گویند (معادل تراکنش موفق کاربری با شناسه‌ی ۲۲۰۰ که تراکنش ۲۲۲۰ آن در مدت مجاز ارسال نشده است).

جدول ۳-۶ درصد تراکنش‌های ناتمام رخداده در شبکه پرداخت شاپرک –مرداد و شهریور ۱۳۹۷

تراکنش‌های ناتمام	مرداد ۱۳۹۷	شهریور ۱۳۹۷	تغییرات
تعداد تراکنش‌های ناتمام	۹۰۰،۳۶۶	۶۴۳،۷۷۲	-۲۸/۵۰٪
تعداد کل تراکنش‌ها	۱،۸۵۸،۱۱۳،۷۴۸	۱،۸۴۲،۰۸۲،۳۱۱	-۰/۸۶٪
نسبت تعداد تراکنش‌های ناتمام به کل تراکنش‌ها	۰/۰۴۸٪	۰/۰۳۵٪	-۰/۰۱۳۵٪

**در گزارش‌های پیشین، از عنوان "تراکنش معوق" به جای "تراکنش ناتمام" استفاده شده بود*

همانطور که در جدول ۳-۶ ملاحظه می‌شود تعداد تراکنش‌های ناتمام شهریور ماه نسبت به مرداد ماه با کاهش ۲۹ درصدی همراه بوده است. همزمان با کاهش ۰/۵۶ درصدی تعداد تراکنش‌های موفق در شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه، تعداد تراکنش‌های ناتمام نیز در این دوره با کاهش همراه بوده است. نسبت تراکنش‌های ناتمام به کل تراکنش‌های موفق در این ماه نسبت به ماه گذشته کاهش ۰/۰۱۳۵ درصدی را تجربه نموده است.

بررسی عملکرد کلی شرکت های ارائه دهنده شبکه پرداخت

۴

۴. بررسی عملکرد کلی شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت

شاخص‌های معرفی شده در این بخش، گستره فعالیت هر یک از شرکت‌های PSP را در صنعت پرداخت الکترونیکی نشان می‌دهند که آگاهی از آن برای نهاد نظارتی شاپرک جزو ملزومات به‌شمار می‌رود؛ چرا که این نهاد سیاستگذار و ناظر می‌بایست به خوبی از نقش و سطح فعالیت هر یک از شرکت‌های مزبور اطلاع داشته باشد تا با نظارت بر عملکرد آن‌ها بتواند در هدایت صنعت پرداخت الکترونیک ایفای نقش نماید. همچنین این شاخص‌ها کمک شایان توجهی به مطالعه‌ی بازار هریک از شرکت‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت خواهد نمود.

در این بخش عملکرد شرکت‌های PSP در دو حوزه اصلی مورد بررسی قرار می‌گیرد که اولین حوزه عملکرد کلی شرکت‌ها در شبکه پرداخت را مورد بررسی قرار داده و در بخش دوم به‌طور ویژه عملکرد این شرکت‌ها در بازار کارتخوان فروشگاهی تحلیل می‌شود.

۴,۱. بررسی عملکرد کلی شرکت‌های PSP

به‌منظور رصد وضعیت کنونی صنعت پرداخت الکترونیکی کارت کشور و ترسیم مسیر حرکت آتی بازار آن و همچنین کمک به تعیین سیاست‌های توسعه‌ی بازار و نظارت بر آن، می‌بایست شاخص‌هایی تعریف و روند تغییرات آن بررسی گردد. در این بخش از گزارش سعی گردیده است تا با مطالعه‌ی شاخص‌های عملکرد تعدادی و مبلغی شرکت‌ها در کل و همچنین به تفکیک هریک از ابزار پذیرش و نوع سرویس، تصویری کلی از وضعیت آن‌ها در صنعت پرداخت الکترونیکی کارت ترسیم شود. در پایان نیز عملکرد هریک از شرکت‌های PSP در رخداد تراکنش‌های خطا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴,۱,۱. سهم تعدادی و مبلغی هر یک از شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های حوزه پرداخت الکترونیک کارت

سهم تعدادی و مبلغی هر یک از شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت از کل تراکنش‌های بازار خدمات پرداخت الکترونیک کارتی، در دو شکل ۴-۱ و شکل ۴-۲ ترسیم شده است.

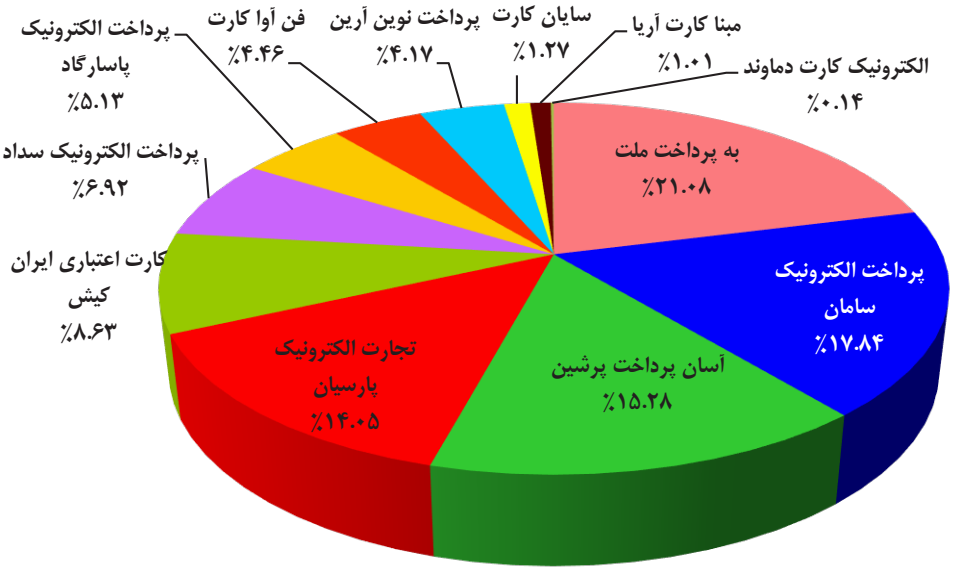

شکل ۴-۱ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر تعداد تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷

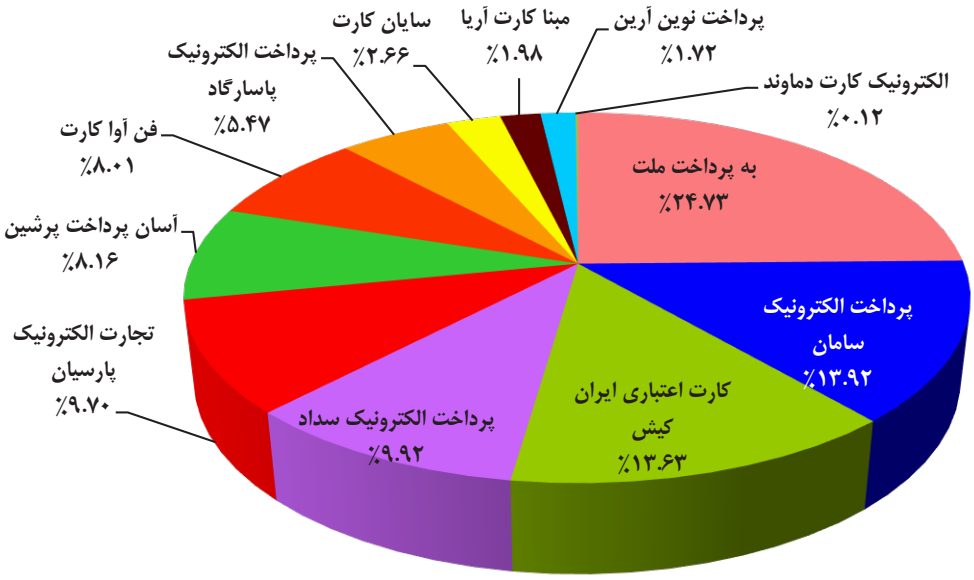

شکل ۴-۲ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر مبلغ تراکنش‌ها – شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که در دو شکل فوق ملاحظه می‌گردد، شرکت "به‌پرداخت ملت" با سهم ۲۱/۰۸ درصدی از تعداد تراکنش‌ها و سهم ۲۴/۷۳ درصدی از مبلغ آن‌ها همچنان بیشترین سهم را به خود اختصاص داده و در جایگاه نخست هر دو بازار قرار گرفته است.

مقایسه دو شکل بالا با شکل‌های مشابه در گزارش مرداد ماه، حکایت از آن دارد که هرچند نوسانات این سهم‌ها چندان قابل توجه نیست ولیکن در مولفه سهم مبلغی، بین شرکت‌های "پرداخت الکترونیک سداد" و "تجارت الکترونیک پارسیان" با یکدیگر و همچنین دو شرکت "آسان پرداخت پرشین" و "فن‌آوا کارت" جابجایی صورت پذیرفته است.

همچنان اختلاف سهم مبلغی بین دو شرکت نخست بازار بیش از ده درصد گزارش می‌شود، این درحالی‌ست که شاخص فوق در مولفه تعدادی رقمی در حدود سه درصد می‌باشد. از این رو باید گفت همچنان نقش شرکت "به‌پرداخت ملت" در میزان ارزش ریالی تراکنش‌های پرداخت کارت به روشنی قابل ملاحظه است. شایان ذکر است که در چند ماه اخیر شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در هر دو شاخص سهم تعدادی و مبلغی به عنوان دومین دارنده‌ی سهم بازار در شبکه‌ی پرداخت کارت محسوب می‌گردد.

۴,۱,۲. سهم شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش

این شاخص، سبب شناخت حوزه فعالیت و نحوه‌ی سرمایه‌گذاری هر یک از شرکت‌های PSP در ابزارهای پذیرش می‌شود. در این بخش تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر شرکت به تفکیک ابزار پذیرش مورد بررسی قرار می‌گیرد. سهم تعدادی تراکنش‌های هر یک از شرکت‌های PSP از بازار ابزارهای پذیرش برای دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ در جدول ۴-۱ ارائه شده است.

در این ماه تنها از حجم تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی کاسته شده و در میزان تراکنش‌های دو ابزار دیگر رشد مثبت مشاهده می‌شود. همسو با این کاهش، تراکنش‌های مذکور در عمده‌ی شرکت‌ها نیز دچار ریزش شده‌اند. بیشترین کاهش تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" اتفاق افتاده است. در شهریور ماه همچنان شرکت "به‌پرداخت ملت" با پوشش ۲۳/۲۴ درصد از بازار تراکنش-های کارتخوان فروشگاهی، بالاترین سهم را در اختیار خود دارد.

با وجودی که بازار تراکنش‌های اینترنتی روندی صعودی نشان می‌دهد ولیکن در بعضی از شرکت‌ها میزان این تراکنش‌ها با کاهش همراه بوده است. در این میان شرکت "آسان پرداخت پرشین" با کسب ۲۷/۷۱ درصد از سهم بازار تراکنش‌های اینترنتی، همچنان در شهریور ماه نیز به‌عنوان ارائه‌دهنده‌ی خدمات به بیشترین تعداد تراکنش‌های مذکور محسوب می‌گردد. در ماه جاری بیشترین افزایش تراکنش‌های اینترنتی در شرکت "پرداخت الکترونیک سداد" رخداده است.

با وجودی که از حجم تراکنش‌های موبایلی برخی از شرکت‌ها کاسته شده ولیکن این بازار با رشد مثبت بالغ بر دو درصد روبه‌رو است. پس از شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" با اختلاف اندکی، شرکت "پرداخت نوین آرین" بیشترین میزان افزایش این تراکنش‌ها را نشان می‌دهد. از این رو همچنان در شهریور ماه شرکت "پرداخت نوین آرین" با پوشش ۳۴/۲۷ درصد از سهم تعدادی تراکنش‌های موبایلی، به‌عنوان دارنده‌ی بالاترین سهم در بازار تراکنش‌های موبایلی محسوب می‌شود.

جدول ۴-۱ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش–مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی			سهم از تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی			سهم از تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۱۳/۵۱٪	۱۳/۴۹٪	-۰/۰۲٪	**۲۸/۴۲٪**	**۲۷/۷۱٪**	-۰/۷۱٪	۳۱/۳۷٪	۳۰/۸۵٪	-۰/۵۲٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۲٪	۰/۱۶٪	۰/۰۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	**۲۳/۱۱٪**	**۲۳/۲۴٪**	۰/۱۴٪	۸/۱۱٪	۸/۵۳٪	۰/۴۳٪	۰/۲۵٪	۰/۲۱٪	-۰/۰۴٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۸۳٪	۵/۶۷٪	-۰/۱۶٪	۱/۲۶٪	۱/۰۵٪	-۰/۲۱٪	۰/۸۱٪	۰/۷۹٪	-۰/۰۱٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۲۹٪	۱۷/۳۳٪	۰/۰۴٪	۱۵/۶۱٪	۱۵/۸۲٪	۰/۲۱٪	۲۵/۹۵٪	۲۶/۹۵٪	۰/۹۹٪
پرداخت الکترونیک سداد	۷/۵۵٪	۷/۵۱٪	-۰/۰۴٪	۳/۳۵٪	۴/۵۹٪	۱/۲۴٪	۰/۳۹٪	۰/۳۳٪	-۰/۰۶٪
پرداخت نوین آرین	۱/۴۷٪	۱/۴۵٪	-۰/۰۲٪	۱۶/۳۶٪	۱۵/۴۷٪	-۰/۸۹٪	**۳۳/۵۱٪**	**۳۴/۲۷٪**	۰/۷۶٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۴/۲۳٪	۱۴/۰۹٪	-۰/۱۴٪	۲۳/۹۴٪	۲۳/۴۱٪	-۰/۵۳٪	۶/۵۸٪	۵/۶۳٪	-۰/۹۵٪
سایان کارت	۱/۴۳٪	۱/۴۲٪	-۰/۰۲٪	۰/۰۱٪	۰/۰۳٪	۰/۰۲٪	۰/۲۵٪	۰/۲۵٪	۰/۰۰٪
فن آوا کارت	۴/۸۴٪	۴/۸۸٪	۰/۰۴٪	۱/۴۰٪	۱/۷۶٪	۰/۳۵٪	۰/۷۳٪	۰/۵۸٪	-۰/۱۵٪
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۵۲٪	۹/۶۴٪	۰/۱۲٪	۰/۹۵٪	۱/۱۸٪	۰/۲۳٪	۰/۱۵٪	۰/۱۲٪	-۰/۰۳٪
مبنا کارت آریا	۱/۱۱٪	۱/۱۱٪	۰/۰۰٪	۰/۵۹٪	۰/۴۶٪	-۰/۱۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

همانگونه که در جدول ۴-۱ ملاحظه می‌شود، بیشترین اختلاف بین سهم تعدادی تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در شهریور ماه ۹۷ نسبت به ماه گذشته با رقم منفی ۰/۱۶ درصد در شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" گزارش شده است. در ماه جاری بالاترین اختلاف سهم تعدادی تراکنش‌های اینترنتی در شرکت "پرداخت الکترونیک سداد" با رقمی معادل با ۱/۲۴ درصد افزایش مشاهده می‌شود. در روندی مشابه، سهم تراکنش‌های موبایلی شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" با افزایش ۰/۹۹ درصدی نسبت به مرداد ماه همراه بوده است. در این ماه کلا تغییرات در سهم تراکنش‌های هر سه ابزار چندان قابل ملاحظه نمی‌باشد، ولیکن با این حال عملکرد شرکت‌ها در حوزه تراکنش‌های اینترنتی و موبایلی به‌گونه‌ای بوده که سهم آن‌ها در این تراکنش‌ها بیشتر دستخوش نوسان شده است.

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در شکل ۴-۳ نمایش داده شده است.

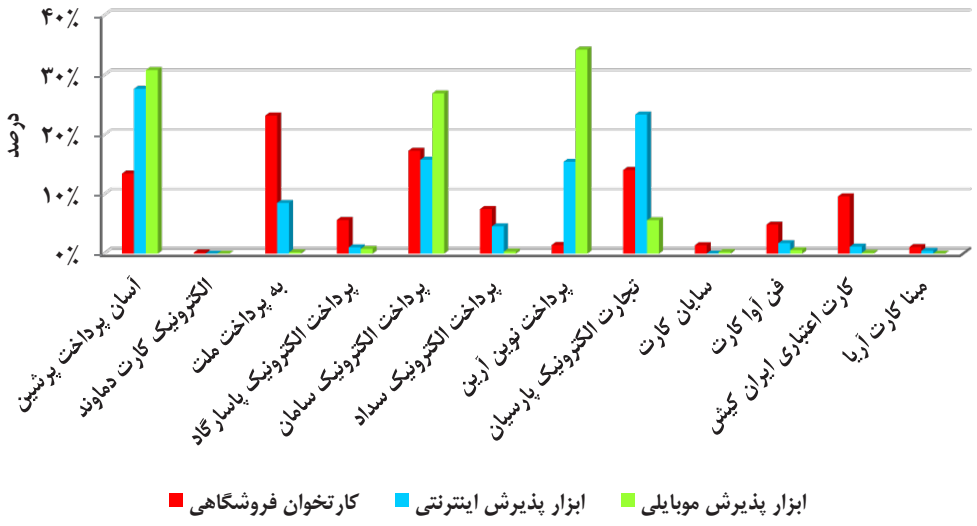

شکل ۴-۳ سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷

سهم مبلغی تراکنش‌های هر یک از شرکت‌های PSP از بازار ابزارهای پذیرش برای دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ در جدول ۴-۲ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که در شهریور ماه تغییری در نام شرکت‌های دارنده‌ی بیشترین سهم بازار مبلغی در هر سه ابزار کارتخوان فروشگاهی، ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی نسبت به ماه گذشته رخ نداده است. از این رو همچنان شرکت "به‌پرداخت ملت" با پوشش ۲۴/۷۲ درصدی از مبالغ بازار کارتخوان فروشگاهی، بالاترین سهم را در اختیار خود دارد. تمامی شرکت‌ها با رشد مبلغی در تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی خود روبه‌رو شده‌اند.

بازار مبلغی تراکنش‌های اینترنتی شرکت‌ها دستخوش تغییرات مختلفی شده که سرانجام منجر به ثبت نرخ رشد منفی کمتر از یک درصد در تراکنش‌های مذکور در کل شبکه گردیده است. بیشترین ریزش آن‌ها در تراکنش‌های "کارت اعتباری ایران کیش" بوده و بالاترین افزایش در شرکت "به‌پرداخت ملت" مشاهده می‌شود. در هر صورت شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" همچنان با رقمی معادل با ۳۳/۳۲ درصد، بیشترین سهم بازار مبلغی این تراکنش‌ها را کسب نموده است.

در شهریور ماه از ارزش ریالی تراکنش‌های موبایلی عمده‌ی شرکت‌ها کاسته شده است. در این ماه شرکت "آسان پرداخت پرشین" همچنان با سهمی معادل با ۳۴/۸۷ درصد از بخش عظیمی از بازار مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی پشتیبانی می‌نماید.

جدول ۴-۲ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش –مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از مبلغ تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی			سهم از مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی			سهم از مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۸/۳۷٪	۸/۶۰٪	۰/۲۳٪	۲/۶۵٪	۲/۷۸٪	۰/۱۳٪	**۳۴/۰۴٪**	**۳۴/۸۷٪**	۰/۸۳٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۰٪	۰/۱۴٪	۰/۰۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	**۲۴/۷۱٪**	**۲۴/۷۲٪**	۰/۰۱٪	۲۳/۵۸٪	۲۵/۵۷٪	۲/۰۰٪	۰/۵۳٪	۰/۴۸٪	-۰/۰۵٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۶/۰۰٪	۵/۸۳٪	-۰/۱۷٪	۲/۴۴٪	۱/۹۸٪	-۰/۴۶٪	۰/۸۱٪	۰/۸۲٪	۰/۰۲٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۱/۸۲٪	۱۱/۹۶٪	۰/۱۴٪	**۳۳/۱۷٪**	**۳۳/۳۲٪**	۰/۱۵٪	۲۸/۷۶٪	۲۸/۹۳٪	۰/۱۶٪
پرداخت الکترونیک سداد	۹/۹۲٪	۹/۸۶٪	-۰/۰۶٪	۹/۱۴٪	۱۰/۸۲٪	۱/۶۹٪	۰/۳۱٪	۰/۲۷٪	-۰/۰۴٪
پرداخت نوین آرین	۱/۶۶٪	۱/۶۴٪	-۰/۰۲٪	۱/۱۵٪	۱/۶۴٪	۰/۴۹٪	۲۶/۳۶٪	۲۷/۳۶٪	۱/۰۰٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۹/۴۳٪	۹/۳۳٪	-۰/۱۰٪	۱۵/۲۷٪	۱۳/۵۶٪	-۱/۷۱٪	۸/۱۵٪	۶/۳۹٪	-۱/۷۶٪
سایان کارت	۲/۶۶٪	۲/۹۳٪	۰/۲۶٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۲۱٪	۰/۲۱٪	۰/۰۰٪
فن آوا کارت	۸/۴۷٪	۸/۱۵٪	-۰/۳۲٪	۶/۶۸٪	۶/۸۳٪	۰/۱۵٪	۰/۶۰٪	۰/۴۹٪	-۰/۱۱٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۴/۷۸٪	۱۴/۷۶٪	-۰/۰۲٪	۵/۳۰٪	۲/۶۲٪	-۲/۶۹٪	۰/۲۳٪	۰/۱۸٪	-۰/۰۵٪
مبنا کارت آریا	۲/۰۸٪	۲/۰۹٪	۰/۰۱٪	۰/۶۱٪	۰/۸۷٪	۰/۲۵٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

همانگونه که در جدول ۴-۲ ملاحظه می‌شود، بیشترین اختلاف بین سهم مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی در ماه شهریور نسبت به مرداد در شرکت "فن‌آوا کارت" با رقمی معادل با ۰/۳۲ درصد کاهش گزارش شده است. سهم ارزش ریالی تراکنش‌های اینترنتی شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" با ریزشی برابر با ۲/۶۹ درصد مواجه شده است. در بازار مبلغی تراکنش‌های موبایلی برای این شاخص رقم ۱/۷۶درصد در شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" گزارش شده است. این امر با توجه به عملکرد شرکت‌های فوق در میزان پوشش مبلغ تراکنش‌های اینترنتی و موبایلی در ماه جاری قابل انتظار می‌باشد.

لازم به توضیح است تغییرات سهم مبلغی تراکنش‌های شرکت‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت در مقایسه با سهم تعدادی لزوما همسو نبوده و حتی میزان آن‌ها نیز هم اندازه نیستند. شکل ۴-۴ سهم شرکت‌های PSP از مبلغ تراکنش‌های ابزارهای پذیرش مختلف را در شهریور ماه ۱۳۹۷ نمایش می‌دهد.

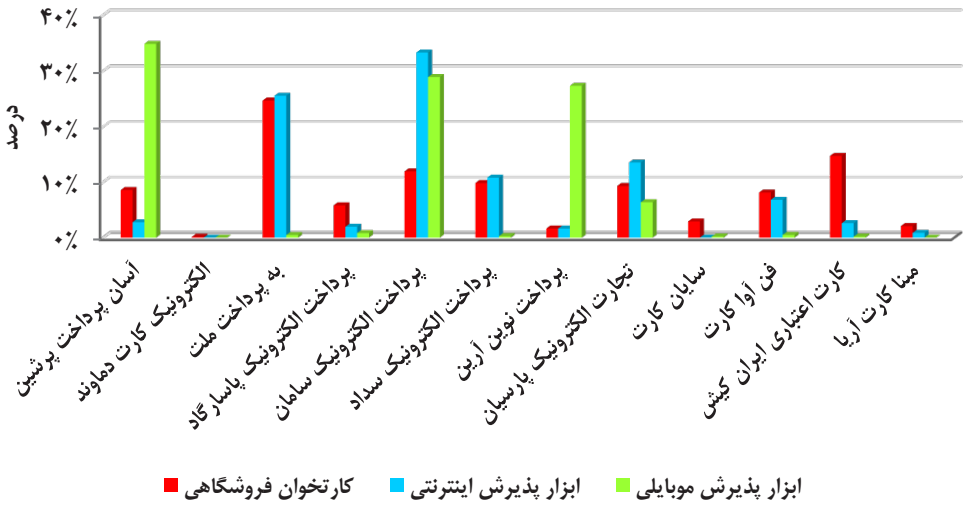

شکل ۴-۴ سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷

نتایج بررسی‌های این بخش حاکی از آن است که شرکت "الکترونیک کارت دماوند" همچنان کمترین سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌ها را در بین شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت داشته و سهم آن از بازار کلیه ابزارهای پذیرش بسیار ناچیز است.

۴,۱,۳. سهم شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر سرویس

این شاخص، سبب شناخت حوزه فعالیت و نحوه‌ی سرمایه‌گذاری هر شرکت PSP در سرویس‌های خدمات پرداخت می‌شود. در این بخش تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از شرکت‌ها به تفکیک نوع سرویس مورد بررسی قرار می‌گیرد. سهم تعدادی تراکنش‌های هر یک از شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر سرویس برای دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ در جدول ۴-۳ ارائه شده است.

در حوزه تراکنش‌های خرید، عملکرد شرکت‌ها تحت تاثیر ریزش بازار بوده و رفتار غیرعادی در آن‌ها مشاهده نمی‌شود. بیشترین کاهش در تعداد این تراکنش‌ها، در شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" رخداده است. در شهریور ماه شرکت "به‌پرداخت ملت" همچنان با پوشش ۲۲/۹۰ درصد از بازار تراکنش‌های خرید، بالاترین سهم را در اختیار دارد. این شرکت همانند گذشته با کسب ۱۹/۵۰ درصد از سهم بازار تراکنش‌های مانده‌گیری، به بالاترین حجم از این گونه تراکنش‌ها نیز خدمت ارائه می‌دهد.

در حوزه تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ به غیر از سه شرکت عملکرد سایر شرکت‌ها کاهشی گزارش شده است. شرکت "پرداخت نوین آرین" بالاترین افزایش را در تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ نشان می‌دهد. در ماه جاری شرکت "آسان پرداخت پرشین" با کسب ۲۹/۴۳ درصد از بازار تراکنش‌های فوق، بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴-۳ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌ها به ازای هر سرویس–مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از تعداد تراکنش‌های خرید			سهم از تعداد تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ			سهم از تعداد تراکنش‌های مانده گیری		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۱۳/۱۶٪	۱۳/۱۳٪	-۰/۰۳٪	**۲۹/۵۴٪**	**۲۹/۴۳٪**	-۰/۱۱٪	۱۴/۵۸٪	۱۴/۶۶٪	۰/۰۸٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۱٪	۰/۱۵٪	۰/۰۴٪	۰/۰۴٪	۰/۰۶٪	۰/۰۲٪	۰/۱۵٪	۰/۱۹٪	۰/۰۴٪
به پرداخت ملت	**۲۲/۷۸٪**	**۲۲/۹۰٪**	۰/۱۲٪	۱۰/۱۰٪	۹/۹۹٪	-۰/۱۱٪	**۱۹/۵۳٪**	**۱۹/۵۰٪**	-۰/۰۳٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۵۲٪	۵/۳۶٪	-۰/۱۶٪	۳/۵۳٪	۳/۳۳٪	-۰/۲۰٪	۶/۱۴٪	۵/۹۸٪	-۰/۱۶٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۴۵٪	۱۷/۵۱٪	۰/۰۶٪	۲۰/۶۳٪	۲۱/۱۸٪	۰/۵۶٪	۱۴/۸۲٪	۱۴/۹۱٪	۰/۰۹٪
پرداخت الکترونیک سداد	۷/۳۹٪	۷/۴۰٪	۰/۰۲٪	۳/۴۲٪	۳/۳۶٪	-۰/۰۶٪	۷/۹۲٪	۷/۹۶٪	۰/۰۵٪
پرداخت نوین آرین	۲/۴۲٪	۲/۳۶٪	-۰/۰۵٪	۱۶/۱۷٪	۱۷/۰۴٪	۰/۸۷٪	۱/۳۶٪	۱/۳۱٪	-۰/۰۴٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۴/۴۸٪	۱۴/۳۴٪	-۰/۱۴٪	۱۱/۸۴٪	۱۱/۰۹٪	-۰/۷۵٪	۱۶/۸۶٪	۱۶/۷۳٪	-۰/۱۳٪
سایان کارت	۱/۳۷٪	۱/۳۵٪	-۰/۰۲٪	۰/۶۵٪	۰/۶۲٪	-۰/۰۳٪	۱/۶۴٪	۱/۶۳٪	۰/۰۰٪
فن آوا کارت	۴/۶۸٪	۴/۷۴٪	۰/۰۶٪	۲/۳۸٪	۲/۲۴٪	-۰/۱۴٪	۵/۳۵٪	۵/۴۱٪	۰/۰۶٪
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۵۳٪	۹/۶۴٪	۰/۱۱٪	۱/۴۱٪	۱/۳۸٪	-۰/۰۳٪	۱۰/۲۸٪	۱۰/۳۳٪	۰/۰۵٪
مبنا کارت آریا	۱/۱۱٪	۱/۱۰٪	-۰/۰۱٪	۰/۲۹٪	۰/۲۷٪	-۰/۰۲٪	۱/۳۷٪	۱/۳۷٪	۰/۰۰٪

همانگونه که در جدول ۴-۳ ملاحظه می‌شود، بیشترین اختلاف بین سهم تعدادی تراکنش‌های خرید و مانده-گیری در ماه شهریور ۹۷ نسبت به مرداد ماه در شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" گزارش گردیده به-طوریکه از سهم تراکنش‌های فوق در این شرکت ۰/۱۶ درصد کاسته شده است. در سهم تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ نیز بالاترین اختلاف با عددی برابر با ۰/۸۷ درصد در شرکت "پرداخت نوین آرین" مشاهده می‌شود. به‌طور کلی در سهم بازار هر سه نوع تراکنش‌های شبکه‌ی پرداخت تغییر قابل توجهی اتفاق نیفتاده است.

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش‌های هر یک از سرویس‌های شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت در شکل ۴-۵ نمایش داده شده است.

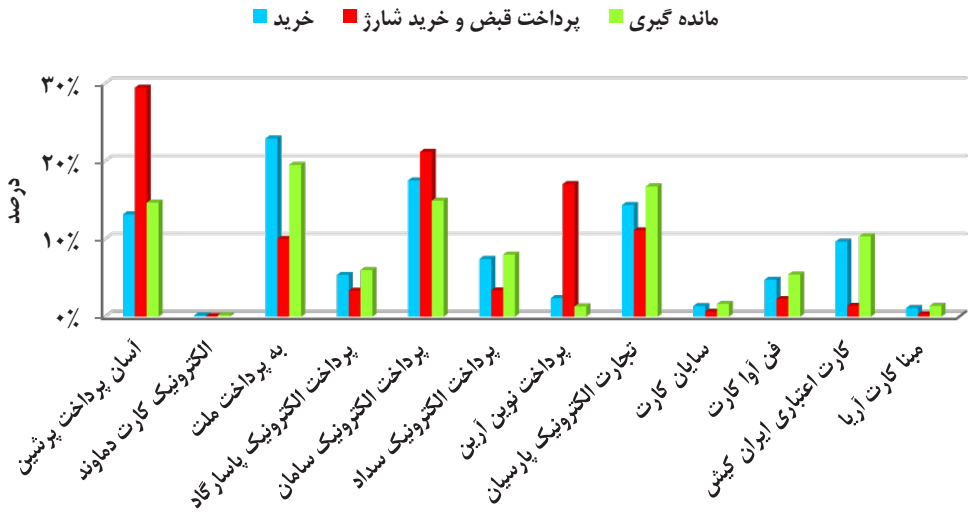

شکل ۴-۵ سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌ها به ازای هر سرویس – شهریور ۱۳۹۷

سهم مبلغی تراکنش‌های هر یک از شرکت‌های PSP از بازار سرویس‌های شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت برای دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ در جدول ۴-۴ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که در شهریور ماه شرکت "به‌پرداخت ملت" همچنان با پوشش ۲۵/۶۴ درصد از بازار تراکنش‌های خرید، به‌عنوان بالاترین دارنده‌ی سهم مبلغی تراکنش‌های مذکور محسوب می‌گردد. در ماه جاری همسو با کاهش ارزش ریالی تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ شبکه، این گونه تراکنش‌ها در اکثر شرکت‌ها نیز کاهش نشان می‌دهند. شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" علی‌رغم ثبت بیشترین کاهش، ولیکن با کسب سهم مبلغی ۴۸/۱۹ درصد، همچنان از بالاترین میزان مبالغ تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ پشتیبانی می‌نماید.

جدول ۴-۴ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر سرویس–مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از مبلغ تراکنش‌های خرید			سهم از مبلغ تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۸/۰۵٪	۸/۲۳٪	۰/۱۸٪	۵/۶۳٪	۶/۵۸٪	۰/۹۵٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۰٪	۰/۱۳٪	۰/۰۳٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	**۲۵/۶۴٪**	**۲۵/۶۴٪**	۰/۰۰٪	۵/۴۰٪	۴/۹۹٪	-۰/۴۱٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۷۵٪	۵/۵۵٪	-۰/۲۰٪	۳/۹۶٪	۳/۶۲٪	-۰/۳۴٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۲/۰۰٪	۱۲/۳۴٪	۰/۳۳٪	**۴۵/۹۸٪**	**۴۸/۱۹٪**	۲/۲۱٪
پرداخت الکترونیک سداد	۹/۹۸٪	۱۰/۰۱٪	۰/۰۴٪	۷/۱۲٪	۷/۸۷٪	۰/۷۵٪
پرداخت نوین آرین	۱/۶۹٪	۱/۷۰٪	۰/۰۱٪	۱/۶۱٪	۱/۹۵٪	۰/۳۳٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۹/۷۳٪	۹/۴۹٪	-۰/۲۵٪	۱۴/۰۲٪	۱۴/۳۱٪	۰/۲۹٪
سایان کارت	۲/۵۴٪	۲/۷۷٪	۰/۲۳٪	۰/۱۴٪	۰/۱۷٪	۰/۰۳٪
فن آوا کارت	۸/۴۴٪	۸/۲۵٪	-۰/۱۹٪	۵/۴۷٪	۲/۸۱٪	-۲/۶۷٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۴/۰۴٪	۱۳/۸۳٪	-۰/۲۱٪	۱۰/۵۰٪	۹/۳۱٪	-۱/۲۰٪
مبنا کارت آریا	۲/۰۴٪	۲/۰۶٪	۰/۰۲٪	۰/۱۶٪	۰/۲۰٪	۰/۰۴٪

اطلاعات جدول بالا نشان می‌دهد که بیشترین اختلاف بین سهم مبلغی تراکنش‌های خرید در شهریور ماه ۹۷ و ماه گذشته با رقمی برابر با ۰/۳۳ درصد افزایش در شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" اتفاق افتاده است. در سهم مبلغی تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ این شرکت "فن‌آواکارت" است که با رقم ۲/۶۷ درصد کاهش، بالاترین اختلاف را نمایش می‌دهد. در سهم مبلغی تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ برخی از شرکت‌ها، تغییرات بیش از یک درصدی مشاهده می‌شود.

شکل ۴-۶ سهم شرکت‌های PSP از مبلغ تراکنش‌های سرویس‌های مختلف را در شهریور ماه ۱۳۹۷ نمایش می‌دهد.

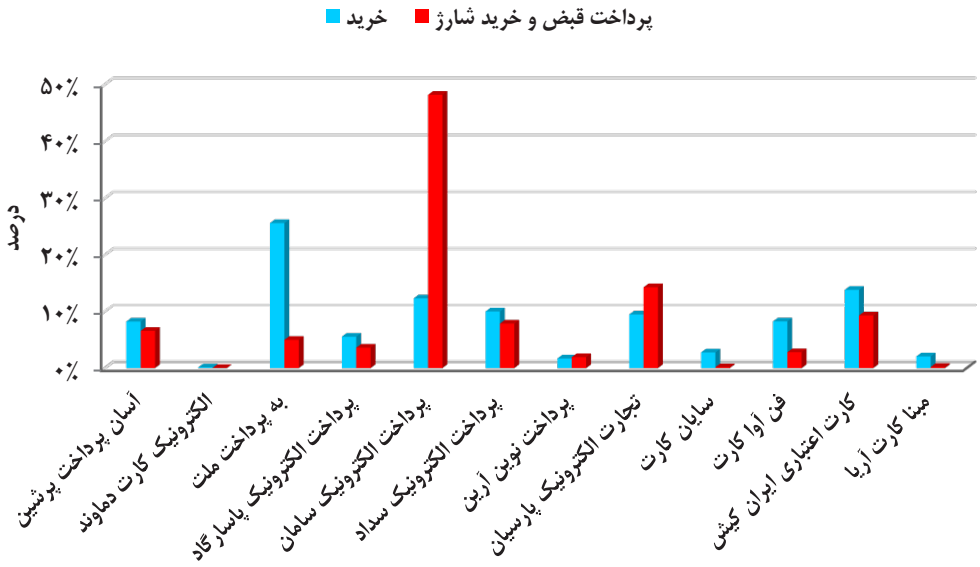

شکل ۴-۶ سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌ها به ازای هر سرویس- شهریور ۱۳۹۷

نتایج بررسی‌های این بخش حاکی از آن است که شرکت "الکترونیک کارت دماوند" همچنان کمترین سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌ها را در بین شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت داشته و سهم آن از بازار کلیه سرویس‌های خدمات پرداخت کارت بسیار ناچیز است.

۴,۱,۴. بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در تعداد خطاهای تراکنش‌ها

در این بخش عملکرد شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت از منظر تراکنش‌های ناموفق حوزه پذیرندگی مورد بررسی قرار می‌گیرد و هدف آن، انجام مقایسه‌ای بین شرکت‌ها در پشتیبانی از تراکنش‌های صحیح و دقت در عملکرد می‌باشد. بدین منظور سهم خطای پذیرندگی از تعداد کل تراکنش‌های هر شرکت PSP محاسبه می‌شود تا بررسی شود که کدام شرکت عملکرد بهتری از این منظر داشته است. جدول ۴-۵ نتایج این بررسی در دو ماه متوالی مرداد و تیر ۹۷ را منعکس نموده است.

جدول ۴-۵ مقایسه نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌های هر شرکت PSP –مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	نسبت تعداد خطای پذیرندگی به تعداد کل تراکنش‌ها		درصد تغییرات
	مرداد	شهریور	
آسان پرداخت پرشین	۰/۱۱۰٪	۰/۰۸۰٪	-۰/۰۲۹٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۲۰۹٪	۰/۲۱۱٪	۰/۰۰۲٪
به پرداخت ملت	۰/۰۴۱٪	۰/۰۶۸٪	۰/۰۲۷٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۱۴۲٪	۰/۱۶۱٪	۰/۰۱۹٪
پرداخت الکترونیک سامان	۰/۱۱۸٪	۰/۱۷۴٪	۰/۰۵۶٪
پرداخت الکترونیک سداد	۰/۱۲۵٪	۰/۰۹۶٪	-۰/۰۲۹٪
پرداخت نوین آرین	۰/۸۰۱٪	۰/۱۰۵٪	-۰/۶۹۶٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۰/۰۴۷٪	**۰/۰۱۶٪**	-۰/۰۳۱٪
سایان کارت	۰/۰۴۳٪	۰/۰۴۴٪	۰/۰۰۲٪
فن آوا کارت	۰/۱۱۲٪	۰/۱۱۶٪	۰/۰۰۴٪
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۲۱۷٪	۰/۳۰۵٪	۰/۰۸۸٪
مبنا کارت آریا	**۰/۰۱۹٪**	۰/۰۳۱٪	۰/۰۱۳٪

**هر چه این شاخص کمتر باشد، نشان‌دهنده آن است که شرکت عملکرد بهتری به نسبت سایر شرکت‌ها داشته است. لذا در این جدول بر خلاف سایر جدول‌ها، کمترین میزان شاخص به صورت Bold نمایش داده شده است.*

در ماه شهریور شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" جایگاه نخست در بهترین عملکرد از منظر نسبت خطای پذیرندگی به مجموع تراکنش‌ها را به‌دست آورده است. پس از این شرکت با سهم ۰/۰۱۶ درصدی تعداد خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها، دو شرکت "مبنا کارت آریا"، "سایان کارت" نیز با کسب رقمی کمتر از ۰/۰۵ درصد در جایگاه‌های بعدی از منظر کمترین میزان شاخص قرار گرفته‌اند. در این ماه بالاترین رقم نسبت تعداد خطای پذیرندگی به کل تعداد تراکنش‌ها در شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" مشاهده می‌شود. خوشبختانه در ماه جاری علی‌رغم رشد این خطاها در برخی از شرکت‌ها ولیکن حجم کل خطای پذیرندگی ارسال شده از سوی سوییچ شرکت‌ها در شبکه‌ی پرداخت با ریزش مواجه شده است. اطلاعات این جدول در شکل ۴-۷ به تصویر کشیده شده است.

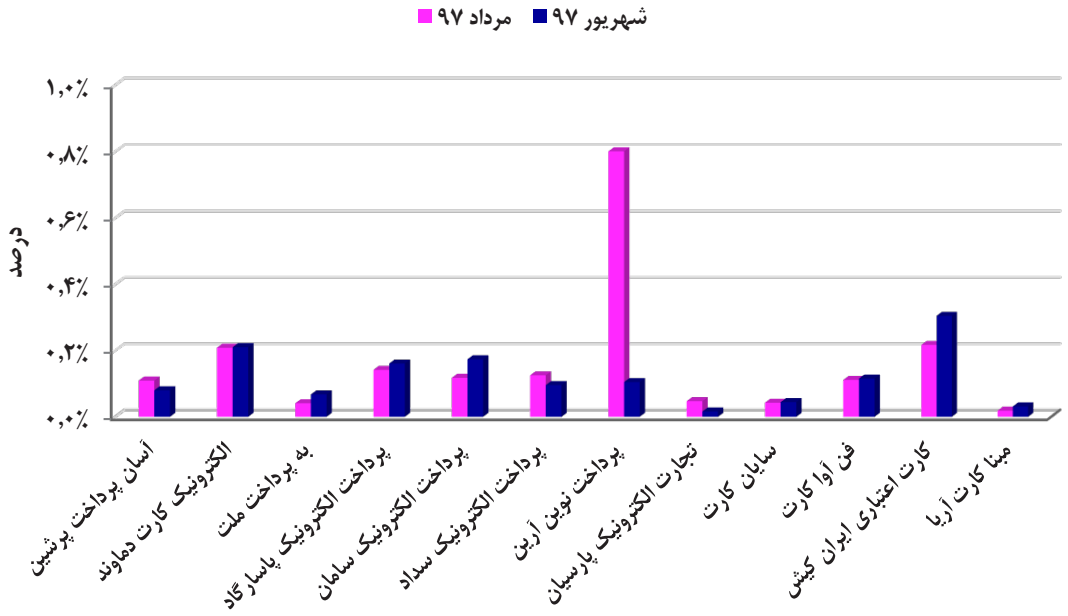

شکل ۴-۷ مقایسه شرکت‌های PSP در شاخص نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها –مرداد و شهریور ۹۷

در مقایسه ماهانه عملکرد این شرکت‌ها ملاحظه می‌شود که بیشترین کاهش در نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها (عملکرد مثبت)، در شرکت "پرداخت نوین آرین" رخداده و بیشترین تغییرات مثبت این شاخص به شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" تعلق داشته است.

۴,۱,۵. اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال–هیرشمن[۲۱] به ازای ابزارهای پذیرش

در این بخش وضعیت تمرکز و قدرت رقابتی شرکت‌های فعال در بازار با استفاده از شاخص هرفیندال–هیرشمن سنجیده و بررسی می‌شود[۲۲]. شاخص هرفیندال– هیرشمن یکی از شاخص‌های مهم و کاربردی برای بیان

---

[۲۱] Herfindahl-Hirshman Index

[۲۲] برای به دست آوردن این شاخص از مجموع مربع سهم در بازار صنایع مختلف، اندازه‌های تولید، فروش، نیروی کار و مانند آن برای همه بنگاه‌ها در صنعت یا بازار استفاده می‌شود. در واقع این شاخص به هر بنگاه به اندازه سهم آن در بازار وزن می‌دهد. شاخص هرفیندال - هیرشمن (HHI) به صورت زیر تعریف میشود:

$$HHI=\sum_{i=1}^{N} S_i^2$$

که S_i^2 مربع سهم بازار بنگاه (شرکت) i و N تعداد بنگاه‌های موجود در صنعت یا بازار است.

مفهوم تمرکز است که از اطلاعات همه‌ی شرکت‌ها برای اندازه گیری تمرکز و قدرت رقابتی در صنعت استفاده می‌کند؛ به طوری‌که هرچه میزان شاخص تمرکز کمتر باشد، بازار رقابتی‌تر است و هر چه میزان شاخص تمرکز بیشتر باشد، نشان‌دهنده آن است که رقابت کمتری در صنعت وجود دارد و بازار به انحصار نزدیک‌تر می‌باشد. بر اساس مقادیر مختلف شاخص هرفیندال- هیرشمن، می‌توان در خصوص تمرکز بازار قضاوت نمود که دامنه مقادیر شاخص و وضعیت تمرکز بازار در جدول ۴-۶ ارائه شده است.

جدول ۴-۶ وضعیت تمرکز بازار با توجه به مقادیر شاخص هرفیندال-هیرشمن

وضعیت تمرکز	اندازه HHI
رقابتی	کمتر از ۱۰۰۰
تمرکز ملایم	بین ۱۰۰۰ تا ۱۸۰۰
تمرکز بالا	بالای ۱۸۰۰

برای محاسبه شاخص هرفیندال- هیرشمن در شبکه پرداخت الکترونیک کشور، نیاز به دانستن سهم بازاری هر یک از شرکت‌های PSP می‌باشد. به این منظور می‌توان سهم هر یک از شرکت‌ها از تعداد تراکنش‌ها را به ازای ابزارهای مختلف و همچنین نوع خدمات پرداخت مورد ارائه آن‌ها به‌کار گرفت.

در جدول ۴-۷ این شاخص برای صنعت پرداخت الکترونیک که متشکل از ۱۲ شرکت PSP می‌باشد به ازای هر سه ابزار پذیرش برای شهریور سال ۹۷ محاسبه شده است. بدین منظور ابتدا درصد سهم از تعداد تراکنش‌های بازار هر ابزار پذیرش محاسبه و در ستون بعدی، مجذور هر سهم احصاء گردیده‌است. مجموع مجذور سهم تمام شرکت‌ها، شاخص هرفیندال- هیرشمن را به دست داده که در ردیف آخر جدول مشخص شده است.

جدول ۴-۷ محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای ابزارهای پذیرش- شهریور ۱۳۹۷

شاخص H-H و شرکت PSP	کارتخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
آسان پرداخت پرشین	۱۳/۴۹۱۵	۱۸۲/۰۲۱۵	۲۷/۷۱۰۹	۷۶۷/۸۹۶۳	۳۰/۸۵۴۰	۹۵۱/۹۷۰۰
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۶۲۱	۰/۰۲۶۳	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
به پرداخت ملت	۲۳/۲۴۴۲	۵۴۰/۲۹۳۲	۸/۵۳۳۲	۷۲/۸۱۴۸	۰/۲۱۴۵	۰/۰۴۶۰

شاخص H-H و شرکت PSP	کارتخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۶۶۶۵	۳۲/۱۰۹۴	۱/۰۴۶۱	۱/۰۹۴۳	۰/۷۹۱۶	۰/۶۲۶۶
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۳۳۳۴	۳۰۰/۴۴۸۳	۱۵/۸۱۹۲	۲۵۰/۲۴۷۵	۲۶/۹۴۷۳	۷۲۶/۱۵۸۲
پرداخت الکترونیک سداد	۷/۵۰۸۱	۵۶/۳۷۱۴	۴/۵۸۷۸	۲۱/۰۴۸۰	۰/۳۲۹۰	۰/۱۰۸۳
پرداخت نوین آرین	۱/۴۴۷۹	۲/۰۹۶۵	۱۵/۴۶۹۷	۲۳۹/۳۱۳۱	۳۴/۲۷۲۵	۱،۱۷۴/۶۰۳۸
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۴/۰۹۴۹	۱۹۸/۶۶۶۹	۲۳/۴۰۶۲	۵۴۷/۸۴۹۳	۵/۶۳۲۹	۳۱/۷۲۹۵
سایان کارت	۱/۴۱۵۴	۲/۰۰۳۵	۰/۰۳۰۴	۰/۰۰۰۹	۰/۲۵۴۰	۰/۰۶۴۵
فن آوا کارت	۴/۸۸۰۰	۲۳/۸۱۴۶	۱/۷۵۵۷	۳/۰۸۲۳	۰/۵۸۲۲	۰/۳۳۸۹
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۶۴۳۸	۹۳/۰۰۳۱	۱/۱۷۶۶	۱/۳۸۴۳	۰/۱۲۲۰	۰/۰۱۴۹
مبنا کارت آریا	۱/۱۱۲۰	۱/۲۳۶۵	۰/۴۶۴۱	۰/۲۱۵۴	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
شاخص هرفیندال- هیرشمن	-	**۱،۴۳۲/۰۹۱۱**	-	**۱،۹۰۴/۹۴۶۳**	-	**۲،۸۸۵/۶۶۰۷**

در شهریور ماه ۱۳۹۷ شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار کارتخوان فروشگاهی عددی حدود ۱،۴۳۲ به‌دست آمده است (بین ۱،۰۰۰ تا ۱،۸۰۰) که، نشان‌دهنده تمرکز ملایم در بازار این ابزار است؛ به این معنا که پشتیبانی از تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در بین شرکت‌ها توزیع شده و نمی‌توان گفت که در انحصار شرکت و یا شرکت‌های خاصی می‌باشد. برای این شاخص در بازار ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی به ترتیب ارقامی در حدود ۱،۹۰۵ و ۲،۸۸۶ حاصل شده است (بیشتر از ۱،۸۰۰) که مبین وجود تمرکز بالا در بازار این ابزارهاست می‌باشد. به این معنا که تعداد بسیار کمی از شرکت‌ها سهم قابل توجهی از بازار را در اختیار دارند. شرکت "آسان پرداخت پرشین" و پس از آن سه شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان"، "پرداخت الکترونیک سامان" و "پرداخت نوین آرین" در بازار تراکنش‌های اینترنتی و شرکت‌های "پرداخت نوین آرین"، "آسان پرداخت پرشین" و نیز "پرداخت الکترونیک سامان" در بازار تراکنش‌های موبایلی تاثیرگذار هستند.

اختلاف میزان شاخص هرفیندال-هیرشمن در ماه شهریور ۹۷ نسبت به ماه گذشته‌ی آن در جدول ۴-۸ ارائه شده است.

جدول ۴-۸ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در مرداد و شهریور ۹۷

HHI	کارتخوان فروشگاهی			ابزار پذیرش اینترنتی			ابزار پذیرش موبایلی		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
شاخص H-H	۱،۴۲۸/۳۶	۱،۴۳۲/۰۹	۳/۷۳	۱،۹۷۳/۶۹	۱،۹۰۴/۹۵	-۶۸/۷۴	۲،۸۲۵/۳۳	۲،۸۸۵/۶۶	۶۰/۳۳

در ماه شهریور شاخص هرفیندال–هیرشمن نسبت به ماه گذشته در ابزار پذیرش اینترنتی کاهش و در دو ابزار دیگر افزایش نشان می‌دهد. این تغییرات در هیچ یک از ابزارهای پذیرش حایز اهمیت نیست چراکه وضعیت تمرکز بازار تغییری پیدا نکرده است. کم شدن این شاخص بیانگر رو به کاهش بودن تمرکز بازار بین شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت با سهم بالا در بازار تراکنش‌های هر ابزار پذیرش و بالا رفتن قدرت بازاری دیگر شرکت‌ها است.

۴،۱،۶. اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال–هیرشمن به ازای نوع سرویس

در این بخش وضعیت تمرکز و قدرت رقابتی شرکت‌های فعال در بازار با استفاده از شاخص هرفیندال–هیرشمن به ازای هریک از انواع سرویس در شبکه‌ی پرداخت کشور سنجیده و بررسی می‌شود.

در جدول ۴-۹ این شاخص برای صنعت پرداخت الکترونیک که متشکل از ۱۲ شرکت PSP می‌باشد، به ازای هر سه نوع خدمت برای شهریور ۹۷ محاسبه شده‌است. بدین منظور ابتدا درصد سهم از تعداد تراکنش‌های بازار هر نوع سرویس محاسبه و در ستون بعدی، مجذور هر سهم احصاء گردیده‌است. مجموع مجذور سهم تمام شرکت‌ها، شاخص هرفیندال– هیرشمن را به دست داده که در ردیف آخر جدول مشخص شده است.

جدول ۴-۹ محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای نوع سرویس- شهریور ۹۷

شاخص H-H و شرکت PSP	خرید		پرداخت قبض و خرید شارژ		مانده گیری	
	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
آسان پرداخت پرشین	۱۳/۱۳۳۳	۱۷۲/۴۸۳۹	۲۹/۴۳۲۸	۸۶۶/۲۸۹۷	۱۴/۶۶۱۷	۲۱۴/۹۶۶۰
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۵۴۴	۰/۰۲۳۸	۰/۰۵۷۱	۰/۰۰۳۳	۰/۱۹۰۱	۰/۰۳۶۱
به پرداخت ملت	۲۲/۸۹۶۳	۵۲۴/۲۳۹۷	۹/۹۸۸۰	۹۹/۷۵۹۶	۱۹/۵۰۲۳	۳۸۰/۳۴۰۴
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۳۵۷۳	۲۸/۷۰۰۶	۳/۳۲۷۱	۱۱/۰۶۹۹	۵/۹۸۲۱	۳۵/۷۸۵۶
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۵۱۱۶	۳۰۶/۶۵۶۸	۲۱/۱۸۳۵	۴۴۸/۷۳۹۴	۱۴/۹۱۰۹	۲۲۲/۳۳۵۹
پرداخت الکترونیک سداد	۷/۴۰۴۰	۵۴/۸۱۹۷	۳/۳۶۰۸	۱۱/۲۹۵۳	۷/۹۶۳۲	۶۳/۴۱۲۷
پرداخت نوین آرین	۲/۳۶۴۵	۵/۵۹۰۷	۱۷/۰۳۸۱	۲۹۰/۲۹۷۰	۱/۳۱۳۷	۱/۷۲۵۹
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۴/۳۴۴۶	۲۰۵/۷۶۶۹	۱۱/۰۹۱۷	۱۲۳/۰۲۶۱	۱۶/۷۲۷۹	۲۷۹/۸۲۲۰
سایان کارت	۱/۳۵۱۲	۱/۸۲۵۹	۰/۶۲۴۸	۰/۳۹۰۳	۱/۶۳۲۱	۲/۶۶۳۸
فن آوا کارت	۴/۷۴۰۱	۲۲/۴۶۸۱	۲/۲۳۹۴	۵/۰۱۵۰	۵/۴۱۱۵	۲۹/۲۸۴۵
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۶۴۰۷	۹۲/۹۴۳۲	۱/۳۸۲۹	۱/۹۱۲۵	۱۰/۳۳۱۴	۱۰۶/۷۳۸۱
مبنا کارت آریا	۱/۱۰۲۰	۱/۲۱۴۴	۰/۲۷۳۷	۰/۰۷۴۹	۱/۳۷۳۰	۱/۸۸۵۰
شاخص هرفیندال- هیر شمن	-	**۱،۴۱۶/۷۳۳۹**	-	**۱،۸۵۷/۸۷۳۱**	-	**۱،۳۳۸/۹۹۶۱**

در شهریور ماه شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار تراکنش‌های خرید و مانده‌گیری به ترتیب حدود ۱،۴۱۷ و ۱،۳۳۹ به‌دست آمده است (بین ۱،۰۰۰ تا ۱،۸۰۰) که نشان‌دهنده تمرکز ملایم در بازار این ابزارهاست؛ به این معنا که پشتیبانی از تراکنش‌های خرید و همچنین مانده‌گیری در بین شرکت‌ها توزیع شده و نمی‌توان گفت که در انحصار شرکت و یا شرکت‌های خاصی می‌باشد.

برای این شاخص در بازار تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ رقمی حدود ۱،۸۵۸ حاصل شده است (بیشتر از ۱،۸۰۰) که مبین وجود تمرکز بالا در بازار این نوع سرویس می‌باشد. به این معنا که تنها تعدادی از شرکت‌ها سهم قابل توجهی از بازار را در اختیار دارند. شرکت "آسان پرداخت پرشین" و با اختلاف شرکت‌های "پرداخت الکترونیک سامان" و "پرداخت نوین آرین" و سپس تا حدودی دو شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" و "به‌پرداخت ملت" در بازار تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ از بیشترین سهم برخوردارند.

اختلاف میزان شاخص هرفیندال-هیرشمن در ماه شهریور ۹۷ نسبت به ماه گذشته‌ی آن در جدول ۴-۱۰ ارائه شده است.

جدول ۴-۱۰ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در مرداد و شهریور ۹۷

HHI	خرید			پرداخت قبض و خرید شارژ			مانده‌گیری		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
شاخص H-H	۱،۴۱۳/۱۵	۱،۴۱۶/۷۳	۳/۵۸	۱،۸۳۴/۲۵	۱،۸۵۷/۸۷	۲۳/۶۲	۱،۳۳۹/۱۶	۱،۳۳۹/۰۰	-۰/۱۶

در ماه شهریور شاخص هرفیندال-هیرشمن نسبت به ماه گذشته در سرویس مانده‌گیری کاهش و در دو سرویس دیگر افزایش نشان می‌دهد. این تغییرات به‌گونه‌ای نبوده‌اند که شکل نوع تمرکز بازار را در آن‌ها عوض کنند.

۴,۲. بررسی عملکرد شرکت های PSP در ابزارهای پذیرش

یکی از مهمترین شاخص‌های حوزه‌ی پرداخت الکترونیک کارت، بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در مدیریت، پشتیبانی و توسعه ابزارهای پذیرش می‌باشد. با توجه به آینده‌ی صنعت پرداخت در حوزه‌ی پرداخت‌های موبایلی و اینترنتی، از چندین شماره‌ی گذشته‌ی گزارش اقتصادی شاپرک سعی شده است که علاوه بر ارائه‌ی اطلاعات در خصوص کارتخوان‌های فروشگاهی، به ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی نیز پرداخته شود. از این رو در این بخش ابتدا عملکرد شرکت‌ها در هریک از ابزارهای پذیرش به تفکیک ابزارهای فعال سیستمی و تراکنش-دار مورد بررسی قرار گرفته و پس از آن به‌طور ویژه به عملکرد آن‌ها در کارتخوان فروشگاهی توجه می‌شود.

این شاخص، سبب شناخت حوزه فعالیت و نحوه‌ی سرمایه‌گذاری هر یک از شرکت‌های PSP در ابزارهای پذیرش می‌شود. در این بخش تعداد هر یک از انواع ابزار پذیرش فعال سیستمی و تراکنش‌دار به ازای هر شرکت مورد بررسی قرار می‌گیرد. سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی، ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی فعال سیستمی در دو ماه مرداد و شهریور ۹۷ در جدول ۴-۱۱ ارائه شده است.

در شهریور ماه بالغ بر یک درصد از تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی شبکه‌ی پرداخت کارت کشور کاسته شده است. عملکرد شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" در این ریزش قابل ملاحظه است. شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" با کسب سهم بازار ۱۵/۹۳ درصدی به‌عنوان دارنده‌ی بالاترین تعداد

کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی محسوب می‌گردد. این شرکت پس از شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" بیشترین کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی را در شهریور ماه تعریف نموده است.

در این ماه بر تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی بیشتر شرکت‌ها افزوده شده است. علی‌رغم ثبت بالاترین ریزش در شرکت "آسان پرداخت پرشین" ولیکن همچنان این شرکت با سهم بازار ۶۶/۳۲ درصدی از بیشترین تعداد ابزار پذیرش اینترنتی پشتیبانی می‌کند. لازم به توضیح است که برخی شرکت‌ها با بازتعریف برخی از کارتخوان-های فروشگاهی خود به‌عنوان ابزار پذیرش اینترنتی، سعی در تسهیل انجام خدمات پرداخت کارت از طریق نرم‌افزار موبایلی خود و بر بستر اینترنت نموده‌اند. ابزارهای پذیرش فوق این امکان را برای مشتریان فراهم می‌نمایند تا با استفاده از نرم افزار این شرکت بر روی موبایل، اقدام به دریافت QRCode پذیرنده نموده و به آسانی پرداخت بدون کارت خود را با وارد کردن اطلاعات رمز دوم و CCV۲ انجام دهند.

بازار ابزار پذیرش موبایلی به دلیل عملکرد شرکت "آسان پرداخت پرشین" در شهریور ماه دستخوش تغییر شده است. در ماه جاری سهم ابزارهای موبایلی این شرکت با بازتعریف تعداد زیادی از کارتخوان‌های فروشگاهی آن به‌عنوان ابزار پذیرش موبایلی، جهش قابل توجهی داشته، به‌طوریکه از سهم بازار ناچیز ۰/۰۷ درصد در مرداد ماه به سهم ۹ درصدی در شهریور ماه رسیده است. از سویی دیگر شرکت "به‌پرداخت ملت" با تداوم روند رو به رو رشد گذشته‌ی خود در ابزارهای موبایلی، همچنان بخش عظیمی از سهم بازار ابزارهای موبایلی فعال سیستمی را با رقمی معادل با ۸۹/۹۰ درصد در اختیار دارد. همانند شرکت "آسان پرداخت پرشین" به‌نظر می‌رسد این افزایش همچنان به دنبال بازتعریف تعدادی از کارتخوان‌های فروشگاهی شرکت مذکور به‌عنوان ابزار پذیرش موبایلی باشد. این امر با توجه به توسعه پرداخت الکترونیکی مبتنی بر فناوری NFC و تغییر رویکرد برخی شرکت‌ها به سوی آن، قابل انتظار است.

جدول ۴-۱۱ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی–مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از تعداد کارتخوان فروشگاهی			سهم از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی			سهم از تعداد ابزار پذیرش موبایلی		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۹/۳۹٪	۹/۴۷٪	۰/۰۸٪	**۶۶/۷۲٪**	**۶۶/۳۲٪**	-۰/۴۰٪	۰/۰۷٪	۹/۱۷٪	۹/۱۰٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۲۳٪	۰/۲۸٪	۰/۰۵٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	۱۳/۱۱٪	۱۳/۱۲٪	۰/۰۱٪	۲/۱۳٪	۲/۲۶٪	۰/۱۳٪	**۹۸/۹۴٪**	**۸۹/۹۰٪**	-۹/۰۴٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۱۱/۲۲٪	۹/۷۷٪	-۱/۴۵٪	۰/۷۱٪	۰/۶۸٪	-۰/۰۳٪	۰/۰۷٪	۰/۰۶٪	-۰/۰۱٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۲/۲۱٪	۱۲/۴۴٪	۰/۲۳٪	۳/۰۱٪	۳/۱۱٪	۰/۱۰٪	۰/۳۹٪	۰/۳۵٪	-۰/۰۴٪
پرداخت الکترونیک سداد	۱۰/۹۷٪	۱۱/۱۴٪	۰/۱۷٪	۴/۴۵٪	۴/۵۶٪	۰/۱۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
پرداخت نوین آرین	۲/۴۱٪	۲/۲۹٪	-۰/۱۲٪	۰/۲۳٪	۰/۲۴٪	۰/۰۱٪	۰/۰۳٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۳/۵۶٪	۱۴/۲۱٪	۰/۶۵٪	۱/۱۴٪	۱/۲۰٪	۰/۰۶٪	۰/۴۱٪	۰/۴۰٪	-۰/۰۱٪
سایان کارت	۱/۹۶٪	۱/۹۸٪	۰/۰۲٪	۰/۰۸٪	۰/۰۸٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
فن آوا کارت	۶/۹۳٪	۷/۱۶٪	۰/۲۲٪	۰/۰۹٪	۰/۰۹٪	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
کارت اعتباری ایران کیش	**۱۵/۴۹٪**	**۱۵/۹۳٪**	۰/۴۴٪	۲۱/۰۹٪	۲۱/۰۹٪	۰/۰۰٪	۰/۰۷٪	۰/۰۶٪	-۰/۰۱٪
مبنا کارت آریا	۲/۵۱٪	۲/۲۲٪	-۰/۲۹٪	۰/۳۵٪	۰/۳۷٪	۰/۰۲٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪

همانگونه که جدول بالا نشان می‌دهد، دامنه‌ی تغییرات شاخص سهم بازار در ابزار پذیرش اینترنتی چندان قابل ملاحظه نیست. با توجه به عملکرد شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" در کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی، بیشترین اختلاف با رقم منفی ۱/۴۵ درصد در این شرکت مشاهده می‌شود. همچنین رشد قابل ملاحظه‌ی سهم تعداد ابزارهای موبایلی شرکت "آسان پرداخت پرشین" به دلیل بازتعریف ابزارهای کارتخوان‌های فروشگاهی آن‌ها به‌عنوان ابزار موبایلی، سبب افزایش ۹/۱۰ درصدی سهم بازار آن گردیده است. هدف این موضوع بهره‌مندی از فناوری‌های جدید صنعت و افزایش سرعت انجام تراکنش توصیف می‌شود.

سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی، ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی تراکنش-دار در دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ در جدول ۴-۱۲ ارائه شده است. در ماه جاری همسو با کاهش کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی، از کل کارتخوان‌های تراکنش‌دار نیز کاسته شده است. تنها در چند شرکت معدود این گونه ابزارها رشد مثبت نشان داده‌اند. همانگونه که ملاحظه می‌گردد، در این ماه همچنان

شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" در ابزار کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار با کسب ۱۵/۳۶درصد، بالاترین سهم را در اختیار دارد. این شرکت هم در تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی و هم در کارتخوان-های تراکنش‌دار، با اختلاف اندکی نسبت به چند شرکت دیگر، بیشترین سهم را از آنِ خود نموده است. شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" در تعریف کارتخوان‌های تراکنش‌دار بالاترین افزایش را نشان می‌دهد. در حوزه ابزارهای پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار در شهریور ماه همچنان شرکت "آسان پرداخت پرشین" با کسب ۲۶/۴۳ درصد از سهم بازار ابزارهای فوق، در این زمینه از سایر شرکت‌ها پیشی گرفته است. همچنین شرکت "به-پرداخت ملت" با افزایش تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی خود، رقمی معادل با ۸۴/۱۶ درصد از سهم بازار آن‌ها را پوشش می‌دهد. نکته‌ی قابل توجه در ابزارهای اینترنتی و علی‌الخصوص موبایلی اختلاف قابل ملاحظه بین ابزارهای فعال سیستمی و تراکنش‌دار آن‌ها است.

جدول ۴-۱۲ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش تراکنش دار—مرداد و شهریور ۹۷

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از تعداد کارتخوان فروشگاهی			سهم از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی			سهم از تعداد ابزار پذیرش موبایلی		
	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف	مرداد	شهریور	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۱۰/۳۳٪	۱۰/۳۰٪	-۰/۰۳٪	**۲۶/۸۴٪**	**۲۶/۴۳٪**	-۰/۴۱٪	۵/۱۷٪	۴/۸۵٪	-۰/۳۲٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۲۰٪	۰/۲۴٪	۰/۰۴٪	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	۱۴/۱۱٪	۱۴/۱۶٪	۰/۰۵٪	۲۱/۲۹٪	۲۱/۹۳٪	۰/۶۴٪	**۷۹/۹۴٪**	**۸۴/۱۶٪**	۴/۲۲٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۹/۵۱٪	۹/۲۸٪	-۰/۲۳٪	۴/۵۴٪	۴/۵۶٪	۰/۰۲٪	۰/۲۰٪	۰/۱۷٪	-۰/۰۳٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۲/۸۶٪	۱۲/۹۳٪	۰/۰۸٪	۱۹/۴۲٪	۲۰/۳۷٪	۰/۹۵٪	۵/۹۷٪	۵/۱۷٪	-۰/۸۰٪
پرداخت الکترونیک سداد	۱۰/۸۳٪	۱۰/۷۲٪	-۰/۱۱٪	۱۳/۳۰٪	۱۲/۵۹٪	-۰/۷۰٪	۰/۱۰٪	۰/۱۵٪	۰/۰۵٪
پرداخت نوین آرین	۲/۲۹٪	۲/۲۰٪	-۰/۰۸٪	۲/۰۵٪	۱/۹۴٪	-۰/۱۱٪	۱/۵۴٪	۱/۳۱٪	-۰/۲۳٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۳/۷۸٪	۱۳/۶۶٪	-۰/۱۲٪	۵/۵۱٪	۴/۸۲٪	-۰/۶۹٪	۴/۰۷٪	۱/۷۷٪	-۲/۳۰٪
سایان کارت	۲/۲۲٪	۲/۲۱٪	-۰/۰۱٪	۰/۱۴٪	۰/۱۳٪	-۰/۰۱٪	۰/۴۰٪	۰/۳۸٪	-۰/۰۲٪
فن آوا کارت	۶/۶۲٪	۶/۷۳٪	۰/۱۱٪	۰/۴۵٪	۰/۴۵٪	-۰/۰۱٪	۰/۵۰٪	۰/۳۵٪	-۰/۱۵٪
کارت اعتباری ایران کیش	**۱۵/۰۷٪**	**۱۵/۳۶٪**	۰/۲۹٪	۴/۰۳٪	۴/۲۶٪	۰/۲۳٪	۲/۱۰٪	۱/۶۶٪	-۰/۴۵٪
مبنا کارت آریا	۲/۲۰٪	۲/۲۱٪	۰/۰۲٪	۲/۴۱٪	۲/۵۰٪	۰/۰۹٪	۰/۰۰٪	۰/۰۳٪	۰/۰۳٪

با توجه به جدول فوق، تغییر قابل توجهی در سهم کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار صورت نگرفته است. در این بازار شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" تنها با افزایش ۰/۲۹ درصدی در سهم خود مواجه شده است. شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در سهم بازار ابزار پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار خود رشد ۰/۹۵ درصدی را می‌دهد. شرکت "به‌پرداخت ملت" نیز با افزایش سهم ۴/۲۲ درصدی در ابزارهای پذیرش موبایلی تراکنش‌دار همراه بوده است.

۴,۳. بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی

کارتخوان فروشگاهی به سبب تعدد ابزار و نیز تعداد و مبلغ[۲۳] تراکنش‌ها اهمیت ویژه‌ای نسبت به سایر ابزارهای پذیرش در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی دارد. به همین علت به طور ویژه عملکرد کارتخوان فروشگاهی شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت بررسی می‌شود.

با توجه به اهمیت کارتخوان‌های فروشگاهی در صنعت پرداخت کشور به دلیل سهم بالای تعدادی و مبلغی آن‌ها در تراکنش‌ها، مطالعه‌ای در عملکرد شرکت‌ها در این ابزار انجام شده و با محاسبه شاخص اثربخشی آن‌ها، نحوه‌ی توزیع این ابزارها توسط شرکت‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای این منظور ابتدا سهم هر شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت از کل تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی و سهم هر شرکت PSP از کل تعداد ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی در هر استان مورد بررسی و محاسبه قرار گرفته و اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی و کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار برای هر یک از آن‌ها در بعد کشوری و نیز در بعد استانی اندازه‌گیری و تحلیل شده است. در پایان با بهره‌جویی از آمار کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی شرکت‌های PSP، عملکرد هر شرکت در خصوص این نوع کارتخوان‌ها بررسی خواهد شد.

---

[۲۳] تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی از کل تراکنش‌های شبکه پرداخت در شهریور ۹۷، رقمی در حدود ۸۹ درصد بوده که نزدیک به ۹۱ درصد از مبالغ تراکنش های این شبکه را جابجا می نماید.

۴,۳,۱. سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در استان‌های کشور

سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان‌های فروشگاهی به تفکیک استان‌های کشور در شهریور ماه ۱۳۹۷ در جدول ۴-۱۳ ارائه شده‌است. همانگونه که ملاحظه می‌گردد، در مجموع شرکت‌های "به‌پرداخت ملت"، "پرداخت الکترونیک سامان" و "آسان پرداخت پرشین" بیشترین سهم از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی را در اکثر استان‌های کشور داشته‌اند. شرکت "به‌پرداخت ملت" تقریبا در تمام استان‌ها، با اختلاف نسبت به سایر شرکت‌ها از تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی پشتیبانی می‌نماید.

جدول ۴-۱۳ سهم بازار هر شرکتPSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به تفکیک استان- شهریور ۱۳۹۷

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
آذربایجان شرقی	۱۰/۷۷٪	۰/۰۴٪	**۲۳/۱۷٪**	۷/۰۲٪	۱۷/۳۹٪	۸/۳۴٪	۱/۹۳٪	۱۲/۲۲٪	۲/۴۶٪	۶/۰۳٪	۹/۲۴٪	۱/۴۱٪
آذربایجان غربی	۱۳/۶۱٪	۰/۰۷٪	**۲۵/۹۴٪**	۶/۹۰٪	۱۵/۸۲٪	۶/۶۵٪	۱/۱۱٪	۱۱/۹۳٪	۱/۲۹٪	۵/۲۲٪	۱۰/۰۰٪	۱/۴۶٪
اردبیل	۱۵/۱۰٪	۰/۰۰٪	**۲۸/۲۸٪**	۵/۲۲٪	۱۴/۵۵٪	۸/۰۱٪	۰/۶۷٪	۹/۶۵٪	۱/۷۰٪	۵/۰۸٪	۱۰/۵۹٪	۱/۱۴٪
اصفهان	۲۱/۱۱٪	۰/۰۴٪	**۲۳/۹۱٪**	۵/۲۴٪	۱۱/۹۵٪	۱۰/۸۸٪	۰/۸۹٪	۱۲/۳۱٪	۰/۷۱٪	۴/۲۶٪	۷/۶۸٪	۱/۰۲٪
البرز	۱۰/۲۳٪	۰/۲۰٪	**۲۳/۲۹٪**	۷/۴۶٪	۱۵/۸۶٪	۶/۲۷٪	۲/۱۷٪	۱۶/۸۹٪	۱/۷۰٪	۵/۷۶٪	۹/۲۳٪	۰/۹۵٪
ایلام	۱۲/۳۷٪	۰/۰۰٪	**۳۹/۰۲٪**	۱/۴۸٪	۶/۹۱٪	۷/۶۷٪	۱/۰۰٪	۹/۸۲٪	۲/۳۵٪	۵/۸۲٪	۱۲/۸۵٪	۰/۷۱٪
بوشهر	۱۷/۲۹٪	۰/۰۰٪	**۲۳/۹۵٪**	۲/۸۸٪	۱۴/۷۱٪	۳/۴۰٪	۱/۲۷٪	۱۲/۰۸٪	۱/۳۶٪	۶/۵۸٪	۱۳/۸۸٪	۲/۶۰٪
تهران	۸/۳۹٪	۰/۱۵٪	۲۲/۸۶٪	۷/۹۸٪	**۲۳/۳۰٪**	۴/۸۸٪	۱/۷۰٪	۱۵/۸۶٪	۱/۲۸٪	۴/۱۴٪	۸/۶۰٪	۰/۸۴٪
چهارمحال وبختیاری	۲۰/۳۸٪	۰/۰۰٪	**۲۱/۹۴٪**	۴/۶۴٪	۱۷/۱۵٪	۱۰/۴۴٪	۰/۲۲٪	۱۱/۷۹٪	۲/۳۴٪	۲/۷۹٪	۶/۳۵٪	۱/۹۷٪
خراسان جنوبی	۱۸/۳۰٪	۰/۰۷٪	**۳۳/۲۴٪**	۳/۴۴٪	۱۰/۷۵٪	۶/۱۳٪	۱/۴۴٪	۱۰/۳۰٪	۱/۸۷٪	۳/۱۷٪	۹/۹۶٪	۱/۳۴٪
خراسان رضوی	۱۰/۸۵٪	۰/۲۴٪	**۱۹/۶۹٪**	۵/۴۹٪	۱۷/۱۴٪	۹/۱۴٪	۳/۰۲٪	۱۶/۵۸٪	۰/۹۴٪	۵/۲۰٪	۱۰/۵۲٪	۱/۲۰٪
خراسان شمالی	۱۰/۰۶٪	۰/۰۰٪	**۲۸/۳۸٪**	۱/۸۵٪	۱۸/۴۳٪	۶/۶۶٪	۰/۶۶٪	۱۴/۵۹٪	۲/۱۳٪	۳/۰۷٪	۱۲/۰۲٪	۲/۱۵٪

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
خوزستان	۱۱/۹۳٪	۰/۴۴٪	**۲۱/۴۴٪**	۶/۸۶٪	۱۳/۰۰٪	۸/۹۱٪	۱/۷۰٪	۱۲/۲۹٪	۱/۵۷٪	۶/۴۲٪	۱۴/۵۹٪	۰/۸۴٪
زنجان	۱۰/۵۹٪	۰/۰۱٪	**۳۵/۵۶٪**	۵/۰۸٪	۱۰/۶۸٪	۷/۰۶٪	۰/۹۳٪	۱۱/۵۷٪	۱/۵۹٪	۳/۴۴٪	۱۲/۱۹٪	۱/۳۰٪
سمنان	۱۹/۴۴٪	۰/۰۳٪	**۲۷/۵۱٪**	۲/۸۶٪	۱۴/۱۶٪	۹/۳۷٪	۱/۱۴٪	۸/۱۸٪	۱/۸۸٪	۳/۲۰٪	۱۱/۱۷٪	۱/۰۵٪
سیستان‌وبلوچستان	۱۴/۱۶٪	۰/۰۱٪	۱۹/۱۹٪	۱/۷۶٪	**۳۰/۴۰٪**	۱۱/۴۲٪	۰/۴۸٪	۵/۰۹٪	۱/۶۳٪	۴/۲۷٪	۱۰/۱۳٪	۱/۴۷٪
فارس	۱۷/۵۴٪	۰/۰۲٪	**۲۳/۴۷٪**	۴/۳۲٪	۱۴/۱۳٪	۷/۸۵٪	۲/۴۸٪	۱۲/۵۰٪	۱/۰۰٪	۸/۰۸٪	۷/۸۶٪	۰/۷۶٪
قزوین	۱۳/۵۱٪	۰/۵۲٪	**۲۹/۱۷٪**	۴/۸۸٪	۱۲/۵۷٪	۷/۰۳٪	۱/۱۲٪	۱۲/۱۳٪	۲/۰۱٪	۵/۰۵٪	۱۰/۳۸٪	۱/۶۴٪
قم	۱۱/۹۴٪	۰/۰۱٪	**۲۹/۰۳٪**	۶/۷۱٪	۱۹/۴۰٪	۵/۸۹٪	۰/۳۶٪	۱۲/۶۳٪	۱/۳۰٪	۴/۱۱٪	۷/۸۵٪	۰/۷۶٪
کردستان	۱۱/۰۵٪	۰/۰۰٪	۲۵/۰۹٪	۳/۶۷٪	**۲۶/۸۷٪**	۶/۷۰٪	۱/۸۹٪	۸/۷۰٪	۱/۶۳٪	۴/۴۰٪	۹/۱۴٪	۰/۸۵٪
کرمان	**۲۸/۲۲٪**	۰/۱۱٪	۱۸/۸۹٪	۲/۱۷٪	۱۴/۴۴٪	۷/۷۶٪	۰/۵۰٪	۱۸/۷۸٪	۰/۷۲٪	۲/۱۳٪	۵/۵۳٪	۰/۷۶٪
کرمانشاه	۱۰/۴۴٪	۰/۰۰٪	**۲۲/۵۱٪**	۵/۵۶٪	۱۲/۸۲٪	۸/۸۰٪	۰/۴۱٪	۱۲/۷۵٪	۱/۸۲٪	۷/۲۲٪	۱۵/۷۵٪	۱/۹۳٪
کهگیلویه‌وبویراحمد	۲۷/۱۰٪	۰/۰۰٪	**۲۸/۹۸٪**	۴/۴۵٪	۱۲/۹۱٪	۴/۲۶٪	۰/۳۷٪	۷/۴۹٪	۳/۱۴٪	۲/۹۲٪	۷/۵۵٪	۰/۸۴٪
گلستان	۱۶/۶۰٪	۰/۰۸٪	**۲۱/۳۳٪**	۳/۴۹٪	۱۳/۵۴٪	۷/۹۹٪	۱/۵۰٪	۲۰/۳۹٪	۱/۸۲٪	۳/۶۸٪	۸/۱۹٪	۱/۳۸٪
گیلان	۱۲/۴۸٪	۰/۲۴٪	**۱۷/۷۹٪**	۸/۶۸٪	۱۵/۶۳٪	۱۰/۲۵٪	۱/۲۳٪	۱۲/۱۳٪	۲/۲۶٪	۶/۲۰٪	۱۱/۴۰٪	۱/۷۰٪
لرستان	۱۱/۴۵٪	۰/۰۰٪	**۲۲/۱۴٪**	۵/۸۷٪	۱۹/۱۹٪	۹/۲۷٪	۰/۲۸٪	۱۲/۶۱٪	۱/۷۷٪	۵/۷۳٪	۱۰/۸۲٪	۰/۸۷٪
مازندران	۱۱/۴۵٪	۰/۵۹٪	**۲۲/۸۵٪**	۷/۳۲٪	۱۴/۷۵٪	۷/۶۹٪	۱/۱۵٪	۱۴/۵۳٪	۱/۶۸٪	۵/۴۶٪	۱۱/۰۲٪	۱/۴۹٪
مرکزی	۱۳/۶۷٪	۰/۰۳٪	۲۲/۵۴٪	۴/۱۴٪	**۲۳/۵۰٪**	۷/۶۰٪	۰/۵۱٪	۱۱/۷۴٪	۲/۳۵٪	۵/۲۴٪	۷/۶۴٪	۱/۰۳٪
هرمزگان	۱۶/۳۹٪	۰/۰۱٪	**۲۹/۰۳٪**	۲/۹۰٪	۱۰/۵۹٪	۵/۵۵٪	۰/۵۵٪	۲۱/۶۸٪	۱/۰۶٪	۳/۲۴٪	۷/۹۲٪	۱/۱۰٪
همدان	۱۱/۳۰٪	۱/۳۴٪	**۱۹/۰۸٪**	۳/۳۲٪	۱۵/۱۳٪	۸/۳۱٪	۰/۲۸٪	۱۹/۹۵٪	۱/۶۵٪	۲/۹۶٪	۱۵/۸۴٪	۰/۸۵٪
یزد	۸/۸۵٪	۰/۰۲٪	**۲۵/۸۷٪**	۱/۹۱٪	۲۵/۵۳٪	۸/۶۳٪	۰/۴۵٪	۱۱/۲۸٪	۱/۱۷٪	۳/۰۴٪	۱۱/۶۲٪	۱/۶۳٪

سهم بازار هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به تفکیک استان‌های کشور برای شهریور ۱۳۹۷ در شکل ۴-۸ به تصویر کشیده شده است.

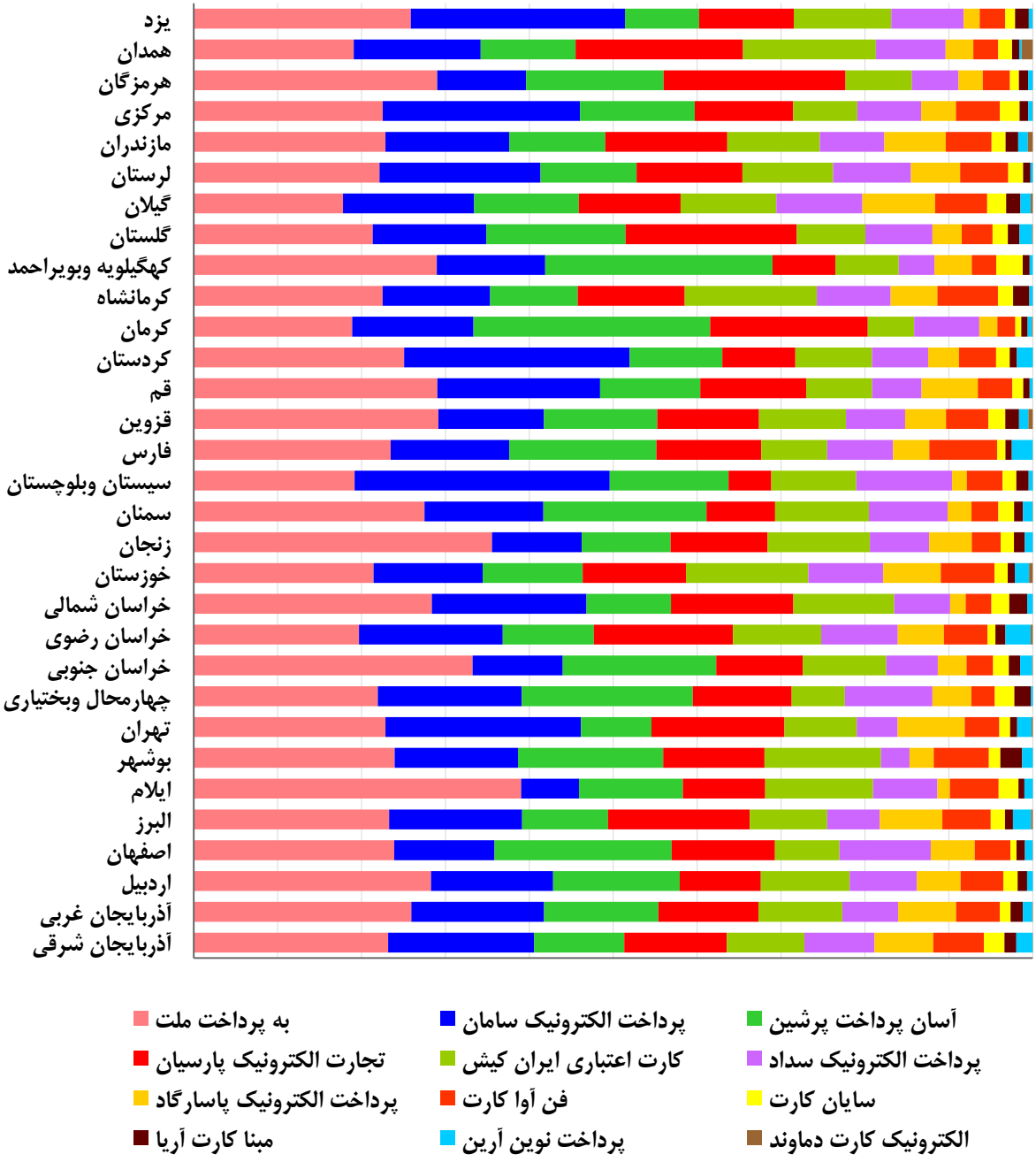

شکل ۴-۸ سهم بازاری هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به تفکیک استان‌ها- شهریور ۱۳۹۷

۴,۳,۲. سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در استان‌های کشور

در این بخش به بررسی اطلاعات سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر یک از استان‌های کشور پرداخته می‌شود. جدول ۴-۱۴ اطلاعات سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی هر استان را برای شهریور ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

همانگونه که مشاهده می‌گردد شرکت‌های "کارت اعتباری ایران کیش"، "تجارت الکترونیک پارسیان" و "به‌پرداخت ملت" به ترتیب بیشترین سهم از بازار را از این منظر در اکثر استان‌های کشور داشته‌اند. این امر با توجه به میزان شرکت‌های PSP در پشتیبانی از تعداد کارتخوان‌های فعال سیستمی قابل انتظار است.

جدول ۴-۱۴ سهم بازار هر شرکتPSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی به تفکیک استان– شهریور ۱۳۹۷

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
آذربایجان شرقی	۸/۵۳٪	۰/۰۳٪	۱۰/۷۹٪	۱۰/۸۱٪	۱۳/۶۳٪	۱۱/۳۶٪	۲/۹۵٪	۱۲/۹۵٪	۳/۱۳٪	۸/۴۰٪	**۱۴/۸۴٪**	۲/۵۸٪
آذربایجان غربی	۱۱/۸۰٪	۰/۰۸٪	۱۲/۶۵٪	۱۱/۷۲٪	۱۳/۰۴٪	۸/۶۶٪	۱/۷۵٪	۱۳/۳۵٪	۱/۶۷٪	۷/۴۶٪	**۱۵/۵۷٪**	۲/۲۶٪
اردبیل	۱۱/۶۶٪	۰/۰۰٪	۱۴/۳۹٪	۹/۷۸٪	۱۱/۵۶٪	۱۰/۴۵٪	۱/۳۹٪	۱۱/۹۲٪	۲/۳۱٪	۷/۱۲٪	**۱۷/۴۳٪**	۱/۹۸٪
اصفهان	۹/۶۱٪	۰/۱۱٪	۱۲/۶۰٪	۱۰/۴۷٪	۱۰/۳۲٪	۱۴/۳۸٪	۱/۴۹٪	**۱۵/۲۲٪**	۱/۲۲٪	۷/۱۷٪	۱۵/۰۹٪	۲/۳۲٪
البرز	۶/۰۲٪	۰/۳۸٪	۱۲/۷۶٪	۱۱/۱۱٪	۱۳/۰۵٪	۹/۱۷٪	۳/۱۹٪	۱۴/۶۳٪	۲/۳۷٪	۹/۷۶٪	**۱۵/۶۷٪**	۱/۸۹٪
ایلام	۹/۶۲٪	۰/۰۰٪	۱۹/۳۶٪	۴/۳۴٪	۸/۲۴٪	۱۰/۴۵٪	۱/۵۴٪	۱۲/۶۶٪	۳/۵۱٪	۸/۷۶٪	**۲۰/۰۳٪**	۱/۴۸٪
بوشهر	۱۲/۴۷٪	۰/۰۲٪	۱۴/۴۶٪	۵/۴۹٪	۱۳/۸۲٪	۷/۷۸٪	۲/۳۵٪	۱۳/۵۶٪	۲/۰۰٪	۷/۴۶٪	**۱۶/۳۷٪**	۴/۲۱٪
تهران	۶/۸۱٪	۰/۲۹٪	۱۵/۷۷٪	۱۲/۶۱٪	۱۱/۷۵٪	۱۰/۳۱٪	۲/۸۴٪	۱۳/۶۳٪	۱/۶۴٪	۶/۲۸٪	**۱۶/۱۹٪**	۱/۸۸٪
چهارمحال وبختیاری	**۱۴/۸۱٪**	۰/۰۲٪	۱۲/۲۴٪	۹/۶۱٪	۱۳/۴۳٪	۱۲/۹۷٪	۰/۶۳٪	۱۳/۸۳٪	۳/۰۵٪	۴/۸۴٪	۱۱/۱۵٪	۳/۴۳٪

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
خراسان جنوبی	۱۱/۳۷٪	۰/۰۹٪	۱۵/۵۸٪	۷/۲۱٪	۹/۸۰٪	۱۰/۳۰٪	۲/۸۳٪	۱۵/۰۹٪	۳/۶۸٪	۵/۱۳٪	**۱۶/۵۷٪**	۲/۳۴٪
خراسان رضوی	۸/۲۸٪	۰/۳۷٪	۱۰/۶۶٪	۹/۶۰٪	۱۱/۴۰٪	۱۱/۳۴٪	۳/۴۵٪	۱۴/۵۲٪	۱/۳۷٪	۷/۷۵٪	**۱۸/۵۹٪**	۲/۶۸٪
خراسان شمالی	۸/۰۷٪	۰/۰۲٪	۱۴/۰۳٪	۴/۸۳٪	۱۶/۱۲٪	۱۰/۳۰٪	۱/۲۲٪	۱۵/۷۹٪	۳/۰۷٪	۴/۶۱٪	**۱۸/۳۴٪**	۳/۶۰٪
خوزستان	۹/۶۲٪	۰/۴۳٪	۱۰/۹۲٪	۹/۲۸٪	۱۰/۲۹٪	۱۰/۸۳٪	۲/۴۵٪	۱۳/۸۱٪	۲/۰۷٪	۸/۵۷٪	**۲۰/۲۲٪**	۱/۵۲٪
زنجان	۸/۵۰٪	۰/۰۳٪	۱۶/۳۵٪	۱۰/۲۷٪	۱۲/۱۹٪	۱۰/۱۶٪	۱/۷۸٪	۱۳/۷۸٪	۲/۱۳٪	۵/۰۹٪	**۱۷/۳۸٪**	۲/۳۵٪
سمنان	۱۲/۴۸٪	۰/۰۹٪	۱۵/۶۰٪	۵/۸۷٪	۱۰/۶۹٪	۱۲/۷۲٪	۲/۳۸٪	۱۲/۱۶٪	۲/۶۹٪	۵/۷۱٪	**۱۶/۴۸٪**	۳/۱۴٪
سیستان وبلوچستان	۱۰/۶۲٪	۰/۰۱٪	۱۳/۵۶٪	۴/۱۲٪	**۲۳/۴۹٪**	۱۴/۶۸٪	۰/۸۶٪	۸/۲۴٪	۲/۲۲٪	۵/۴۸٪	۱۳/۹۸٪	۲/۷۴٪
فارس	۱۱/۲۷٪	۰/۰۶٪	۱۳/۲۶٪	۸/۰۸٪	۱۰/۶۹٪	۱۱/۶۵٪	۴/۰۶٪	۱۳/۰۷٪	۱/۴۵٪	۱۰/۷۰ %	**۱۳/۹۲٪**	۱/۷۷٪
قزوین	۱۰/۷۴٪	۰/۵۷٪	۱۳/۱۳٪	۸/۳۸٪	۱۰/۹۰٪	۹/۴۵٪	۱/۷۴٪	۱۴/۳۷٪	۲/۷۲٪	۸/۸۱٪	**۱۶/۳۴٪**	۲/۸۵٪
قم	۸/۴۶٪	۰/۰۱٪	۱۳/۹۶٪	۱۱/۲۶٪	۱۴/۵۲٪	۱۰/۲۳٪	۰/۹۰٪	**۱۵/۹۵٪**	۲/۰۲٪	۶/۸۹٪	۱۴/۲۷٪	۱/۵۵٪
کردستان	۸/۴۱٪	۰/۰۰٪	۱۵/۹۳٪	۵/۹۲٪	**۲۱/۱۰٪**	۹/۷۱٪	۳/۴۵٪	۱۱/۱۶٪	۲/۴۶٪	۵/۷۰٪	۱۴/۵۵٪	۱/۶۱٪
کرمان	**۱۹/۹۲٪**	۰/۲۰٪	۱۱/۰۹٪	۶/۶۴٪	۱۴/۷۶٪	۱۰/۰۷٪	۱/۳۸٪	۱۷/۷۷٪	۱/۳۰٪	۳/۹۵٪	۱۱/۲۹٪	۱/۶۲٪
کرمانشاه	۸/۳۲٪	۰/۰۰٪	۱۲/۰۷٪	۷/۴۶٪	۱۱/۹۸٪	۱۱/۵۴٪	۰/۷۵٪	۱۳/۰۵٪	۲/۴۰٪	۹/۸۸٪	**۲۰/۰۱٪**	۲/۵۵٪
کهگیلویه-وبویراحمد	۱۵/۱۳٪	۰/۰۰٪	**۱۷/۳۹٪**	۱۱/۴۹٪	۱۱/۰۸٪	۸/۱۰٪	۰/۹۸٪	۱۲/۲۳٪	۳/۶۴٪	۶/۰۵٪	۱۲/۱۷٪	۱/۷۴٪
گلستان	۱۳/۷۳٪	۰/۱۵٪	۱۲/۶۱٪	۶/۳۰٪	۱۱/۸۷٪	۱۲/۹۳٪	۲/۱۳٪	**۱۶/۹۹٪**	۲/۲۲٪	۵/۶۶٪	۱۲/۹۸٪	۲/۴۵٪
گیلان	۸/۳۹٪	۰/۳۲٪	۹/۵۹٪	۱۱/۸۵٪	۱۲/۳۹٪	۱۲/۳۹٪	۱/۸۷٪	۱۳/۲۰٪	۲/۸۳٪	۸/۳۰٪	**۱۶/۱۸٪**	۲/۶۹٪
لرستان	۸/۹۸٪	۰/۰۱٪	۱۲/۰۲٪	۹/۹۴٪	۱۵/۰۶٪	۱۲/۳۰٪	۰/۸۶٪	۱۳/۳۷٪	۲/۵۳٪	۷/۵۷٪	**۱۵/۸۳٪**	۱/۵۳٪
مازندران	۹/۸۰٪	۰/۷۹٪	۹/۳۷٪	۱۱/۵۲٪	۱۱/۱۵٪	۱۲/۵۰٪	۱/۹۹٪	۱۵/۴۱٪	۲/۰۴٪	۷/۰۰٪	**۱۶/۱۴٪**	۲/۳۰٪
مرکزی	۱۰/۶۲٪	۰/۱۰٪	۱۲/۴۳٪	۷/۴۲٪	**۱۶/۳۱٪**	۱۱/۲۹٪	۱/۱۰٪	۱۵/۵۷٪	۲/۹۴٪	۸/۲۶٪	۱۱/۶۵٪	۲/۳۱٪
هرمزگان	۱۲/۱۱٪	۰/۰۲٪	۱۷/۴۲٪	۶/۴۹٪	۱۰/۶۲٪	۹/۴۴٪	۱/۰۸٪	**۲۰/۰۱٪**	۱/۸۳٪	۵/۴۵٪	۱۳/۲۳٪	۲/۳۱٪

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
همدان	۸/۸۴٪	۳/۴۴٪	۱۰/۹۷٪	۵/۸۱٪	۱۱/۸۳٪	۱۱/۹۷٪	۰/۶۶٪	**۲۰/۵۴٪**	۲/۶۵٪	۴/۹۵٪	۱۶/۴۶٪	۱/۸۷٪
یزد	۶/۹۵٪	۰/۱۱٪	۱۱/۷۲٪	۶/۴۱٪	۱۸/۱۷٪	۱۲/۷۰٪	۱/۴۳٪	۱۲/۲۳٪	۱/۵۵٪	۵/۱۹٪	**۱۹/۷۰٪**	۳/۸۴٪

شکل ۴-۹ سهم بازار هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر یک از استان‌های کشور را برای دوره شهریور ۱۳۹۷ را به تصویر می‌کشد.

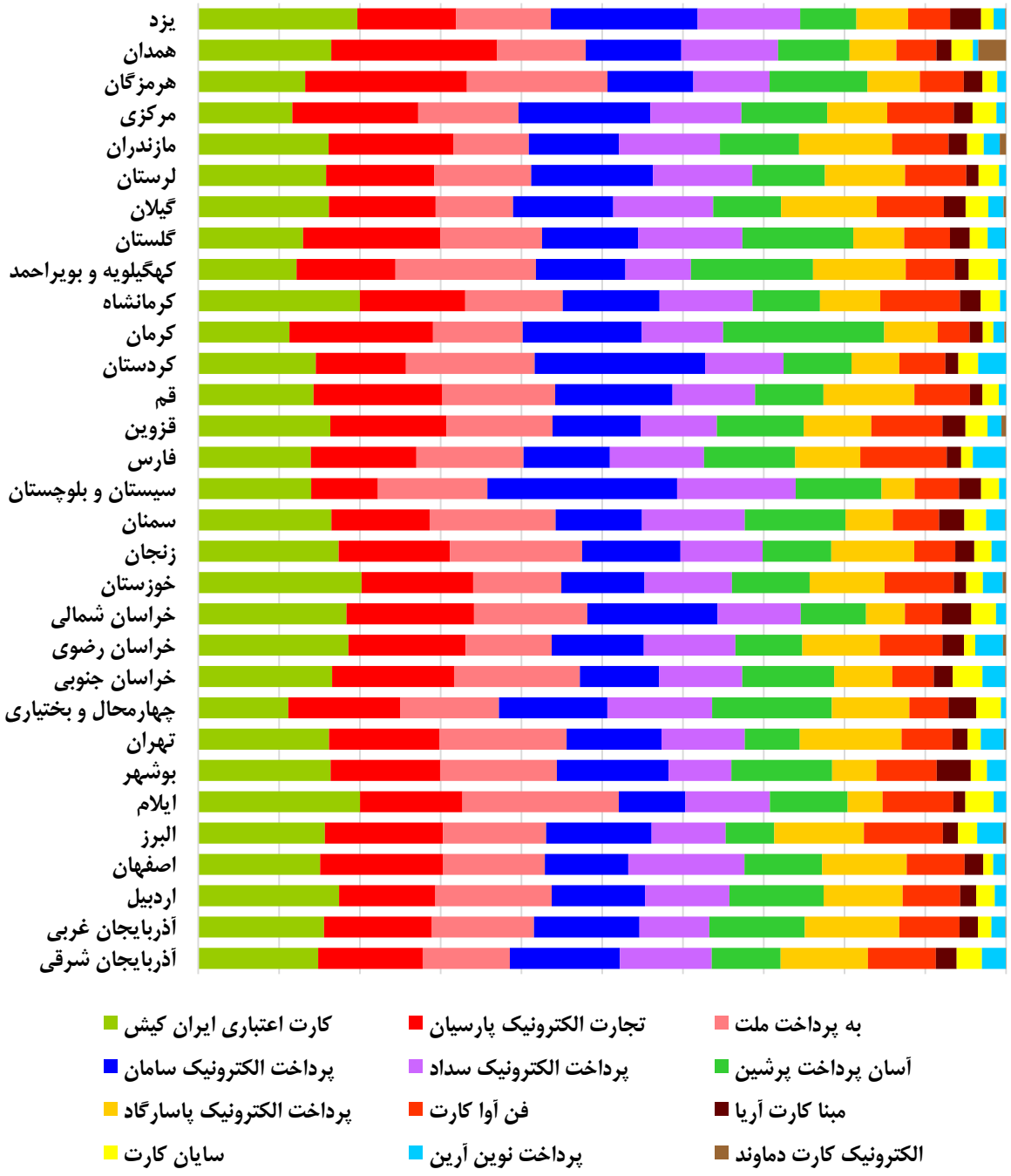

شکل ۴-۹ سهم بازاری هر شرکت PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر استان‌ها- شهریور ۱۳۹۷

۴,۳,۳. شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در بعد کشوری

دو شاخص تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی و تعداد تراکنش‌های آن در کنار یکدیگر می‌توانند تعیین کننده عملکرد شرکت و توزیع مناسب این ابزارها توسط شرکت‌ها باشند که برای این منظور می‌توان شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی را تعریف نمود.

این شاخص بیانگر نسبت سهم هر شرکت از تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به سهم آن شرکت از ابزار کارتخوان فروشگاهی است[۲۴]. عدد حاصل میزان اثربخشی کارتخوان‌های یک شرکت در شبکه پرداخت الکترونیک را نشان می‌دهد و مقدار آن بیانگر میزان توانایی یک شرکت در جذب تراکنش‌ها است. در واقع چنانچه مقدار این شاخص برای شرکتی برابر یک باشد، بدین معنی است که آن شرکت توانسته است دقیقا به اندازه سهمی که در ابزارها دارد، از بازار تراکنش‌ها به دست آورد و چنانچه مقدار شاخص بالاتر از یک باشد یعنی شرکت بیشتر از سهمی که از ابزارها دارد، موفق به جذب تراکنش شده است. بنابراین می‌توان چنین گفت که شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی، کارایی توزیع کارتخوان‌های شرکت‌های PSP را بررسی نموده و از این رو شرکت‌ها به سبب کاراتر بودن توزیع، می‌بایست با جایابی مناسب کارتخوان‌ها برای جذب تراکنش‌های بیشتر، شاخص اثربخشی این ابزار پذیرش را بهبود بخشند.

در جدول ۴-۱۵ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی برای هر یک از شرکت‌های PSP در شهریور ۱۳۹۷ محاسبه شده است.

---

[۲۴] این شاخص به عبارتی همان متوسط تراکنش کارتخوان فروشگاهی هر شرکت است که نسبت به کل نرمالایز شده است.

جدول ۴-۱۵ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت– شهریور ۱۳۹۷

شرکت	کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی		اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی
	سهم از کل تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی	سهم از کل تعداد ابزار	
آسان پرداخت پرشین	۱۳/۴۹٪	۹/۴۷٪	**۱/۴۲۵**
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۶٪	۰/۲۸٪	۰/۵۸۰
به پرداخت ملت	۲۳/۲۴٪	۱۳/۱۲٪	**۱/۷۷۲**
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۶۷٪	۹/۷۷٪	۰/۵۸۰
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۳۳٪	۱۲/۴۴٪	**۱/۳۹۳**
پرداخت الکترونیک سداد	۷/۵۱٪	۱۱/۱۴٪	۰/۶۷۴
پرداخت نوین آرین	۱/۴۵٪	۲/۲۹٪	۰/۶۳۲
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۴/۰۹٪	۱۴/۲۱٪	۰/۹۹۲
سایان کارت	۱/۴۲٪	۱/۹۸٪	۰/۷۱۴
فن آوا کارت	۴/۸۸٪	۷/۱۶٪	۰/۶۸۲
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۶۴٪	۱۵/۹۳٪	۰/۶۰۵
مبنا کارت آریا	۱/۱۱٪	۲/۲۲٪	۰/۵۰۱

در شهریور ماه سه شرکت "به‌پرداخت ملت"، "آسان پرداخت پرشین" و "پرداخت الکترونیک سامان" به رقمی بالاتر از یک در شاخص اثربخشی دست یافته‌اند. دارا بودن عدد بالاتر از یک در شاخص اثربخشی به این معناست که جذب تراکنش‌های این شرکت‌ها بر روی کارتخوان‌ها بیشتر از سهم تعداد کارتخوان‌هایشان از کل کارتخوان‌های کشور بوده است. به عبارت دیگر نحوه توزیع کارتخوان‌های فروشگاهی این شرکت‌ها به گونه‌ای بوده که در جذب بیشتر تراکنش‌ها به نسبت سایر شرکت‌ها موفق‌تر عمل نموده‌اند. در این ماه به دلیل رشد مثبت تعداد کارتخوان‌های فعال سیستمی شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" در مقابل ریزش تراکنش-های کارتخوان آن، شاخص اثربخشی در این شرکت با کاهش مواجه شده و رقمی کمتر از یک را نشان می‌دهد.

در جدول ۴-۱۶ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت PSP برای دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ با یکدیگر مقایسه شده‌اند.

جدول ۴-۱۶ مقایسه شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت –مرداد و شهریور ۹۷

شرکت	اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی		اختلاف
	مرداد	شهریور	
آسان پرداخت پرشین	**۱/۴۳۹**	**۱/۴۲۵**	-۰/۰۱۳
الکترونیک کارت دماوند	۰/۵۰۶	۰/۵۸۰	۰/۰۷۴
به پرداخت ملت	**۱/۷۶۳**	**۱/۷۷۲**	۰/۰۰۹
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۵۱۹	۰/۵۸۰	۰/۰۶۱
پرداخت الکترونیک سامان	**۱/۴۱۶**	**۱/۳۹۳**	-۰/۰۲۲
پرداخت الکترونیک سداد	۰/۶۸۸	۰/۶۷۴	-۰/۰۱۴
پرداخت نوین آرین	۰/۶۰۸	۰/۶۳۲	۰/۰۲۴
تجارت الکترونیک پارسیان	**۱/۰۵۰**	۰/۹۹۲	-۰/۰۵۸
سایان کارت	۰/۷۳۱	۰/۷۱۴	-۰/۰۱۷
فن آوا کارت	۰/۶۹۸	۰/۶۸۲	-۰/۰۱۶
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۶۱۵	۰/۶۰۵	-۰/۰۰۹
مبنا کارت آریا	۰/۴۴۳	۰/۵۰۱	۰/۰۵۸

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود، میزان شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی در شهریور ماه ۹۷ نسبت به ماه گذشته تغییرات چندانی نداشته است. با توجه به متغیر بودن روند رشد سهم تعدادی تراکنش‌های کارتخوان‌های فروشگاهی شرکت‌ها نسبت به سهم ابزار کارتخوان فروشگاهی آن‌ها، شاخص مذکور در هریک از شرکت‌های PSP ممکن است دچار کاهش و یا افزایش شده باشد. جدول فوق نشان می‌دهد که اثربخشی شرکت "الکترونیک کارت دماوند" با عددی برابر با ۰/۰۷۴ بالاترین تغییر را داشته است.

همانگونه که ذکر شد دو شاخص تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی و تعداد تراکنش‌های آن در کنار یکدیگر می‌توانند تصویر خوبی از توزیع مناسب این ابزارها توسط هر یک از شرکت‌های PSP را ارائه دهند. نکته حایز اهمیت این است که در شبکه‌ی شاپرک کارتخوان‌های فروشگاهی فعالی وجود دارند که فاقد تراکنش هستند.

به این معنا که وضعیت آن‌ها در شبکه فعال است ولیکن تراکنشی از سوی آن‌ها وارد شبکه‌ی پرداخت نشده‌است.

اثربخشی هریک از شرکت‌ها در کل کارتخوان‌های فروشگاهی در بالا به تفصیل بررسی گردید. در این بخش به‌منظور مشاهده‌ی نحوه‌ی جایابی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار[۲۵] در کشور و همچنین بررسی میزان توانایی یک شرکت در جذب تراکنش‌ها، شاخص اثربخشی به ازای سهم تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی هر شرکت به سهم آن‌ها از تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار باز تعریف شده و به‌عنوان شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار ارائه می‌گردد.

در واقع چنانچه مقدار این شاخص برای شرکتی برابر یک باشد، بدین معنی است که آن شرکت توانسته است دقیقا به اندازه سهمی که در ابزارهای تراکنش‌دار دارد، از بازار تراکنش‌ها به‌دست آورد و چنانچه مقدار شاخص بالاتر از یک باشد یعنی شرکت بیشتر از سهمی که از ابزارهای مزبور دارد، موفق به جذب تراکنش شده است. جدول زیر همچنین، شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی را بر حسب ابزارهای کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار در شهریور ماه ۹۷ محاسبه و ارائه می‌نماید.

[۲۵] با حداقل یک تراکنش در ماه.

جدول ۴-۱۷ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش دار هر شرکت – شهریور ۱۳۹۷

شرکت	کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار		اثر بخشی کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار
	سهم از کل تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی	سهم از کل تعداد ابزار	
آسان پرداخت پرشین	۱۳/۴۹٪	۱۰/۳۰٪	**۱/۳۱۰**
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۶٪	۰/۲۴٪	۰/۶۷۵
به پرداخت ملت	۲۳/۲۴٪	۱۴/۱۶٪	**۱/۶۴۲**
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۶۷٪	۹/۲۸٪	۰/۶۱۱
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۳۳٪	۱۲/۹۳٪	**۱/۳۴۰**
پرداخت الکترونیک سداد	۷/۵۱٪	۱۰/۷۲٪	۰/۷۰۰
پرداخت نوین آرین	۱/۴۵٪	۲/۲۰٪	۰/۶۵۸
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۴/۰۹٪	۱۳/۶۶٪	**۱/۰۳۲**
سایان کارت	۱/۴۲٪	۲/۲۱٪	۰/۶۴۲
فن آوا کارت	۴/۸۸٪	۶/۷۳٪	۰/۷۲۵
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۶۴٪	۱۵/۳۶٪	۰/۶۲۸
مبنا کارت آریا	۱/۱۱٪	۲/۲۱٪	۰/۵۰۳

در شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار علاوه بر شرکت‌های "به‌پرداخت ملت"، "پرداخت الکترونیک سامان" و "آسان پرداخت پرشین"، شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" نیز به عددی بالاتر از یک دست یافته‌است. این بدین معناست که جذب تراکنش‌های این شرکت‌ها بر روی کارتخوان‌های تراکنش‌دار بیشتر از سهم تعداد کارتخوان‌هایشان از کل کارتخوان‌های تراکنش‌دار کشور بوده است. به عبارت دیگر نحوه توزیع کارتخوان‌های فروشگاهی این شرکت‌ها به گونه‌ای بوده که در جذب بیشتر تراکنش‌ها به نسبت سایر شرکت‌ها موفق‌تر عمل نموده‌اند.

در ادامه در جدول ۴-۱۸ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار هر شرکت PSP برای دو ماه متوالی مرداد و شهریور ۹۷ با یکدیگر مقایسه شده‌اند.

جدول ۴-۱۸ مقایسه شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش دار هر شرکت –مرداد و شهریور ۹۷

شرکت	اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار		اختلاف
	مرداد	شهریور	
آسان پرداخت پرشین	**۱/۳۰۸**	**۱/۳۱۰**	۰/۰۰۲
الکترونیک کارت دماوند	۰/۵۸۱	۰/۶۷۵	۰/۰۹۵
به پرداخت ملت	**۱/۶۳۷**	**۱/۶۴۲**	۰/۰۰۵
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۶۱۳	۰/۶۱۱	-۰/۰۰۲
پرداخت الکترونیک سامان	**۱/۳۴۵**	**۱/۳۴۰**	-۰/۰۰۵
پرداخت الکترونیک سداد	۰/۶۹۷	۰/۷۰۰	۰/۰۰۴
پرداخت نوین آرین	۰/۶۴۱	۰/۶۵۸	۰/۰۱۷
تجارت الکترونیک پارسیان	**۱/۰۳۳**	**۱/۰۳۲**	-۰/۰۰۱
سایان کارت	۰/۶۴۷	۰/۶۴۲	-۰/۰۰۶
فن آوا کارت	۰/۷۳۰	۰/۷۲۵	-۰/۰۰۵
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۶۳۲	۰/۶۲۸	-۰/۰۰۴
مبنا کارت آریا	۰/۵۰۶	۰/۵۰۳	-۰/۰۰۳

عملکرد مختلف هر یک از شرکت‌های PSP در کسب سهم بازار تراکنش‌ها و کارتخوان‌های تراکنش‌دار سبب گردیده تا میزان شاخص مذکور بعضا با افزایش و یا کاهش مواجه شود. بیشترین تغییر در شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار در شرکت "الکترونیک کارت دماوند" با افزایش ۰/۰۹۵ واحدی رخ داده است.

۴,۳,۴. شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در هر یک از استان‌های کشور

در این قسمت شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی برای هر شرکت در هر یک از ۳۱ استان کشور مورد بررسی قرار می‌گیرد. عدد حاصل از شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت در هر یک از استان‌های کشور بیانگر میزان توانایی هر شرکت در جذب تراکنش‌های کارتخوان‌های

فروشگاهی در آن استان به نسبت متوسط آن استان می‌باشد. در جدول ۴-۱۹ این شاخص در شهریور ماه برای هر یک از شرکت‌های PSP به ازای استان‌های کشور مورد محاسبه قرار گرفته است.

جدول ۴-۱۹ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت PSP در هر استان – شهریور ۱۳۹۷

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
آذربایجان شرقی	۱/۲۶۲	۱/۱۶۰	**۲/۱۴۸**	۰/۶۴۹	۱/۲۷۶	۰/۷۳۴	۰/۶۵۲	۰/۹۴۴	۰/۷۸۴	۰/۷۱۸	۰/۶۲۳	۰/۵۴۸
آذربایجان غربی	۱/۱۵۴	۰/۹۶۷	**۲/۰۵۱**	۰/۵۸۹	۱/۲۱۳	۰/۷۶۸	۰/۶۳۶	۰/۸۹۳	۰/۷۷۱	۰/۶۹۹	۰/۶۴۳	۰/۶۴۶
اردبیل	۱/۲۹۵	۰/۴۴۲	**۱/۹۶۵**	۰/۵۳۴	۱/۲۵۹	۰/۷۶۷	۰/۴۸۵	۰/۸۱۰	۰/۷۳۶	۰/۷۱۴	۰/۶۰۸	۰/۵۷۴
اصفهان	**۲/۱۹۶**	۰/۳۲۲	۱/۸۹۷	۰/۵۰۰	۱/۱۵۸	۰/۷۵۷	۰/۵۹۷	۰/۸۰۹	۰/۵۸۷	۰/۵۹۴	۰/۵۰۹	۰/۴۴۰
البرز	۱/۷۰۱	۰/۵۱۱	**۱/۸۲۵**	۰/۶۷۱	۱/۲۱۵	۰/۶۸۴	۰/۶۷۹	۱/۱۵۵	۰/۷۱۷	۰/۵۹۰	۰/۵۸۹	۰/۵۰۴
ایلام	۱/۲۸۶	۰/۰۹۳	**۲/۰۱۵**	۰/۳۴۲	۰/۸۳۸	۰/۷۳۴	۰/۶۵۲	۰/۷۷۵	۰/۶۷۱	۰/۶۶۴	۰/۶۴۱	۰/۴۷۸
بوشهر	۱/۳۸۷	۰/۰۶۵	**۱/۶۵۷**	۰/۵۲۵	۱/۰۶۴	۰/۴۳۶	۰/۵۳۹	۰/۸۹۰	۰/۶۷۸	۰/۸۸۳	۰/۸۴۸	۰/۶۱۷
تهران	۱/۲۳۲	۰/۵۲۷	۱/۴۵۰	۰/۶۳۳	**۱/۹۸۴**	۰/۴۷۳	۰/۵۹۹	۱/۱۶۴	۰/۷۸۱	۰/۶۵۹	۰/۵۳۱	۰/۴۴۸
چهارمحال وبختیاری	۱/۳۷۶	۰/۰۳۵	**۱/۷۹۳**	۰/۴۸۳	۱/۲۷۷	۰/۸۰۵	۰/۳۴۵	۰/۸۵۳	۰/۷۶۷	۰/۵۷۵	۰/۵۷۰	۰/۵۷۵
خراسان جنوبی	۱/۶۰۹	۰/۷۷۹	**۲/۱۳۳**	۰/۴۷۷	۱/۰۹۷	۰/۵۹۵	۰/۵۰۸	۰/۶۸۲	۰/۵۰۷	۰/۶۱۸	۰/۶۰۱	۰/۵۷۵
خراسان رضوی	۱/۳۱۱	۰/۶۳۲	**۱/۸۴۸**	۰/۵۷۲	۱/۵۰۴	۰/۸۰۶	۰/۸۷۴	۱/۱۴۲	۰/۶۸۶	۰/۶۷۱	۰/۵۶۶	۰/۴۴۹
خراسان شمالی	۱/۲۴۷	۰/۱۰۵	**۲/۰۲۳**	۰/۳۸۳	۱/۱۴۳	۰/۶۴۷	۰/۵۴۰	۰/۹۲۴	۰/۶۹۳	۰/۶۶۵	۰/۶۵۵	۰/۵۹۶
خوزستان	۱/۲۴۰	۱/۰۳۵	**۱/۹۶۴**	۰/۷۴۰	۱/۲۶۳	۰/۸۲۳	۰/۶۹۴	۰/۸۹۰	۰/۷۵۸	۰/۷۴۹	۰/۷۲۲	۰/۵۵۱
زنجان	۱/۲۴۷	۰/۳۳۰	**۲/۱۷۵**	۰/۴۹۴	۰/۸۷۶	۰/۶۹۵	۰/۵۲۶	۰/۸۳۹	۰/۷۴۶	۰/۶۷۶	۰/۷۰۲	۰/۵۵۵
سمنان	۱/۵۵۸	۰/۳۵۶	**۱/۷۶۴**	۰/۴۸۷	۱/۳۲۴	۰/۷۳۷	۰/۴۷۹	۰/۶۷۳	۰/۶۹۸	۰/۵۶۰	۰/۶۷۸	۰/۳۳۵
سیستان وبلوچستان	۱/۳۳۴	۰/۴۳۴	**۱/۴۱۵**	۰/۴۲۷	۱/۲۹۴	۰/۷۷۸	۰/۵۵۷	۰/۶۱۸	۰/۷۳۵	۰/۷۷۸	۰/۷۲۴	۰/۵۳۷
فارس	۱/۵۵۶	۰/۳۶۰	**۱/۷۷۰**	۰/۵۳۴	۱/۳۲۲	۰/۶۷۳	۰/۶۱۱	۰/۹۵۶	۰/۶۹۰	۰/۷۵۵	۰/۵۶۵	۰/۴۲۶
قزوین	۱/۲۵۸	۰/۹۱۷	**۲/۲۲۱**	۰/۵۸۳	۱/۱۵۲	۰/۷۴۴	۰/۶۴۶	۰/۸۴۴	۰/۷۳۹	۰/۵۷۳	۰/۶۳۵	۰/۵۷۴

استان	آسان پرداخت پرشین	الکترونیک کارت دماوند	به پرداخت ملت	پرداخت الکترونیک پاسارگاد	پرداخت الکترونیک سامان	پرداخت الکترونیک سداد	پرداخت نوین آرین	تجارت الکترونیک پارسیان	سایان کارت	فن آوا کارت	کارت اعتباری ایران کیش	مبنا کارت آریا
قم	۱/۴۱۲	۱/۸۵۲	**۲/۰۸۰**	۰/۵۹۶	۱/۳۳۶	۰/۵۷۶	۰/۴۰۵	۰/۷۹۲	۰/۶۴۳	۰/۵۹۷	۰/۵۵۰	۰/۴۹۴
کردستان	۱/۳۱۴	۰/۰۱۳	**۱/۵۷۵**	۰/۶۲۱	۱/۲۷۳	۰/۶۹۰	۰/۵۴۸	۰/۷۸۰	۰/۶۶۳	۰/۷۷۳	۰/۶۲۸	۰/۵۳۰
کرمان	۱/۴۱۷	۰/۵۲۳	**۱/۷۰۳**	۰/۳۲۷	۰/۹۷۹	۰/۷۷۰	۰/۳۶۲	۱/۰۵۷	۰/۵۵۳	۰/۵۳۸	۰/۴۸۹	۰/۴۶۹
کرمانشاه	۱/۲۵۵	۰/۰۸۲	**۱/۸۶۵**	۰/۷۴۵	۱/۰۶۹	۰/۷۶۳	۰/۵۴۴	۰/۹۷۸	۰/۷۵۸	۰/۷۳۰	۰/۷۸۷	۰/۷۵۹
کهگیلویه‌وبویراحمد	**۱/۷۹۲**	۰/۰۰۰	۱/۶۶۶	۰/۳۸۷	۱/۱۶۵	۰/۵۲۶	۰/۳۷۶	۰/۶۱۲	۰/۸۶۴	۰/۴۸۳	۰/۶۲۰	۰/۴۸۱
گلستان	۱/۲۰۹	۰/۵۵۴	**۱/۶۹۲**	۰/۵۵۴	۱/۱۴۱	۰/۶۱۸	۰/۷۰۶	۱/۲۰۱	۰/۸۲۲	۰/۶۵۰	۰/۶۳۱	۰/۵۶۳
گیلان	۱/۴۸۸	۰/۷۶۹	**۱/۸۵۵**	۰/۷۳۲	۱/۲۶۲	۰/۸۲۷	۰/۶۵۷	۰/۹۱۹	۰/۷۹۹	۰/۷۴۷	۰/۷۰۵	۰/۶۳۲
لرستان	۱/۲۷۵	۰/۲۴۸	**۱/۸۴۱**	۰/۵۹۱	۱/۲۷۴	۰/۷۵۴	۰/۳۲۰	۰/۹۴۴	۰/۶۹۸	۰/۷۵۷	۰/۶۸۳	۰/۵۶۹
مازندران	۱/۱۶۸	۰/۷۵۴	**۲/۴۳۹**	۰/۶۳۶	۱/۳۲۴	۰/۶۱۵	۰/۵۷۷	۰/۹۴۳	۰/۸۲۱	۰/۷۸۰	۰/۶۸۳	۰/۶۵۰
مرکزی	۱/۲۸۸	۰/۳۳۹	**۱/۸۱۳**	۰/۵۵۸	۱/۴۴۱	۰/۶۷۴	۰/۴۶۰	۰/۷۵۴	۰/۷۹۸	۰/۶۳۴	۰/۶۵۶	۰/۴۴۶
هرمزگان	۱/۳۵۴	۰/۲۹۶	**۱/۶۶۶**	۰/۴۴۶	۰/۹۹۷	۰/۵۸۸	۰/۵۰۷	۱/۰۸۳	۰/۵۷۹	۰/۵۹۵	۰/۵۹۸	۰/۴۷۷
همدان	۱/۲۷۸	۰/۳۹۰	**۱/۷۴۰**	۰/۵۷۱	۱/۲۷۹	۰/۶۹۴	۰/۴۲۰	۰/۹۷۱	۰/۶۲۳	۰/۵۹۸	۰/۹۶۲	۰/۴۵۲
یزد	۱/۲۷۲	۰/۲۱۷	**۲/۲۰۸**	۰/۲۹۷	۱/۴۰۵	۰/۶۷۹	۰/۳۱۶	۰/۹۲۲	۰/۷۵۸	۰/۵۸۶	۰/۵۹۰	۰/۴۲۴

دو شرکت "به‌پرداخت ملت" و "آسان پرداخت پرشین" در تمام استان‌ها و شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در غالب استان‌ها، دارای شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی بالاتر از یک هستند. همچنین اعداد این شاخص در شرکت "پرداخت الکترونیک پارسیان" نشان می‌دهد که این شرکت نیز در چندین استان کشور رقم بالاتر از یک را کسب نموده است. به عبارت دیگر این شرکت‌ها به نسبت بیشتری از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی، تراکنش‌های بازار را به خود اختصاص داده‌اند و این حاکی از جایابی مناسب‌تر این شرکت‌ها در توزیع کارتخوان‌های فروشگاهی برای جذب تراکنش می‌باشد. همچنین شکل شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی هر شرکت PSP برای هر یک از استان‌های کشور در شکل ۴-۱۰آمده است.

شکل ۴-۱۰ شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی شرکت‌های PSP به تفکیک هر استان –شهریور ۱۳۹۷

۴٫۳٫۵. عملکرد شرکت‌های PSP در ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش

بر اساس روش معمول در سایر کشورها، پذیرندگان برای استفاده از ابزار کارتخوان فروشگاهی، ناچار به خرید یا اجاره دستگاه کارتخوان بوده و به‌علاوه موظف به پرداخت هزینه‌های نصب، نگه‌داری و نیز پرداخت بهای کاغذ رول مورد استفاده در آن هستند. در نتیجه در این کشورها، توجه به بهره‌وری در به‌کارگیری این ابزار

بسیار بیشتر است. اما در ایران به واسطه مداخله بانک‌ها در این امر، نه تنها کارتخوان به صورت رایگان در اختیار پذیرندگان قرار می‌گیرد، بلکه همه هزینه‌های مربوطه حتی رول کاغذ رسید نیز به رایگان دراختیار پذیرندگان قرار می‌گیرد. به تبع این رویکرد تعدد دستگاه‌های کارتخوان در فروشگاه‌ها و در نتیجه فراوانی کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مشاهده می‌شود. متاسفانه بی‌تفاوتی فروشنده و یا حتی استقبال از افزایش کارتخوان‌های فروشگاهی به دلیل ارزش نمایشی آن از یک سو و الزام شرکت PSP به نصب کارتخوان بدون توجه به کارایی آن که از قراردادهای این شرکت‌ها با بانک‌ها ناشی می‌شود از سوی دیگر، موجب تشدید پدیده‌هایی نظیر تعدد کارتخوان نصب شده در هر فروشگاه‌ها و وجود کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش شده است.

در این قسمت به منظور بررسی نمایش میزان کارایی و بهره‌وری کارتخوان‌های فروشگاهی، آمار کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی هر شرکت PSP بررسی خواهد شد. از اردیبهشت ماه گذشته مفهوم این نوع کارتخوان‌ها بازتعریف گردیده و بر این اساس به کارتخوانی کم‌تراکنش گفته می‌شود که در یک بازه زمانی دو ماهه متوالی، کمتر از ۶۰ تراکنش مالی در هر ماه داشته باشد و مجموع مبالغ تراکنش‌های آن در دو ماه متوالی، کمتر از ۲۰ میلیون ریال در هر ماه باشد[۲۶]. علت ملاک قرار گرفتن بازه زمانی دو ماهه در تعریف ابزار کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی، کنترل شرکت‌ها در نصب جدید کارتخوان‌ها و نیز در بر گرفتن فعالیت فصلی برخی پذیرندگان بنابر ماهیت فعالیت آن‌ها است.

برای بررسی روند تغییر تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی، شکل ۴-۱۱ طی اردیبهشت ماه تا شهریور ماه ۹۷ ترسیم شده است.

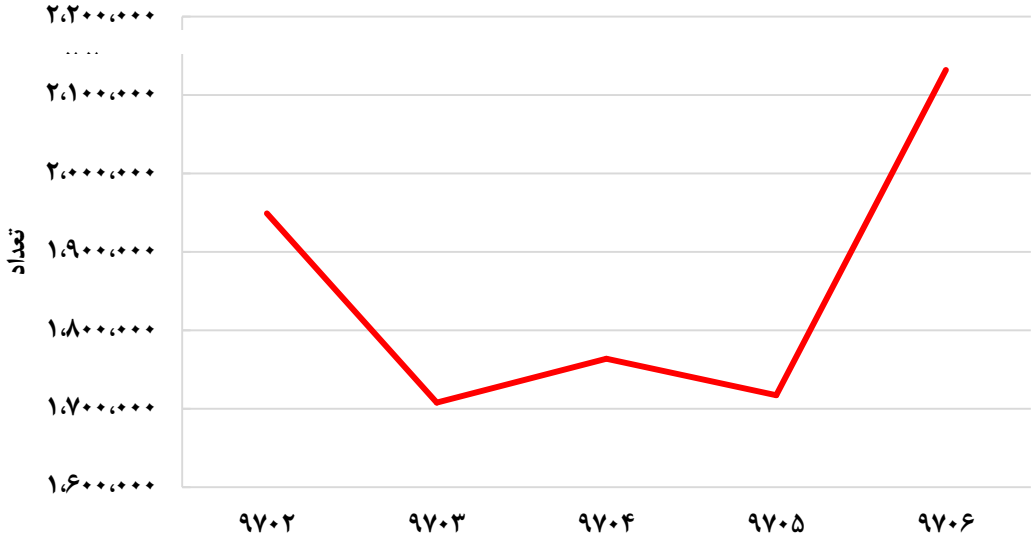

شکل ۴-۱۱ روند تغییر تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی طی پنج ماه گذشته

[۲۶] در تعریف گذشته به کارتخوانی کم تراکنش گفته می‌شد که در یک بازه زمانی سه ماهه متوالی کمتر از ۶۰ تراکنش در هر ماه داشته باشد و مجموع مبالغ تراکنش‌های آن کمتر از ۲۰ میلیون ریال در هر ماه باشد.

متاسفانه در شهریور ماه شبکه‌ی پرداخت الکترونیک با رشد ۲۴/۱۵ درصدی در تعداد کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی مواجه شده است. به غیر از دو شرکت، بر تعداد این نوع از کارتخوان‌های سایر شرکت‌ها افزوده شده است. بالاترین افزایش در شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" مشاهده می‌شود. به‌نظر می‌رسد وضعیت اقتصادی و رکود بازار در ماه اخیر در کنار عملکرد افزایشی شرکت‌ها در تعریف کارتخوان‌های فروشگاهی جدید سبب بروز این امر باشد. همچنین جدول ۴-۲۰ سهم تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی از کارتخوان‌های فعال سیستمی هر شرکت را ارائه می‌دهد. این جدول مبین آن است که در ماه شهریور ۹۷ سهم کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی، ۳۰/۷۱ درصد از کل کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی شبکه شاپرک را شامل شده است.

جدول ۴-۲۰ سهم تعدادکارتخوان‌های کم تراکنش و فاقدتراکنش هرشرکت ازکل کارتخوان های فعال سیستمی آن– شهریور ۱۳۹۷

نام شرکت	سهم مجموع تعداد کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی از کل کارتخوان‌های فعال سیستمی هر شرکت		اختلاف
	مرداد	شهریور	
آسان پرداخت پرشین	۱۲/۲۵٪	۱۸/۲۲٪	۵/۹۸٪
الکترونیک کارت دماوند	۲۸/۹۸٪	۳۰/۹۵٪	۱/۹۷٪
به پرداخت ملت	**۱۱/۷۳٪**	**۱۶/۷۲٪**	۴/۹۹٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۴۳/۷۴٪	۴۸/۴۷٪	۴/۷۳٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۹/۱۲٪	۲۵/۳۵٪	۶/۲۳٪
پرداخت الکترونیک سداد	۲۳/۰۵٪	۳۳/۱۱٪	۱۰/۰۶٪
پرداخت نوین آرین	۳۳/۵۲٪	۳۶/۲۵٪	۲/۷۳٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۲۳/۵۵٪	۳۲/۷۹٪	۹/۲۴٪
سایان کارت	۱۹/۸۵٪	۲۷/۶۴٪	۷/۷۹٪
فن‌آوا کارت	۲۷/۱۲٪	۳۲/۸۶٪	۵/۷۴٪
کارت اعتباری ایران کیش	۳۰/۰۹٪	۳۷/۱۷٪	۷/۰۸٪
مبنا کارت آریا	۳۷/۴۷٪	۳۶/۶۵٪	-۰/۸۲٪
کل	**۲۴/۴۰٪**	**۳۰/۷۱٪**	۶/۳۱٪

**هر چه این شاخص کمتر باشد، نشان‌دهنده آن است که شرکت عملکرد بهتری به نسبت سایر شرکت‌ها داشته است. لذا در این جدول بر خلاف غالب جدول‌ها، کمترین میزان شاخص به صورت Bold نمایش داده شده است.*

بسته به جهت و میزان سرعت تغییرات هریک از دو مولفه‌ی تعداد کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش و تعداد کارتخوان‌های فعال سیستمی در هر شرکت PSP، عدد شاخص مذکور تحت تاثیر قرار گرفته است. متاسفانه در این ماه عملکرد عمده‌ی شرکت‌ها به‌گونه‌ای بوده است که بر عدد این شاخص در آن‌ها افزوده شده است. بیشترین افزایش با رقمی معادل با ۱۰/۰۶ درصد در شرکت "پرداخت الکترونیک سداد" مشاهده می‌شود. کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی شرکت "به‌پرداخت ملت" با کسب سهمی معادل ۱۶/۷۲ درصد از کل کارتخوان‌های فعال سیستمی آن، کمترین سهم به شمار می‌رود. در مقابل نزدیک به نیمی از کل کارتخوان‌های فعال سیستمی شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" از نوع کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی گزارش شده‌اند.

بررسی وضعیت بانک های صادر کننده و پذیرنده

۵. بررسی وضعیت بانک‌های صادرکننده و پذیرنده

در این بخش از گزارش برای داشتن درک بهتری از روند کاری بانک‌های کشور، به بررسی سهم بازار پذیرندگی و صادرکنندگی در بانک‌های[۲۷] پذیرنده[۲۸] و صادرکننده[۲۹] در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی پرداخته می‌شود.

۵,۱. سهم بازار پذیرندگی

در این بخش، سهم بازار هریک از بانک‌های پذیرنده از لحاظ تعداد و مبلغ تراکنش‌های کارتی شبکه‌ی شاپرک مورد بررسی قرار گرفته و سهم هر بانک از بازار تراکنش‌ها به تفکیک ابزارهای پذیرش محاسبه مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

---

[۲۷] در کل گزارش منظور از بانک‌ها، بانک ها و موسسات مالی و اعتباری مجاز می‌باشد.

[۲۸] بانکی است که حساب پذیرنده، به منظور واریز وجوه مربوط به داد و ستدهای کارت‌های بانکی، نزد آن مفتوح است.بانکی است که کارت بانکی را طبق مقررات و ضوابط بانک مرکزی برای مشتریان خود صادر می‌نماید.

[۲۹] بانکی است که کارت بانکی را طبق مقررات و ضوابط بانک مرکزی برای مشتریان خود صادر می‌نماید.

۵,۱,۱. سهم بازار هر یک از بانک‌های پذیرنده از تعداد و مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت

این شاخص گستره فعالیت هر یک از بانک‌ها در پذیرش تعداد و مبلغ تراکنش‌های پشتیبانی شده در شبکه شاپرک را نشان می‌دهد.

شکل ۵-۱سهم تعدادی هر یک از بانک‌های پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های صنعت پرداخت در شهریور ماه ۹۷ را نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌گردد در نمودارهای مربوطه تنها بانک‌های با سهم تعدادی و مبلغی بالاتر از ۲ درصد از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت آورده شده‌اند و بقیه بانک‌ها در نمودار تحت عنوان سایر آمده‌اند.

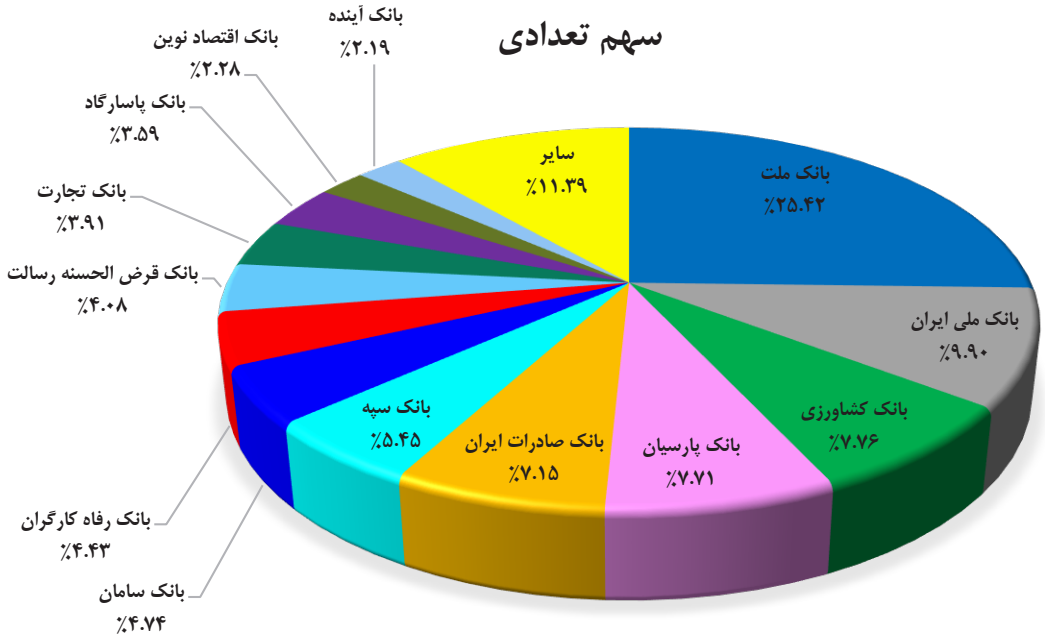

شکل ۵-۱ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت –شهریور ۱۳۹۷

همچنین شکل ۵-۲ سهم مبلغی هر یک از بانک‌های پذیرنده از کل جمع مبلغ تراکنش‌های صنعت پرداخت در شهریور ماه ۹۷ را نشان می‌دهد.

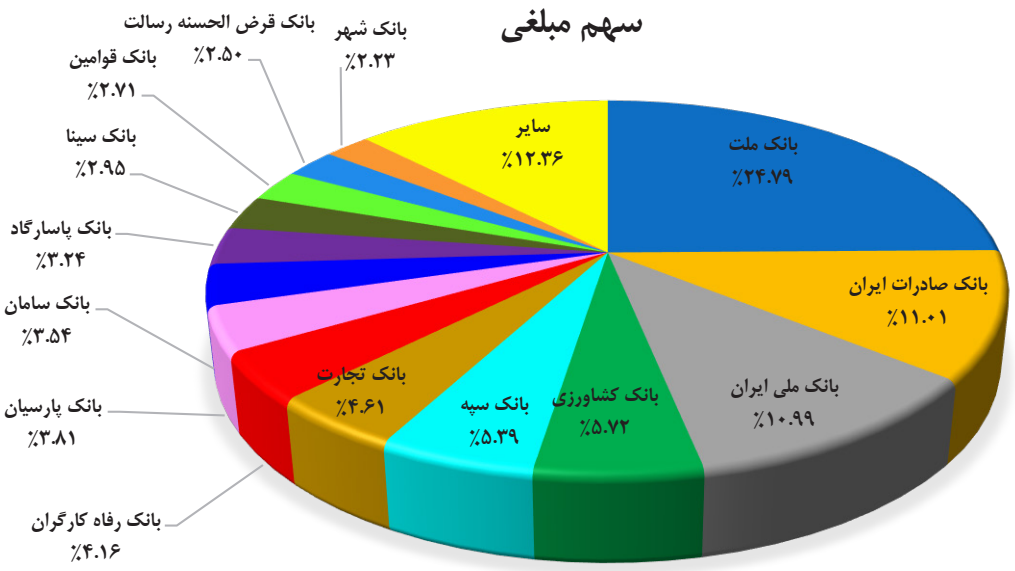

شکل ۵-۲ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت – شهریور ۱۳۹۷

از دو شکل بالا ملاحظه می‌شود که "بانک ملت" با سهم ۲۵/۴۲ درصدی از تعداد تراکنش‌ها و سهم ۲۴/۷۹ درصدی از مبلغ تراکنش‌ها، همچنان با اختلاف زیاد، بالاترین سهم از پذیرش تراکنش‌های بازار را به خود اختصاص داده و در جایگاه نخست در بین تمام بانک‌های پذیرنده قرار گرفته است.

۵,۱,۲. سهم تعدادی و مبلغی بانک‌های پذیرنده از کل بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش

این شاخص، منجر به شناخت حوزه فعالیت و نحوه‌ی بازاریابی هر یک از بانک‌ها به منظور پذیرش وجوه مربوط به داد و ستدهای کارت‌های بانکی در هر یک از ابزارهای پذیرش می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که در محاسبه شاخص فوق، آمار تعدادی و مبلغی تراکنش‌ها به ازای تمامی بانک‌های پذیرنده در کارت‌خوان‌های چندشبایی[۳۰] نیز در نظر گرفته می‌شود.

سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های هر یک از بانک‌های پذیرنده از بازار ابزارهای پذیرش برای شهریور ماه ۹۷ در جدول ۵-۱ ارائه شده است.

جدول ۵-۱ سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	بانک پذیرنده	سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش			سهم هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۳۸٪	**۱۹/۵۸٪**	۰/۸۵٪	۱/۴۴٪	۱/۷۹٪	۴/۴۰٪
۲	بانک انصار	۱/۹۶٪	۰/۳۷٪	۰/۰۰٪	۱/۸۲٪	۰/۵۲٪	۰/۰۱٪
۳	بانک ایران زمین	۰/۶۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۷۰٪	۰/۰۵٪	۰/۰۰٪
۴	بانک آینده	۰/۹۷٪	۲/۰۵٪	**۲۰/۱۱٪**	۱/۹۰٪	۱/۰۲٪	**۱۷/۱۹٪**
۵	بانک پارسیان	۵/۷۰٪	**۲۷/۵۸٪**	**۲۰/۲۱٪**	۳/۱۹٪	**۹/۵۲٪**	**۲۲/۱۸٪**
۶	بانک پاسارگاد	۳/۹۶٪	۱/۳۷٪	۰/۰۸٪	۳/۳۶٪	۲/۰۶٪	۰/۱۶٪
۷	بانک تجارت	۴/۳۴٪	۱/۱۳٪	۰/۱۲٪	۴/۷۱٪	۳/۷۲٪	۰/۱۳٪
۸	بانک توسعه تعاون	۰/۷۶٪	۰/۱۴٪	۰/۰۰٪	۰/۷۱٪	۰/۲۸٪	۰/۰۰٪
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

[۳۰] منظور از لفظ چندشبایی، تعریف و اتصال بیش از یک شماره شبا به ابزار پذیرش است.

ردیف	بانک پذیرنده	سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش			سهم هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۰/۲۸٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۲۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۳٪
۱۱	بانک خاورمیانه	۰/۰۴٪	۶/۷۶٪	۰/۰۶٪	۰/۰۹٪	۰/۹۶٪	۰/۰۹٪
۱۲	بانک دی	۰/۲۸٪	۰/۲۱٪	۰/۰۲٪	۰/۳۴٪	۰/۲۱٪	۰/۱۱٪
۱۳	بانک رفاه کارگران	۴/۹۱٪	۱/۴۲٪	۰/۰۵٪	۴/۲۰٪	۳/۸۶٪	۰/۸۲٪
۱۴	بانک سامان	۴/۷۵٪	**۸/۸۲٪**	۱/۲۵٪	۳/۰۶٪	۸/۲۳٪	**۷/۷۵٪**
۱۵	بانک سپه	۶/۱۳٪	۰/۱۲٪	۰/۱۲٪	۵/۸۳٪	۱/۱۳٪	۰/۰۹٪
۱۶	بانک سرمایه	۰/۲۴٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۵۵٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۱۷	بانک سینا	۰/۷۵٪	۱/۴۶٪	۰/۰۰٪	۲/۵۹٪	۶/۷۳٪	۰/۰۰٪
۱۸	بانک شهر	۰/۹۳٪	۰/۶۴٪	۰/۰۷٪	۰/۹۰٪	**۱۵/۸۰٪**	۰/۰۶٪
۱۹	بانک صادرات ایران	**۷/۹۵٪**	۰/۹۷٪	۰/۷۴٪	**۱۲/۰۰٪**	۱/۲۷٪	۰/۸۰٪
۲۰	بانک صنعت و معدن	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۴/۵۹٪	۰/۰۸٪	۰/۰۱٪	۲/۷۵٪	۰/۰۳٪	۰/۰۱٪
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۹۹٪	۰/۰۳٪	۰/۰۱٪	۰/۸۹٪	۰/۰۲٪	۰/۰۱٪
۲۳	بانک قوامین	۱/۴۵٪	۰/۰۴٪	۰/۲۵٪	۲/۹۶٪	۰/۲۵٪	۰/۱۹٪
۲۴	بانک کارآفرین	۰/۱۵٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۲۷٪	۰/۰۴٪	۰/۰۰٪
۲۵	بانک کشاورزی	**۸/۲۲٪**	۴/۰۳٪	۴/۲۴٪	**۶/۱۳٪**	۱/۶۷٪	۴/۳۹٪
۲۶	بانک گردشگری	۰/۴۸٪	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪	۰/۵۶٪	۰/۰۴٪	۰/۰۴٪
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۵٪	۰/۲۹٪	۰/۰۰٪	۰/۱۱٪	۰/۰۸٪	۰/۰۰٪
۲۸	بانک مسکن	۰/۹۹٪	۰/۱۳٪	۰/۰۱٪	۱/۴۸٪	۳/۱۶٪	۰/۰۱٪
۲۹	بانک ملت	**۲۴/۶۶٪**	**۱۴/۶۰٪**	**۴۵/۵۳٪**	**۲۴/۶۳٪**	**۲۵/۹۸٪**	**۳۶/۰۱٪**
۳۰	بانک ملی ایران	**۱۰/۲۸٪**	۷/۶۳٪	**۶/۲۴٪**	**۱۰/۹۵٪**	**۱۱/۵۰٪**	۵/۵۱٪
۳۱	شرکت دولتی پست بانک	۰/۹۱٪	۰/۴۸٪	۰/۰۰٪	۰/۵۰٪	۰/۰۶٪	۰/۰۰٪
۳۲	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

ردیف	بانک پذیرنده	سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش			سهم هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۳۳	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۰/۵۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۳۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۴	موسسه اعتباری ملل	۰/۴۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۴۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۵	موسسه اعتباری نور	۰/۲۶٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۳۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

همانگونه که در جدول ۵-۱ مشاهده می‌گردد در بررسی این شاخص به ترتیب:

- بالاترین سهم تعدادی از تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی به بانک‌های "ملت"، "ملی ایران"، "کشاورزی" و "صادرات ایران"
- بالاترین سهم تعدادی از تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی به بانک‌های"پارسیان"، " اقتصاد نوین"، " ملت " و "سامان"
- بالاترین سهم تعدادی از تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی به بانک‌های "ملت"، "پارسیان"، "آینده" و " ملی ایران "
- بالاترین سهم مبلغی از تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی به بانک‌های "ملت"، "صادرات ایران"، "ملی ایران" و "کشاورزی"
- بالاترین سهم مبلغی از تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی به بانک‌های "ملت"،"شهر"، " ملی ایران " و" پارسیان "
- بالاترین سهم مبلغی از تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی به بانک‌های "ملت"، "پارسیان"، " آینده" و "سامان"

تعلق گرفته و این بانک‌ها به ترتیب در مکان‌های اول تا چهارم جای گرفته‌اند.

۵,۱,۳. سهم تعدادی و مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده

در این بخش از گزارش، طی شاخصی سهم تعدادی و مبلغی هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های همان بانک برای هر یک از ابزارهای پذیرش مورد بررسی و محاسبه قرار گرفته است که این شاخص می‌تواند دید وسیعی از سهم و کارآیی هر ابزار از تعداد کل تراکنش‌های صورت گرفته برای هر بانک پذیرنده را با هر سهمی که بانک از کل شبکه پرداخت کارتی در کشور دارد فراهم و زمینه تحلیل و برنامه‌ریزی برای آن بانک پذیرنده را ایجاد نماید.

جدول ۵-۲ سهم تعدادی و مبلغی هر ابزار پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده را به تفکیک بانک‌ها در شبکه پرداخت کشور نشان می‌دهد.

جدول ۵-۲ سهم تعدادی و مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده			سهم مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۱	بانک اقتصاد نوین	۵۳/۶۶٪	۴۴/۰۵٪	۲/۲۹٪	۸۸/۳۶٪	۱۰/۷۹٪	۰/۸۵٪
۲	بانک انصار	۹۸/۹۱٪	۱/۰۹٪	۰/۰۱٪	۹۷/۲۵٪	۲/۷۵٪	۰/۰۰٪
۳	بانک ایران زمین	۹۹/۹۶٪	۰/۰۴٪	۰/۰۰٪	۹۹/۲۵٪	۰/۷۵٪	۰/۰۰٪
۴	بانک آینده	۳۹/۱۶٪	۴/۷۹٪	۵۶/۰۵٪	۹۲/۴۶٪	۴/۹۲٪	۲/۶۳٪
۵	بانک پارسیان	۶۵/۶۴٪	۱۸/۳۳٪	۱۶/۰۳٪	۷۵/۹۸٪	۲۲/۳۶٪	۱/۶۶٪
۶	بانک پاسارگاد	۹۷/۹۰٪	۱/۹۶٪	۰/۱۴٪	۹۴/۳۰٪	۵/۶۸٪	۰/۰۱٪
۷	بانک تجارت	۹۸/۳۳٪	۱/۴۸٪	۰/۱۹٪	۹۲/۷۷٪	۷/۲۲٪	۰/۰۱٪
۸	بانک توسعه تعاون	۹۸/۹۵٪	۱/۰۴٪	۰/۰۱٪	۹۶/۲۸٪	۳/۷۲٪	۰/۰۰٪
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۹۹/۵۸٪	۰/۴۲٪	۰/۰۰٪	۹۹/۸۲٪	۰/۱۸٪	۰/۰۰٪
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۹۹/۶۳٪	۰/۲۵٪	۰/۱۲٪	۹۹/۷۸٪	۰/۱۸٪	۰/۰۴٪
۱۱	بانک خاورمیانه	۸/۶۴٪	۹۰/۴۴٪	۰/۹۱٪	۴۹/۶۰٪	۵۰/۲۶٪	۰/۱۴٪
۱۲	بانک دی	۹۵/۵۲٪	۴/۰۸٪	۰/۴۱٪	۹۴/۰۳٪	۵/۸۷٪	۰/۱۰٪

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده			سهم مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از تراکنش‌های هر بانک پذیرنده		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۱۳	بانک رفاه کارگران	۹۸/۲۹٪	۱/۶۴٪	۰/۰۷٪	۹۱/۶۵٪	۸/۳۰٪	۰/۰۶٪
۱۴	بانک سامان	۸۸/۸۶٪	۹/۵۲٪	۱/۶۲٪	۷۸/۵۷٪	۲۰/۸۱٪	۰/۶۲٪
۱۵	بانک سپه	۹۹/۷۵٪	۰/۱۲٪	۰/۱۳٪	۹۸/۱۲٪	۱/۸۷٪	۰/۰۰٪
۱۶	بانک سرمایه	۹۹/۸۴٪	۰/۱۶٪	۰/۰۰٪	۹۹/۹۳٪	۰/۰۷٪	۰/۰۰٪
۱۷	بانک سینا	۸۹/۹۱٪	۱۰/۰۹٪	۰/۰۰٪	۷۹/۶۳٪	۲۰/۳۷٪	۰/۰۰٪
۱۸	بانک شهر	۹۵/۶۷٪	۳/۸۳٪	۰/۵۰٪	۳۶/۶۴٪	۶۳/۳۵٪	۰/۰۱٪
۱۹	بانک صادرات ایران	۹۸/۶۷٪	۰/۷۰٪	۰/۶۳٪	۹۸/۹۵٪	۱/۰۳٪	۰/۰۲٪
۲۰	بانک صنعت و معدن	۹۹/۹۹٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۹۹/۳۸٪	۰/۶۲٪	۰/۰۰٪
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۹۹/۸۹٪	۰/۱۰٪	۰/۰۱٪	۹۹/۹۰٪	۰/۱۰٪	۰/۰۰٪
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۹۹/۷۸٪	۰/۱۸٪	۰/۰۴٪	۹۹/۷۹٪	۰/۲۱٪	۰/۰۰٪
۲۳	بانک قوامین	۹۸/۶۷٪	۰/۱۶٪	۱/۱۷٪	۹۹/۱۶٪	۰/۸۲٪	۰/۰۲٪
۲۴	بانک کارآفرین	۹۹/۸۸٪	۰/۰۹٪	۰/۰۳٪	۹۸/۵۴٪	۱/۴۵٪	۰/۰۰٪
۲۵	بانک کشاورزی	۹۳/۹۹٪	۲/۶۶٪	۳/۳۴٪	۹۷/۱۷٪	۲/۶۱٪	۰/۲۲٪
۲۶	بانک گردشگری	۹۹/۴۵٪	۰/۲۴٪	۰/۳۱٪	۹۹/۲۵٪	۰/۷۳٪	۰/۰۲٪
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۷۵/۰۱٪	۲۴/۹۶٪	۰/۰۴٪	۹۳/۳۶٪	۶/۶۴٪	۰/۰۰٪
۲۸	بانک مسکن	۹۹/۲۰٪	۰/۷۴٪	۰/۰۷٪	۸۲/۵۹٪	۱۷/۴۱٪	۰/۰۰٪
۲۹	بانک ملت	۸۶/۱۰٪	۲/۹۴٪	۱۰/۹۵٪	۹۰/۲۲٪	۹/۳۷٪	۰/۴۱٪
۳۰	بانک ملی ایران	۹۲/۱۹٪	۳/۹۵٪	۳/۸۶٪	۹۰/۵۰٪	۹/۳۶٪	۰/۱۴٪
۳۱	شرکت دولتی پست بانک	۹۷/۰۷٪	۲/۹۳٪	۰/۰۰٪	۹۸/۷۶٪	۱/۲۴٪	۰/۰۰٪
۳۲	موسسه اعتباری توسعه	۹۹/۷۰٪	۰/۳۰٪	۰/۰۰٪	۹۸/۹۲٪	۱/۰۸٪	۰/۰۰٪
۳۳	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۹۹/۹۹٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۹۹/۹۹٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
۳۴	موسسه اعتباری ملل	۱۰۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۵	موسسه اعتباری نور	۹۹/۹۷٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪	۹۹/۹۹٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪

همانگونه که مشاهده می‌گردد:

- بالاترین سهم تعدادی از پذیرش تراکنش‌های هر بانک پذیرنده در خصوص ابزار پذیرش موبایلی در شهریور ۹۷ در تراکنش‌های بانک‌های کشور به بانک "آینده" تعلق گرفته است. پس از آن بانک "پارسیان" در مقام دوم ، بانک "ملت" در مقام سوم و بانک "ملی ایران" در مقام چهارم قرار گرفته‌اند.
- بالاترین سهم تعدادی از پذیرش تراکنش‌های بانک‌های پذیرنده در خصوص ابزار پذیرش اینترنتی در شهریور ۹۷ در تراکنش‌های بانک‌های کشور نیز همانند ماه‌های گذشته، با اختلاف خیلی زیاد با دیگر بانک‌های کشور به بانک "خاورمیانه" تعلق گرفته است. بعد از بانک "خاورمیانه" بانک‌های "اقتصاد نوین "، " بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران " و "پارسیان" به ترتیب در مکان های دوم تا چهارم قرار گرفته‌اند.

این درحالیست که طی بررسی‌های انجام شده مشخص می‌گردد که در شهریور ماه بانک‌های "آینده" و"خاورمیانه" در کل به ترتیب ۲/۱۹ و ۰/۳۸ درصد تعداد تراکنش‌های کارتی شبکه پرداخت کشور را در دست داشته‌اند که همانگونه که مشاهده می‌گردد، ارقام متعلق به بانک‌های "آینده" و "خاورمیانه" در مقابل کل تعداد تراکنش‌های کارتی در شبکه پرداخت سهم بسیار ناچیزی بوده است.

کلیه این موارد در حالی است که در سایر بانک‌های کشور بیشترین پذیرش تراکنش از طریق ابزار کارتخوان فروشگاهی بوده و طی بررسی اعداد جدول ۵-۲ مشخص می‌گردد که بیشترین سهم از مبالغ تراکنش‌ها توسط ابزارهای کارتخوان فروشگاهی جذب هر بانک شده است.

۵,۱,۴. اندازه‌گیری تمرکز در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها

همانند آنچه در بخش ۴-۱-۴ معرفی شد، با اندازه‌گیری میزان تمرکز در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها، می‌توان میزان رقابت و انحصار در آن بازار را بررسی نمود. هرچه میزان شاخص تمرکز، عدد کمتری باشد، بازار رقابتی‌تر و هر چه شاخص تمرکز عدد بیشتری باشد، بازار به انحصار نزدیک‌تر خواهد بود. در این قسمت نیز وضعیت تمرکز و قدرت رقابتی بانک‌ها در نقش پذیرندگی تراکنش‌ها با استفاده از شاخص هرفیندال-هیرشمن سنجیده و بررسی می‌شود.

در جدول ۵-۳ این شاخص برای صنعت پرداخت الکترونیک، به ازای هر سه ابزار پذیرش محاسبه شده است.

جدول ۵-۳ محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارتخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
		S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۳۷۶۴	۱/۸۹۴۶	۱۹/۵۸۱۰	۳۸۳/۴۱۷۵	۰/۸۵۱۶	۰/۷۲۵۲
۲	بانک انصار	۱/۹۵۸۹	۳/۸۳۷۲	۰/۳۷۳۸	۰/۱۳۹۷	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۰۰
۳	بانک ایران زمین	۰/۶۳۳۶	۰/۴۰۱۴	۰/۰۰۴۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۰
۴	بانک آینده	۰/۹۶۷۶	۰/۹۳۶۳	۲/۰۵۰۷	۴/۲۰۵۴	۲۰/۱۰۵۸	۴۰۴/۲۴۲۲
۵	بانک پارسیان	۵/۷۰۱۰	۳۲/۵۰۰۹	۲۷/۵۷۹۸	۷۶۰/۶۴۳۸	۲۰/۲۱۱۰	۴۰۸/۴۸۶۰
۶	بانک پاسارگاد	۳/۹۵۶۵	۱۵/۶۵۴۰	۱/۳۷۳۷	۱/۸۸۷۰	۰/۰۸۱۵	۰/۰۰۶۶
۷	بانک تجارت	۴/۳۳۵۷	۱۸/۷۹۸۲	۱/۱۳۲۱	۱/۲۸۱۶	۰/۱۲۱۱	۰/۰۱۴۷
۸	بانک توسعه تعاون	۰/۷۶۳۳	۰/۵۸۲۶	۰/۱۳۸۸	۰/۰۱۹۳	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۰
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰۶۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۰/۲۷۶۷	۰/۰۷۶۵	۰/۰۱۱۸	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۴۹	۰/۰۰۰۰
۱۱	بانک خاورمیانه	۰/۰۳۷۳	۰/۰۰۱۴	۶/۷۶۳۸	۴۵/۷۴۹۴	۰/۰۵۷۲	۰/۰۰۳۳
۱۲	بانک دی	۰/۲۸۲۷	۰/۰۷۹۹	۰/۲۰۹۱	۰/۰۴۳۷	۰/۰۱۷۴	۰/۰۰۰۳
۱۳	بانک رفاه کارگران	۴/۹۰۹۲	۲۴/۱۰۰۰	۱/۴۱۹۸	۲/۰۱۵۸	۰/۰۵۱۰	۰/۰۰۲۶
۱۴	بانک سامان	۴/۷۴۹۸	۲۲/۵۶۰۷	۸/۸۱۶۷	۷۷/۷۳۴۱	۱/۲۵۴۸	۱/۵۷۴۶
۱۵	بانک سپه	۶/۱۲۶۲	۳۷/۵۲۹۹	۰/۱۲۲۹	۰/۰۱۵۱	۰/۱۱۶۴	۰/۰۱۳۶
۱۶	بانک سرمایه	۰/۲۴۱۷	۰/۰۵۸۴	۰/۰۰۶۸	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۱۷	بانک سینا	۰/۷۵۱۴	۰/۵۶۴۶	۱/۴۶۰۶	۲/۱۳۳۴	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۰
۱۸	بانک شهر	۰/۹۲۸۵	۰/۸۶۲۲	۰/۶۴۳۸	۰/۴۱۴۵	۰/۰۷۰۰	۰/۰۰۴۹
۱۹	بانک صادرات ایران	۷/۹۴۷۵	۶۳/۱۶۳۳	۰/۹۷۲۹	۰/۹۴۶۵	۰/۷۳۸۲	۰/۵۴۴۹
۲۰	بانک صنعت و معدن	۰/۰۰۷۶	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۴/۵۸۶۷	۲۱/۰۳۷۷	۰/۰۷۸۱	۰/۰۰۶۱	۰/۰۰۷۹	۰/۰۰۰۱
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۹۹۱۷	۰/۹۸۳۴	۰/۰۳۰۶	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۵۹	۰/۰۰۰۰
۲۳	بانک قوامین	۱/۴۴۸۴	۲/۰۹۷۸	۰/۰۳۹۶	۰/۰۰۱۶	۰/۲۴۹۸	۰/۰۶۲۴
۲۴	بانک کارآفرین	۰/۱۵۴۹	۰/۰۲۴۰	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۰۰

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارتخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
		S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۲۵	بانک کشاورزی	۸/۲۱۷۴	۶۷/۵۲۵۸	۴/۰۳۱۵	۱۶/۲۵۳۱	۴/۲۴۴۸	۱۸/۰۱۸۲
۲۶	بانک گردشگری	۰/۴۸۳۳	۰/۲۳۳۶	۰/۰۲۰۴	۰/۰۰۰۴	۰/۰۲۱۷	۰/۰۰۰۵
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۵۰۸	۰/۰۰۲۶	۰/۲۹۲۹	۰/۰۸۵۸	۰/۰۰۰۳	۰/۰۰۰۰
۲۸	بانک مسکن	۰/۹۸۵۳	۰/۹۷۰۹	۰/۱۲۶۸	۰/۰۱۶۱	۰/۰۰۹۸	۰/۰۰۰۱
۲۹	بانک ملت	۲۴/۶۵۹۱	۶۰۸/۰۶۹۶	۱۴/۶۰۰۳	۲۱۳/۱۶۸۹	۴۵/۵۳۴۳	۲،۰۷۳/۳۷۴۶
۳۰	بانک ملی ایران	۱۰/۲۸۱۲	۱۰۵/۷۰۲۲	۷/۶۳۴۳	۵۸/۲۸۱۹	۶/۲۴۰۸	۳۸/۹۴۷۷
۳۱	شرکت دولتی پست بانک	۰/۹۱۱۸	۰/۸۳۱۴	۰/۴۷۶۵	۰/۲۲۷۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۳۲	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۳۷۴	۰/۰۰۱۴	۰/۰۰۱۹	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۳۳	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۰/۵۳۸۱	۰/۲۸۹۵	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۳۴	موسسه اعتباری ملل	۰/۴۳۲۶	۰/۱۸۷۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۳۵	موسسه اعتباری نور	۰/۲۶۳۷	۰/۰۶۹۶	۰/۰۰۱۲	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
	شاخص هرفیندال- هیرشمن	-	۱،۰۳۱/۶۲۸۸	-	۱،۵۶۸/۶۸۸۸	-	۲،۹۴۶/۰۲۲۴

ملاحظه می‌شود که در مرداد ۱۳۹۷، شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها برای ابزار پذیرش موبایلی عدد ۳،۳۲۲/۷۱۰۹ به‌دست آمده است (بالاتر از ۱۸۰۰) که با توجه به جدول ۴-۴ و سهم هر بانک پذیرنده از تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش، نشان‌دهنده تمرکز بسیار بالا در بازار ابزار پذیرش موبایلی است؛ به این معنا که در بازار ابزار پذیرش موبایلی تعداد بسیار کمی از بانک‌ها سهم قابل توجهی از پذیرش تراکنش‌های بازار را در اختیار گرفته‌اند. برای این شاخص در بازار ابزار کارتخوان فروشگاهی و ابزار پذیرش اینترنتی به ترتیب اعداد ۱،۰۴۹/۳۸۴۱ و ۱،۶۹۰/۱۱۲۶ حاصل شده است (بین ۱۰۰۰ تا ۱۸۰۰) که با توجه به اطلاعات جدول ۴-۴، این ارقام مبین وجود تمرکز ملایم در بازار این ابزار بین بانک‌های پذیرنده می‌باشد. لذا سایر بانک‌های پذیرنده در بازار این دو ابزار نسبت به بازار ابزار پذیرش موبایلی سهم بالاتر و قابل توجهی از بازار را در اختیار دارند.

در جدول ۵-۴ میزان نرخ رشد شاخص هرفیندال-هیرشمن برای بازار بانک‌های پذیرنده در مرداد ماه ۹۷ نسبت به تیر ماه ۹۷ محاسبه شده و ارائه گردیده است.

جدول ۵-۴ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال–هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده– مرداد و شهریور ۹۷

HHI	کارتخوان فروشگاهی			ابزار پذیرش اینترنتی			ابزار پذیرش موبایلی		
	مرداد ۹۷	شهریور۹۷	نرخ رشد	مرداد ۹۷	شهریور۹۷	نرخ رشد	مرداد ۹۷	شهریور۹۷	نرخ رشد
شاخص H-H	۱،۰۴۹/۳۸۴۱	۱،۰۳۱/۶۲۸۸	-۱/۶۹٪	۱،۶۹۰/۱۱۲۶	۱،۵۶۸/۶۸۸۸	-۷/۱۸٪	۳۳۲۲/۷۱۰۹	۲۹۴۶/۰۲۲۴	-۱۱/۳۴٪

با توجه به اطلاعات جدول فوق ملاحظه می‌شود که میزان شاخص هرفیندال – هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌های کارتی، در حوزه هر سه ابزار پذیرش در شهریور ماه نسبت به مرداد ماه ۹۷ نرخ رشد منفی وجود داشته است و این به معنای نزدیک شدن بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها در هر کدام از ابزارهای پذیرش به بازار رقابتی می‌باشد. نکته دیگر اینکه این تغییرات سبب تغییر وضعیت و طبقه تمرکز در بازار پذیرندگی هیچ ابزاری نشده است.

۵،۲. سهم بازار صادرکنندگی

در این قسمت به بررسی سهم بازار صادرکنندگی بانک‌ها پرداخته می‌شود. برای این منظور ابتدا آماری از تعداد هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک[۳۱] ارائه شده و سپس سهم بازار هر یک از بانک‌های صادرکننده کارت تراکنش‌دار از مجموع کارت‌ها و نیز به تفکیک انواع کارت‌های بانکی محاسبه می‌گردد.

---

۳۱ کارت‌هایی که در دوره مورد بررسی حداقل یک تراکنش در سوییچ شاپرک داشته باشند. در این تعریف تعداد تراکنش‌های کارت‌ها اهمیتی نداشته و هر کارتی با تراکنش بیش از یک عدد، تنها یک مرتبه در آمار لحاظ می‌گردد.

۵,۲,۱. تعداد کل هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در سوئیچ شاپرک

کارت‌های بانکی دارای تراکنش در سوییچ شاپرک به لحاظ کاربری در سه دسته کارت برداشت (بدهی)[۳۲]، کارت اعتباری[۳۳] و کارت پیش‌پرداخته[۳۴] یا بی‌نام (کارت هدیه و بن کارت) طبقه‌بندی می‌شوند.

در شهریور ماه ۱۳۹۷، تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در سوییچ شاپرک مجموعا ۹۱،۵۹۲،۸۲۱عدد بوده است که بیشترین تعداد آن با ۸۸،۳۹۵،۹۲۵ عدد و سهم تعدادی ۹۶/۵۱ درصدی متعلق به کارت برداشت و کمترین تعداد آن با ۶۵،۵۷۸ عدد و سهم ۰/۰۷ درصدی متعلق به کارت اعتباری بوده است. این اطلاعات در جدول ۵-۵ ارائه شده است.

---

۳۲ Debit card
۳۳ Credit card
۳۴ Prepaid

جدول ۵-۵ مقایسه تعداد و سهم هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار – شهریور ۹۷

ماه	شاخص	تعداد کارت هدیه و بن کارت	تعداد کارت اعتباری	تعداد کارت برداشت	مجموع
مرداد ۱۳۹۷	تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار	۲،۸۵۹،۸۵۵	۷۳،۱۱۱	۸۸،۴۰۲،۰۰۰	۹۰،۳۹۷،۶۴۸
	سهم هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از کل کارت‌های تراکنش‌دار	۳/۱۶٪	۰/۰۸٪	۹۷/۷۹٪	-
شهریور ۱۳۹۷	تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار	۳،۱۳۱،۳۱۸	۶۵،۵۷۸	۸۸،۳۹۵،۹۲۵	۹۱،۵۹۲،۸۲۱
	سهم هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از کل کارت‌های تراکنش‌دار	۳/۴۲٪	۰/۰۷٪	۹۶/۵۱٪	-
رشد تعداد کارت بانکی تراکنش‌دار در شهریور ماه نسبت به مرداد ماه		۹/۴۹٪	-۱۰/۳۰٪	-۰/۰۱٪	۱/۳۲٪

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، تعداد کل کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شهریور ۹۷ نسبت به مرداد ماه، نرخ رشد معادل ۱/۳۲ درصد داشته است. همانگونه که در جدول ۵-۵ مشخص است، نرخ رشد در دسته کارت‌های هدیه و بن کارت مثبت و در دودسته دیگر منفی بوده است.

۵,۲,۲. سهم بانک‌های صادرکننده از کل کارت‌های بانکی تراکنش دار

طی مرداد ماه ۱۳۹۷ تعداد کارت‌های دارای حداقل یک تراکنش، متعلق به تعداد ۳۶ بانک صادرکننده بوده که سهم تعدادی کارت‌های این بانک‌ها از تعداد کل کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در

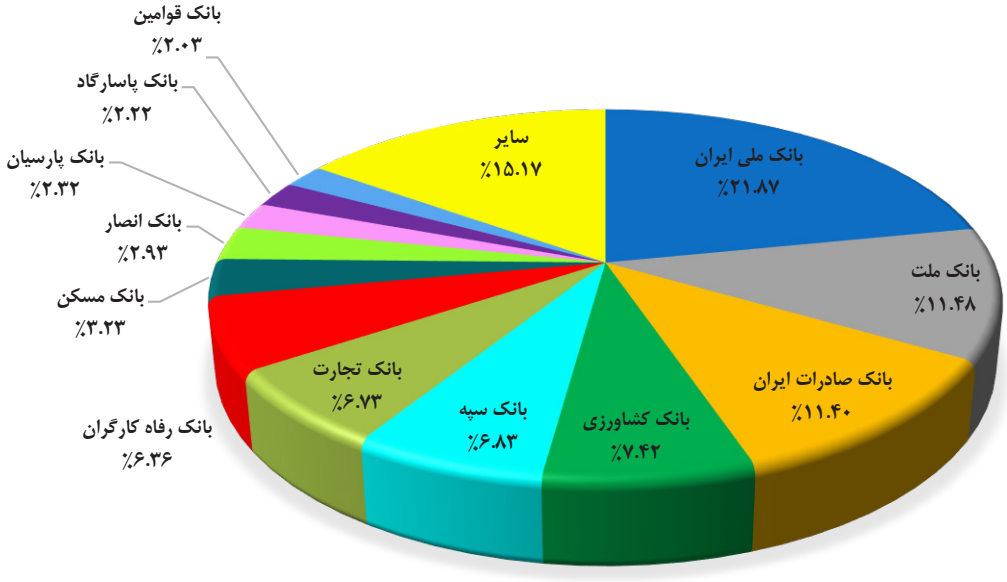

شکل ۵-۳ ترسیم شده است.

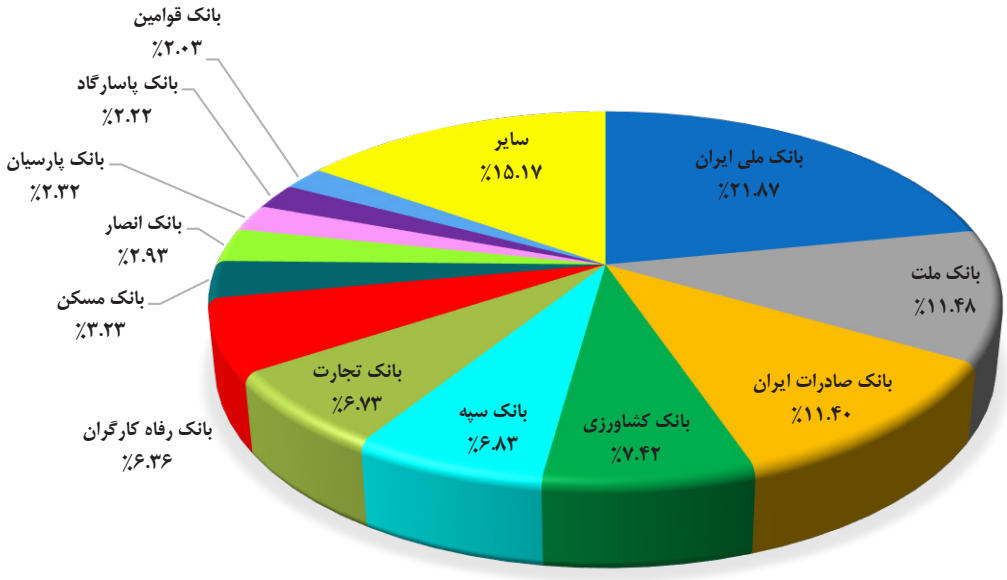

شکل ۵-۳ سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک – شهریور ۱۳۹۷

ملاحظه می‌شود که در شهریور ماه ۹۷ بانک‌های "ملی ایران"، " ملت " و " صادرات ایران " دارای بیشترین سهم از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک بوده‌اند. همانگونه که مشاهده می‌گردد در نمودار بالا تنها بانک‌های با سهم تعدادی بالاتر از ۲ درصد از کل تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار آورده شده‌اند و بقیه بانک‌ها در نمودار تحت عنوان سایر آمده‌اند.

۵,۲,۳. سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار

سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد هر یک از انواع کارت بانکی تراکنش‌دار برای مرداد ماه سال ۱۳۹۷ در جدول ۵-۶ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که در این ماه بیشترین کارت برداشت تراکنش‌دار به ترتیب متعلق به بانک‌های"ملی ایران"، " صادرات ایران " و "ملت" ؛ بیشترین کارت اعتباری تراکنش‌دار متعلق به بانک‌های "ملت"، "سپه" و "شرکت دولتی پست بانک"و بیشترین کارت هدیه و بن کارت تراکنش‌دار متعلق به بانک‌های " پارسیان " ، "ملی ایران" و "ملت" بوده است.

جدول ۵-۶ سهم هر بانک صادرکننده از تعداد هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	نام بانک صادرکننده	سهم از کل کارت اعتباری	سهم از کل کارت برداشت	سهم از کل کارت هدیه و بن کارت
۱	بانک اقتصاد نوین	۳/۲۳٪	۱/۰۷٪	۲/۰۹٪
۲	بانک انصار	۰/۸۴٪	۲/۹۹٪	۱/۴۱٪
۳	بانک ایران زمین	۰/۰۲٪	۰/۴۱٪	۰/۴۸٪
۴	بانک آینده	۰/۰۱٪	۱/۱۹٪	۵/۵۶٪
۵	بانک پارسیان	۰/۱۶٪	۱/۷۰٪	**۱۹/۷۴٪**
۶	بانک پاسارگاد	۲/۰۵٪	۲/۲۰٪	۲/۸۳٪
۷	بانک تجارت	۱/۴۲٪	۶/۸۰٪	۴/۸۶٪
۸	بانک توسعه تعاون	۰/۹۷٪	۰/۸۵٪	۰/۷۴٪
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۲٪
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۰/۰۰٪	۰/۳۷٪	۰/۲۸٪
۱۱	بانک خاورمیانه	۰/۳۷٪	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪
۱۲	بانک دی	۰/۲۵٪	۰/۴۷٪	۰/۵۷٪
۱۳	بانک رفاه کارگران	۰/۰۲٪	۶/۴۲٪	۴/۷۹٪
۱۴	بانک سامان	۴/۲۶٪	۰/۹۱٪	۳/۹۳٪
۱۵	بانک سپه	**۱۳/۳۴٪**	۶/۸۸٪	۵/۳۰٪
۱۶	بانک سرمایه	۰/۰۱٪	۰/۲۷٪	۰/۷۵٪
۱۷	بانک سینا	۳/۸۶٪	۰/۶۷٪	۰/۸۳٪

ردیف	نام بانک صادرکننده	سهم از کل کارت اعتباری	سهم از کل کارت برداشت	سهم از کل کارت هدیه و بن کارت
۱۸	بانک شهر	۲/۶۳٪	۱/۶۷٪	**۷/۹۸٪**
۱۹	بانک صادرات ایران	۱/۸۱٪	**۱۱/۵۹٪**	۶/۲۶٪
۲۰	بانک صنعت و معدن	۰/۸۳٪	۰/۰۳٪	۰/۰۷٪
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۰/۰۰٪	۱/۶۹٪	۰/۸۸٪
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۰۰٪	۱/۱۴٪	۱/۰۱٪
۲۳	بانک قوامین	۰/۰۰٪	۲/۰۵٪	۱/۳۲٪
۲۴	بانک کارآفرین	۰/۰۰٪	۰/۱۲٪	۰/۷۵٪
۲۵	بانک کشاورزی	۲/۰۱٪	۷/۵۷٪	۳/۵۵٪
۲۶	بانک گردشگری	۰/۴۳٪	۰/۲۳٪	۰/۳۱٪
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۶٪
۲۸	بانک مسکن	۰/۰۰٪	۳/۲۹٪	۱/۴۸٪
۲۹	بانک مشترک ایران – ونزوئلا	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۰	بانک ملت	**۵۱/۱۳٪**	**۱۱/۵۸٪**	۷/۷۶٪
۳۱	بانک ملی ایران	۴/۰۹٪	**۲۲/۲۴٪**	**۱۱/۷۸٪**
۳۲	شرکت دولتی پست بانک	**۶/۰۶٪**	۲/۰۴٪	۰/۲۲٪
۳۳	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۰٪	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪
۳۴	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۰/۲۲٪	۰/۹۳٪	۱/۷۸٪
۳۵	موسسه اعتباری ملل	۰/۰۰٪	۰/۲۳٪	۰/۰۴٪
۳۶	موسسه اعتباری نور	۰/۰۰٪	۰/۳۲٪	۰/۵۲٪

ملاحظه می‌شود در این ماه، بیشترین سهم از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از نوع کارت برداشت با ۲۲/۲۴ درصد متعلق به بانک "ملی ایران"، از نوع کارت اعتباری با ۵۱/۱۳ درصد متعلق به بانک "ملت" و از نوع کارت هدیه و بن‌کارت با ۱۹/۷۴ درصد متعلق به بانک "پارسیان" بوده است.

۵,۲,۴. سهم تراکنش‌های هر بانک صادرکننده از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در همان بانک

در این بخش از گزارش برای داشتن تصویری از سهم تراکنش‌های هر بانک صادرکننده از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در همان بانک برای مرداد ماه ۹۷ اطلاعات مربوطه در جدول ۵-۷ ارائه شده است.

جدول ۵-۷ سهم هر دسته از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از مجموع کارت‌های بانک صادرکننده – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	نام بانک صادرکننده	سهم کارت اعتباری از تراکنش‌های بانک	سهم کارت برداشت از تراکنش‌های بانک	سهم کارت هدیه و بن کارت از تراکنش‌های بانک
۱	بانک اقتصاد نوین	۰/۲۱٪	۹۳/۳۱٪	۶/۴۸٪
۲	بانک انصار	۰/۰۲٪	۹۸/۳۳٪	۱/۶۵٪
۳	بانک ایران زمین	۰/۰۰٪	۹۶/۰۷٪	۳/۹۳٪
۴	بانک آینده	۰/۰۰٪	۸۵/۸۱٪	۱۴/۱۹٪
۵	بانک پارسیان	۰/۰۱٪	۷۰/۸۹٪	۲۹/۱۰٪
۶	بانک پاسارگاد	۰/۰۷٪	۹۵/۵۸٪	۴/۳۶٪
۷	بانک تجارت	۰/۰۲٪	۹۷/۵۲٪	۲/۴۷٪
۸	بانک توسعه تعاون	۰/۰۸٪	۹۶/۹۲٪	۳/۰۰٪
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰٪	۹۱/۱۳٪	۸/۸۷٪
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۰/۰۰٪	۹۷/۳۸٪	۲/۶۲٪
۱۱	بانک خاورمیانه	۱/۶۳٪	۹۴/۶۶٪	۳/۷۱٪
۱۲	بانک دی	۰/۰۴٪	۹۵/۸۱٪	۴/۱۵٪
۱۳	بانک رفاه کارگران	۰/۰۰٪	۹۷/۴۳٪	۲/۵۷٪
۱۴	بانک سامان	۰/۳۰٪	۸۶/۴۴٪	۱۳/۲۶٪
۱۵	بانک سپه	۰/۱۴٪	۹۷/۲۱٪	۲/۶۵٪
۱۶	بانک سرمایه	۰/۰۰٪	۹۱/۰۲٪	۸/۹۸٪
۱۷	بانک سینا	۰/۴۱٪	۹۵/۴۲٪	۴/۱۷٪
۱۸	بانک شهر	۰/۱۰٪	۸۵/۴۸٪	۱۴/۴۲٪
۱۹	بانک صادرات ایران	۰/۰۱٪	۹۸/۱۱٪	۱/۸۸٪
۲۰	بانک صنعت و معدن	۱/۹۰٪	۹۰/۵۴٪	۷/۵۶٪

ردیف	نام بانک صادرکننده	سهم کارت اعتباری از تراکنش‌های بانک	سهم کارت برداشت از تراکنش‌های بانک	سهم کارت هدیه و بن کارت از تراکنش‌های بانک
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۰/۰۰٪	۹۸/۲۰٪	۱/۸۰٪
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۰۰٪	۹۶/۹۷٪	۳/۰۳٪
۲۳	بانک قوامین	۰/۰۰٪	۹۷/۷۷٪	۲/۲۳٪
۲۴	بانک کارآفرین	۰/۰۰٪	۸۱/۸۵٪	۱۸/۱۵٪
۲۵	بانک کشاورزی	۰/۰۲٪	۹۸/۳۵٪	۱/۶۳٪
۲۶	بانک گردشگری	۰/۱۳٪	۹۵/۳۶٪	۴/۵۱٪
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۰٪	۷۲/۷۳٪	۲۷/۲۷٪
۲۸	بانک مسکن	۰/۰۰٪	۹۸/۴۴٪	۱/۵۶٪
۲۹	بانک مشترک ایران – ونزوئلا	۰/۰۰٪	۴۸/۵۲٪	۵۱/۴۸٪
۳۰	بانک ملت	۰/۳۲٪	۹۷/۳۷٪	۲/۳۱٪
۳۱	بانک ملی ایران	۰/۰۱٪	۹۸/۱۵٪	۱/۸۴٪
۳۲	شرکت دولتی پست بانک	۰/۲۲٪	۹۹/۴۰٪	۰/۳۸٪
۳۳	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۰٪	۹۶/۲۶٪	۳/۷۴٪
۳۴	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۰/۰۲٪	۹۳/۶۵٪	۶/۳۳٪
۳۵	موسسه اعتباری ملل	۰/۰۰٪	۹۹/۴۲٪	۰/۵۸٪
۳۶	موسسه اعتباری نور	۰/۰۰٪	۹۴/۵۶٪	۵/۴۴٪

همانگونه که ملاحظه می‌شود همچنان بیشترین سهم از تعداد کارت تراکنش‌دار در هر بانکی به کارت برداشت و سپس کارت هدیه و بن کارت اختصاص داشته و کارت اعتباری کمترین سهم (در اغلب بانک‌ها سهم صفر) را در این بین داشته است.

۵,۲,۵. اندازه‌گیری تمرکز در بازار صادرکنندگی هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار

در این بخش از گزارش، شاخص هرفیندال- هیرشمن برای سنجش میزان تمرکز در بازار صادرکنندگی هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک اندازه‌گیری و بررسی می‌شود. در واقع هدف بررسی میزان رقابت بانک‌ها در صادر نمودن انواع کارت‌های بانکی است که به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات دقیق کارت‌های صادر شده، از کارت‌های تراکنش‌دار شبکه شاپرک در محاسبه این شاخص استفاده شده است. در جدول ۵-۸ نتایج این بررسی ارائه شده است.

جدول ۵-۸ محاسبه شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار صادرکنندگی کارت‌های بانکی تراکنش دار – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارت اعتباری		کارت برداشت		کارت هدیه و بن کارت	
		S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۱	بانک اقتصاد نوین	۳/۲۳۱۳	۱۰/۴۴۱۱	۱/۰۶۵۴	۱/۱۳۵۲	۲/۰۸۷۱	۴/۳۵۶۲
۲	بانک انصار	۰/۸۳۸۷	۰/۷۰۳۴	۲/۹۸۵۷	۸/۹۱۴۶	۱/۴۱۱۸	۱/۹۹۳۳
۳	بانک ایران زمین	۰/۰۱۹۸	۰/۰۰۰۴	۰/۴۱۳۷	۰/۱۷۱۱	۰/۴۷۷۱	۰/۲۲۷۷
۴	بانک آینده	۰/۰۰۶۱	۰/۰۰۰۰	۱/۱۹۱۵	۱/۴۱۹۸	۵/۵۶۳۵	۳۰/۹۵۲۲
۵	بانک پارسیان	۰/۱۶۴۷	۰/۰۲۷۱	۱/۷۰۳۸	۲/۹۰۳۰	۱۹/۷۴۴۴	۳۸۹/۸۴۲۷
۶	بانک پاسارگاد	۲/۰۴۷۹	۴/۱۹۴۱	۲/۲۰۱۹	۴/۸۴۸۵	۲/۸۳۳۷	۸/۰۲۹۸
۷	بانک تجارت	۱/۴۱۹۷	۲/۰۱۵۵	۶/۷۹۷۷	۴۶/۲۰۹۴	۴/۸۵۷۷	۲۳/۵۹۷۵
۸	بانک توسعه تعاون	۰/۹۶۶۸	۰/۹۳۴۷	۰/۸۴۹۲	۰/۷۲۱۲	۰/۷۴۲۱	۰/۵۵۰۷
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۸۹	۰/۰۰۰۱	۰/۰۲۴۴	۰/۰۰۰۶
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۰/۰۰۳۰	۰/۰۰۰۰	۰/۳۷۲۲	۰/۱۳۸۵	۰/۲۸۲۵	۰/۰۷۹۸
۱۱	بانک خاورمیانه	۰/۳۶۶۰	۰/۱۳۳۹	۰/۰۱۵۸	۰/۰۰۰۲	۰/۰۱۷۵	۰/۰۰۰۳
۱۲	بانک دی	۰/۲۴۷۰	۰/۰۶۱۰	۰/۴۶۸۶	۰/۲۱۹۵	۰/۵۷۳۶	۰/۳۲۹۰
۱۳	بانک رفاه کارگران	۰/۰۱۸۳	۰/۰۰۰۳	۶/۴۱۸۴	۴۱/۱۹۶۳	۴/۷۸۶۱	۲۲/۹۰۶۷
۱۴	بانک سامان	۴/۲۵۷۵	۱۸/۱۲۶۵	۰/۹۰۷۶	۰/۸۲۳۸	۳/۹۳۱۷	۱۵/۴۵۸۰
۱۵	بانک سپه	۱۳/۳۴۲۹	۱۷۸/۰۳۲۷	۶/۸۷۶۸	۴۷/۲۸۹۷	۵/۳۰۰۸	۲۸/۰۹۸۵
۱۶	بانک سرمایه	۰/۰۰۶۱	۰/۰۰۰۰	۰/۲۷۰۴	۰/۰۷۳۱	۰/۷۵۲۸	۰/۵۶۶۷
۱۷	بانک سینا	۳/۸۶۴۱	۱۴/۹۳۱۳	۰/۶۷۳۷	۰/۴۵۳۹	۰/۸۳۱۲	۰/۶۹۰۹

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارت اعتباری		کارت برداشت		کارت هدیه و بن کارت	
		S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۱۸	بانک شهر	۲/۶۲۵۹	۶/۸۹۵۲	۱/۶۷۴۴	۲/۸۰۳۷	۷/۹۷۵۸	۶۳/۶۱۴۱
۱۹	بانک صادرات ایران	۱/۸۰۸۵	۳/۲۷۰۸	۱۱/۵۹۴۱	۱۳۴/۴۲۲۵	۶/۲۵۸۲	۳۹/۱۶۴۶
۲۰	بانک صنعت و معدن	۰/۸۲۹۵	۰/۶۸۸۱	۰/۰۲۹۳	۰/۰۰۰۹	۰/۰۶۹۱	۰/۰۰۴۸
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۱/۶۹۰۵	۲/۸۵۷۸	۰/۸۷۶۳	۰/۷۶۷۹
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۱/۱۴۴۹	۱/۳۱۰۷	۱/۰۰۸۲	۱/۰۱۶۵
۲۳	بانک قوامین	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۲/۰۵۴۴	۴/۲۲۰۶	۱/۳۲۳۸	۱/۷۵۲۴
۲۴	بانک کارآفرین	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۱۱۹۹	۰/۰۱۴۴	۰/۷۵۰۵	۰/۵۶۳۲
۲۵	بانک کشاورزی	۲/۰۱۴۴	۴/۰۵۷۸	۷/۵۶۵۴	۵۷/۲۳۴۵	۳/۵۴۷۴	۱۲/۵۸۴۰
۲۶	بانک گردشگری	۰/۴۲۷۰	۰/۱۸۲۳	۰/۲۳۲۲	۰/۰۵۳۹	۰/۳۱۰۴	۰/۰۹۶۳
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۵۳	۰/۰۰۰۰	۰/۰۵۵۶	۰/۰۰۳۱
۲۸	بانک مسکن	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۳/۲۹۱۹	۱۰/۸۳۶۷	۱/۴۷۷۵	۲/۱۸۲۹
۲۹	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۳۹	۰/۰۰۰۰
۳۰	بانک ملت	۵۱/۱۳۱۵	۲،۶۱۴/۴۲۷۹	۱۱/۵۸۳۸	۱۳۴/۱۸۳۶	۷/۷۶۴۷	۶۰/۲۸۹۸
۳۱	بانک ملی ایران	۴/۰۸۹۸	۱۶/۷۲۶۴	۲۲/۲۴۳۹	۴۹۴/۷۹۰۲	۱۱/۷۷۷۲	۱۳۸/۷۰۲۰
۳۲	شرکت دولتی پست بانک	۶/۰۵۸۴	۳۶/۷۰۴۶	۲/۰۴۱۴	۴/۱۶۷۳	۰/۲۲۰۴	۰/۰۴۸۶
۳۳	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۲۱۱	۰/۰۰۰۴	۰/۰۲۳۱	۰/۰۰۰۵
۳۴	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۰/۲۱۵۰	۰/۰۴۶۲	۰/۹۳۳۴	۰/۸۷۱۲	۱/۷۸۱۶	۳/۱۷۴۰
۳۵	موسسه اعتباری ملل	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۲۳۲۵	۰/۰۵۴۱	۰/۰۳۸۵	۰/۰۰۱۵
۳۶	موسسه اعتباری نور	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۳۲۰۱	۰/۱۰۲۵	۰/۵۲۰۰	۰/۲۷۰۴
	شاخص هرفیندال- هیرشمن	-	۲،۹۱۲/۶۰۱۶	-	۱،۰۰۴/۴۴۳۲	-	۸۵۱/۹۱۷۳

ملاحظه می‌شود که در شهریور ماه ۹۷ ، شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار صادر کنندگی در هر دسته "کارت اعتباری" و "کارت هدیه و بن کارت" رشد منفی و در دسته "برداشت" رشد مثبت وجود داشته است. "کارت هدیه و بن کارت" با نرخ رشد منفی ۴/۴۸ درصدی در شهریور ماه همچنان در طبقه "رقابتی" (کمتر

از ۱۰۰۰) قرار گرفته است که بدان معناست که همچنان سهم بازار بانک‌های صادر کننده در صدور "کارت هدیه و بن کارت" پراکندگی متناسبی داشته و دارای استاندارد بوده و محیط رقابتی می‌باشد.

نکته دیگراینکه"کارت اعتباری" با نرخ رشد منفی ۶/۶۲ درصدی، همچنان در طبقه تمرکز بالا قرار گرفته است و این نشان‌دهنده انحصار در بازار این دسته کارت در دست تعداد مشخصی از بانک‌ها می‌باشد.

همانگونه که در جدول ۵-۹ نیز مشاهده می‌گردد، این شاخص برای"کارت اعتباری" نرخ رشد منفی ۶/۶۲ درصد را داشته و این شاخص برای دسته "کارت اعتباری" همچنان در طبقه "تمرکز بالا" و در حیطه انحصار قرارا دارد. بالاترین سهم در شهریور ماه ۹۷ برای کارت اعتباری به ترتیب به بانک‌های "ملت"، "سپه" و "شرکت دولتی پست بانک" تعلق گرفته است.

میزان نرخ رشد شاخص هرفیندال-هیرشمن برای بازار بانک‌های صادرکننده کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شهریور ماه نسبت به مرداد ماه ۹۷ در جدول ۵-۹ ارائه شده است.

جدول ۵-۹ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های صادرکننده- مرداد و شهریور ۹۷

HHI	کارت اعتباری			کارت برداشت			کارت هدیه و بن کارت		
	مرداد ۹۷	شهریور۹۷	نرخ رشد	مرداد ۹۷	شهریور۹۷	نرخ رشد	مرداد ۹۷	شهریور۹۷	نرخ رشد
شاخص HHI	۳،۱۱۹/۰۴۶۰	۲،۹۱۲/۶۰۱۶	-۶/۶۲٪	۱،۰۰۲/۸۴۸۲	۱،۰۰۴/۴۴۳۲	۰/۱۶٪	۸۹۱/۸۵۶۰	۸۵۱/۹۱۷۳	-۴/۴۸٪

با توجه به اطلاعات جدول ۵-۹ ملاحظه می‌شود که میزان تغییرات شاخص هرفیندال – هیرشمن در بازار بانک‌های صادر کننده کارت‌های بانکی تراکنش‌دار، در شهریور ماه در حوزه صدور "کارت برداشت" در کشور رشد منفی ۰/۰۴ درصدی داشته است که این به معنی نزدیک شدن به رقابت در بین بانک‌های صادر کننده است.

"کارت هدیه و بن کارت" با وجود رشد منفی ۴/۴۸ درصدی، همچنان در طبقه "رقابتی" باقی مانده که بیشترین سهم در صدور این دسته از کارت‌های تراکنش‌دار (هدیه و بن کارت) به بانک‌های "پارسیان"، "ملی ایران" و "شهر" تعلق گرفته است.

۵,۳. سهم تعداد و مبلغ تراکنش‌های بانک‌های کشور در نقش پذیرنده و صادرکننده

در این بخش تعداد و مبلغ تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک آورده شده تا میزان فعالیت بانک‌ها در حوزه صدور و پذیرش تراکنش‌های شاپرکی مشخص گردد. جدول ۵-۱۰ سهم هر بانک از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده را نشان می‌دهد.

جدول ۵-۱۰ سهم تعدادی و مبلغی هر بانک از کل تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	نام بانک	سهم تعدادی تراکنش‌ها		سهم مبلغی تراکنش‌ها	
		سهم تعداد تراکنش‌های صادر شده از کل	سهم تعداد تراکنش‌های پذیرش شده از کل	سهم مبلغ تراکنش‌های صادر شده از کل	سهم مبلغ تراکنش‌های پذیرش شده از کل
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۳۰٪	۲/۲۸٪	۱/۳۸٪	۱/۴۸٪
۲	بانک انصار	۳/۰۴٪	۱/۷۶٪	۲/۴۴٪	۱/۷۰٪
۳	بانک ایران زمین	۰/۴۴٪	۰/۵۶٪	۰/۶۴٪	۰/۶۴٪
۴	بانک آینده	۱/۳۹٪	۲/۱۹٪	۲/۶۷٪	۱/۸۶٪
۵	بانک پارسیان	۳/۳۱٪	۷/۷۱٪	۲/۶۹٪	۳/۸۱٪
۶	بانک پاسارگاد	۲/۸۰٪	۳/۵۹٪	۲/۷۸٪	۳/۲۴٪
۷	بانک تجارت	۶/۶۶٪	۳/۹۱٪	۴/۷۹٪	۴/۶۱٪
۸	بانک توسعه تعاون	۰/۸۱٪	۰/۶۸٪	۰/۷۱٪	۰/۶۷٪
۹	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۳٪	۰/۰۳٪
۱۰	بانک حکمت ایرانیان	۰/۵۲٪	۰/۲۵٪	۰/۲۸٪	۰/۲۱٪
۱۱	بانک خاورمیانه	۰/۰۲٪	۰/۳۸٪	۰/۰۲٪	۰/۱۷٪
۱۲	بانک دی	۰/۴۲٪	۰/۲۶٪	۰/۵۳٪	۰/۳۳٪
۱۳	بانک رفاه کارگران	۵/۵۴٪	۴/۴۳٪	۴/۲۴٪	۴/۱۶٪
۱۴	بانک سامان	۱/۳۳٪	۴/۷۴٪	۱/۷۵٪	۳/۵۴٪
۱۵	بانک سپه	۶/۸۵٪	۵/۴۵٪	۵/۵۳٪	۵/۳۹٪

ردیف	نام بانک	سهم تعدادی تراکنش‌ها		سهم مبلغی تراکنش‌ها	
		سهم تعداد تراکنش‌های صادر شده از کل	سهم تعداد تراکنش‌های پذیرش شده از کل	سهم مبلغ تراکنش‌های صادر شده از کل	سهم مبلغ تراکنش‌های پذیرش شده از کل
۱۶	بانک سرمایه	۰/۲۹٪	۰/۲۱٪	۰/۴۴٪	۰/۵۰٪
۱۷	بانک سینا	۰/۶۳٪	۰/۷۴٪	۰/۶۵٪	۲/۹۵٪
۱۸	بانک شهر	۱/۹۶٪	۰/۸۶٪	۲/۹۵٪	۲/۲۳٪
۱۹	بانک صادرات ایران	**۱۱/۱۹٪**	۷/۱۵٪	**۱۱/۷۷٪**	**۱۱/۰۱٪**
۲۰	بانک صنعت و معدن	۰/۰۳٪	۰/۰۱٪	۰/۰۳٪	۰/۰۳٪
۲۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۲/۲۴٪	۴/۰۸٪	۲/۲۲٪	۲/۵۰٪
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۱/۱۸٪	۰/۸۸٪	۱/۳۳٪	۰/۸۱٪
۲۳	بانک قوامین	۲/۰۵٪	۱/۳۰٪	۲/۶۹٪	۲/۷۱٪
۲۴	بانک کارآفرین	۰/۱۴٪	۰/۱۴٪	۰/۲۱٪	۰/۲۵٪
۲۵	بانک کشاورزی	۷/۴۲٪	**۷/۷۶٪**	۵/۷۶٪	۵/۷۲٪
۲۶	بانک گردشگری	۰/۲۸٪	۰/۴۳٪	۰/۶۵٪	۰/۵۱٪
۲۷	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۱٪	۰/۰۶٪	۰/۰۱٪	۰/۱۰٪
۲۸	بانک مسکن	۲/۷۷٪	۰/۸۸٪	۳/۲۲٪	۱/۶۲٪
۲۹	بانک مشترک ایران – ونزوئلا	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۰	بانک ملت	**۱۲/۰۶٪**	**۲۵/۴۲٪**	**۱۹/۰۳٪**	**۲۴/۷۹٪**
۳۱	بانک ملی ایران	**۲۰/۶۶٪**	**۹/۹۰٪**	**۱۶/۰۵٪**	**۱۰/۹۹٪**
۳۲	شرکت دولتی پست بانک	۱/۳۳٪	۰/۸۳٪	۰/۶۵٪	۰/۴۶٪
۳۳	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۲٪	۰/۰۳٪	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪
۳۴	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۰/۸۴٪	۰/۴۸٪	۰/۶۳٪	۰/۳۱٪
۳۵	موسسه اعتباری ملل	۰/۱۸٪	۰/۳۸٪	۰/۳۲٪	۰/۳۸٪
۳۶	موسسه اعتباری نور	۰/۲۸٪	۰/۲۳٪	۰/۸۷٪	۰/۲۹٪

اطلاعات جدول ۵-۱۰ بیانگر آن است که بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش‌های صادرشده و پذیرش شده در شهریور ماه ۹۷ به بانک‌های "ملت" ، "ملی ایران"، "صادرات ایران" و "کشاورزی" اختصاص یافته است.

در ادامه شکل ۵-۴ نشان دهنده برتری عملکرد هر بانک از نظر پذیرش یا صدور تراکنش‌های شاپرکی است. برای محاسبه این ویژگی، تعداد تراکنش‌های صادره هر بانک از تعداد تراکنش‌های پذیرش شده همان بانک کسر و حاصل در شکل نمایش داده شده است.

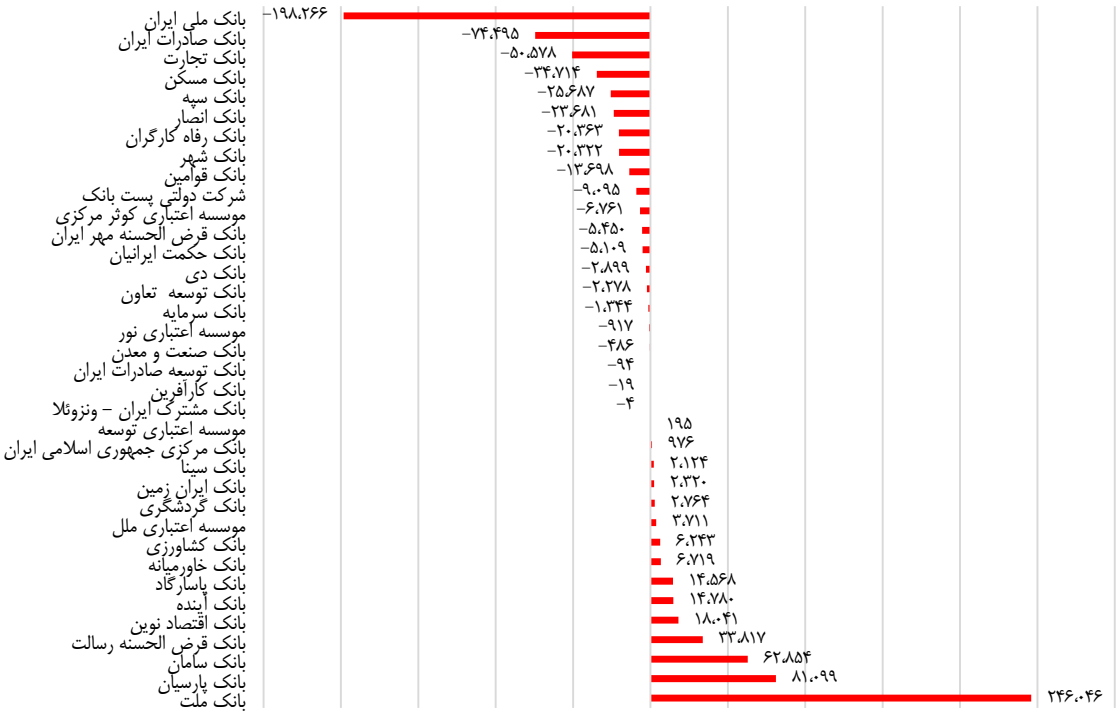

شکل ۵-۴ اختلاف در تعداد تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک – شهریور ۱۳۹۷

بر اساس این شکل، سه بانک "ملت"، "پارسیان" و "سامان" بیشترین اختلاف مثبت در تعداد تراکنش‌های پذیرش شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "صادرات ایران" و "تجارت" بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را دارند. این بدین معناست که در سه بانک نخست ورود منابع مالی بیشتر از میزان خروج آن از بانک و در سه بانک دیگر این موضوع برعکس است. شکل ۵-۴ شمای کلی از جریان منابع مالی از طریق ابزارهای کارتی در را در هر یک از بانک‌ها نشان می‌دهد.

از سویی دیگر مجموع تعداد تراکنش‌های صادرشده با تراکنش‌های پذیرش شده در هر بانک، بیانگر سهم آن بانک از کل تعداد تراکنش‌ها می‌باشد. بدین ترتیب دید کاملی از عملکرد هر یک از بانک‌ها در هر دو نقش صادرکنندگی و پذیرندگی در نظام پرداخت الکترونیکی کشور به دست می‌آید. این شاخص که از مجموع تعداد تراکنش‌های صادره هر بانک با تعداد تراکنش‌های پذیرش شده همان بانک به دست می‌آید در شکل ۵-۵ نشان داده شده است.

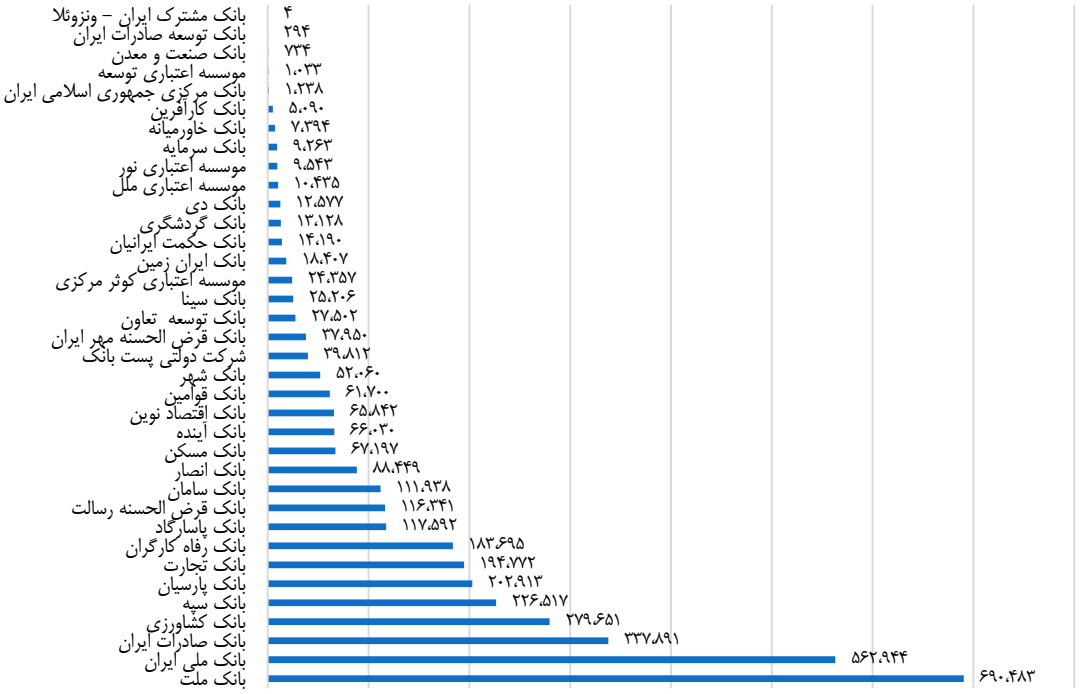

شکل ۵-۵ مجموع تعداد تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک – شهریور ۱۳۹۷

همانگونه که در شکل ۵-۵ مشاهده می‌گردد سه بانک "ملت"، "ملی ایران" و "صادرات ایران" همچنان بیشترین سهم از کل تعداد تراکنش‌های صنعت پرداخت کارتی و سه بانک "بانک مشترک ایران–ونزوئلا"، "توسعه صادرات ایران" و "بانک صنعت و معدن" کمترین سهم از کل تعداد تراکنش‌های صنعت پرداخت کارتی را در شهریور ۱۳۹۷ در اختیار داشته‌اند.

همانگونه که در بخش‌های قبل مشاهده گردید، قبل از این، سهم مبلغی هر بانک در حوزه‌های صادرکنندگی و پذیرندگی در شاپرک بررسی شد، با این حال در این بخش گردش مالی[۳۵] ناشی از حضور در شبکه الکترونیکی پرداخت بانک‌ها در شکل ۵-۶ نشان داده شده که در آن مجموع مبالغ تراکنش‌های انجام شده به‌وسیله‌ی کارت‌های هر بانک[۳۶] و مبالغ پذیرش شده توسط ابزارهایی که به شبای همان بانک متصل است[۳۷] آمده است.

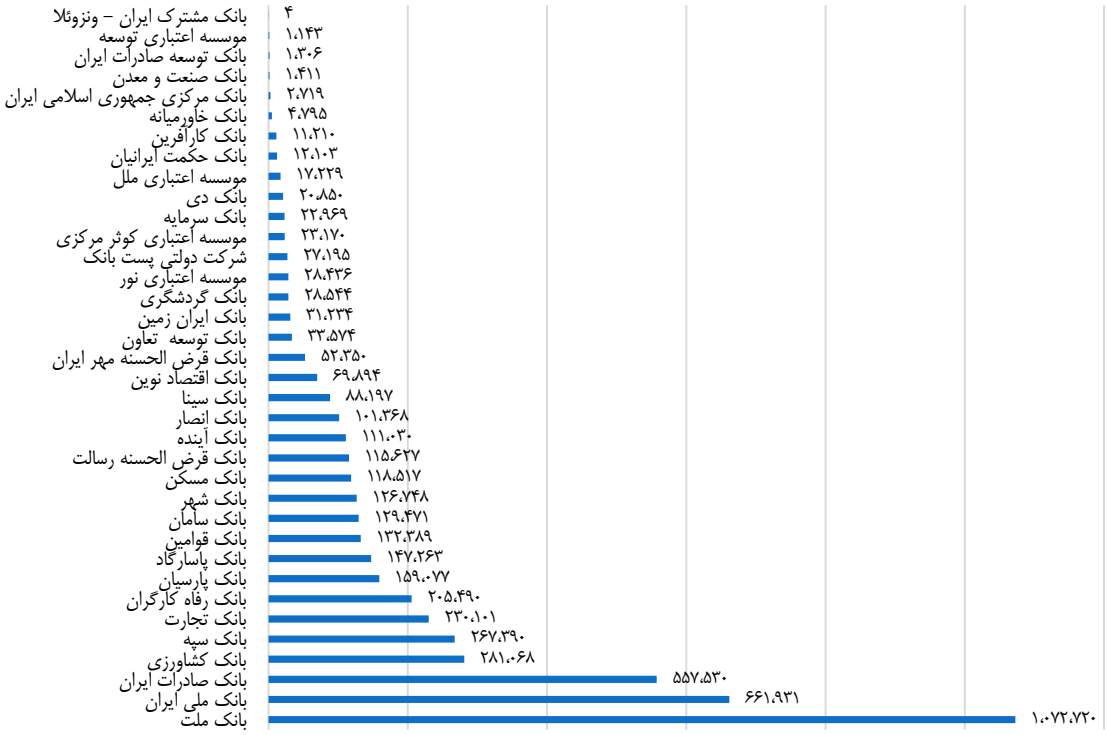

شکل ۵-۶ گردش مالی شاپرکی هر بانک (بر حسب میلیارد ریال) – شهریور ۱۳۹۷

---

[۳۵] Turnover

[۳۶] در نقش بانک صادرکننده (بانکی است که کارت بانکی را طبق مقررات و ضوابط بانک مرکزی برای مشتریان خود صادر می‌نماید.)

[۳۷] در نقش بانک پذیرنده (بانکی است که حساب پذیرنده، به منظور واریز وجوه مربوط به داد و ستدهای کارت‌های بانکی، نزد آن مفتوح است.)

نمودار شکل ۵-۶ نشان دهنده وجود بیشترین گردش مالی مرداد ۹۷ در بانک‌های "ملت"، "ملی ایران" و "صادرات ایران" بوده است و بانک "مشترک ایران–ونزوئلا" کمترین گردش مالی شاپرکی را در این بازه زمانی را به خود اختصاص داده است.

یکی دیگر از شاخص‌های مورد اهمیت در بانک‌ها، محاسبه‌ی تفاضل ارزش ریالی صادرکنندگی آن‌ها از مبلغ پذیرندگی آن‌هاست. این شاخص نشان می‌دهد که جریان مبلغی تراکنش‌ها در بانک در کدام جهت بوده است و به دنبال آن می‌توان تعیین نمود که آیا نقش بانک به‌عنوان بانک پذیرنده برای وی مقرون به صرفه بوده یا نبوده است. در این راستا در شکل ۵-۷ اختلاف ارزش ریالی بین تراکنش‌های پذیرش شده و تراکنش‌های صادر شده هر بانک آورده شده است. در این بررسی ارزش ریالی تراکنش‌های صادر شده هر بانک از ارزش ریالی تراکنش‌های پذیرش شده توسط همان بانک کسر می‌گردد. در این شکل ارقام مثبت بیانگر عملکرد مطلوب بانک در جذب منابع مالی می‌باشد؛ چراکه بیشتر از آن‌که منابع مالی از حساب‌های آن خارج شود، پول به حساب‌های آن بانک وارد شده است.

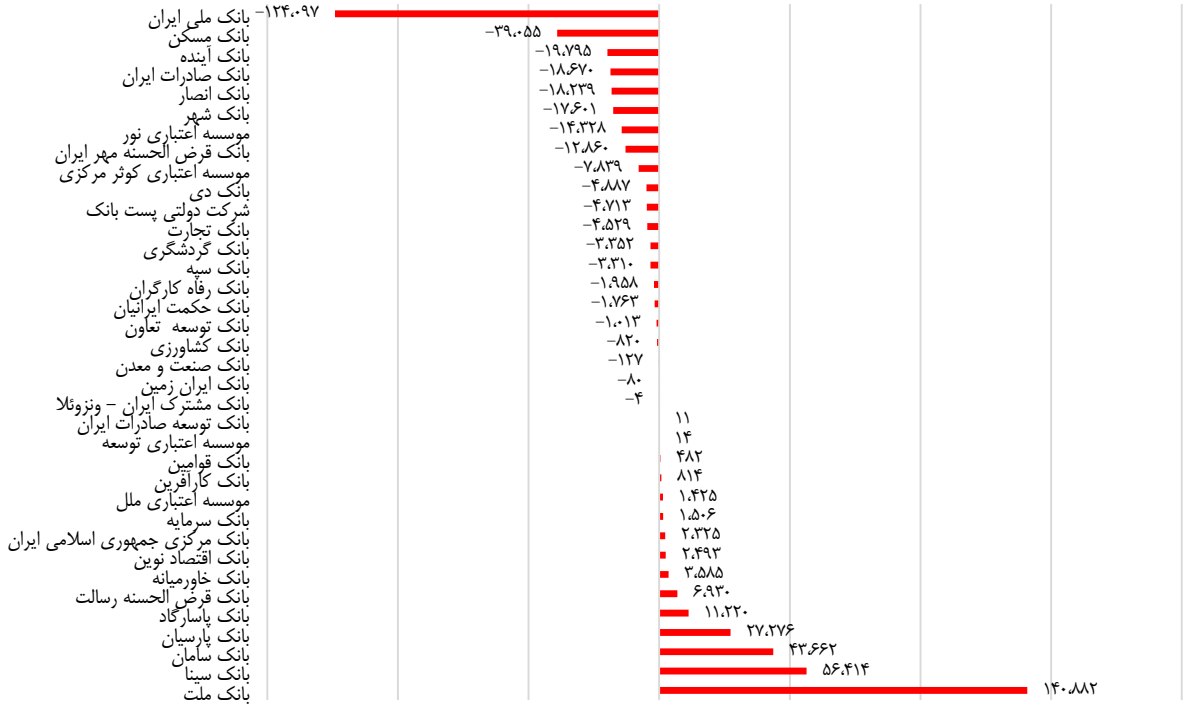

شکل ۵-۷ اختلاف در مبلغ تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک – شهریور ۱۳۹۷

بر اساس این شکل، سه بانک "ملت"، "سینا"، "سامان" و "پارسیان" بیشترین اختلاف مثبت در مبلغ تراکنش‌های صادرشده و پذیرش شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "مسکن"، "آینده"و "صادرات ایران"، بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را دارند. این بدان معناست که وجوهات ذخیره شده در حساب‌های دارندگان کارت عمدتا از طریق ابزار پرداخت الکترونیکی از بانک‌های "ملی ایران"، "مسکن" "آینده"و "صادرات ایران" به سمت بانک‌های "ملت"، "سینا"، "سامان" و "پارسیان" در حال انتقال است.

۵,۴. کارمزد پرداختی هر بانک به ازای هر صدهزار ریال تراکنش

با توجه به پرداخت بخش عمده کارمزدهای شبکه پرداخت توسط بانک‌های پذیرنده و صادرکننده، یکی از مهمترین چالش‌های بانک‌ها، حفظ تعادل بین رسوب ناشی از جذب وجوهات تراکنش‌ها و کارمزدهای پرداختی به شبکه پرداخت است. به جهت کمک به بانک‌ها در جهت تنظیم سیاست‌های ارتباطی با مشتریان و شرکت‌های PSP، لازم است تا این بانک‌ها استنباطی از وضعیت کلی صنعت و میزان کارمزدهای پرداختی در مقایسه با صنعت را داشته باشند.

در ادامه کارمزد پرداخت شده توسط بانک‌های پذیرنده و صادرکننده محاسبه می‌شود. شایان ذکر است که کارمزد تراکنش‌های خرید به طور مستقیم توسط بانک پذیرنده، کارمزد تراکنش‌های قبض و شارژ به طور مستقیم توسط بانک صادرکننده و کارمزد تراکنش‌های مانده گیری توسط دارنده کارت پرداخت می‌گردد.

به منظور دقیق‌تر بودن محاسبه، در این بخش با تاکید بر روی تراکنش‌های خرید و تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ که کارمزد آن به طور مستقیم به ترتیب توسط بانک پذیرنده و بانک صادرکننده پرداخت می‌شود، تمرکز شده است و از محاسبه کارمزدهای پرداخت شده توسط دارنده کارت نظیر کارمزد مانده‌گیری، چشم پوشی شده است.

۵,۴,۱. کارمزد پرداختی بانک‌های پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید

از آنجا که برای تراکنش‌های خرید، کارمزد توسط بانک پذیرنده پرداخت می‌گردد، شاخص انتخاب شده به منظور ارائه این اطلاعات، شاخص "میزان کارمزد پرداخت شده بانک پذیرنده به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ

تراکنش پذیرش شده" می‌باشد. در این بخش به منظور دقیق‌تر بودن محاسبه، با تاکید بر روی تراکنش‌های خرید که کارمزد آن به طور مستقیم توسط بانک پذیرنده پرداخت می‌شود، تمرکز شده است.

در جدول ۵-۱۱ تنها میزان کارمزد پرداختی هر بانک به ازای هر صد هزار ریال مبلغ تراکنش خرید محاسبه و ارائه گردیده است. همانطور که در این جدول مشاهده می‌گردد، به طور متوسط در شهریور ماه ۱۳۹۷، بانک‌های پذیرنده با ۰/۰۳ درصد رشد منفی نسبت به ماه گذشته (مرداد ماه) میزان ۹۵/۶۹ ریال از هر صدهزار ریال مبلغ جذب شده را به عنوان کارمزد پرداخت کرده‌اند که در میان بانک‌های پذیرنده، بانک "توسعه صادرات ایران" با مبلغ ۲۶/۳۳ ریال از هر صدهزار ریال مبالغ جذب شده کمترین و بانک " خاورمیانه" با مبلغ ۲۱۱/۹۳ ریال بیشترین مبلغ کارمزد را به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ جذب شده، پرداخت کرده اند.

با توجه به اینکه عامل موثر در پرداخت کارمزد تراکنش‌های خرید، هم تعداد تراکنش‌ها و هم بازه مبلغی تراکنش‌ها هستند، به نظر می‌رسد که بانک‌هایی که نسبتِ کمترِ کارمزد به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال تراکنش داشته‌اند، متوسطِ مبلغیِ بالاتری به ازای هر تراکنش نسبت به سایر بانک‌ها را تجربه کرده‌اند یا به عبارتی مبلغ تراکنش بیشتری به ازای تعداد تراکنش مشابه با سایر بانک‌ها، از پذیرندگان خود دریافت کرده‌اند.

جدول ۵-۱۱ مبلغ کارمزد پرداختی بانک‌های پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	بانک پذیرنده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰هزار ریال تراکنش خرید (مرداد ۹۷)
۱	بانک توسعه صادرات ایران	**۲۶/۳۳**
۲	بانک سینا	**۲۹/۴۷**
۳	بانک صنعت و معدن	**۳۲/۵۴**
۴	بانک قوامین	۴۷/۸۴
۵	بانک سرمایه	۴۹/۵۴
۶	بانک مسکن	۵۴/۲۴
۷	بانک آینده	۵۷/۰۳
۸	بانک کارآفرین	۶۵/۶۲
۹	بانک صادرات ایران	۶۸/۴۴
۱۰	موسسه اعتباری نور	۸۰/۸۷

ردیف	بانک پذیرنده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰هزار ریال تراکنش خرید (مرداد ۹۷)
۱۱	بانک دی	۸۵/۹۲
۱۲	بانک ملی ایران	۸۷/۴۸
۱۳	بانک گردشگری	۹۰/۲۹
۱۴	بانک ملت	۹۰/۷۸
۱۵	بانک تجارت	۹۱/۲۹
۱۶	بانک ایران زمین	۹۳/۶۵
۱۷	موسسه اعتباری ملل	۹۷/۳۷
۱۸	بانک سپه	۹۸/۶۹
۱۹	بانک انصار	۱۰۴/۰۴
۲۰	بانک توسعه و تعاون	۱۰۷/۹۱
۲۱	بانک حکمت ایرانیان	۱۱۲/۳۰
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایرانیان	۱۱۲/۷۳
۲۳	بانک پاسارگاد	۱۱۵/۳۲
۲۴	بانک رفاه کارگران	۱۱۹/۶۴
۲۵	بانک شهر	۱۱۹/۹۳
۲۶	بانک کشاورزی	۱۲۳/۲۰
۲۷	بانک اقتصاد نوین	۱۲۴/۱۸
۲۸	بانک سامان	۱۴۶/۶۷
۲۹	موسسه اعتباری توسعه	۱۵۰/۵۶
۳۰	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۱۵۳/۵۶
۳۱	بانک قرض الحسنه رسالت	۱۵۹/۶۱
۳۲	بانک پارسیان	**۱۶۰/۵۱**
۳۳	شرکت دولتی پست بانک	**۱۶۷/۰۷**
۳۴	بانک خاورمیانه	**۲۱۱/۹۳**
کارمزد پرداختی کل بانک‌های پذیرنده به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید		**۹۵/۶۹**

به استناد جدول فوق، اختلاف متوسط کارمزد پرداختی بین بانک با کمترین و بیشترین متوسط ، ۸/۰۵ برابر است. یعنی بانک "خاورمیانه" به نسبت هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ تراکنش خرید جذب شده ۸/۰۵ برابر بانک "توسعه صادرات ایران" کارمزد پرداخت کرده است. بنابراین بانک‌هایی مثل " توسعه صادرات ایران"، "سینا"، " صنعت و معدن " و " قوامین" در شهریور ماه در فرآیند بازاریابی و نصب ابزار برای صاحبان حساب، اثربخش‌تر عمل نموده‌اند.

۵,۴,۱,۱. کارمزد پرداختی بانک‌های پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید از ابزار کارتخوان فروشگاهی با احتساب هزینه اجاره بها

لازم به ذکر است که کارمزد پرداختی، تنها هزینه‌ای نیست که بانک پذیرنده متقبل می‌شود. این بانک در ازای هر نصب ابزار کارتخوان فروشگاهی نیز مبلغی را به عنوان اجاره بها و پرستاری ابزار کارتخوان به شرکت PSP پرداخت می‌نماید و این مبلغ به ازای ابزارهای مختلف متفاوت می‌باشد. به طور مثال ابزارهای GPRS هزینه اجاره بالاتری داشته و یا اینکه بسته به توافق شرکت‌ها و بانک پذیرنده مورد نظر، این مبلغ متفاوت است. اما در این بخش به جهت اینکه برآوردی از میزان هزینه‌های بانک به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال تراکنش پذیرش شده با توجه به میزان اجاره پرداختی نیز ارائه گردد، با فرض اجاره متوسط ۳۰۰,۰۰۰ ریال (سی هزار تومان به ازای هر ابزار کارتخوان در ماه)، هزینه‌های پرداختی بانک‌ها به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ پذیرش شده محاسبه و در جدول جداگانه‌ای ارائه شده است.

حال با توجه به بررسی میزان کارمزد پرداختی هر بانک پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال مبلغ پذیرش شده، در این بخش عامل اجاره پرداختی هر بانک نیز به این میزان اضافه می‌گردد. جدول ۵-۱۲ ، میزان هزینه پرداختی هر بانک به ازای هر صدهزار ریال مبلغ پذیرش شده را نشان می‌دهد. این هزینه شامل جمع مبلغ کارمزد پرداخت شده به اضافه مبلغ اجاره پرداختی به ازای هر کارتخوان می‌باشد. به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات دقیق میزان اجاره پرداختی هر بانک به شرکت‌ها، این مبلغ اجاره با توجه به اطلاعات دریافتی به طور متوسط برای کل صنعت مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال ماهانه در نظر گرفته شده است. به این معنی که تعداد ابزارهای

نصب شده تراکنش دار در هر ماه به ازای هر بانک ضرب در سیصدهزار ریال به اضافه کل مبلغ کارمزد پرداخت شده، تقسیم بر کل مبالغ پذیرش شده بانک در واحد صدهزار ریال شده است.

جدول ۵-۱۲ مبلغ کارمزد پرداختی به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید از ابزار کارتخوان فروشگاهی با احتساب هزینه اجاره بها – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	بانک پذیرنده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید با احتساب اجاره بهای ابزارهای کارتخوان (مرداد ۹۷)
۱	بانک سینا	**۶۷/۵۲**
۲	بانک توسعه صادرات ایران	**۸۳/۴۶**
۳	بانک صنعت و معدن	**۱۰۰/۱۰**
۴	بانک خاورمیانه	۱۰۲/۲۷
۵	بانک قوامین	۱۱۰/۵۵
۶	بانک سرمایه	۱۱۴/۳۳
۷	بانک مسکن	۱۴۳/۰۰
۸	بانک کارآفرین	۱۴۸/۴۱
۹	بانک آینده	۱۶۰/۰۴
۱۰	بانک صادرات ایران	۱۶۵/۱۶
۱۱	بانک گردشگری	۱۸۲/۴۲
۱۲	بانک تجارت	۱۹۱/۴۲
۱۳	بانک سپه	۱۹۳/۸۹
۱۴	بانک ایران زمین	۱۹۴/۷۲
۱۵	موسسه اعتباری نور	۱۹۶/۴۶
۱۶	بانک ملت	۱۹۸/۹۴
۱۷	بانک رفاه کارگران	۲۰۶/۳۶
۱۸	بانک توسعه و تعاون	۲۰۸/۰۲
۱۹	بانک قرض الحسنه مهر ایرانیان	۲۱۳/۰۷
۲۰	موسسه اعتباری ملل	۲۱۶/۰۳
۲۱	بانک دی	۲۲۲/۴۷
۲۲	بانک شهر	۲۲۸/۱۵

ردیف	بانک پذیرنده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید با احتساب اجاره بهای ابزارهای کارتخوان (مرداد ۹۷)
۲۳	بانک ملی ایران	۲۳۵/۶۰
۲۴	بانک انصار	۲۴۷/۱۳
۲۵	بانک سامان	۲۶۶/۳۸
۲۶	بانک کشاورزی	۲۸۰/۶۴
۲۷	بانک قرض الحسنه رسالت	۲۸۲/۹۶
۲۸	موسسه اعتباری توسعه	۲۹۸/۱۴
۲۹	بانک پاسارگاد	۳۰۷/۱۱
۳۰	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۳۴۱/۵۷
۳۱	شرکت دولتی پست بانک	۳۵۸/۰۴
۳۲	بانک اقتصاد نوین	**۴۰۳/۴۲**
۳۳	بانک پارسیان	**۴۳۴/۳۶**
۳۴	بانک حکمت ایرانیان	**۶۴۶/۸۴**
نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰هزار ریال تراکنش خرید با احتساب اجاره بهای ابزار در کل شبکه		**۲۱۶/۹۹**

ملاحظه می‌گردد که احتساب میزان اجاره بهای هر ابزار کارتخوان فروشگاهی منجر با افزایش میزان کارمزد پرداختی در بانک‌ها گردیده است. به طور متوسط کل بانک‌ها مبلغ جمع کل اجاره و کارمزد پرداختی ۱۶۲/۹۹ ریال را در شهریور ماه ۹۷ به ازای هر صدهزار ریال مبلغ پذیرش شده پرداخت کرده‌اند. همانگونه که در جدول ۵-۱۲ مشاهده می‌گردد در شهریور ماه ۹۷ بانک "سینا" با پرداخت ۶۷/۵۲ ریال هزینه (کارمزد + اجاره) و پس از آن بانک "توسعه صادرات ایران" با پرداخت ۸۳/۴۶ ریال هزینه (کارمزد + اجاره)، کمترین هزینه را به ازای جذب هر صد هزار ریال تراکنش خرید پذیرش شده وبانک "حکمت ایرانیان" با ۶۴۶/۸۴ ریال هزینه (کارمزد + اجاره) و پس از آن به ترتیب بانک "پارسیان" با ۴۳۴/۳۶ ریال هزینه (کارمزد + اجاره) و بانک "اقتصاد نوین" با ۴۰۳/۴۲ ریال بیشترین هزینه را به ازای جذب هر صدهزار ریال تراکنش خرید پذیرش شده پرداخت کرده‌اند.

تحلیل اولیه‌ای که در این بخش ارائه می‌شود، حاکی از اهمیت مبلغ اجاره ابزار کارتخوان در اقتصادی بودن صنعت پرداخت برای بانک‌هاست، جمع این هزینه باید نسبت به رسوبی که بانک از موجودی پذیرندگان به دست می‌آورد توجیه پذیر باشد. درصورتی‌که بانک موفق به جذب رسوبی بیشتر از این مبلغ به ازای هر صدهزار ریال نشود، کاربرد ابزار کارتخوان فروشگاهی برای بانک مقرون به صرفه نخواهد بود. همچنین جدا از مبلغ اجاره، نحوه بازاریابی بانک‌ها و شرکت‌های PSP اهمیت دو چندانی می‌یابد. انتخاب پذیرندگان اثربخش، به معنی انتخاب پذیرندگانی که از گردش کافی موجودی به جهت تامین رسوب مورد نظر بانک برخوردار هستند به عاملی مهم جهت سودپذیر بودن ابزار پرداخت برای بانک تبدیل می‌گردد.

به نظر می‌رسد بهتر است بانک‌ها بخشی از هزینه‌های اجاره و نگهداری ابزارهای کارتخوان خود را از پذیرندگانی که گردش موجودی کافی به جهت تامین هزینه‌های بانک ندارند دریافت کرده و امتیاز تقبل هزینه‌های اجاره و نگهداری ابزارهای کارتخوان را فقط برای پذیرندگانی که از گردش موجودی کافی برخوردارند در نظر گیرند.

۵,۴,۲. کارمزد پرداختی بانک‌های صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ

بر اساس ابلاغیه‌های بانک مرکزی مبنی بر تعیین کارمزدهای ارائه خدمات پرداخت کارت، تنها کارمزدی که توسط بانک‌های صادرکننده به تراکنش‌های کارتی تعلق می‌گیرد، برای تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ تعریف شده است. در این بخش از گزارش شاخص "میزان کارمزد پرداخت شده توسط بانک صادرکننده به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ"، برای شهریور ماه ۹۷ محاسبه می‌گردد. در ادامه جدول ۵-۱۳ میزان کارمزد پرداختی هر بانک صادرکننده به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ محاسبه و ارائه گردیده است.

جدول ۵-۱۳ مبلغ کارمزد پرداختی بانک‌های صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ – شهریور ۱۳۹۷

ردیف	بانک صادرکننده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ (مرداد ۹۷)
۱	بانک توسعه صادرات ایران	**۱۹/۰۱**
۲	بانک شهر	**۲۹/۶۷**
۳	بانک صنعت و معدن	**۴۴/۹۱**
۴	بانک مشترک ایران – ونزوئلا	۷۰/۲۸
۵	بانک خاورمیانه	۱۰۵/۹۲
۶	بانک پارسیان	۱۱۸/۰۱
۷	موسسه اعتباری ملل	۱۲۴/۱۸
۸	موسسه اعتباری نور	۱۳۷/۳۳
۹	بانک کارآفرین	۱۳۸/۲۴
۱۰	بانک گردشگری	۱۸۶/۸۲
۱۱	بانک سینا	۱۹۷/۶۹
۱۲	بانک آینده	۲۲۷/۷۶
۱۳	بانک صادرات ایران	۲۳۰/۳۳
۱۴	بانک پاسارگاد	۲۵۳/۳۳
۱۵	بانک سامان	۲۶۲/۲۰
۱۶	بانک دی	۲۸۱/۲۳

ردیف	بانک صادرکننده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ (مرداد ۹۷)
۱۷	بانک ملت	۲۹۶/۶۸
۱۸	بانک سرمایه	۳۱۷/۱۳
۱۹	بانک رفاه کارگران	۳۴۰/۳۶
۲۰	بانک ایران زمین	۳۸۲/۵۰
۲۱	بانک قوامین	۳۹۱/۲۹
۲۲	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۴۶۱/۶۷
۲۳	موسسه اعتباری توسعه	۴۷۱/۳۱
۲۴	بانک مسکن	۴۸۹/۴۷
۲۵	بانک قرض الحسنه رسالت	۵۰۹/۷۸
۲۶	بانک اقتصاد نوین	۵۲۱/۴۵
۲۷	بانک سپه	۵۳۳/۸۵
۲۸	موسسه اعتباری کوثر مرکزی	۵۸۷/۱۴
۲۹	بانک انصار	۶۲۶/۵۳
۳۰	بانک ملی ایران	۶۵۷/۶۷
۳۱	بانک توسعه تعاون	۶۷۳/۵۶
۳۲	بانک تجارت	۷۴۴/۰۸
۳۳	بانک کشاورزی	**۱،۰۲۴/۱۳**
۳۴	بانک حکمت ایرانیان	**۱،۰۹۶/۷۴**
۳۵	شرکت دولتی پست بانک	**۱،۳۰۶/۱۰**
کارمزد پرداختی کلی بانک صادرکننده به ازای هر تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ		**۳۳۱/۹۹**

با توجه به اطلاعات داده‌های موجود مشخص می‌گردد که در کل بانک‌های صادرکننده در شهریور ماه به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ مبلغ ۳۳۱/۹۹ ریال (۱۸/۲۵ درصد نرخ رشد مثبت نسبت به مرداد ماه) کارمزد پرداخت نموده‌اند که در این بین، در شهریور ماه ۹۷، بانک " توسعه صادرات

ایران" با ۱۹/۰۱ ریال و پس از آن بانک"شهر" و "بانک صنعت و معدن" به ترتیب با ۲۶/۶۷ و ۹۱/ ۴۴ ریال ، پایین‌ترین مبلغ کارمزد را برای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در شبکه پرداخت کارتی و بانک"شرکت دولتی پست بانک" با مبلغ ۱،۳۰۶/۱۰ریال و پس از آن به ترتیب بانک "حکمت ایرانیان" با مبلغ ۱،۰۹۶/۷۴ریال دومین بالاترین مبلغ کارمزد و بانک "کشاورزی" با مبلغ ۱،۰۲۴/۱۳ ریال سومین بالاترین مبلغ کارمزد را به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت و قبض و خرید شارژ، پرداخت کرده‌اند.

با توجه به اینکه عامل موثر در پرداخت کارمزد تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ، تنها تعداد تراکنش‌ها هستند، به نظر می‌رسد که بانک‌هایی که نسبتِ کمترِ کارمزد به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال تراکنش را داشته‌اند، متوسطِ مبلغیِ بالاتری به ازای هر تراکنش نسبت به سایر بانک‌ها را تجربه کرده یا به عبارتی مبلغ تراکنش بیشتری به ازای تعداد تراکنش مشابه با سایر بانک‌ها، از دارندگان کارت‌های صادر شده توسط بانکشان دریافت کرده‌اند.

۶. جمع‌بندی

در راستای ایفای وظایف نظارتی شرکت شاپرک، شناخت موقعیت کنونی صنعت و اندازه‌گیری ابعاد مختلف فعالیت آن به وسیله شاخص‌های مرتبط امری ضروری و اجتناب ناپذیر است. به همین منظور این گزارش بر اساس آخرین اطلاعات در دسترس، به ارائه شاخص‌هایی در چهار بخش"شاخص‌های عملکردی شاپرک"، "کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارتی"، "بررسی عملکرد شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت " و "بررسی وضعیت بانک‌های صادرکننده و پذیرنده" در دوره زمانی مرداد ماه ۱۳۹۷ پرداخته است.

بخش اول: در این بخش به منظور تبیین جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی، شاخص نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی محاسبه شده و نتایج آن با نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص در طول زمان مورد مقایسه قرار گرفته است. نتایج حاکی از رشد نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی بر خلاف شاخص نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی، در طول مدت مورد بررسی بوده است که مبین آن است که صنعت پرداخت الکترونیک با جذب اعتماد عمومی توانسته است بخش بیشتری از میزان نقدینگی را به خود اختصاص دهد. کاهش نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی و جبران بخشی از آن با افزایش دسترسی به خدمات پرداخت الکترونیک ناشی از نفوذ منطقه‌ای ابزارهای پذیرش، یکی از عوامل اصلی افزایش ضریب فزاینده و سالم سازی ترکیب نقدینگی بوده و باعث شده برای تامین نقدینگی، پول پرقدرت کمتری به اقتصاد کشور تزریق شود. رشد پرداخت‌های الکترونیک کارتی به دلایلی از جمله افزایش دسترسی به خدمات پرداخت الکترونیک ناشی از نفوذ منطقه‌ای ابزارهای پذیرش، فرهنگ‌سازی، مزایای امنیتی پرداخت‌های غیر نقدی و با در نظر گیری دیگر مزایای این روش صورت گرفته است. شایان توجه است که آخرین اطلاعات منتشر شده در سایت بانک مرکزی ج.ا.ا. از اطلاعات پولی مورد نیاز که در این گزارش مورد استفاده قرار گرفته است، مربوط به تیر ماه ۱۳۹۶ می‌باشد.

همچنین در این بخش روند ارزش تراکنش‌های شاپرک با روند GDP مقایسه شد. آمار اعلام شده توسط وب سایت بانک مرکزی ج.ا.ا. تا پایان زمستان ۱۳۹۶ بوده و تمامی ارقام آورده شده در گزارش اقتصادی شهریور ماه شاپرک تحقق یافته می‌باشد. لازم به ذکر است با توجه به تغییر سال پایه محاسبه GDP از سال ۱۳۸۳ به سال ۱۳۹۰ تمامی ارقام آورده شده در گزارش اقتصادی شاپرک مورد بازنگری قرار گرفته است.

بخش دوم: در این بخش فعالیت و عملکرد کل شبکه پرداخت الکترونیک کارتی از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفته شده است. شاخص‌های این بخش در سه بخش "آمار عملکردی شاپرک"، "میزان نفوذ منطقه‌ای" و "پراکندگی مبلغی تراکنش‌ها" طبقه‌بندی شده‌اند.

در بررسی تعداد و مبلغ تراکنش‌های شهریور ماه ۱۳۹۷ مشخص گردید تعداد تراکنش به ازای مجموع ابزارهای پذیرش ۱،۸۴۲ میلیون تراکنش بوده که این تعداد تراکنش مبلغ ۲،۴۴۸ هزار میلیاردی را در پی داشته است. در این ماه سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌ها به ترتیب رشد ۰/۸۶- و ۳/۵۱ درصدی را نسبت به ماه گذشته تجربه نموده است.

مجموع ابزارهای پذیرش در شهریور ماه ۱۳۹۷ با افزایش ۰/۲۲ درصدی به نزدیک به ۸،۹۸۸ هزار ابزار رسیده است که از این تعداد ۷۷/۲۵ درصد سهم بازار ابزار کارتخوان فروشگاهی، ۱۰/۴۷ درصد سهم ابزار پذیرش اینترنتی و ۱۲/۲۸ درصد نیز سهم ابزار پذیرش موبایلی می‌باشد. بیشترین سهم از مجموع تراکنش‌های شهریور ماه ۱۳۹۷ با ۸۸/۷۶ درصد متعلق به ابزار کارتخوان فروشگاهی و به لحاظ سرویس نیز بیشترین سهم در اختیار خدمت خرید کالا و خدمات با ۸۲/۱۵ درصد مجموع تراکنش‌ها می‌باشد. متوسط تعداد تراکنش هر ابزار پذیرش اینترنتی ۱۰۰، هر ابزار پذیرش موبایلی ۱۰۲ متوسط تعداد تراکنش هر ابزار کارتخوان فروشگاهی ۲۳۵ تراکنش می‌باشد و این در حالی است که متوسط مبلغی هر تراکنش ابزارهای پذیرش موبایلی و اینترنتی به ترتیب ۰/۰۶ و ۲/۳۲ میلیون ریال و در ابزار کارتخوان فروشگاهی ۱/۳۶ میلیون ریال می‌باشد.

در بررسی نفوذ منطقه‌ای ابزارهای پذیرش شاخص ها در بعد کشوری و استانی نشان می‌دهد که تعداد سرانه هر یک از ابزارها به ازای افراد بالای ۱۸ سال که متقاضی خدمات پرداخت الکترونیکی کارت هستند، به ازای هر ۱۰،۰۰۰ نفر ۱،۵۰۶/۶۱ ابزار پذیرش فعال سیستمی می‌باشد که بالاترین سرانه ابزار پذیرش به کارتخوان فروشگاهی با ۱،۱۶۳/۸۷ عدد به ازای هر ۱۰،۰۰۰ نفر تعلق دارد. همچنین در بعد کشوری حدود ۳۰/۸۸ عدد تراکنش به ازای هر فرد بالای ۱۸ سال در طول شهریور ماه ۱۳۹۷ انجام گرفته است و بیشترین سرانه تراکنش ابزارها نیز مجددا به کارتخوان فروشگاهی با ۲۷/۴۱ عدد تراکنش به ازای هر فرد بالای ۱۸ سال در کشور تعلق داشته است. لذا بالاترین نفوذ منطقه‌ای در بعد کشوری به این ابزار پذیرش تعلق داشته است.

بیشترین سرانه تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی شهریور ماه به ترتیب در اختیار استان‌های یزد، تهران و بوشهر می‌باشد. همچنین بیشترین سرانه تراکنش ابزار کارتخوان فروشگاهی نیز با ۳۶/۲۲ تراکنش به ازای هر فرد بالای ۱۸ سال متعلق به استان هرمزگان می‌باشد.

شاخص دهکی شهریور ماه ۱۳۹۷ در قیاس با مرداد، ۰/۶۰- درصد افزایش داشته است و در قیاس نقطه به نقطه ۲۹/۰۴ درصد افزایش در شاخص دهکی را شاهد می‌باشیم. این میزان کاهش شاخص دهکی شهریور ماه ۱۳۹۷ نسبت به مرداد ماه به سبب افزایش ۴/۰۶ درصدی متوسط مبلغ هر تراکنش در دهک دهم در مقابل افزایش ۴/۶۹ درصدی متوسط مبلغ هر تراکنش دهک اول، می‌باشد. بیشترین فراوانی تراکنشی در دامنه مبلغی هر سه ابزار پذیرش متعلق به بازه مبلغی ۵۰،۰۰۰ ریال تا ۱۵۰،۰۰۰ ریال می‌باشد.

۲۶/۷۰ درصد تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی معادل ۴۳۶،۵۴۶،۶۹۵ تراکنش در بازه مبلغی ۱ تا ۵۰،۰۰۰ ریال، ۳۷/۸۲ درصد تراکنش‌ها معادل ۶۱۸،۳۱۷،۰۲۵ تراکنش در بازه مبلغی ۵۰،۰۰۱ تا ۲۵۰،۰۰۰ ریال و ۲۹/۶۸ درصد معادل ۴۸۵،۲۶۶،۲۰۷ تراکنش دارای مبلغ بیش از ۲۵۰،۰۰۱ ریال می‌باشند.

بخش سوم: شاخص‌های این بخش با هدف سنجش کیفیت و صحت خدمات ارائه شده شبکه شاپرک، تعریف و اندازه‌گیری شده‌اند. در همین راستا انواع خطاهای رخداده در تراکنش‌ها، دسترس پذیری حس شده و نیز تراکنش‌های ناتمام در این بخش تحلیل و مورد بررسی قرار گرفته است. تحلیل خطاهای تراکنش‌ها نشان می‌دهد که عمده‌ترین دلیل بروز خطاها، همچنان از نوع خطاهای کاربری است که این نوع خطا به عملکرد شبکه پرداخت الکترونیک ارتباطی نداشته و ناشی از عملکرد دارنده کارت است.

در شهریور ماه ۱۳۹۷ تعداد کل تراکنش‌های ناموفق نسبت به مرداد با رشد ۰/۴۱ درصدی مواجه بوده است. تعداد خطاها در تمامی گروه‌های خطایی به غیر از خطاهای صادرکنندگی با افزایش همراه بوده است. تعداد خطاهای گروه های پذیرندگی، کسب و کار، کاربری، صادر کنندگی و شاپرکی به ترتیب با رشد ۱۳/۹۶- درصدی، ۳/۸۵- درصدی، ۰/۷۶- درصدی ، ۵۹/۸۶ درصدی و ۶/۱۱- درصدی همراه بوده است.

میزان دسترس‌پذیری محاسبه شده شهریور ماه ۱۳۹۷ به ازای شبکه شاپرک ۹۹/۹۷ درصد می‌باشد که این میزان نسبت به مقدار مشابه در ماه مرداد ۰/۰۱ بدون تغییر می‌باشد و همچنین میزان دسترس‌پذیری محاسبه

شده به ازای شبکه پرداخت در شهریور ماه ۱۳۹۷، ۹۸/۱۸ درصد می‌باشد که این میزان نسبت به میزان مشابه در مرداد ماه کاهش ۰/۵۹ درصدی، و در قیاس نقطه به نقطه نیز کاهش ۰/۳۳ درصدی را تجربه نموده است.

بخش چهارم: در این بخش ابتدا عملکرد کلی شرکت‌ها در شبکه پرداخت مورد بررسی قرار گرفته و سپس به طور ویژه عملکرد آن‌ها در بازار ابزار کارتخوان فروشگاهی تحلیل می‌شود. نتایج شاخص سهم از بازار شرکت های PSP حاکی از آن بوده که در شهریور ماه نیز چون گذشته شرکت "به‌پرداخت ملت" بیشترین سهم تعدادی و مبلغی از بازار را به خود اختصاص داده و همچنان در جایگاه نخست قرار گرفته است. اختلاف سهم بازار مبلغی این شرکت با سهم بازار دومین شرکت دارنده‌ی بازار مزبور، یعنی"پرداخت الکترونیک سامان" بیش از ده درصد گزارش می‌شود. هرچند نوسانات این سهم‌ها چندان قابل توجه نیست ولیکن در مولفه سهم مبلغی، بین شرکت‌های "پرداخت الکترونیک سداد" و "تجارت الکترونیک پارسیان" با یکدیگر و همچنین دو شرکت "آسان پرداخت پرشین" و "فن‌آوا کارت" جابجایی صورت پذیرفته است.

در بررسی سهم از بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در این ماه به طور همزمان بیشترین سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی به شرکت "به‌پرداخت ملت" تعلق داشته است. در شهریور ماه شرکت "آسان پرداخت پرشین" بالاترین سهم را در حجم تراکنش‌های اینترنتی کسب نموده‌است. بالاترین سهم مبلغی تراکنش‌های اینترنتی نیز در اختیار شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" است. همچنین در ماه جاری شرکت "پرداخت نوین آرین" در سهم تعدادی و شرکت "آسان پرداخت پرشین" در سهم مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی بالاترین رقم را نشان می‌دهند.

در بررسی سهم از بازار تراکنش‌های هر یک از سرویس‌های شبکه‌ی پرداخت کارت در این ماه به طور همزمان بیشترین سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های خرید و سهم تعدادی تراکنش‌های مانده‌گیری به شرکت "به‌پرداخت ملت" تعلق داشته است. در این ماه همچنان شرکت "آسان پرداخت پرشین" بالاترین سهم را در حجم تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ کسب نموده و بیشترین سهم مبلغی تراکنش‌های مذکور توسط شرکت " پرداخت الکترونیک سامان " پوشش داده شده است.

در ماه شهریور شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" با رقم ۰/۰۱۶ درصد، جایگاه نخست در بهترین عملکرد از منظر نسبت خطای پذیرندگی به مجموع تراکنش‌ها را به‌دست آورده است. در این ماه شرکت "کارت اعتباری

ایران کیش" بالاترین رقم شاخص فوق را نشان می‌دهد. بالاترین کاهش در نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها این شاخص نسبت به ماه گذشته به شرکت "پرداخت نوین آرین" تعلق داشته است.

نتایج اندازه‌گیری تمرکز بازار شرکت‌های PSP با شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی نشان‌دهنده تمرکز بالا است؛ به این معنا که تعداد بسیار کمی از شرکت‌ها سهم قابل توجهی از بازار را در اختیار دارند. شرکت "آسان پرداخت پرشین" و پس از آن سه شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان"، "پرداخت الکترونیک سامان" و "پرداخت نوین آرین" در بازار تراکنش‌های اینترنتی و شرکت‌های "پرداخت نوین آرین"، "آسان پرداخت پرشین" و نیز "پرداخت الکترونیک سامان" در بازار تراکنش‌های موبایلی تاثیرگذار هستند. این شاخص همچنین از وجود تمرکز ملایم در بازار کارتخوان فروشگاهی حکایت دارد. شاخص هرفیندال-هیرشمن نسبت به ماه گذشته در ابزار پذیرش اینترنتی کاهش و در دو ابزار دیگر افزایش نشان می‌دهد. این تغییرات در هیچ یک از ابزارهای پذیرش حایز اهمیت نیست چراکه وضعیت تمرکز بازار تغییری پیدا نکرده است.

نتایج اندازه‌گیری تمرکز بازار شرکت‌های PSP با شاخص هرفیندال- هیرشمن تنها در بازار سرویس پرداخت قبض و خرید شارژ نشان‌دهنده تمرکز بالا است؛ به این معنا که تنها تعدادی از شرکت‌ها سهم قابل توجهی از بازار را در اختیار دارند. شرکت "آسان پرداخت پرشین" و با اختلاف شرکت‌های "پرداخت الکترونیک سامان" و "پرداخت نوین آرین" و سپس تا حدودی دو شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" و "به‌پرداخت ملت" در بازار تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ از بیشترین سهم برخوردارند. این شاخص همچنین از وجود تمرکز ملایم در بازار سرویس‌های خرید و مانده‌گیری حکایت دارد.

در بررسی تعداد ابزارهای پذیرش فعال در شهریور ماه، شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" در ابزار کارتخوان فروشگاهی با ۱۵/۹۳ درصد بالاترین سهم را در بین سایر شرکت‌ها به خود اختصاص داده است. در دو ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی به ترتیب دو شرکت "آسان پرداخت پرشین" با ۶۶/۳۲ درصد و "به‌پرداخت ملت" با ۸۹/۹۰ درصد بیشترین سهم بازار را پوشش می‌دهند.

در حوزه ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار، شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" با ۱۵/۳۶ درصد بالاترین سهم را به خود اختصاص داده‌است. همچنین شرکت "آسان پرداخت پرشین" با کسب ۲۶/۴۳ درصد از سهم بازار ابزارهای پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار، در این زمینه از سایر شرکت‌ها پیشی گرفته است.

شرکت "به‌پرداخت ملت" بگونه‌ای عمل نموده که با ۸۴/۱۶ درصد بالاترین سهم ابزار پذیرش موبایلی تراکنش-دار را کسب کرده است.

نتایج محاسبه شاخص اثر بخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در بعد کشوری مبین آن است که سه شرکت "به‌پرداخت ملت"، "آسان پرداخت پرشین" و "پرداخت الکترونیک سامان" به رقمی بالاتر از یک در شاخص اثربخشی دست یافته‌اند. این شرکت‌ها به همراه شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" در شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار نیز عددی بالاتر از یک کسب نموده‌اند. این بدان معناست که شرکت‌های مذکور هم در بین کارتخوان‌های فعال سیستمی و هم در بین کارتخوان‌های تراکنش‌دار نسبت سایر شرکت‌ها، تراکنش بیشتری جذب نموده و کارایی مناسبی را نشان می‌دهند.

در بعد استانی دو شرکت "به‌پرداخت ملت" و "آسان پرداخت پرشین" در تمام استان‌ها و شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در غالب استان‌ها، دارای شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی بالاتر از یک هستند. همچنین اعداد این شاخص در شرکت "پرداخت الکترونیک پارسیان" نشان می‌دهد که این شرکت نیز در چندین استان کشور رقم بالاتر از یک را کسب نموده است. به عبارت دیگر نحوه توزیع کارتخوان‌های فروشگاهی این شرکت‌ها به گونه‌ای بوده در جذب بیشتر تراکنش‌ها به نسبت سایر شرکت‌ها موفق‌تر عمل نموده‌اند. شرکت "به‌پرداخت ملت" در تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی و شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" در تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی بالاترین سهم از بازار را در اکثر استان‌های کشور داشته‌اند.

در شهریور ماه تعداد کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی با رشد مواجه شده و نرخ رشد مثبت ۲۴/۱۵ درصد را ثبت نموده‌اند. در بررسی شرکت‌ها از منظر نسبت مجموع کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی به پایانه‌های فعال سیستمی آن شرکت، ملاحظه شد که در این ماه نیز کمترین رقم این شاخص با عددی معادل با ۱۶/۷۲ درصد به شرکت "به‌پرداخت ملت" تعلق دارد. بیشترین نسبت مذکور در شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" مشاهده می‌شود. حدود نیمی از کارتخوان‌های فعال سیستمی این شرکت، کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش گزارش شده‌اند. به‌طور کلی در ماه شهریور سهم کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی، ۳۰/۷۱ درصد از کل کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی شبکه شاپرک را شامل شده است. این رقم در ماه گذشته بالغ بر ۲۴ درصد ارزیابی شده است.

بخش پنجم: در این بخش از گزارش، بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌های کارتی و بانک‌های صادرکننده کارت‌های بانکی تراکنش‌دار مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

نتایج شاخص بازار در بخش بانک‌های پذیرنده حاکی از آن است که در شهریور ماه ۹۷ همچنان بانک "ملت" چه به لحاظ تعدادی و چه به لحاظ مبلغی بیشترین سهم از بازار تراکنش‌ها، را به خود اختصاص داده و در جایگاه نخست در بین تمام بانک‌های پذیرنده قرار گرفته است. همچنین در بررسی بازار تراکنش‌ها به تفکیک ابزارهای پذیرش برای هر بانک، همچنان "بانک ملت" در جایگاه نخست قرار دارد.

در بررسی سهم تعدادی و مبلغی هر ابزار پذیرش از تراکنش‌های هر بانک در شبکه پرداخت کشور مشاهده می‌گردد که در بانک‌های کشورهمچنان بیشترین پذیرش تراکنش از طریق ابزار کارتخوان فروشگاهی انجام گرفته است.

شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌های "ابزار پذیرش موبایلی" همچنان نشان دهنده تمرکز بالا در بازار این ابزار بوده است. همچنین میزان این شاخص در بازار ابزارهای "کارتخوان فروشگاهی" و "ابزار پذیرش اینترنتی" مبین وجود تمرکز ملایم در بین بانک‌های پذیرنده می‌باشد که این رفتار در طول ماه‌های گذشته نشان از تمایل بازار برای حرکت به سوی بازار رقابتی را دارد.

در بحث صادرکنندگی کارت‌های بانکی دارای تراکنش در سوییچ شاپرک تعداد کل کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شهریور ماه ۹۷ نسبت به مرداد ماه رشد مثبت ۱/۳۲ درصدی داشته است. در این ماه نسبت به ماه گذشته، نرخ رشد در دسته کارت‌های "هدیه و بن کارت" مثبت و در دسته کارت‌های "برداشت" و"اعتباری" منفی بوده است.

در بررسی سهم بانک‌های صادرکننده کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شهریور ماه ۱۳۹۷، بانک "ملی ایران" بیشترین سهم از تعداد کارت‌های بانکی صادر شده تراکنش‌دار در شبکه شاپرک را داشته و نیز نتایج حاکی از آن بوده که بیشترین کارت برداشت تراکنش‌دار متعلق به بانک"ملی ایران"، بیشترین کارت هدیه و بن کارت تراکنش‌دار متعلق به بانک "پارسیان" و بیشترین کارت اعتباری تراکنش‌دار متعلق به بانک"ملت"بوده است.

در بررسی شاخص سهم هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از مجموع کارت‌های بانک صادرکننده بیشترین سهم از تعداد کارت تراکنش‌دار در هر بانکی به "کارت برداشت" و پس از آن "کارت هدیه و بن

کارت" اختصاص داشته و "کارت اعتباری" کمترین سهم (در بیشتر بانک‌ها سهم صفر) را در این بین داشته است.

شاخص هرفیندال- هیرشمن به منظور بررسی میزان رقابت بانک‌ها در صدور انواع کارت‌های بانکی نیز مورد بررسی قرار گرفت که به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات دقیق کارت‌های صادر شده، از کارت‌های تراکنش‌دار شبکه شاپرک در محاسبه این شاخص استفاده شد. شاخص هرفیندال- هیرشمن در بازار صادر کنندگی در دسته"کارت اعتباری" و "کارت هدیه و بن کارت" با رشد منفی و در دسته "کارت برداشت"، با رشد مثبت مواجه بوده است. "کارت هدیه و بن کارت" با نرخ رشد منفی ۴/۴۸ درصدی در شهریور ماه همچنان در طبقه "رقابتی" (کمتر از ۱۰۰۰) قرار گرفته است.

در ادامه این بخش مقایسه ای آماری بین تعداد و مبلغ تراکنش‌های صادرکنندگی و پذیرندگی به تفکیک هر بانک صورت گرفته است. بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش‌های صادرشده و پذیرش شده در شهریور ماه ۹۷ به بانک‌های "ملت" ، "ملی ایران"و "صادرات ایران" و"کشاورزی" اختصاص یافته است.

در محاسبه شاخص اختلاف تعداد تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک جهت نشان دادن برتری عملکرد هر بانک از نظر پذیرش یا صدور تراکنش‌های شاپرک، مشاهده می‌گردد که سه بانک "ملت"، "پارسیان" و "سامان" بیشترین اختلاف مثبت در تعداد تراکنش‌های پذیرش شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "صادرات ایران" و "تجارت" بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را داشته اند. این بدین معناست که در سه بانک نخست ورود منابع مالی بیشتر از میزان خروج آن از بانک و در سه بانک دیگر برعکس است.

در راستای بررسی سهم هر بانک از کل تعداد تراکنش‌ها برای رسیدن به دید کاملی از عملکرد هر یک از بانک‌ها در هر دو نقش صادرکنندگی و پذیرندگی در نظام پرداخت الکترونیکی کشور مجموع تعداد تراکنش‌های صادره هر بانک با تعداد تراکنش‌های پذیرش شده همان بانک محاسبه گردیده است. این شاخص نشان می‌دهد که به ترتیب بانک‌های "ملت"، "ملی ایران" و "صادرات ایران" بیشترین سهم تعدادی از کل تراکنش‌های شاپرکی در شبکه پرداخت را از آن خود کرده‌اند و کمترین سهم به بانک "مشترک ایران-ونزوئلا"، "توسعه صادرات ایران" و "صنعت و معدن" تعلق گرفته است.

از منظر مبلغی گردش مالی شاپرکی که مجموع مبالغ صادرکنندگی و پذیرندگی هر بانک است، بانک‌های "ملت"، "ملی ایران" و "صادرات ایران"بیشترین گردش مالی شاپرکی و بانک "مشترک ایران–ونزوئلا" کمترین گردش مالی شاپرکی را در اختیار دارند.

در بررسی اختلاف ارزش ریالی بین تراکنش‌های پذیرش شده هر بانک با تراکنش‌های صادر شده توسط آن بانک، سه بانک "ملت"، "سینا" و "سامان" بیشترین اختلاف مثبت در مبلغ تراکنش‌های صادرشده و پذیرش شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "مسکن" و "آینده" ، بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را دارند. این بدان معناست که وجوهات ذخیره شده در حساب‌های دارندگان کارت عمدتا از طریق ابزار پرداخت الکترونیکی از بانک‌های "ملی ایران"، "مسکن" و "آینده" به سمت بانک‌های "ملت"، " سینا " و "سامان" در حال انتقال است.

در بخش آخر از بررسی بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها برای ترسیم وضعیت کلی صنعت و محاسبه برآوردی از میزان کارمزدهای پرداختی بانک‌های پذیرنده وحفظ تعادل بین رسوب ناشی از جذب وجوهات تراکنش‌ها و کارمزدهای پرداختی به شبکه پرداخت، همانند ماه‌های گذشته به محاسبه "میزان کارمزد پرداخت شده بانک پذیرنده به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ تراکنش خرید پذیرش شده" برای بانک‌های پذیرنده پرداخته شده است. به طور متوسط در شهریور ماه ۱۳۹۷، بانک‌های پذیرنده با ۰/۰۹۰۳ درصد رشد منفی نسبت به ماه گذشته (مرداد ماه) میزان ۹۵/۶۹ ریال از هر صدهزار ریال مبلغ جذب شده را به عنوان کارمزد پرداخت کرده‌اند که در میان بانک‌های پذیرنده، بانک "توسعه صادرات ایران" با مبلغ ۲۶/۳۳ ریال از هر صدهزار ریال مبالغ جذب شده کمترین و بانک " خاورمیانه" با مبلغ ۲۱۱/۹۳ ریال بیشترین مبلغ کارمزد را به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ جذب شده، پرداخت کرده اند.

ازآنجایی که کارمزد پرداختی، تنها هزینه‌ای نیست که بانک پذیرنده متقبل می‌شود. این بانک در ازای نصب هر ابزار کارتخوان فروشگاهی نیز مبلغی را به عنوان اجاره بها و پرستاری ابزار کارتخوان به شرکت PSP پرداخت می‌نماید. این مبلغ به ازای ابزارهای مختلف متفاوت است. به جهت اینکه برآوردی از میزان هزینه‌های بانک به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال تراکنش پذیرش شده با توجه به میزان اجاره پرداختی نیز ارائه گردد، با فرض اجاره متوسط ۳۰۰,۰۰۰ ریال (سی هزار تومان به ازای هر ابزار کارتخوان در ماه)، هزینه‌های پرداختی بانک‌ها به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال مبلغ پذیرش شده محاسبه و عامل اجاره پرداختی هر بانک نیز به میزان کارمزد

پرداختی در بانک‌ها اضافه گردیده و شاخص جدید " کارمزد پرداختی به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید با احتساب هزینه اجاره بها" تعریف شده است. به طور متوسط کل بانک‌ها مبلغ جمع کل اجاره و کارمزد پرداختی ۱۶۲/۹۹ ریال را در شهریور ماه ۹۷ به ازای هر صدهزار ریال مبلغ پذیرش شده پرداخت کرده‌اند. بالاترین نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در شهریور ۱۳۹۷ با احتساب اجاره ابزارهای کارتخوان با مبلغ ۶۴۶/۸۴ ریال به بانک "حکمت ایرانیان" و کمترین آن با مبلغ ۶۷/۵۲ ریال به بانک "سینا" تعلق گرفته است.

بر اساس ابلاغیه‌های بانک مرکزی مبنی بر تعیین کارمزدهای ارائه خدمات پرداخت کارت، در این بخش کارمزدی که توسط بانک‌های صادرکننده به تراکنش‌های کارتی تعلق می‌گیرد، برای تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ تعریف شده است که در بخش آخر گزارش شاخص "میزان کارمزد پرداخت شده توسط بانک صادرکننده به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ"، برای این دوره زمانی محاسبه گردیده و با توجه به اطلاعات داده‌های موجود مشخص می‌گردد که کل بانک‌های صادرکننده در شهریور ماه به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ مبلغ ۳۳۱/۹۹ ریال (۱۸/۲۵ درصد نرخ رشد مثبت نسبت به مرداد ماه) کارمزد پرداخت نموده‌اند که در این بین، در شهریور ماه ۹۷، "بانک توسعه صادرات ایران" با ۱۹/۰۱ ریال و پس از آن بانک"شهر" و "بانک صنعت و معدن" به ترتیب با ۲۶/۶۷ و ۹۱/ ۴۴ ریال ، پایین‌ترین مبلغ کارمزد را برای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در شبکه پرداخت کارتی و بانک"شرکت دولتی پست بانک" با مبلغ ۱،۳۰۶/۱۰ریال و پس از آن به ترتیب بانک "حکمت ایرانیان" با مبلغ ۱،۰۹۶/۷۴ریال دومین بالاترین مبلغ کارمزد و بانک "کشاورزی" با مبلغ ۱،۰۲۴/۱۳ ریال سومین بالاترین مبلغ کارمزد را به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت و قبض و خرید شارژ، پرداخت کرده‌اند.

۷. واژه‌نامه

در این بخش انواع واژگان به کار برده شده در متن گزارش شاپرک در دو بخش واژگان تخصصی شبکه الکترونیک پرداخت کارتی بر اساس "مستند تعاریف پایه شبکه الکترونیک پرداخت کارت" و اصطلاحات و شاخص‌های تخصصی اقتصادی و فرمول‌های نحوه محاسبه این شاخص‌ها بیان می‌شود.

شبکه الکترونیکی پرداخت کارت شاپرک

شبکه الکترونیکی پرداخت کارت یا شاپرک، شبکه‌ای است که به منظور ساماندهی نظام پرداخت الکترونیک کشور ایجاد شده و کلیه تراکنش‌های حاصل از « ابزار پذیرش» توسط این شبکه نظارت و کنترل می‌شود و به طور کلی نظارت بر عملکرد فنی و اجرایی و انجام عملیات تسویه را بر عهده دارد.

شرکت ارائه‌دهنده خدمات پرداخت

شرکت ارائه‌دهنده خدمات پرداخت[۳۷]؛ شخصیت حقوقی است که در جمهوری اسلامی ایران در قالب شرکت سهامی به ثبت رسیده و بر اساس مجوزی که از بانک مرکزی ج.ا.ا. و شاپرک دریافت می‌نماید و بر طبق مقررات ناظر بر شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت، و الزامات و دستورالعمل‌های ابلاغی شاپرک فعالیت می‌نمایند. در حال حاضر ۱۲ شرکت ارائه‌دهنده خدمت پرداخت از بانک مرکزی مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند که در فصل مربوطه از این گزارش به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته اند.

بانک صادرکننده[۳۸]

بانکی است که انواع کارت بانکی را طبق مقررات و ضوابط بانک مرکزی برای مشتریان خود صادر می‌نماید. این بانک‌ها همه انواع کارت پرداخت را با مجوز بانک مرکزی صادر می‌نمایند.

بانک پذیرنده[۳۹]

بانکی است که حساب پذیرنده، به منظور واریز وجوه مربوط به داد و ستدهای کارت‌های بانکی، نزد آن مفتوح است. شبکه پرداخت اطلاعات حساب پذیرنده را از طریق "شماره شبا"ی[۴۰] پذیرندگان دریافت می‌نماید.

انواع خدمات[۴۱] شبکه پرداخت

خدمت اصلی شبکه پرداخت کارت، انتقال وجوه ناشی از خرید کالا و خدمات از حساب خریدار به حساب فروشنده است. البته خدمات ارزش افزوده دیگری نظیر پرداخت قبوض شناسه دار خدمات شهری و خرید شارژهای تلفن همراه و نهایتا تراکنش‌های مانده‌گیری نیز در این شبکه ارائه می‌شوند که به خدمات اصلی شبکه تبدیل شده‌اند.

---

[۳۷] Payment Service Provider
[۳۸] Issuer Bank
[۳۹] Acquirer Bank Acquirer
[۴۰] IBAN: International Bank Account Number
[۴۱] Service Type

تراکنش خطای شاپرکی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق است و علت بروز خطا سوئیچ یکپارچه‌ساز شاپرک می‌باشد.

تراکنش خطای کاربری

خطاهای کاربری به دلیل مشکلات دارنده کارت نظیر کمبود موجودی و یا رمز اشتباه پدید می‌آیند. علت بروز این خطاها، اشتباهات کاربر (دارنده کارت) می‌باشد. گرچه این تراکنش از دید کاربر نهایی ناموفق است اما از منظر و دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده و شبکه پرداخت، خدمات خود را به این تراکنش به انجام رسانده است.

تراکنش خطای کسب و کار

تراکنشی است که بر اثر راهبری سیستم و بدون دخالت ذینفعان مختلف شبکه پرداخت الکترونیک کارت پدید می‌آید و عملا هیچ یک از شرکت‌های PSP، شاپرک، بانک‌های صادرکننده و پذیرنده در وقوع آن نقش ندارند. طبیعتا لحاظ این نوع خطا به حساب هر یک از ذینفعان مزبور به لحاظ فنی قابل پذیرش نمی‌باشد و لذا به طور جداگانه، تحت عنوان خطای کسب و کار معرفی می‌شود؛ خطاهایی از جمله "عملیات اصلاحیه این تراکنش ، قبلا با موفقیت صورت پذیرفته است" و غیره.

تراکنش موفق سیستمی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای کاربری و تراکنش‌های موفق کاربری هستند. خطاهای کاربری، تراکنش موفق سیستمی محسوب می‌شوند؛ چرا که نمایش دهنده‌ی نقصی در شبکه نیستند و به علت اشتباه کاربران یا انجام عملیات روزانه‌ی سیستم رخ‌داده‌اند.

تراکنش ناموفق سیستمی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای صادرکنندگی و شتاب، خطاهای شاپرکی و خطاهای پذیرندگی می‌باشند.

تراکنش موفق سیستمی شاپرکی

تراکنشی است که از دید سوئیچ شاپرک موفق است و کل تراکنش‌های شبکه پرداخت الکترونیک کارت به جز تراکنش‌های خطای شاپرکی را شامل می‌شود.

ابزار پذیرش تراکنش

عبارت است از سخت‌افزار و نرم‌افزاری که امکان تراکنش را برای دارنده کارت فراهم می‌سازد. انواع ابزارهای موجود در شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت شامل دستگاه‌های کارتخوان فروشگاهی، ابزار پذیرش اینترنتی، ابزار پذیرش موبایلی، و کیوسک پرداخت است.

کارتخوان فروشگاهی[۴۸]

ابزاری است سیار و یا غیر سیار که با پذیرش کارت بانکی می‌تواند امکانی را فراهم کند تا وجه به صورت الکترونیکی از حساب دارنده کارت به حساب پذیرنده منتقل شود. این ابزار هم به صورت مستقل و هم به صورت متصل به کامپیوتر[۴۹] در ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد. بیشتر کاربرد این ابزار در ایران مربوط به خرید کالاو خدمات است.

کارتخوان فعال سیستمی

کارتخوان فعال سیستمی، ابزار پذیرشی است که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی پرداخت در پایگاه داده پذیرندگان ثبت شده و وضعیت فعالیت این ابزار در پایگاه اطلاعات "Y" ذکر شده است که بدان معناست که این ابزار آمادگی ارسال تراکنش به شبکه پرداخت را دارد.

---

[۴۸] EFTPOS

[۴۹] PC-POS / IPOS(Integrated POS)

تراکنش خطای شاپرکی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق است و علت بروز خطا سوئیچ یکپارچه‌ساز شاپرک می‌باشد.

تراکنش خطای کاربری

خطاهای کاربری به دلیل مشکلات دارنده کارت نظیر کمبود موجودی و یا رمز اشتباه پدید می‌آیند. علت بروز این خطاها، اشتباهات کاربر (دارنده کارت) می‌باشد. گرچه این تراکنش از دید کاربر نهایی ناموفق است اما از منظر و دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده و شبکه پرداخت، خدمات خود را به این تراکنش به انجام رسانده است.

تراکنش خطای کسب و کار

تراکنشی است که بر اثر راهبری سیستم و بدون دخالت ذینفعان مختلف شبکه پرداخت الکترونیک کارت پدید می‌آید و عملا هیچ یک از شرکت‌های PSP، شاپرک، بانک‌های صادرکننده و پذیرنده در وقوع آن نقش ندارند. طبیعتا لحاظ این نوع خطا به حساب هر یک از ذینفعان مزبور به لحاظ فنی قابل پذیرش نمی‌باشد و لذا به طور جداگانه، تحت عنوان خطای کسب و کار معرفی می‌شود؛ خطاهایی از جمله "عملیات اصلاحیه این تراکنش ، قبلا با موفقیت صورت پذیرفته است" و غیره.

تراکنش موفق سیستمی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای کاربری و تراکنش‌های موفق کاربری هستند. خطاهای کاربری، تراکنش موفق سیستمی محسوب می‌شوند؛ چرا که نمایش دهنده‌ی نقصی در شبکه نیستند و به علت اشتباه کاربران یا انجام عملیات روزانه‌ی سیستم رخ‌داده‌اند.

تراکنش ناموفق سیستمی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای صادرکنندگی و شتاب، خطاهای شاپرکی و خطاهای پذیرندگی می‌باشند.

تراکنش موفق سیستمی شاپرکی

تراکنشی است که از دید سوئیچ شاپرک موفق است و کل تراکنش‌های شبکه پرداخت الکترونیک کارت به جز تراکنش‌های خطای شاپرکی را شامل می‌شود.

ابزار پذیرش تراکنش

عبارت است از سخت‌افزار و نرم‌افزاری که امکان تراکنش را برای دارنده کارت فراهم می‌سازد. انواع ابزارهای موجود در شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت شامل دستگاه‌های کارتخوان فروشگاهی، ابزار پذیرش اینترنتی، ابزار پذیرش موبایلی، و کیوسک پرداخت است.

کارتخوان فروشگاهی[۴۸]

ابزاری است سیار و یا غیر سیار که با پذیرش کارت بانکی می‌تواند امکانی را فراهم کند تا وجه به صورت الکترونیکی از حساب دارنده کارت به حساب پذیرنده منتقل شود. این ابزار هم به صورت مستقل و هم به صورت متصل به کامپیوتر[۴۹] در ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد. بیشتر کاربرد این ابزار در ایران مربوط به خرید کالاو خدمات است.

کارتخوان فعال سیستمی

کارتخوان فعال سیستمی، ابزار پذیرشی است که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی پرداخت در پایگاه داده پذیرندگان ثبت شده و وضعیت فعالیت این ابزار در پایگاه اطلاعات "Y" ذکر شده است که بدان معناست که این ابزار آمادگی ارسال تراکنش به شبکه پرداخت را دارد.

---

[۴۸] EFTPOS

[۴۹] PC-POS / IPOS(Integrated POS)

کارتخوان غیر فعال سیستمی

کارتخوان فعال سیستمی، ابزار پذیرشی است که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی پرداخت در پایگاه داده پذیرندگان ثبت شده اما وضعیت فعالیت این ابزار در پایگاه اطلاعات "N" ذکر شده است که بدان معناست که این ابزار آمادگی ارسال تراکنش به شبکه پرداخت را ندارد و به هر دلیل فاقد تراکنش خواهد بود.

کارتخوان پر تراکنش

با توجه به تعریف شاپرک در سنجش کارآیی ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاهی، کارتخوان پر تراکنش، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در هر ماه، ۶۰ یا بیش از ۶۰ تراکنش داشته یا مجموع مبالغ تراکنش‌های آن در هر ماه حداقل ۲۰ میلیون ریال باشد.

کارتخوان کم‌تراکنش

با توجه به تعریف شاپرک در سنجش کارآیی ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاهی، کارتخوان کم تراکنش، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در بازه زمانی سه ماه متوالی، کمتر از ۶۰ تراکنش مالی در هر ماه داشته باشد و مجموع مبالغ تراکنش‌های آن در سه ماه کمتر از ۲۰ میلیون ریال در ماه باشد. این سنجه به جهت شناسایی ابزارهایی است که در شبکه پرداخت از کارآیی مناسب برخوردار نیستند.

کارتخوان بدون تراکنش

کارتخوان تراکنش دار، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در بازه‌ی زمانی سه ماهه حتی یک عدد تراکنش مالی نداشته باشد.

کارتخوان دارای تراکنش (تراکنش‌دار)

کارتخوان تراکنش دار، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در بازه‌ی زمانی سه ماهه حداقل یک تراکنش مالی داشته باشد.

ابزار پذیرش اینترنتی

ابزاری است که امکان انجام هرگونه عملیات پرداخت را بدون حضور کارت از طریق اینترنت و درگاه پرداخت اینترنتی[۵۰]، فراهم می‌نماید. ساختار تعامل وب‌سایت‌های فروشندگان با درگاه پرداخت اینترنتی که از طریق شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت ارائه می‌شود، از طریق اتصال امن اینترنتی بر مبنای پروتکل TCP/IP در لایه شبکه اتفاق می‌افتد.

ابزار پذیرش موبایلی

ابزاری است که امکان انجام هرگونه عملیات پرداخت را بدون حضور کارت از طریق تلفن همراه و درگاه پرداخت موبایلی[۵۱]، فراهم می‌آورد. ابزار موبایل قابلیت‌های فراوانی در صنعت پرداخت داشته و می‌تواند هم به عنوان کارت و هم به عنوان ترمینال ایفای نقش کند. کانال‌های مختلف پرداخت بر روی موبایل قابل تعریف هستند، از جمله کانال پرداخت‌های داخل فروشگاهی[۵۲]نظیر NFC، پرداخت‌های برخط از طریق USSD، پرداخت‌های از طریق وب از روی موبایل[۵۳] و همچنین پرداخت‌های از طریق اپلیکیشن‌های موبایلی[۵۴]. اما آنچه در حال حاضر در شبکه پرداخت کشور مجوز فعالیت دارد، کانال USSD فقط برای تراکنش‌های خریدِ شارژ و پرداخت قبض و همچنین کاربرد NFC از طریق گوشی‌های تلفن همراه است.

---

۵۰ Internet Payment Gateway
۵۱ Mobile Payment Gateway
۵۲ In-Store
۵۳ Web-Mobile
۵۴ In-App Purchase

انواع کارت‌های رایج در شبکه[۵۵]

انواع کارت‌های بانکی دارای تراکنش در سوییچ شاپرک، از نظر کاربری شامل کارت برداشت، کارت پیش پرداخته و کارت اعتباری می‌باشد.

کارت برداشت (بدهی)[۵۶]

عبارت است از هر نوع کارت متصل به یک یا چند حساب سپرده‌ای نزد بانک‌ها و جزء رایج‌ترین کارت‌های مورد استفاده می باشد که کد محصول ۱X دارد. مشتری می‌تواند با افتتاح یکی از سپرده‌های قرض‌الحسنه، جاری یا مدت دار، تا سقف وجهی که نزد بانک سپرده‌گذاری کرده است برداشت وجه و خرید کالا و خدمات را از درگاه‌های بانکداری الکترونیک به عمل آورد.

کارت پیش پرداخته (بی‌نام)[۵۷]

مشخصات دارنده این نوع کارت بر روی جسم کارت درج نمی‌شود، این کارت‌ها به انواع زیر تقسیم می‌شوند. کارت‌های بی‌نام دارای سوابق هویتی در سامانه متمرکز کارت، نظیر کارت‌های خرید بی‌نام و برخی بن‌کارت‌ها که معمولا به صورت گروهی صادر می‌شوند. کارت‌های بی‌نام فاقد سوابق هویتی در سامانه متمرکز کارت، که ماهیتا قابل انتقال به غیر بوده و به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ کارت‌های بر خط[۵۸] نظیر کارت هدیه که انجام تراکنش توسط آن‌ها مستلزم تایید توسط سامانه‌های متمرکز کارت است. کد محصول این کارت‌ها، ۲X، ۳X و ۴X می‌باشد و کارتهای برون خط[۵۹] نظیر کارت‌های کیف پول الکترونیکی (کارت هوشمند) که انجام تراکنش توسط آن‌ها می‌تواند بدون نیاز به تعامل با سامانه های متمرکز کارت صورت پذیرد. در این گونه کارت‌ها، ارزش پولی مستقلا ببر روی فیزیک کارت و در تراشه ذخیره می‌شود. کد محصول این نوع کارت ۵X می‌باشد. کارت‌های بی‌نام فاقد سوابق هویتی، در حکم پول نقد بوده و با توجه به اینکه همانند اسکناس و مسکوک ردیابی تراکنش‌ها و تشخیص هویت دارنده آن میسر نیست، در صورت مفقود شدن یا سرقت این کارت‌ها، دارنده کارت و رمز مربوط به آن صاحب کارت شناخته می‌شود. با این وجود بانک‌ها مکلفند برای این قبیل کارت‌ها–نظیر سایر کارت‌های پرداخت–حداقل خدمات مانده‌گیری و تغییر رمز را تعریف کنند.

کارت اعتباری[۶۰]

عبارت است از هر نوع کارت متصل به یک خط اعتباری با سقف معین تخصیص یافته از طرف بانک به دارنده کارت، که او را قادر می‌سازد بدون داشتن سپرده نسبت به پرداخت وجه کالا و خدمات مبادرت کند. کد محصول این نوع کارت ۶X می‌باشد. این کارت‌ها در شبکه شاپرک پذیرفته شده و چارچوب کارمزدی مستقل خود را دارند. مسئولیت مدیریت ریسک اعتباری دارندگان این کارت به عهده بانک صادرکننده می‌باشد.

تراکنش دارنده‌ی کارت

یکی از انواع تراکنش است و به تراکنش‌های ارسالی از طرف دارنده‌ی کارت گفته می‌شود که با شناسه‌ی ۲۲۰۰ و ۲۱۰۰ وارد شبکه‌ی پرداخت (شاپرک) می‌شوند (لازم به ذکر است با عملیاتی شدن بسته‌ی ۹۰۹۰ در تاریخ ۱۳۹۳/۰۴/۰۶ در سوییچ شاپرک، تراکنش‌های با شناسه‌ی ۲۰۰ به ۲۲۰۰ و تراکنش‌های با شناسه‌ی ۱۰۰ به ۲۱۰۰ تبدیل شدند. این تغییرات مطابق با استاندارد ISO ۸۵۸۳ نسخه‌ی ۲۰۰۳ می‌باشد). در این تراکنش‌ها با شناسه‌ی ۲۲۰۰ عملیات برداشت از کارت انجام می‌شود ولی با شناسه‌ی ۲۱۰۰ عملیات مالی انجام نشده و تنها خدمت مانده‌گیری ارائه می‌شود.

---

[۵۵] بانک مرکزی (۱۳۸۶) اعلام مشخصات انواع ابزارهای پرداخت کارتی در نظام بانکی کشور.

[۵۶] Debit card

[۵۷] prepaid

[۵۸] online

[۵۹] offline

[۶۰] Credit card

تراکنش تأییدیه انجام تراکنش

به تراکنش‌هایی گفته می‌شود که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت ارسال می‌شود. هدف از این تراکنش‌ها تاییدیه انجام تراکنش و درخواست برای واریز مبلغ برداشتی از کارت به حساب پذیرنده است. مطابق این درخواست‌ها عملیات واریز به حساب پذیرنده در سیکل‌های زمانی مشخص انجام می‌گیرد. شناسه‌ی این تراکنش‌ها ۲۲۲۰ است (معادل تراکنش‌های با شناسه‌ی ۲۲۰ قبل از اجرایی شدن بسته‌ی ۹۰۹۰). شرکت‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت تا حداکثر ۴۸ ساعت فرصت دارند (معادل یک cut-off یا تغییر روز مالی) این تراکنش را به ازای هر تراکنش دارنده‌ی کارت ارسال کنند. برخی خطاهای پذیرندگی رخداده در تراکنش‌ها، مربوط به عدم ارسال تائیدیه تراکنش به شبکه است.

تراکنش اصلاحیه

اگر تراکنش دارنده‌ی کارت دچار خطا شود ولی برداشت از کارت انجام شده باشد، یک تراکنش اصلاحیه در شبکه تولید می‌شود تا متعاقب آن، مبلغ برداشت شده به دارنده‌ی کارت بازگردد. شناسه‌ی این تراکنش‌ها ۲۴۲۰ است (معادل تراکنش‌های با شناسه‌ی ۴۰۰ و ۴۲۰ قبل از اجرایی شدن بسته‌ی ۹۰۹۰).

تراکنش ناتمام[۶۱]

تراکنش دارنده‌ی کارت که از نظر کاربری موفق بوده است و به ازای آن تراکنش درخواست واریز تا ۴۸ ساعت به سوییچ شاپرک ارسال نشده است را تراکنش ناتمام می‌گویند (معادل تراکنش موفق کاربری با شناسه‌ی ۲۲۰۰ که تراکنش ۲۲۲۰ آن در مدت مجاز ارسال نشده است). وجود تراکنش‌های ناتمام به نوعی مشکل کیفی قلمداد می‌گردد.

تراکنش مالی

تراکنشی است که نوع خدمت آن خرید کالا و خدمات یا پرداخت قبض می‌باشد. در این تراکنش‌ها پول از دارنده‌ی کارت کسر می‌شود و عملیات مالی انجام می‌پذیرد. طبیعتا تراکنش مانده‌گیری از زمره تراکنش‌های غیر مالی است.

اثربخشی کارتخوان فروشگاهی

این شاخص یکی از روش‌های سنجش و مقایسه شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت در فرآیند بازاریابی و نصب ابزار در بازار است. این شاخص برابر با نسبت سهم تراکنش‌های کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت از کل، به سهم تعداد کارتخوان‌های فعال سیستمی هر شرکت از کل است. به عبارت دیگر:

$$\frac{\text{تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت}}{\text{تعداد تراکنش‌های کل کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی}} = \frac{\text{تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت}}{\text{تعداد کل کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی}}$$

عدد حاصل میزان اثربخشی کارتخوان‌های یک شرکت در شبکه پرداخت الکترونیکی را نشان می‌دهد و مقدار آن بیانگر میزان توانایی یک شرکت در جذب تراکنش‌های کارتخوان‌های فروشگاهی شبکه شاپرک است. مثلا اگر این شاخص برای شرکتی یک باشد، یعنی سهم آن شرکت از کل تراکنش‌های کارتخوان‌های شبکه شاپرک به‌اندازه سهم تعداد کارتخوان‌های آن شرکت از کل کارتخوان‌های کشور است. چنانچه این شاخص برای شرکتی بالاتر از یک باشد یعنی جذب تراکنش‌های آن بانک روی کارتخوان‌هایش بیش از سهم تعداد کارتخوان‌های آن شرکت از کل کارتخوان‌های کشور است. بالاتر بودن این شاخص، به معنی کم بازده‌تر بودن ابزارهای شرکت و طبیعتا کاهش درآمد متصور از ابزارهای فروش است.

---

[۶۱] Reconciliation Account (RA)

نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی

منظور از این شاخص، محاسبه نسبت ارزش کل تراکنش‌های شاپرکی به نقدینگی کشور است و به شرح زیر محاسبه می شود:

$$\frac{\text{ارزش کل تراکنش های شاپرکی}}{\text{نقدینگی}} * ۱۰۰ =$$

این نسبت، به عنوان شاخصی در جهت نمایش اندازه اقتصادی شبکه پرداخت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

نقدینگی و حجم پول

در اقتصاد، نقدینگی به مجموع حجم پول و شبه پول [۶۲] اطلاق می‌شود. حجم پول، اسکناس و مسکوک در درست اشخاص به اضافه‌ی مانده سپرده‌های دیداری بخش خصوصی نزد بانک‌ها[۶۳] تعریف می‌شود. سپرده‌های دیداری، سپرده‌های قابل چک کشیدن بدون بهره‌ی بخش خصوصی در بانک‌های تجاری است. منظور از شبه‌پول یا سپرده‌های غیر دیداری، انواع سپرده‌های قرض‌الحسنه پس انداز و سپرده‌های مدت‌دار هستند که به نسبت پول سرعت نقدشوندگی کمتری دارند.

سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی

این شاخص، به عنوان یک شاخص هادی، نسبت فیمابین اسکناس و مسکوک و میزان نقدینگی را بررسی می‌کند. با توجه به رقابت ابزارهای پرداخت الکترونیک و اسکناس و مسکوک، بررسی این شاخص می‌تواند به عنوان راهنمایی در جهت شناخت میزان استقبال عمومی از شبکه پرداخت در نظر گرفته شود.

$$\frac{\text{اسکناس و مسکوک در دست اشخاص}}{\text{نقدینگی}} * ۱۰۰ =$$

تولید ناخالص داخلی

بنا به تعریف بانک مرکزی ج.ا.ا.، کل ارزش ریالی محصولات نهایی تولیدشده توسط واحدهای اقتصادی مقیم کشور در دوره زمانی معین (سالانه یا فصلی) را تولید ناخالص داخلی یا GDP می‌نامند شایان توجه است که صرفا مبادلات کالاهای نهایی در محاسبات GDP لحاظ می‌شوند.

تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری

اگر در دوره ای تولید ناخالص داخلی با قیمت‌های همان سال مورد نظر بررسی و اندازه‌گیری شود به آن تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری گویند.

تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت

در بررسی روند تولید ناخالص ملی، یکی از سال هایی که کشور در آن از لحاظ بیکاری، تورم و تولید در وضعیت خوبی قرار دارد، را به عنوان سال پایه انتخاب می کنند. اگر تولید ناخالص داخلی بر حسب قیمت‌ها در سال پایه اندازه‌گیری شود، به آن تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت (حقیقی) گویند.

ارزش اسمی تراکنش‌ها[۶۴]

منظور از ارزش اسمی تراکنش‌ها، همان مبالغ معمول گزارش شده تراکنش‌هاست که هیچ عملیات خاصی بر روی آن صورت نگرفته است.

ارزش حقیقی تراکنش‌ها

اگر در دوره‌ای، ارزش تراکنش‌ها بر حسب قیمت‌های سال پایه اندازه‌گیری شود و اثرات تورم از آن حذف شود، به آن ارزش حقیقی تراکنش‌ها گویند. نحوه محاسبه ارزش حقیقی تراکنش به این صورت است:

---

[۶۲] Quasi money
[۶۳] Demand deposits
[۶۴] Nominal Value

$$= \frac{\text{مبلغ اسمی تراکنش ها در ماه } i}{\text{شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در ماه } i}$$

شاخص دهکی توزیع مبالغ تراکنش‌ها

برای تعیین دهک‌ها، تراکنش‌ها را به ترتیب ارزش مبالغ دسته بندی کرده و به ۱۰ قسمت برابر به لحاظ تعدادی، تقسیم می‌نماییم که یک دهم از تراکنش‌های با پایین ترین مبالغ، دهک اول و یک دهم تراکنش‌های با بالاترین مبالغ دهک دهم نامیده می‌شود.

$$\text{شاخص توزیع مبلغی دهکی} = \frac{\text{متوسط ارزش دهک دهم تراکنش ها}}{\text{متوسط ارزش دهک اول تراکنش ها}}$$

شاخص هرفیندال-هیرشمن

شاخص هرفیندال - هیرشمن یکی از شاخص‌های مهم و کاربردی برای بیان مفهوم تمرکز است. این شاخص از اطلاعات همه بنگاه‌های صنعت برای اندازه گیری تمرکز و نیز قدرت رقابتی صنعت استفاده می‌کند. کاربرد اصلی این شاخص در نظارت و مراقبت از بازار انحصارات خصوصی، ادغام‌ها و تبانی بخش‌های خصوصی در بازار و نیز انجام روندهای اصلاحی رفع این مشکلات برای دستیابی به بازار رقابتی است. برای به دست آوردن این شاخص از مجموع مربع سهم در بازار صنایع مختلف، اندازه‌های تولید، فروش، نیروی کار و مانند آن برای همه بنگاه‌ها در صنعت یا بازار استفاده می‌شود. در واقع این شاخص به هر بنگاه به اندازه سهم آن در بازار وزن می‌دهد. شاخص هرفیندال- هیرشمن (HHI) به صورت زیر تعریف می‌شود.

$$\text{HHI}= \sum_{i=1}^{N} S_i^2$$

که S_i^2 مربع سهم بازار بنگاه (شرکت) i و N تعداد بنگاه‌های موجود در صنعت یا بازار است. بر اساس مقادیر مختلف شاخص هرفیندال-هیرشمن، می‌توان در خصوص تمرکز بازار به شرح جدول زیر قضاوت نمود. وضعیت تمرکز بازار با توجه به مقادیر شاخص هرفیندال-هیرشمن، از مقیاس کمتر از ۱۰۰۰ آغاز می‌گردد. در صورتیکه عدد به دست آمده کمتر از ۱۰۰۰ باشد نشانه رقابتی بودن محیط و در صورتیکه بالاتر از ۱۰۰۰ باشد یعنی محیط رقابت به سوی تمرکز حرکت کرده است. تمرزک می تواند به صورت ملایم یعنی تا اندازه ۱۸۰۰ و حتی به صورت تمرکز شدید و بالا نمود کند که بالاتر از ۱۸۰۰ است.

وضعیت تمرکز	اندازه HHI
رقابتی	کمتر از ۱۰۰۰
تمرکز ملایم	بین ۱۰۰۰ تا ۱۸۰۰
تمرکز بالا	بالای ۱۸۰۰

3 The quality of card e-payment services

Quality of services		
The ratio of successful transactions to total	% 90/69	▼
The ratio of successful transactions to total shaparak switch's transactions	% 99/97	▲

The share of each types of errors in transactions		
Acquirer error	% 1/20	▼
Shaparak network error	% 0/31	▼
Issuer error	% 17/58	▲
Cardholder Error	% 80/41	▼
Business error	% 0/49	▼

Services sensed availability		
Network sensed availability	% 98/18	▲
Shaparak sensed availability	% 99/97	▶

Reconciliation account (RA) transactions		
Ratio of reconciliation account transactions to total transactions	% 0/035	▼
percent change of reconciliation account transactions	% -28/50	▼

4 Electronic card payment network market indices in Agu 2018

Active EFTPOS effectivenss			
The highest effectiveness	Beh pardakht Mellat	1/772	▲
The lowest effectiveness	Mabna Card Arya	0/501	▲

The ratio of number of acquiring errors to total number of transactions			
The highest ratio	Pardakht Novin Arian	% 0/305	▼
The lowest ratio	Mabna Card Arya	% 0/016	▼

The ratio of Low Transaction to active EFTPOS			
The Hightest ratio	Pardakht Electronic Pasargad	% 48/47	▲
The Lowest ratio	Beh Pardakht Mellat	% 16/72	▲

(The first column is for PSP's data and the second one is for acquiring banks)

The highest market share				
The highest value share of transactions	% 24/73 Behpardakht Mellat	▲	% 24/79 Bank Mellat	▲
The highest numerical share of transactions	% 21/08 Behpardakht Mellat	▲	% 25/42 Bank Mellat	▼

The highest value share of transactions in each terminal				
Internet Payment Gateway	% 33/32 Pardakht Electronic Saman	▲	% 25/98 Bank Mellat	▲
Mobile Payment Gateway	% 34/87 Asan Pardakht Persian	▲	% 36/01 Bank Mellat	▼
EFTPOS	% 24/72 Behpardakht Mellat	▲	% 24/63 Bank Mellat	▲

The highest numerical share of transactions in each of terminals				
Internet Payment Gateway	% 27/71 Asan Pardakht Persian	▼	% 27/58 Parsian Bank	▼
Mobile Payment Gateway	% 34/27 Pardakht Novin Arian	▲	% 45/53 Bank Mellat	▼
EFTPOS	% 23/24 Behpardakht Mellat	▲	% 24/66 Bank Mellat	▼

Herfindahl-Hirschman Index				
Internet Payment Gateway	1,905	▼	1,569	▼
Mobile Payment Gateway	2,886	▲	2,946	▼
EFTPOS	1,432	▲	1,032	▼

The highest share of issuing banks in number of active cards			
Prepaid card	Parsian Bank	% 19/74	▼
Credit card	Bank Mellat Iran	% 51/13	▼
Debit card	Bank Melli Iran	% 22/24	▲

Summary of key payment statistics

1 The importance of card payment network in national economy

Respect to the last published statistics

the share of liquidity		
The ratio of total value of transactions to liquidity	% 12/69	▲
The ratio of coins and paper currency in the hands of the public to liquidity	% 2/59	▼
Value of transactions as a percentage of GDP	% 133/76	▶

2 Shaparak performance indices

Number &value of transactions		
Number of transactions	1,842,082,311	▼
Value of transactions	2,448,016,321 mill IRR	▲

Nominal and real growth rate of value of transactions		
Monthly nominal growth of value of transactions(Sep compared to Aug)	% 3/51	▼
Monthly real growth of value of transactions(Sep compared to Aug)	% -2/40	▼
Point-to-point nominal growth of the value of transactions	% 59/12	▲
Point-to-point real growth of the value of transactions	% 21/11	▼

Numerical share of transactions for each of terminals		
Internet Payment Gateway	% 5/12	▲
Mobile Payment Gateway	% 6/12	▲
EFTPOS	% 88/76	▼

The value share of transactions for each types of payment services		
Purchasing Goods & Services	% 95/59	▲
Bill payment &purchase mobile charge	% 4/41	▼

Numerical share of transactions for each types of payment services		
The purchase of goods and services	% 82/15	▲
Bill payment &purchase mobile charge	% 12/70	▼
Balance Inquiry	% 5/15	▼

The regional penetration rate		
Number of active acceptance Instruments per 10,000 over 20 years old inhabitants		
All of acceptance instruments	1,506/61	▲
EFTPOS	1,163/87	▼
Mobile Payment Gateway	185/02	▲
Internet Payment Gateway	157/71	▲
Number of transactions Per over 20 years old inhabitants for each of terminals		
All of acceptance instruments	30/88	▼
EFTPOS	27/41	▼
Mobile Payment Gateway	1/89	▲
Internet Payment Gateway	1/58	▲

Regional penetration rate of active EFTPOS		
The most number of active EFTPOS terminals	1,497,364 Tehran	▼
The most change in the number of active EFTPOS terminals	-10,370 Khorasan razavi	▼
The most number of active EFTPOS terminals per capita	0/167 Yazd	▼
The most number of EFTPOS transactions per capita	36/22 Hormozgan	▼

Decile ratio		
The ratio of average value of the tenth decile transactions to the first decile	888/10	▼

شاپرک
شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (سهامی خاص)

آدرس وب گاه شاپرک:
www.shaparak.com

آدرس پست الکترونیکی:
Info@shaparak.com

شماره تلفن:
۰۲۱-۲۶۴۰۴۹۰۱-۱۵

شماره دورنگار:
۰۲۱-۲۲۲۲۸۱۲۱

نشانی پستی:
ایران، تهران، بلوار میرداماد،
خیابان شهید شاه نظری،
کوچه دوم، پلاک ۱۴
کدپستی: ۱۵۴۷۹۱۴۸۱۱
صندوق پستی: ۸۱۳۴ - ۱۵۸۷۵

کلیه حقوق معنوی این اثر، متعلق به شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت شاپرک بوده و هرگونه استفاده، چاپ، پخش و رونوشت، با ذکر منبع بلامانع است